

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
імені М. Долішнього НАН України»

СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ В УКРАЇНІ: **практика ідентифікації та інструменти розвитку**

Науково-аналітична доповідь

Львів – 2021

УДК [332.122:338.43]:332.142(477)

С – 36

Сільські території в Україні: практика ідентифікації та інструменти розвитку: науково-аналітична доповідь / Сторонянська І. З., Залуцький І. Р., Патицька Х. О. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долішнього НАН України». 2021. 137 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»)

ISBN 978-966-02-4252-4 (серія)

ISBN 978-966-02-9821-7

Наукова доповідь присвячена питанням розроблення методичних підходів до ідентифікації сільських територій, їх типологізації та обґрунтування інструментарію стимулювання їх економічної активності на основі диференційованого підходу. Нагальна потреба у чіткій державній політиці щодо стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій обумовлена необхідністю наближення державної політики щодо сільських територій до відповідних політик ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС; прогнозування та мінімізації впливу усіх можливих негативних наслідків, пов'язаних із запровадженням ринкового обігу сільськогосподарських земель; мінімізації наслідків кризової ситуації, в якій опинилася економіка України внаслідок поширення пандемії COVID-19, та пов'язаної з цим глобальної економічної депресії.

Для представників органів влади та місцевого самоврядування, науковців, дослідників проблем регіонального розвитку на основі стимулювання функціональних типів територій.

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор Павліха Н. В.

доктор економічних наук Притула Х. М.

Рекомендовано до друку Вченою радою ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (Протокол №10 від 13.12.2021 р.)

© ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИОКРЕМЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	5
1.1. Світовий досвід виокремлення сільських територій	5
1.2. Європейська інституційна практика ідентифікації сільських територій	15
РОЗДІЛ 2. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ	20
2.1. Методологічно-правові аспекти визначення сільських територій	20
2.2. Особливості застосування європейського інструментарію виокремлення та ідентифікації сільських територій в Україні.	23
РОЗДІЛ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	31
3.1. Сільські території як об'єкт Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.	31
3.2. Методологічно-правові підходи до комплексної класифікації сільських територій України	40
3.3. Обґрунтування та апробація методики класифікації сільських територій за рівнем розвитку	44
3.4. Групування сільських територій за рівнем розвитку: регіональний вимір	51
РОЗДІЛ 4. ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	77
4.1. Удосконалення інституційного забезпечення розвитку сільських територій в Україні	77
4.2. Практика фінансового стимулювання економічної активності в межах сільських територій ЄС	80
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

В сучасних умовах децентралізації влади та удосконалення державної регіональної політики від глибини і масштабності інформаційної бази щодо соціально-економічних явищ та трансформаційних змін в процесі формування інституційної самодостатності територіальних громад, як основних суб'єктів збалансованого розвитку сільських територій, залежать обґрунтованість та ефективність адміністративно-територіальної реформи загалом.

Нагальна потреба у чіткій державній політики щодо стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій обумовлена необхідністю наближення державної політики щодо сільських територій до відповідних політик ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС; прогнозування та мінімізації впливу усіх можливих негативних наслідків, пов'язаних із запровадженням ринкового обігу сільськогосподарських земель; мінімізації наслідків кризової ситуації, в якій опинилася економіка України внаслідок поширення пандемії COVID-19, та пов'язаної з цим глобальної економічної депресії¹.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр. переміщено фокус сучасної державної регіональної політики власне на окремі типи територій, що характеризуються специфічними особливостями, а реалізацію пріоритетів регіонального розвитку передбачено здійснюватися на основі комплексного територіального підходу². Згідно Додатку 2 цієї Стратегії в рамках протидії кризам на територіях з особливими проблемами розвитку передбачено внесення змін до законодавства у сфері стимулювання розвитку регіонів у частині визначення типів проблемних територій, порядку та критеріїв визначення таких територій, розширення переліку інструментів та механізмів стимулювання їх розвитку.

Тим самим актуалізовано необхідність та значущість пошуку алгоритму ідентифікації та класифікації сільських територій на локальному рівні виокремлення проблемних сільських територій, що потребують особливої уваги з боку держави з використанням сучасних інструментів стимулювання розвитку, адаптованих до європейської практики.

Доповідь підготовлено в рамках виконання науково-дослідної роботи «Виокремлення проблемних територій та інструментарій стимулювання їх економічної активності».

¹ Проект Постанови про невідкладну розробку та ухвалення комплексної державної програми підвищення рівня життя мешканців сільських територій: реєстраційний № 3549 від 27.05.2020 року // Верховна Рада України: законотворчість – сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=68955

² Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

РОЗДІЛ І. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИОКРЕМЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

І.І. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИОКРЕМЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В умовах глобалізації та зміни технологічних укладів відбувається зміщення позицій і ролі міських та сільських регіонів у розвитку економіки. Якщо раніше віднесення території до типу міської апіорі обумовлювало її сильніші позиції розвитку, то сьогодні не все так однозначно. Сільські території набувають конкурентних переваг зокрема, в контексті розробки відтворювальних джерел електроенергії, запровадження нових підходів до виробництва продовольчих товарів та використання природних ресурсів, заснованих на інноваціях. Окремі сільські регіони активно включилися у процес економічного розвитку на таких умовах, випереджаючи за низкою показників навіть сусідні міські райони, проте інші не мають можливостей та потенціалу для адаптації до нових вимог.

Проблема вироблення підходів до типологізації територій та формування ефективної методики ідентифікації територій окремих типів особливо актуальна для України в контексті реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки.

Зважаючи на відсутність суттєвих напрацювань у цій сфері в Україні, доцільним є вивчення успішного досвіду розвинених країн для його адаптації до вітчизняних умов та практичної реалізації. Сьогодні розробка методики ідентифікації міських та сільських територій у світі здійснюється не тільки державами, а й на наднаціональному рівні. Найбільшими досягненнями в цій сфері характеризуються ЄС та ОЕСР. Ними розроблено декілька методик ідентифікації територій, які різняться за двома критеріями:

1) **за показниками**, в результаті аналізу яких територію відносять до сільської або міської;

2) **за рівнем територіальних одиниць**, які здебільшого визначаються згідно затвердженого стандарту територіального поділу країн для статистичних цілей NUTS. Номенклатура NUTS включає п'ять рівнів територіальних одиниць: три регіональні (NUTS I (суб'єкти федерації, автономні утворення, великі регіони), NUTS 2 (провінції, департаменти, урядові округи), NUTS 3 (графства, префектури)) та два місцеві рівні (LAU I і LAU 2)³.

Основою регіональної типологізації ОЕСР є розроблений методичний підхід до визначення функціонального типу адміністративно-територіальних одиниць рівня LAU 2, до якого в різних країнах віднесено населені пункти та муніципалітети. Згідно запропонованої методики, типізація проводиться за показником густоти населення, тобто територіальна одиниця класифікується як сільська, якщо густина населення на її території складає менше 150 осіб на км². Попри простоту застосування, такий підхід має суттєвий недолік – неврахування нерівномірності заселення територій країн. Наприклад, столиця Чорногорії Підгориця, де проживає майже 1/3 населення країни, характеризується щільністю населення менше 150 осіб на км², тому класифікується як сільська територія⁴.

Утім проведення типізації міських та сільських територій в розрізі територіальних одиниць рівнів LAU I та LAU 2 загалом не можна вважати доцільним через значну подрібненість території, постійні та динамічні зміни на цьому рівні, а також вплив

³ Eurostat. An official EU website. NUTS. URL: https://ec.europa.eu/comm/eurostat/ramon/nuts/home_regions_en.html.

⁴ Goss S. Annex 2: Defining and measuring rurality. June 2013. 9 p.

процесів субурбанізації, який результується певним «розмиванням» кордонів між містом та селом⁵. Окрім цього, аналіз на цьому рівні не дозволить забезпечити врахування впливу зовнішніх чинників, оскільки результуватиметься значним ускладненням процесу дослідження.

Тому на основі типології території рівня LAU 2 ОЕСР проведено також *регіональну типологію територій країн на рівні TL 3* (територіальна класифікація ОЕСР, яка відповідає рівню NUTS 3 у класифікації ЄС). Цей підхід ґрунтується на аналізі двох показників:

1) частки населення, яке проживає у містах та сільській місцевості – в результаті регіони класифіковано на: переважно міські – регіони, де більше 75% населення проживає у містах; проміжні – регіони, де у містах проживає 51-75% населення; переважно сільські – регіони, де більше 50% населення проживає на сільській території⁶;

2) наявності важливих міських центрів у регіоні – в результаті врахування показника переважно сільський регіон, який містить міський центр з населенням більше 200 000 жителів, що становить щонайменше 25% населення регіону, стає проміжним; а проміжний регіон, який містить міський центр з більше 500 000 жителів, що становить щонайменше 25% населення регіону, стає переважно міським. Таким чином, в методиці зроблено спробу врахувати роль великих міст як «стимуляторів» економічного розвитку навколишніх територій.

Загалом, запропонована методика характеризується суттєвими перевагами, оскільки, ґрунтуючись на визначенні питомої ваги населення у міських чи сільських громадах, вона дозволяє обґрунтувати відмінності у веденні економічної діяльності в різних регіонах та врахувати особливості розвитку ринку праці на різних територіях.

Натомість її недоліком є неврахування впливу великих міст у сусідніх адміністративно-територіальних формуваннях на розвиток регіону. Враховуючи те, що об'єктом аналізу є адміністративно-територіальні одиниці типу NUTS 3, яким в Україні відповідають райони, слід говорити про доцільність аналізу такого показника, адже регіони цього типу є невеликими за розмірами адміністративними одиницями з чисельністю жителів 150-800 тис. осіб, тому наявність навіть у сусідньому регіоні великого міста або навіть міської агломерації матиме суттєвий вплив на розвиток навколишніх територій.

Щоб оптимізувати існуючу методику та врахувати показник доступу до великих міських центрів, регіональну типологію ОЕСР було розширено шляхом додавання ще одного критерію – часу руху автомобіля, необхідного 50% населення регіону для досягнення міста⁷ з чисельністю жителів понад 50 тис. осіб (до уваги, в Україні міста з понад 50 тис. мешканців віднесено до міст обласного значення) (рис. 1.1).

Як видно, додатковий критерій не впливає на типи регіонів, передбачені регіональною типологією ОЕСР для територій рівня NUTS 3. За допомогою *розширеної типології* відбувається лише додаткова диференціація проміжних та сільських регіонів на віддалені або близькі до міста. В результаті розширеної регіональної типізації виділено п'ять типів регіонів: переважно міський, проміжний близький до міста, проміжний віддалений, переважно сільський близький до міста, переважно сільський віддалений.

⁵ Bengs C, Schmidt-Thomé K. eds. *Urban-rural relations in Europe*. ESPON 1.1.2 Final report. ESPON Monitoring Committee: Brussels, 2006; Champion T. *Defining «urban»: the disappearing urban-rural divide*. In *International Handbook of Urban Policy*, vol. 1: Continuous global issues, H.S. Geyer (ed.). Edward Elgar: Cheltenham, 2007; 22-37 p.

⁶ Regional typology: Updated statistics. OECD, 2009, URL: www.oecd.org/gov/regional/statisticsindicators; *Regions at a Glance*. OECD, 2009. URL: www.oecd.org/regional/regionsataglance.

⁷ Dijkstra, L., H. Poelman *Remote Rural Regions: How the proximity to a city influences the performances of rural regions*. *Regional Focus*, 2008, No 1. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2009_01_metropolitan.pdf.

Врахування відстані адміністративно-територіальних формувань до великих міст дозволяє виявити так звану «групу ризику» – віддалені сільські регіони. Відповідно до регіональної типології ОЕСР, у Північній Америці сільськими визнано 74% регіонів рівня NUTS 3, з них віддаленими сільськими регіонами є більше 1/2 (зокрема, у Каналі 74% сільських територій є віддаленими, що пов'язано з природно-географічними характеристиками території країни), у ЄС сільськими є 35% регіонів країн, з них 14% - віддалені (у цих регіонах проживає 5% населення ЄС) (рис. 1.2).

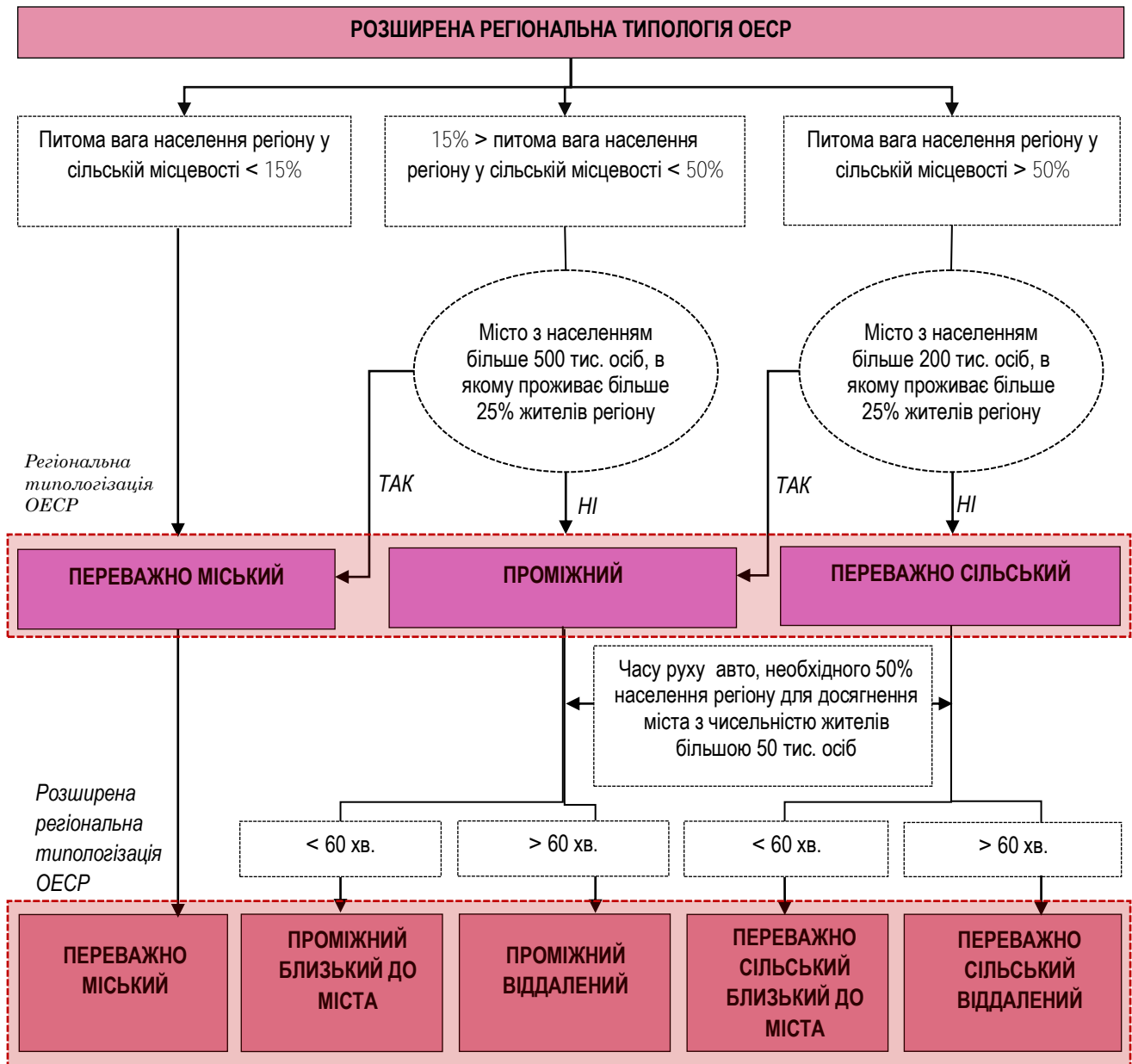
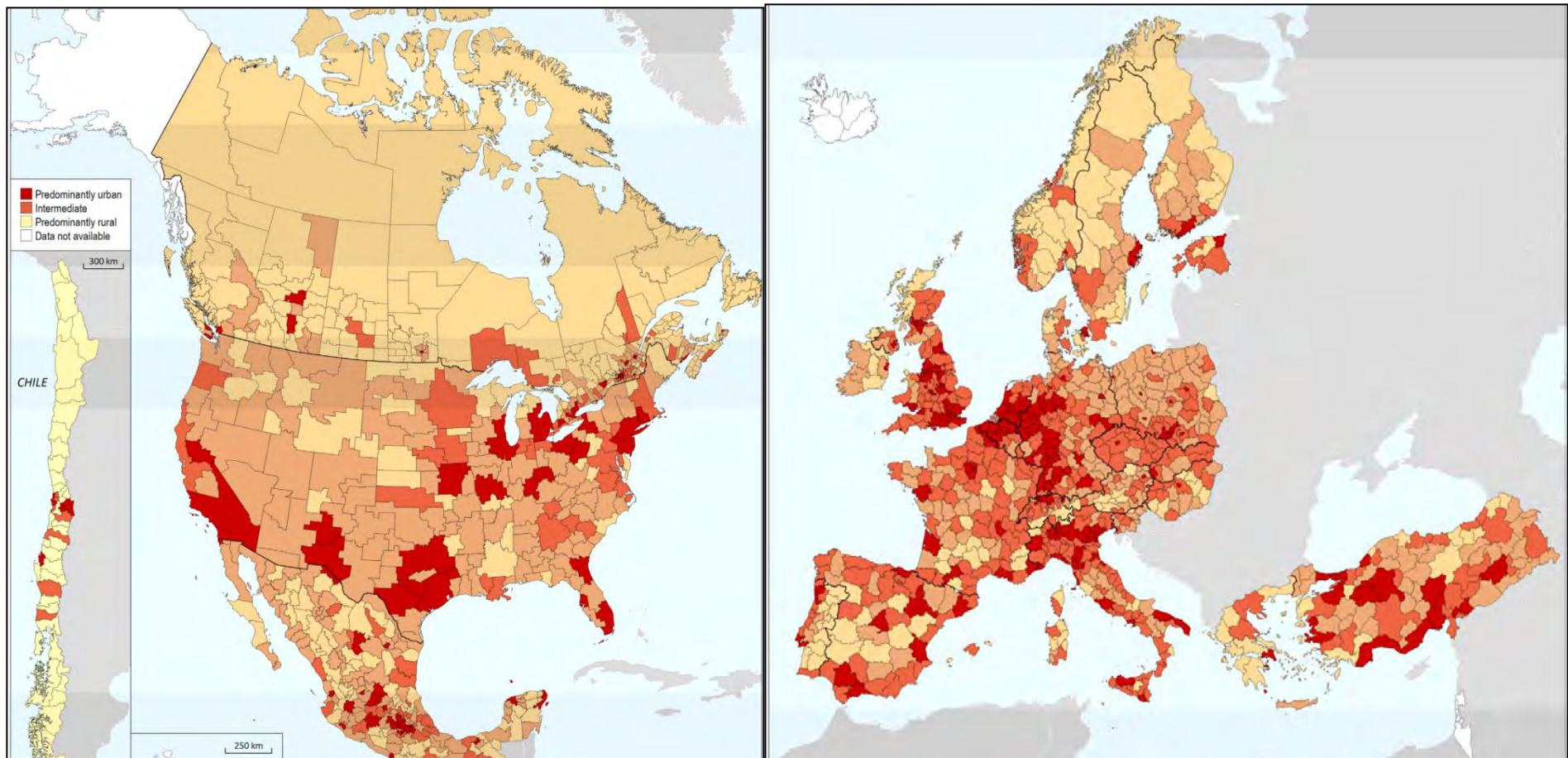

Рис. 1.1. Алгоритм розширеної типологізації регіонів за методикою ОЕСР
Джерело: складено на основі ⁸.

⁸ Brezzi, M., L. Dijkstra and V. Ruiz. OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions. OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/5kg6z83tw7f4-en>; Dijkstra L., Ruiz V. Refinement of the OECD regional typology: Economic Performance of Remote Rural Regions. European Commission. Organization for the Economic Cooperation and Development, April 2010. 18 p.

■ - переважно міський; ■ - проміжний близький до міста; ■ - переважно сільський близький до міста; ■ - переважно сільський віддалений

Рис. 1.2. Типологізація регіонів NUTS 3 окремих країн за розширеною методикою ОЕСР

Джерело: ⁹

⁹ Brezzi, M., L. Dijkstra and V. Ruiz. OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions. OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/5kg6z83tw7f4-en>.

Результати порівнянь соціально-економічного розвитку віддалених сільських регіонів та таких, які знаходяться близько до розвинених міських центрів, проведених науковцям країн Заходу¹⁰ свідчать про суттєве зростання ризику депопуляції, старіння населення, вищого рівня безробіття та зниження обсягів виробництва з віддаленістю від міст. Це пов'язано з відсутністю доступу до розвинених ринків послуг, якісної освіти та медицини, а також переваг міст як логістичних центрів для суб'єктів господарювання. Крім того, саме сільські віддалені регіони є більш вразливими до зовнішніх шоків, що доведено, зокрема, впливом світової фінансової кризи 2008-2009 рр.: частка віддалених сільських регіонів у складі найпродуктивніших регіонів країн ОЕСР знизилася з 21% до 9% за період до та після кризи, а середньорічне падіння ВВП на одну особу склало 2,5%, що більше ніж по переважно сільських регіонах близьких до міст на 2,0 в.п.

Щодо аналізу соціально-економічного розвитку сільських регіонів в розрізі близьких до міст та віддалених (табл. 1.1), помітною є різниця у частці ВДВ у торговельному секторі у регіонів з найвищими та найнижчими показниками розвитку: якщо у першому випадку 40% продукції виробляється у торгівлі, то у другому – лише 29%. Це підтверджує перспективність розвитку торговельної діяльності для зростання продуктивності сільських регіонів, особливо зважаючи на відсутність на їх території розвинутого внутрішнього ринку та порівняно низьку продуктивність у сфері послуг.

Таблиця 1.1

Порівняння окремих показників соціально-економічного розвитку сільських регіонів у країнах ОЕСР

Показник	Переважаю сільські регіони близькі до міст		Переважаю сільські віддалені регіони	
	40% регіонів з найнижчими показниками розвитку	40% регіонів з найвищими показниками розвитку	40% регіонів з найнижчими показниками розвитку	40% регіонів з найвищими показниками розвитку
Рівень зайнятості, %	55	50	53	55
Рівень безробіття, %	7	7	7	6
Частка ВДВ у виробництві, %	24	16	20	11
Частка ВДВ у торговельній сфері, %	40	29	36	31
Густота населення, осіб на кв. км.	74	60	42	27
Коефіцієнт залежності літніх людей, %	23	30	27	30

Джерело: ¹¹

Географічна відстань, низька щільність та проблема старіння населення у віддалених сільських регіонах призводять до їх ізолюваності та зростання ризику соціальної відчуженості населення. Як зауважують економісти міжнародної мережі Volonteur, підтримувані в межах виконання програми Європейської Комісії «Europe for Citizens Programme», віддаленість і низька щільність населення деяких сільських районів призводить до малих обсягів інвестицій, що результується зниженням запасів

¹⁰ Brezzi, M., L. Dijkstra and V. Ruiz. OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions. OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/5kg6z83tw7f4-en>; Dijkstra L., Ruiz V. Refinement of the OECD regional typology: Economic Performance of Remote Rural Regions. European Commission. Organization for the Economic Cooperation and Development, April 2010. 18 p.; Bertolini P. Overview of income and nonincome rural poverty in developed countries. Department of Economics Marco Biagi. Center for the analysis of Public Policy. University of Modena and Reggio Emilia. 54 p.; Quality of life in Urban and Rural Europe. Eurofound. Cornell University ILR School. 2014. Dublin; 30 p. Rural responses to challenges in Europe. EU rural review. № 21. European Union, 2016. 52 p.

¹¹ Rural 3.0. A framework for rural development. Policy Note. OECD, 2018. 27 p.

економічного та людського капіталу і призводить до погіршення економічних показників та зниження рівня зайнятості і доходів. «Таким чином, географічна відстань сильно впливає на доступ до можливостей»¹².

Водночас, аналіз розвитку сільських та міських регіонів за методикою ОЕСР дозволив встановити, що рівень добробуту (згідно методики ОЕСР розраховується шляхом аналізу дев'яти коефіцієнтів) у міських регіонах не завжди вищий (рис. 1.3). У міських регіонах вищий рівень доступу до послуг, доступна якісна медицина та освіта, суттєво вищий показник безпеки громадян (якщо у сільських районах він складає 6 балів з 10-ти, то у міських – більше 8 балів). Натомість перевагою мешканців сільських регіонів є значно кращі екологічні умови та доступне житло, а рівень доступу до робочих місць та обсяги доходів громадян відповідають регіонам, де більшість людей проживає у великих містах.

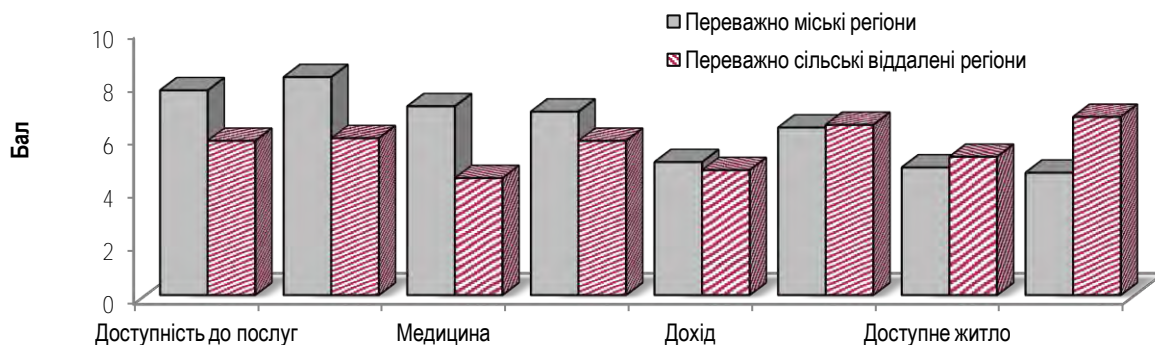

Рис. 1.3. Динаміка показників добробуту населення переважно міських та переважно сільських віддалених регіонів країн ОЕСР, 2017 р., %

Джерело: на основі ¹³

Аналіз показників добробуту дозволяє зауважити високий рівень якості життєдіяльності у сільських регіонах в розвинених країнах, що часто сприймається їх жителями як суттєва перевага та супроводжується по окремих регіонах навіть процесами контрурбанізації. Домогосподарства у віддалених регіонах готові приймати факт нижчої заробітної плати та вищих видатків на доїзд до робочих місць через високу якість життя у сільському середовищі. Такі результати досліджень свідчать про відсутність деградації сільських територій, яка впродовж останнього десятиріччя спостерігається в Україні, та про ефективність політики підтримки розвитку сільських територій в ЄС та інших розвинених країнах.

Таким чином, можна стверджувати про ефективність розширеної методики ОЕСР щодо визначення міських та сільських територій та їх типологізації, оскільки ця методика дозволяє врахувати системні показники, аналіз яких призводить до виділення груп територій, які різняться за демографічними, соціально-економічними та просторовими характеристиками. Слід наголосити на доцільності застосування розширеної методики для типологізації територій України в розрізі районів (оскільки саме цей адміністративний рівень відповідає рівням NUTS 3 та TL 3) та визначення віддалених сільських територій в нашій країні.

Як і ОЕСР, Євростатом також розроблено *методику типології регіонів ЄС на рівні територій NUTS 3*. Обрання цього рівня адміністративно-територіальних одиниць пов'язано з його оптимальністю. Якщо рівні LAU є недоцільними для аналізу через їх подібність, що не дозволяє провести комплексний аналіз впливу зовнішніх чинників,

¹² Rural isolation of citizen Europe. Policy Brief. Volonteuropе. European Commission. December, 2014. 36 p.

¹³ Rural 3.0. A framework for rural development. Policy Note. OECD, 2018. 27 p.

то рівень NUTS 2 також визнано неоптимальним, оскільки проведення місько-сільської типології в такому контексті призведе до неврахування відмінностей на нижчих рівнях, що результується «викривленням» результатів дослідження.

Так, згідно досліджень Євростату, застосування методу на рівні NUTS 2 призведе до значно меншої частки населення, яке проживає в сільських регіонах, оскільки є порівняно мало регіонів NUTS 2, де більше половини населення мешкає в сільській місцевості¹⁴.

Отож, методика типологізації регіонів рівня NUTS 3 ЄС передбачає виділення трьох типів регіонів на основі визначення частки населення, яке проживає у сільській/міській місцевості, а саме: переважно сільських регіонів, проміжних та переважно міських регіонів (рис. 1.4).

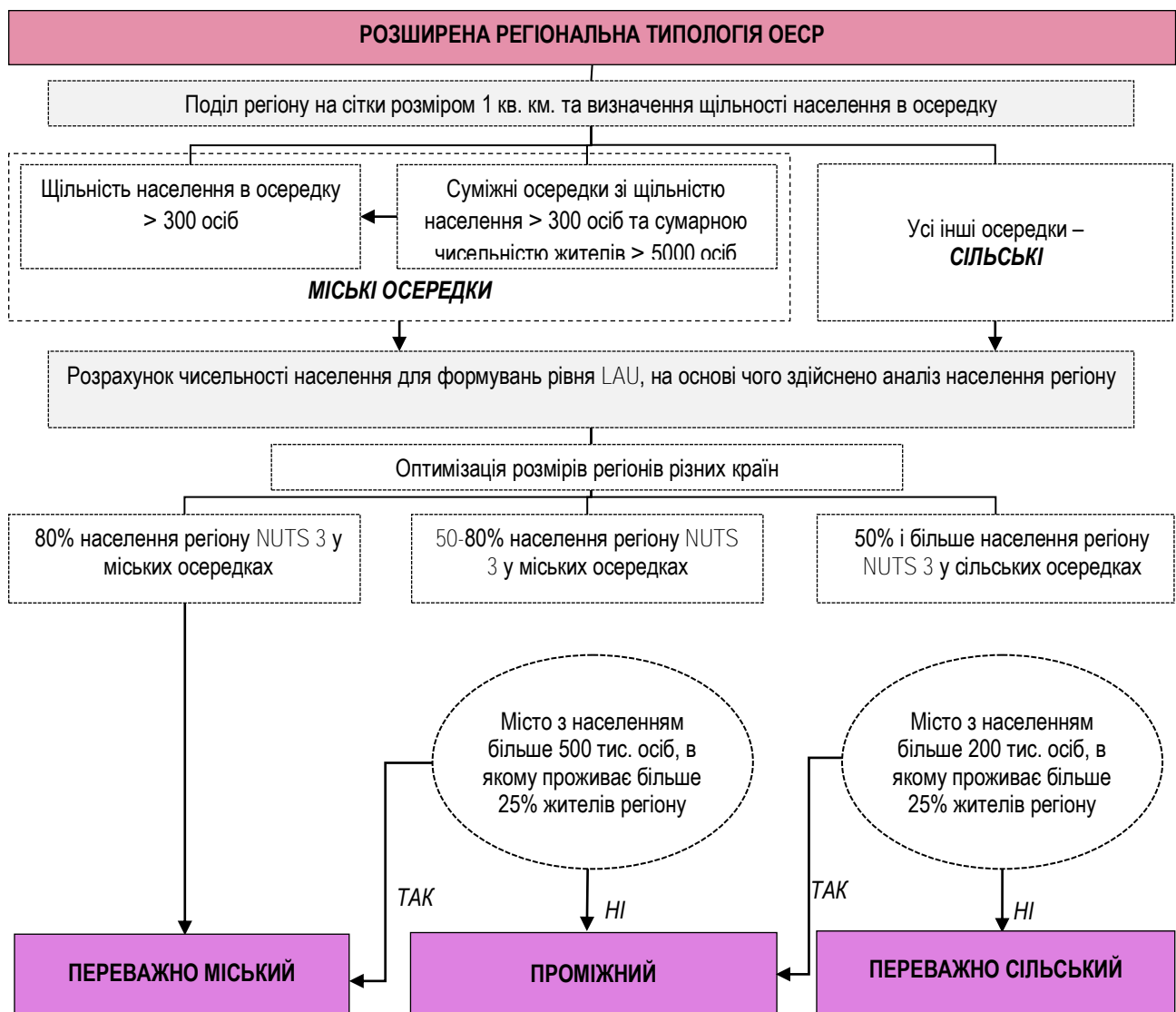

Рис. 1.4. Алгоритм розширеної типологізації регіонів за методикою ОЕСР

Джерело: складено на основі¹⁵.

Фундаментальною основою типологізації є реалізація першого етапу аналізу, який передбачає поділ регіону NUTS 3 на так звані сітки розміром 1 км² та визначення

¹⁴ Beer J., Gaag N., Erf R. New classification of urban and rural NUTS 2 regions in Europe. Working Paper no.: 2014/3. Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute (NIDI). 24 p.

¹⁵Methodological manual on territorial typologies. 2018 editions. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. 132 p.

щільності населення в такому осередку. Перевагою цього способу є використання відносно рівномірних невеликих осередків сітки, що дозволяє уникнути суттєвих перекосів та отримати достовірну інформацію. В результаті аналізу сітка зі щільністю населення 300 осіб і більше визначається як потенційно міська. Суміжні потенційно міському осередку квадрати сітки, за умови наявності в них щонайменше 5000 осіб «об'єднаного» населення, вважаються міськими. Усі інші квадрати сітки, які не визначені як міські, вважаються сільськими.

Наступним кроком є «накладання» результатів першого етапу на регіони NUTS 3, в результаті чого виділяють переважно міські регіони (більше 80% населення яких проживають у містах), проміжні (50-80% - у містах) та переважно сільські (більше 50% населення проживає у сільській місцевості).

Окремо слід звернути увагу на спробу Євростатом «вирівняти» розміри аналізованих регіонів. Щоб уникнути спотворень класифікації внаслідок суттєвих відмінностей у площі регіонів на території ЄС, райони з площею менше 500 км² поєднують з сусідніми і ще раз визначають їх тип (в умовах практичного застосування методики таких регіонів виявилось 145). При цьому, таке коригування застосовують лише для сусідніх регіонів однієї країни-члена ЄС, тоді як регіони з різних країн не враховуються.

Останній етап практичної реалізації методики передбачає коригування результатів типологізації через врахування впливу великих міст на розвиток регіону (механізм врахування аналогічний, як і у методиці ОЕСР).

В контексті практичного застосування розробленої методики у ЄС-28 31,7% регіонів визначено як переважно сільські (рис. 1.5).

Загалом практична складність цього підходу пов'язана з несформованістю вихідних даних для аналізу та неготовністю деяких країн до його реалізації. Водночас, варто зауважити і суттєві переваги методики, оскільки квадратна сітка на 1 км² є значно меншою, ніж самі адміністративні одиниці, і тому запропонований підхід дозволяє отримати в результаті детальнішу та точнішу типологізацію територій, наблизивши його до ідеї «класифікації поселень», проте, що важливо, з урахуванням впливу зовнішніх чинників (оскільки попри те, що сітка формується на рівні меншому ніж розміри LAU, аналіз регіонів здійснюється на рівні NUTS 3).

Попри переваги системного аналізу територій за принципом «знизу-вверх», недоліком цієї методики у порівнянні з розширеною методикою ОЕСР є неврахування показника віддаленості сільського регіону від міста, що дозволяє виділити саме території з високим рівнем ризику соціальної відчуженості та економічної ізоляції.

Загалом існує чимала кількість і національних методик типологізації територій в контексті їх поділу на сільські та міські, які розраховуються на основі врахування різних показників (табл. 1.2).

Методики країн суттєво відрізняються і за показниками, які взято для аналізу, і за рівнем адміністративно-територіального устрою, на якому проводиться класифікація.

Найчастіше застосовуваним критерієм є показник чисельності населення. Зрозуміло, що в результаті суттєвих відмінностей у чисельності та густоті населення у країнах фактичні пороги чисельності населення, які використовуються у методиках, сильно різняться. Для прикладу, у Великій Британії в межах Шотландії поселення з населенням менше 3000 осіб вважаються сільськими, в Англії та Уельсі поселення з населенням менше 10 000 є сільськими, а у Північній Ірландії – це населені пункти з мешканцями менше 5000 осіб. Набагато нижчий поріг (200 осіб) використовується для

визначення міського статусу в Ісландії, Норвегії, Швеції та Данії, які є великими і переважно малонаселеними країнами північної Європи¹⁶.

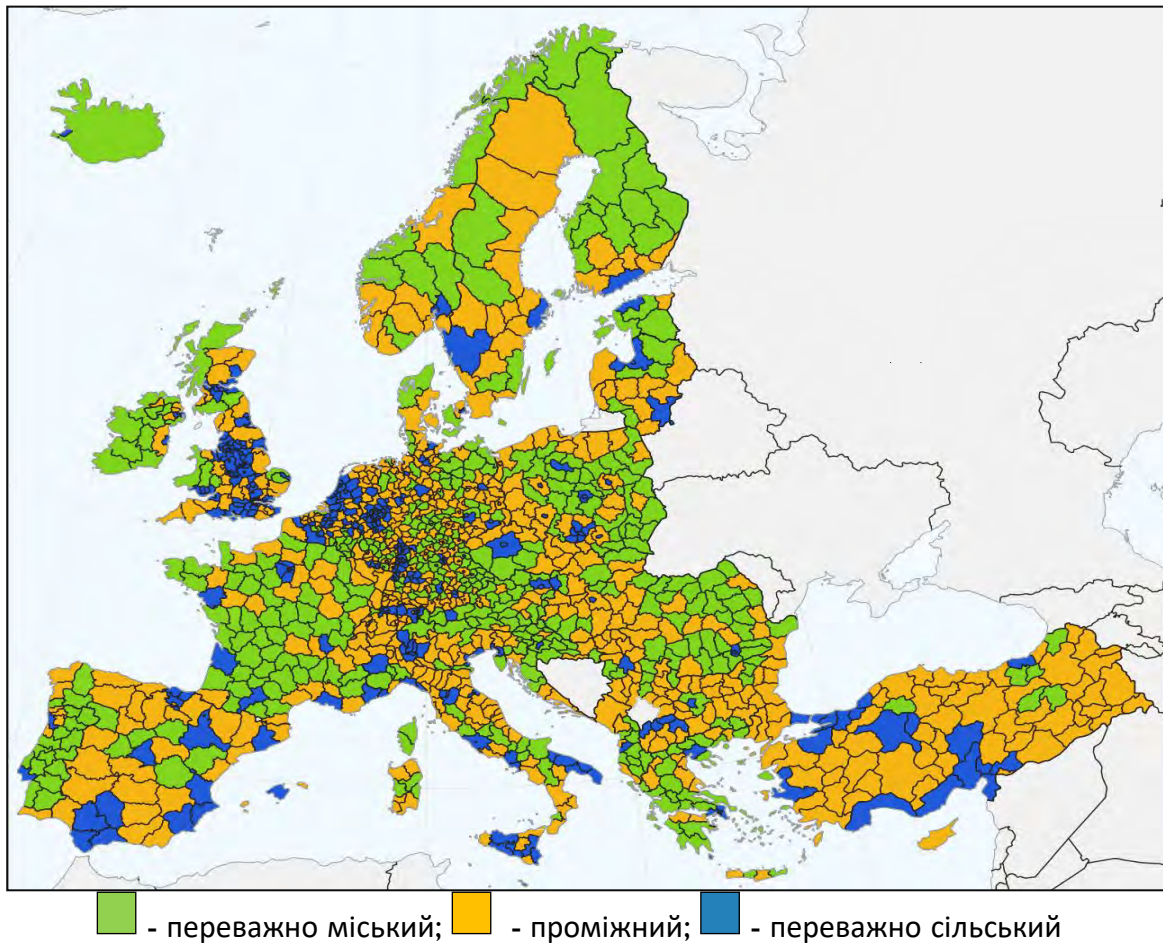

Рис. 1.5. Типологізація регіонів NUTS 3 країн ЄС за методикою Євростату

Джерело: ¹⁷.

Поширеним критерієм у національних та міжнародних методиках типологізації територій є показник густоти населення або аналогічний до нього показник щільності проживання. Для прикладу, у Великій Британії в Англії аналіз муніципалітету здійснюється з урахуванням щільності житлових будинків на території 100 м², у Шотландії – поштових індексів на 1 га.

Серед інших критеріїв, які заслуговують на увагу, - показники використання земель та інфраструктури, економічних характеристик території. Зокрема, Національна служба статистики Китаю класифікує так звані «пов'язані села», тобто сільські території навколо міст, за допомогою аналізу показника інфраструктури: села включаються до складу міської території у випадку користування жителями інфраструктурою міста та їх обслуговування міськими службами. Аналогічно це відбувається і в Японії.

В Індонезії врахування приміських сільських населених пунктів до складу міської території відбувається в контексті визначення доступності населення сіл до закладів освіти, роздрібної торгівлі, розваг та охорони здоров'я у містах, а також через визначення частки домогосподарств, які мають телефони та електрику.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Eurostat regional yearbook. 2019 edition. Statistical books. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019. 226 p.

Таблиця 1.2

Показники, які використовуються для типології територій країн в контексті їх поділу на міські та сільські

	Загальна чисельність населення	Частка населення в певному типі району	Густота населення	Щільність проживання	Критерії, пов'язані із землекористуванням / інфраструктурою	Критерії, пов'язані з економікою (наприклад, зайнятість)
Австралія	x	x	x		x	
Австрія	x		x		x	x
Бельгія						x
Бразилія						
Канада	x		x		x	x
Чилі	x				x	x
Китай	x				x	
Чеська Республіка	x					
Данія	x				x	
Естонія						
Фінляндія	x	x				
Франція					x	x
Німеччина	x					
Греція	x					
Угорщина						
Ісландія	x				x	
Ірландія	x					
Індія	x		x		x	x
Індонезія			x		x	x
Ізраїль	x					
Італія		x	x		x	
Японія	x		x		x	
Корея	x	x				
Латвія	x					
Люксембург						
Мексика	x		x		x	x
Нідерланди				x		
Нова Зеландія	x		x			
Норвегія	x			x		
Польща					x	
Португалія	x	x	x		x	
Словацька Республіка	x				x	
Словенія	x				x	x
Південна Африка					x	x
Іспанія	x					
Швеція	x				x	
Швейцарія	x		x			x
Туреччина	x					
Велика Британія	x	x	x	x		
США	x		x		x	
Типологія ОЕСР	x	x	x			
Методика ЄС	x	x	x			

Джерело: на основі ¹⁸

Багато методик сформовані на врахуванні рівня зайнятості, припускаючи, що високий рівень «первинного сектору» або сільськогосподарської діяльності є свідченням наявності сільського адміністративного формування. Яскравим прикладом застосування такої методики є Індонезія. Класифікація територій в країні здійснюється на основі врахування щільності населення, наявності інфраструктурних об'єктів та питомої ваги сільськогосподарських домогосподарств. Зокрема, регіон визнається міським, якщо у

¹⁸ Hopkins J., Copus A. Definitions, measurement approaches and typologies of rural areas and small towns: a review. The Social, Economic and Geographical Sciences Group The James Hutton Institute, Craigiebuckler, Aberdeen. August 2018. 42 p.

ньому менше 5% домогосподарств є сільськогосподарськими, натомість сільськими є регіони з 70% і більше сільськогосподарських домогосподарств.

В ЄС класифікація території на рівні LAU у Бельгії формується в контексті визначення рівня зайнятості населення у сільськогосподарському секторі. У Франції класифікація міських районів здійснюється шляхом виділення «великих міських», «середніх» та «малих» районів на основі визначення чисельності робочих місць: 10 000, 5000 і 1500 робочих місць використовуються як порогові значення. А визначення прилеглої території до міста розраховується на основі зайнятості: якщо 40% зайнятих працюють у місті, територія вважається прилеглою.

Отже, проведений аналіз типологізації територій дозволив встановити, що різниця у підходах до формування методик свідчить про потребу їх створення відповідно до умов розвитку, географічних та територіальних особливостей країни. Водночас варто засвідчити певну універсальність та можливість застосування методик ОЕСР і ЄС до потреб визначення міських та сільських територій в Україні. Попри це, навіть використання міжнародних методик вимагає їх адаптації, оскільки в Україні нижча середнього по ЄС густота населення, а також доволі нерівномірне розташування міст обласного значення (які відповідають містам з чисельністю жителів більше 50 000 осіб).

1.2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНСТИТУЦІЙНА ПРАКТИКА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

З огляду на наявну зростаючу значимість проблем розвитку сільських територій, особливий науково-прикладний інтерес викликає специфіка регламентації європейських механізмів ідентифікації сільських територій та перспектива їх адаптації в Україні щодо виокремлення сільських територій на регіональному та місцевому рівнях на засадах гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами.

Реальною правовою основою формування національних інституційних рамок для виокремлення та ідентифікації сільських територій в Україні необхідно розглядати ратифіковану Законом України від 16 вересня 2014 року №1678 Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, яка дійсно є невід'ємною частиною національного законодавства України¹⁹. Главою 5 розділу V цієї Угоди визначено, що національна статистична система має ґрунтуватися на фундаментальних принципах ООН щодо офіційної статистики з урахуванням *acquis* ЄС у сфері статистики, зокрема Кодексу норм європейської статистики з метою гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами.

В цьому контексті важливого значення набуває парламентська підтримка програмних напрямків діяльності Кабінету Міністрів України щодо визначення:

- засад адміністративно-територіального устрою України, порядку створення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів відповідно до європейських стандартів;
- адміністративно-територіального устрою базового рівня для формування на новій територіальній основі спроможних територіальних громад;

¹⁹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>

- адміністративно-територіального устрою субрегіонального (районного) рівня як територіальної основи для діяльності органів державної влади.

Очікується, що внаслідок реалізації цих завдань 90 відсотків території України буде охоплено районами, які відповідають стандартам територіального поділу країн Європейського Союзу для статистичних цілей рівня NUTS-3²⁰.

Зауважимо, що відповідно до європейських інституційних традицій, які станом на даний час мають чітке правове регламентування, для забезпечення можливості збирання, складання та поширення європейської статистики на різних територіальних рівнях ЄС у кожній країні-члені створені територіальні одиниці, що відповідають загальній класифікації територіальних одиниць для статистики (NUTS – Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes), затвердженій Регламентом Європейського Парламенту і Ради № 1059/2003 від 26 травня 2003 року (із змінами)²¹.

Класифікація NUTS ієрархічно підрозділяє економічну територію кожної держави-члена ЄС, на територіальні одиниці рівня NUTS 1, кожна з яких поділяється на територіальні одиниці рівня NUTS 2, які, у свою чергу, поділяються на територіальні одиниці рівня NUTS 3 з присвоєнням кожній такій одиниці певного коду та назви. Існуючі адміністративні одиниці в межах держав-членів становлять перший критерій, що використовується для визначення територіальних одиниць. З цією метою "адміністративна одиниця" означає географічну область з адміністративним органом, який має повноваження приймати адміністративні чи політичні рішення для цієї області в межах законодавчих та інституційних рамок в державі-члені. Розмір адміністративних одиниць для конкретного рівня NUTS у державі-члені повинен знаходитись в межах порогів чисельності населення, зазначених у таблиці І.3.

Таблиця І.3

Відповідність рівню NUTS у державі-члені ЄС порогових значень середнього розміру адміністративних одиниць за чисельністю населення

№ п/п	Рівень	Порогові значення чисельності населення		Співвідношення, Макс./мін.
		Мінімум	Максимум	
1.	NUTS 1	3 мільйони	7 мільйони	2,33/1
2.	NUTS 2	800 000	3 мільйони	3,75/1
3.	NUTS 3	150 000	800 000	5,33/1

Складено за даними²²

Регламентом визначено, що якщо кількість населення всієї держави-члена нижче мінімальної межі для даного рівня NUTS, ціла держава-член є однією територіальною одиницею NUTS для цього рівня. Якщо для даного рівня NUTS в державі-члені не існує адміністративних одиниць відповідного масштабу, відповідно до критеріїв, зазначених у таблиці І, цей рівень NUTS складається шляхом об'єднання відповідної кількості існуючих менших суміжних адміністративних одиниць.

Регламентом визначено, що якщо кількість населення всієї держави-члена нижче мінімальної межі для даного рівня NUTS, ціла держава-член є однією територіальною одиницею NUTS для цього рівня. Якщо для даного рівня NUTS в державі-члені не існує

²⁰ Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text>

²¹ Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). Access current version (13/11/2019) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118>

²² Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). Access current version (13/11/2019) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118>

адміністративних одиниць відповідного масштабу, відповідно до критеріїв, зазначених у таблиці 1, цей рівень NUTS складається шляхом об'єднання відповідної кількості існуючих менших суміжних адміністративних одиниць. Ця агрегація враховує такі відповідні критерії, як географічні, соціально-економічні, історичні, культурні чи екологічні обставини. Отримані узагальнені одиниці далі називатимуться "не адміністративними одиницями". Розмір адміністративних одиниць у державі-члені для даного рівня NUTS також повинен лежати в межах порогів чисельності населення, зазначених у таблиці 1. У кожній державі-члені місцеві адміністративні одиниці (LAU) поділяють рівень NUTS 3 на один або два наступні рівні територіальних одиниць. Принаймні один з рівнів LAU є адміністративною одиницею. Якщо в державі-члені існує більше одного адміністративного рівня LAU, Комісія (Євростат) консультується з цією державою-членом для визначення адміністративного рівня LAU, який використовується для формування типологій та публікує список LAU у спеціальному розділі свого веб-сайту до 31 грудня кожного року ²³.

Акцентуємо, що Європейська Комісія у співпраці з Організацією економічного співробітництва та розвитку визначила низку основних та найбільш відповідних територіальних типологій для класифікації статистичних одиниць, створених Регламентом (ЄС) № 1059/2003. За останні кілька років Євростат розширив спектр статистичних даних, опублікованих щодо ряду територіальних типологій, щоб вирішити зростаючу потребу в таких даних у контексті політики згуртованості та територіального розвитку. Щоб забезпечити гармонізоване застосування типологій та дозволити перехресне посилання з інших актів та програм, Євростат послідовно реалізовує законодавчу ініціативу під назвою "Tercet", яка спрямована на інтеграцію територіальних типологій до Регламенту (ЄС) № 1059/2003.

Так, згідно Регламенту (ЄС) 2017/2391 Європейського Парламенту та Ради "Про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1059/2003 щодо територіальних типологій (Tercet)" від 12 грудня 2017 року ²⁴, Регламент (ЄС) № 1059/2003 істотно оновлено в контексті однозначності визначень та узгодженого, прозорого застосування територіальних типів, забезпечуючи стабільність типологій для складання та поширення європейської статистики на засадах застосування та підтримки системи статистичних сіток на рівні Європейського Союзу роздільною здатністю 1 км². Нововведеною статтею 4b Регламенту (ЄС) № 1059/2003 ²⁵ обумовлено, що Комісія (Євростат) на своєму веб-сайті у спеціальному розділі публікує та підтримує типологію Союзу, що складається з територіальних одиниць на рівнях NUTS, LAU та осередків статистичної сітки, акцентуючи на наступному.

1. Типологія на основі сітки встановлюється на рівні роздільної здатності сітки 1 км² таким чином: - "міські центри"; "міські кластери"; "сільські осередки сітки".

2. На рівні LAU встановлюються такі типології:

а) ступінь урбанізації (DEGURBA):

- "міські райони":
 - "міста" або "густонаселені райони",
 - "міста та передмістя" або "зони середньої щільності",
- "сільські райони" або "слабонаселені райони (території)";

²³ Там само.

²⁴ Regulation (EU) 2017/2391 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EC) No 1059/2003 as regards the territorial typologies (Tercet) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32017R2391>

²⁵ Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). Access current version (13/11/2019) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118>

- б) функціональні міські райони:
 - "міста" плюс їхні "зони сполучення (впливу)";
- в) прибережні райони:
 - "прибережні райони",
 - "неприбережні райони".

3. На рівні NUTS 3 встановлюються наступні типології:

- а) міська-сільська типологія:
 - "переважно міські регіони",
 - "проміжні регіони",
 - "переважно сільські регіони";
- б) метрополійна типологія:
 - "метрополійні регіони",
 - "неметрополійні регіони";
- в) прибережна типологія:
 - "прибережні регіони",
 - "неприбережні регіони".

Таким чином, законодавство ЄС не містить конкретного тлумачення категорії "сільські території", а їх виокремлення та ідентифікацію передбачено в рамках декількох типологій, що на даний час систематично підтримуються Євростатом, зокрема, як:

- "сільські осередки сітки" ("rural grid cells") в рамках типології статистичних сіток;
- "сільські райони" або "слабонаселені райони (території)" ("rural areas" or "thinly populated areas") на рівні LAU відповідно типології за ступенем урбанізації (DEGURBA);
- "переважно сільські регіони" ("predominantly rural regions") на рівні NUTS 3 відповідно міської-сільської типології.

Як зазначено в пункті 5 статті 4b Регламенту (ЄС) № 1059/2003, єдині умови для гармонізованого застосування типологій на рівні Союзу встановлює Комісія, за допомогою актів виконання. В сучасних умовах таким офіційним актом виконання є оприлюднений в 2019 році Управлінням публікацій Європейського Союзу Методичний посібник з територіальних типологій 2018 року видання²⁶ (надалі - Методика), що методологічно акумулює та консолідує європейський інструментарій типологізації територій на основі регламентованих критеріїв поетапної ідентифікації конкретних територіальних кластерів.

Відтак, специфіка виокремлення та ідентифікації сільських територій за цією Методикою, на наш погляд, полягає в наступному.

І. Відповідно типології на основі сітки (сіткової типології) сільські території виокремлюються, як територіальні кластери "сільські осередки сітки", що не ідентифіковані за критерієм щільності населення як:

- "міський центр" – територіальний кластер з високою щільністю населення не менше 1 500 жителів на км² та щонайменше 50 000 жителів поселення в загальних межах сітки (з урахуванням проміжків);
- "міські кластери" або кластери з середньою щільністю населення не менше 300 мешканців на км² та мінімальною кількістю 5 000 жителів.

Методикою відзначено, що густина популяції менше 300 жителів на км² мають мати більшість сільських сітчастих клітинок, хоча деякі клітини сільської сітки можуть мати

²⁶ Methodological manual on territorial typologies 2018 edition. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/9507230/KS-GQ-18-008-EN-.pdf/a275fd66-b56b-4ace-8666-f39754ede66b>

більшу кількість жителів, якщо вони не входять до складу кластера, що відповідає критеріям для "міського центру" або "міського кластеру"²⁷.

Таким чином, основою алгоритму повноцінної ідентифікації сільських територій на основі сіткової типології є превентивне здійснення ідентифікації "міських центрів" або "міських кластерів".

2. Алгоритм типології ступеня урбанізації методологічно базується на сітковій типології, забезпечуючи можливість подальшої класифікації місцевих адміністративних одиниць (LAU) за ступенем урбанізації, в результаті чого кожен LAU повинен бути віднесений до одного із зазначених класу / категорії:

- "міста" (густонаселені райони) - де принаймні 50% населення проживає в одному або декількох міських центрах;
- "міста та передмістя" (райони середньої щільності) - де менше 50% населення проживає в міському центрі, але принаймні 50% населення проживає у міському кластері;
- "сільські райони" (слабонаселені райони) - де більше понад 50% населення проживає в сільських осередках сітки.

Однак, необхідно враховувати, що всі місцеві адміністративні одиниці (LAU), щонайменше 15% мешканців яких працевлаштовані у місті (або двох і більше містах), класифікуються відповідно максимального порогового відсотка цієї категорії зайнятих у конкретному місті, як зона сполучення (впливу) цього міста. Згідно з гармонізованим Європейською Комісією та ОЕСР визначенням: "місто - це місцева адміністративна одиниця (LAU), де більшість населення проживає в міському центрі не менше 50 000 жителів"²⁸. Тобто, в рамках типологізації на рівні LAU, означені місцеві адміністративні одиниці (LAU) є елементом "міських районів", "функціональних міських районів", а тому не можуть бути ідентифіковані як сільські території ("сільські райони") навіть у випадку наявності більше 50% сільського населення.

3. В рамках імплементації типології за поняттям "міській-сільський" ідентифікація сільських територій ("переважно сільські регіони" - "predominantly rural regions") ґрунтується на таких методологічних засадах:

- застосування типології до регіонів 3 рівня NUTS, включно малих регіонів 3 рівня NUTS – площею менше 500 км²;
- оцінка території за квадратами сітки 1×1 км для визначенням сільських кластерів клітин цієї сітки з щільністю населення, яка (зазвичай) менша ніж 300 мешканців на 1 км² і/або населенням до 5 000 осіб, а також часткою сільського населення в такому кластері щонайменше 50%;
- будь-який регіон рівня NUTS, який класифікується за описаними вище критеріями як переважно сільський є "проміжним регіоном" ("intermediate regions"), якщо містить місто понад 200 000 жителів, що становлять щонайменше 25% від загального населення регіону.

Зазначимо, що згідно міської-сільської типології регіони 3 рівня NUTS, де понад 50% і до 80% населення проживають у міських кластерах є проміжними, а переважно міськими ("переважно міські регіони" - "predominantly urban regions") є регіони 3 рівня NUTS, де проживає понад 80% населення у міських кластерах.

Тому з позиції європейської методології будь-яка інтерпретація "проміжних регіонів" ("intermediate regions") як складової сільських територій априорі не є коректною.

²⁷ Там само

²⁸ Methodological manual on territorial typologies 2018 edition. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/9507230/KS-GQ-18-008-EN-.pdf/a275fd66-b56b-4ace-8666-f39754ede66b>

РОЗДІЛ 2. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

2.1. МЕТОДОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сталий розвиток сільських територій значною мірою визначає сталість соціально-економічного розвитку України в цілому, сільське населення якої становить майже 31 % наявного населення, а сільськогосподарські угіддя – 70 % земельного фонду держави. Реалізація концептуальних положень сталого розвитку, збалансованого за соціальним, економічним та екологічним векторами, передбачає обґрунтування стратегічних напрямів розвитку і формування відповідного інституційного середовища.

Наявні зрушення в сільськогосподарському виробництві не змогли розв'язати проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій України. Перманентне поглиблення в сільській місцевості кризових явищ та занепад в економічній, демографічній, екологічній та духовній сферах є очевидною загрозою державним інтересам з огляду на незамінність визначальної ролі сільських територій щодо повноцінного забезпечення продовольчої безпеки народу України. Низка проблемних питань щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні протягом десятиліть не зменшується, а лише структурується і захоплює все більше сфер суспільного життя, вельми значимих для комплексного формування реальної державної політики у сфері розвитку сільських територій.

В умовах поглиблення євроінтеграційних процесів відповідно Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII і фактично є частиною національного законодавства²⁹, посилюється необхідність модернізації державної політики розвитку сільських територій, її наближення до регіональної політики ЄС та САП. Актуалізується потреба адекватного комплексного підходу до розвитку сільських територій на сталій основі, зважаючи на сучасні суспільно-політичні виклики та такі сфери європейської співпраці, як сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій; посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики тощо.

На думку Мармуль Л., за умови дотримання євроінтеграційного вектора розвитку економіки України підходи до управління, способі їх фактичного здійснення, громадський контроль за процесами розвитку сільських територій необхідно реформувати відповідно до європейських вимог. Це дасть можливість використовувати наявні конкурентні переваги України повною мірою, реструктуризувати економіку села та поліпшити соціальні умови життєдіяльності сільського населення. Науковець стверджує, що незважаючи на існуючу низку державних заходів і програм, функціонуюча система цілей та інструментів сучасної аграрної політики України, узгодження загальнодержавних і

²⁹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>

регіональних інтересів при формуванні й реалізації заходів розвитку сільських територій є недостатньо дієвими і потребують удосконалення³⁰.

Семенишин Х. відзначає, що останнім часом більшість науковців, що займаються проблемами сільського розвитку, використовують категорію "сільські території", причому часто інтерпретація цього терміна в їхніх працях суттєво відрізняється: починаючи від суто географічного аспекту до виробничо-господарського, соціально-економічного, самоврядного і навіть екологічного трактування, зауважуючи: "Визначення сільських територій подано в документах Організації по економічному співробітництву і розвитку (ОЕСР). Воно звучить так: сільські території або сільський регіон (район) охоплює людей, територію та інші ресурси суспільного ландшафту і маленьких населених пунктів за межами безпосередньої сфери економічної активності великих міських центрів. А критерієм віднесення поселення до міста чи села є густина населення понад 150 людей на 1 км²"³¹. На погляд дослідника, можна обґрунтовано констатувати, що сільські території – це обжита місцевість поза територією міст з її природними ресурсами, основними засобами, соціально-культурно-побутовими умовами та населенням, що здійснює соціальні, виробничі та екологічні функції. З цього визначення випливає, що сільські території характеризуються економічною ефективністю, екологічною безпекою і соціальною справедливістю. При цьому саме соціальна сфера села виступає пріоритетним критерієм розвитку сільських територій, адже саме задоволення різноманітних потреб людини (селянина), на нашу думку, є основною метою такого розвитку³².

Науковцями державної установи "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України" класифіковано, як сільські території в Україні, понад 90% її загальної площі, де проживають 52% жителів³³. За критерієм віддаленості сільських територій від великих міст вирізняють економічно інтегровані, помірні (перехідні) і периферійні; за величиною рекреаційно-туристичного потенціалу та ефективністю його використання рекреаційно-туристичною сферою – перспективні, помірно перспективні й малоперспективні тощо³⁴.

Так, Хвесик М. А. та Ільїна М. В., з позиції обґрунтування методологічного підходу до комплексної класифікації сільських територій стверджують, що під сільськими територіями слід розуміти фізико-географічний та економічний простір, що виник унаслідок зміни людиною природного ландшафту на комплексне багатофункціональне утворення, головними складовими якого є просторово-ресурсний базис виробництва, природне середовище для рекреаційної діяльності й місце життєдіяльності людських спільнот як інфраструктурна основа для надання відпочинку населенню³⁵.

На переконання Прушківського В. та Колесникова В. найбільш конструктивними підходами до трактування сільських територій є системний та просторовий, згідно з якими сільська територія – це просторова біоеколого-соціально-економічна система, яка знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природноекологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищами і населенням, які на ній функціонують та проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних і суспільних потреб³⁶.

³⁰ Мармуль Л. О. Методичні підходи до розвитку сільських територій на засадах децентралізації. Економіка АПК. - 2016. - № 7. - С. 80-86. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_7_13.

³¹ Семенишин Х.М. Визначення поняття "сільські території": соціально-економічний аспект. Наук. вісн. Нац. ун-ту державної податкової служби України (економіка, право). - 2012. - № 4. - С. 28-32.

³² Там само.

³³ Соціоекологічні пріоритети сталого розвитку сільських територій : [монографія] / [В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук, М. В. Ільїна та ін.]. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. 351 с.

³⁴ Хвесик М. А. , М. В. Ільїна Методологічні засади диференціації сільських територій. Економіка АПК. 2018. № 4. С. 12-18.

³⁵ Там само

³⁶ Прушківський В. Г. Теоретичні підходи до визначення сільських територій / В. Г. Прушківський, В. І. Колесников // Проблеми

Однак, доводиться констатувати, що незважаючи на широту та різноаспектність наукових варіантів терміну "сільська територія", жодний з них не імплементовано в законодавстві України в якості правової норми.

Необхідно зазначити, що у вітчизняній нормотворчій практиці поняття "сільські території" вперше застосовано, як компонент терміну "комплексний розвиток сільських територій", що одночасно розглядається в якості складової державної аграрної політики та напряму державної соціальної політики, у схвалених Указом Президента України 29 квітня 1998 року "Основних напрямках розвитку агропромислового комплексу України на 1998 - 2000 роки"³⁷.

Відтак, забезпечення комплексного розвитку сільських територій традиційно входило до переліку пріоритетних напрямів періодично оновлюваної аграрної політики держави на різних етапах її розвитку.

У вітчизняній практиці законотворення єдиною спробою правового врегулювання змісту поняття "сільська територія" був проєкт Закону "Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості", внесений народними депутатами України Сокирко М.В., Одайником М.М., відповідно до якого сільська територія – це територія, на якій частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 15-50 відсотків. Поділ сільської території пропонувався саме за ознакою заселеності на чітко виражену сільську місцевість – частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 50 відсотків; сільську місцевість – частка сільського населення складає 15-50 відсотків чисельності усіх жителів³⁸. В рамках реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" за напрямом "Розвиток сільського господарства та земельна реформа"³⁹ було задекларовано прийняття окремого законопроєкту "Про засади сталого розвитку сільських територій".

Однак, сільські території, що еволюційно формувались як складні цілісні системи внаслідок природних, політичних, економічних, соціальних змін, дотепер в сучасній науці та управлінській практиці розглядаються переважно як абстрактний об'єкт різнорівневого державно-управлінського та самоврядного впливу; елемент територіальної організації національного господарства; об'єкт навколишнього природного середовища; компонент системи розселення; складова соціальної організації суспільства; і меншою мірою як елемент існуючої системи адміністративно-територіального устрою України, що слугує територіально-правовою основою визначення та реалізації пріоритетів розвитку соціально-економічного сільських територій.

Підкреслимо, що з позиції принципу юридичної визначеності, який є невід'ємною складовою принципу верховенства права, закріпленого статтею 8 Конституції України⁴⁰ та згідно з яким юридичні норми мають бути чіткими, ясними і недвозначними, оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і на необхідності забезпечення якого неодноразово звертав увагу Конституційний Суд України.

економіки. - 2014. - № 4. - С. 127-132.

³⁷ Про основні напрями розвитку агропромислового комплексу України на 1998 - 2000 роки: указ Президента України 29 квітня 1998 року № 389/98 // Законодавство України: сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389/98?find=1&text=%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82#w1_1

³⁸ Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості: проєкт Закону України (реєстраційний номер 7334 від 07 квітня 2005 року). Верховна Рада України: сайт. URL: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=24247

³⁹ Програма економічних реформ на 2010–2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Комітет з економічних реформ при Президентові України, 2 червня 2010 року. Верховна Рада України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10>

⁴⁰ Конституція України (Прийнята 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР). Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Так, згідно з статтею 19 Конституції України⁴¹ органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Рішенням Конституційного Суду від 13 липня 2001 року визначено, що просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є адміністративно-територіальна одиниця, як компактна частина єдиної території України (область, район, місто, район у місті, селище, село), яку вони складають включно з містами Києвом та Севастополем⁴².

Відтак, в законодавстві України досі не сформовано цілісного масиву правових норм, які б виокремлювали сільські території, як унікальний об'єкт владного впливу на державному, регіональному та місцевому рівнях; визначали конкретність, послідовність, передбачуваність і дієвість державної політики у цій сфері. Також не визначено методологічно-правових критеріїв щодо ідентифікації сільських територій на жодному з ієрархічних рівнів системи адміністративно-територіального устрою України.

2.2. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВІОКРЕМЛЕННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ.

В Україні доцільно гармонізувати імплементацію сучасного європейського інструментарію виокремлення сільських територій на рівні регіону 3го рівня NUTS та місцевої адміністративної одиниці (LAU) за методологічними критеріями, які необхідно зафіксувати нормами закону України в такій редакції терміну "сільська територія – це адміністративно-територіальне утворення на базовому/субрегіональному (районному) рівні з унікальним алфавітно-цифровим кодом об'єкта державної регіональної політики, що ідентифікується за такими критеріями:

- на рівні місцевої адміністративної одиниці (LAU):
 - густота населення, як правило, менше 300 жителів на 1 км²;
 - частка міського населення місцевої адміністративної одиниці не більше 50% (сільського населення понад 50%), за винятком місцевої адміністративної одиниці, що є зоною сполучення (впливу) міста з населенням не менше 50 000 жителів, в якому працевлаштовані щонайменше 15% жителів місцевої адміністративної одиниці;
- на субрегіональному (районному) рівні (NUTS 3):
 - густота населення, як правило, менше 300 жителів на 1 км²;
 - частка міського населення району менше 50% (щонайменше 50% сільського населення), якщо до складу району не входить місто з понад 200 000 жителями, що становлять щонайменше 25% від загальної чисельності населення району".

Доводиться констатувати, що на сучасному етапі істотними перешкодами методологічного застосування цього проєвропейського інструментарію є такі:

- станом на 1 січня 2020 року адміністративно-територіальний устрій України в якості підґрунтя системи державної та регіонально-територіальної статистики жодним

⁴¹ Конституція України (Прийнята 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР). Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁴² Рішення Конституційного Суду України N 11-рп/2001 (v011p710-01) від 13 липня 2001 року: (справа про адміністративно-територіальний устрій) . Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#Text>

чином не відповідає стандартам територіального поділу країн Європейського Союзу для статистичних цілей, зокрема рівня NUTS 3. Разом з тим, недосконалий адміністративно-територіальний устрій є територіальною основою новітніх регіональних стратегій розвитку на період до 2027 року;

- в новостворюваних об'єднаних районах параметри чисельності населення не повністю гармонізовано до порогових значень середнього розміру адміністративних одиниць за чисельністю населення рівня NUTS 3. Наприклад: чисельність населення в Львівському районі становитиме 1124,3 тис. осіб, що на 40,5% перевищує максимальний пороговий показник (800.0 тис. осіб) для рівня NUTS 3; у Донецькому районі – 1503,4 тис. осіб, що перевищує пороговий показник на 87,9%; в Одеському районі – 1413,0 тис. осіб, з перевищенням порогового показника на 76,6%; у Харківському районі – 1712,8 тис. осіб, що у 2.1 рази вище порогового значення для рівня NUTS 3. Водночас, найменшими визначено Щастинський та Сватівський райони Луганської області з чисельність населення в них відповідно 81,2 тис. осіб та 82,5 тис. осіб, тобто майже вдвоє менше мінімального порогового значення для рівня NUTS 3⁴³;
- об'єднані територіальні громади, як прототип місцевих адміністративних одиниць (LAU) досі залишаються за межами конституційного поля системи адміністративно-територіального устрою України, а конституційні зміни 1996 року унеможливили статус адміністративно-територіальних одиниць територій сільських, селищних, міських рад, які дотепер значаться в Класифікаторі об'єктів адміністративно-територіального устрою України ДК 014-97 (КОАТУУ). З часу першочергових заходів здійснення земельної реформи, первинною ланкою національної системи обліку земельних ресурсів є базовий рівень адміністративно-територіального устрою України згідно затверджених проєктів формування територій і встановлення меж сільських і селищних рад (по суті сільських територій), а відомості про межі адміністративно-територіальних одиниць, які були встановлені в період земельної реформи, досі можуть вноситися до Державного земельного кадастру на підставі цих проєктів, як офіційно легітимних⁴⁴;
- відсутність адекватного національного-інформаційного і регіонально-статистичного забезпечення класифікації територій України за єдиною європейською кілометровою сіткою загалом, та щодо місцевих адміністративних одиниць України, включаючи тимчасово окуповані та анексовані території, зокрема.

Як стартовий етап ідентифікації сільських територій до усунення наявних перешкод, на наш погляд, коректним є їх виокремлення за регіонами України на рівні адміністративних районів, використовуючи означені вище критерії для субрегіонального (районного) рівня (NUTS 3), виходячи з таких міркувань:

- станом на 1 січня 2020 року адміністративні райони та міста обласного значення є по суті місцевими адміністративними одиницями, які разом з містами із спеціальним статусом реально формують цілісність території держави в її межах. З іншого боку, враховуючи географічні, соціально-економічні, історичні, культурні та екологічні обставини, європейською методологією обумовлюється наявність малих регіонів 3го рівня NUTS, навіть з площею менше 500 км², якими власне є низка адміністративних районів України, а також можливість наскрізної кодифікації окремої територіальної одиниці на ієрархічних рівнях NUTS, так і на рівні LAU

⁴³ Мінрегіон оприлюднив проєкти майбутніх районів в Україні. Ще можливі зміни: Міністерство розвитку громад та територій: сайт. 2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12513>

⁴⁴ Про Державний земельний кадастр: закон України "від 7 липня 2011 року №3613-VI // . Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>

одночасно. Примітно, що в процесі децентралізації в деяких адміністративних районах України утворено лише одну об'єднану територіальну громаду, що також підтверджує можливість ідентифікації адміністративного району як регіону 3 рівня NUTS та місцевої адміністративної одиниці LAU водночас;

- правовими нормами та статистичними даними конкретно не засвідчено наявних в Україні міст обласного значення, як офіційних суб'єктів розвитку сільської території, що апіорі можливо лише з часу затвердження у визначеному законом порядку проєктів землеустрою про встановлення меж територій створюваних в Україні об'єднаних територіальних громад та районів, як новітніх адміністративно-територіальних одиниць з включеними до їх складу територіями міст обласного значення;
- згідно аналізу статистичних даних в межах адміністративних районів України немає жодного міста районного значення з чисельністю наявного населення більше 50 000 жителів, а відтак і міста з чисельністю наявного населення понад 200 000 жителів, що вказує на можливість тимчасової уніфікації означених вище європейських критеріїв ідентифікації сільських територій на субрегіональному та місцевому рівнях до часу завершення в Україні адміністративно-територіальної реформи.

З огляду на означені аргументи, нами здійснено класифікацію територій адміністративних районів України, як малих регіонів 3 рівня NUTS та аналогів місцевих адміністративних одиниць LAU за наявними статданими^{45, 46, 47}; виокремлено переважно міські (ПМТ), проміжні (ПТ) та переважно сільські території (ПСТ), зокрема, переважно сільські території (надалі - ПСТ) за такими проєвропейськими критеріями:

- густота населення, як правило, менше 300 жителів на 1 км²;
- частка міського населення адміністративного району менше 50% (щонайменше 50% сільського населення), а також узагальнено результати на рівні областей та держави, за винятком АР Крим (див. табл. 2.2 – 2.3; рис. 2.1, додаток А).

Таким чином, відповідно отриманих станом на 1 січня 2020 року результатів ідентифікації сільських територій є підстави констатувати наступне:

- площа сільських територій, які класифіковано на рівні адміністративних районів як переважно сільські території (ПСТ), становить в межах областей України 487 288,2 км², що складає 84,6 відсотки їх сумарної площі. Найбільші площі ПСТ зосереджені в Одеській області (30 773,4 км²) та Житомирській області (26 792,4 км²), а найменшою є площа ПСТ Чернівецької області – 7 943,1 км²;
- частка ПСТ у загальній площі регіону є найбільшою в західних областях: Закарпатській та Рівненській – 99,5 %, Волинській – 99,4 %, а найменшою в східних – Донецькій та Луганській областях відповідно 39,2 % та 60,9 %;

⁴⁵ Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру: сайт. 2019. URL: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-organy-derzhheokadastru/>

⁴⁶ Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році: статистична інформація. Державна служба статистики України: сайт. 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁴⁷ Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України: сайт. 2019. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf

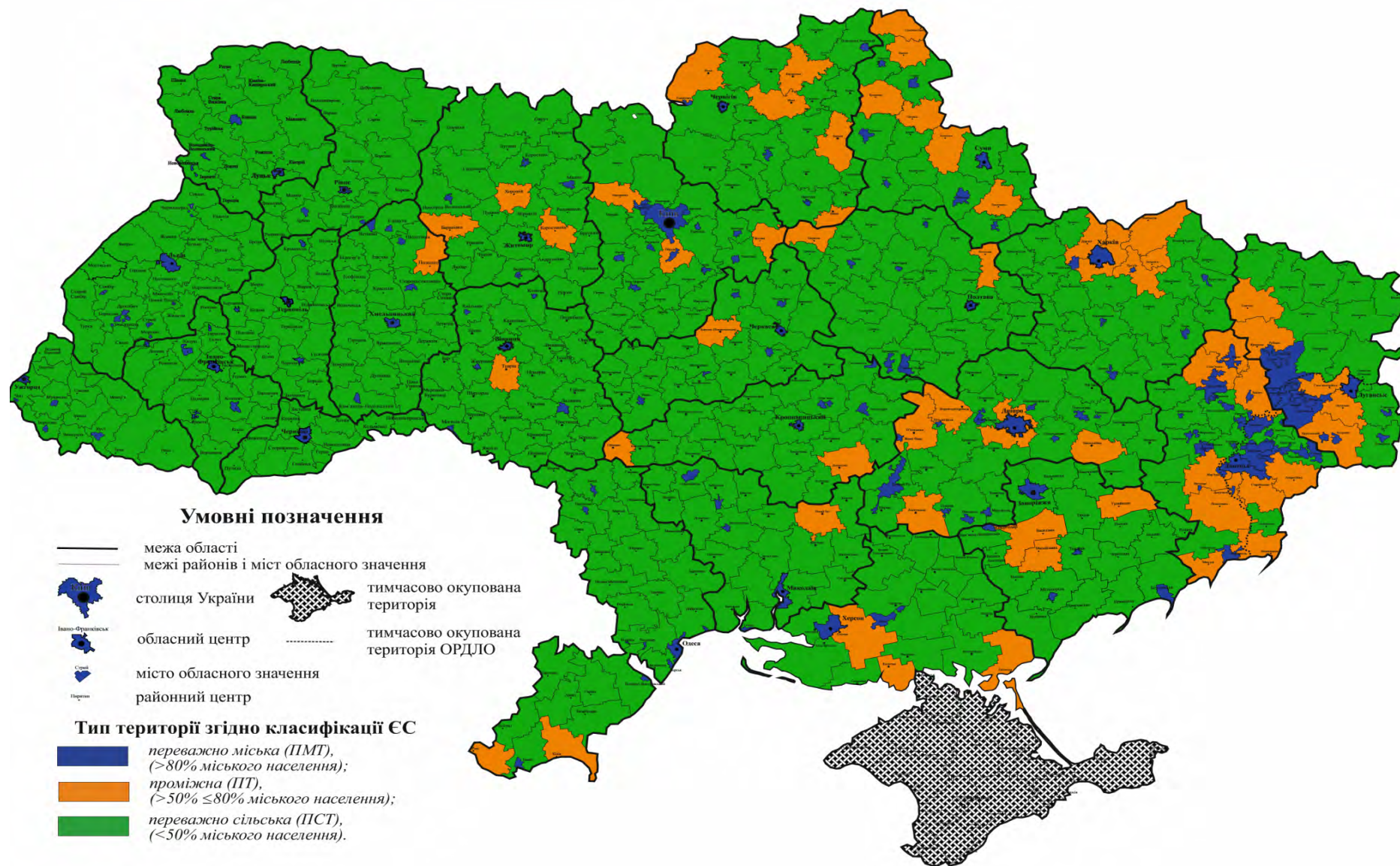

Рис. 2.1. Ідентифікація переважно міських, проміжних та переважно сільських територій (на рівні адміністративних районів)
 Розроблено на основі розрахунків, представлених у додатку А.

Таблиця 2.1

Характеристики територій адміністративних районів за регіонами України та їх класифікація

№ п/п	Назва регіону	Кількість та площа адмінстр. районів в регіоні, одиниць/км ²	Середня густина наявного населення в адмінстр. районах на 1.01.20 р., осіб/км ²	Частка наявного міського населення, станом на 1.01.19 р., %	Тип території згідно класифікації ЄС та її характеристики						Середня густина наявного населення в межах ПСТ регіону на 1.01.20 р., осіб/км ²
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		Проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)		
					райони/ площа, од./км ²	райони/ населення станом 1.01.20 р., од./осіб	райони/ площа, од./км ²	райони/ населення станом 1.01.20 р., од./осіб	райони/ площа, од./км ²	райони/ населення станом 1.01.20 р., од./осіб	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	АР Крим	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в
2	Вінницька	27/26217,6	39,5	27,84	-	-	1/881,6	1/40873	26/25336,0	26/993835	39,2
3	Волинська	16/20021,7	32,6	24,48	-	-	-	-	16/20021,7	16/651850	32,6
4	Дніпропетровська	22/30703,1	26,0	36,76	-	-	5/7090,0	5/262419	17/536313,1	17/536313	22,7
5	Донецька	18/22996,8	31,1	42,80	-	-	9/12610,9	9/513147	9/10385,9	9/202206	19,4
6	Житомирська	23/29636,4	24,4	32,05	-	-	3/2844,0	3/111770	20/26792,4	20/612831	22,9
7	Закарпатська	13/12688,9	77,9	20,60	-	-	-	-	13/12688,9	13/988184	77,9
8	Запорізька	20/26684,0	22,8	37,72	-	-	3/3988,6	3/114161	17/22695,4	17/493259	21,7
9	Івано-Франківська	14/12781,7	71,8	22,11	-	-	-	-	14/12781,7	14/917637	71,8
10	Київська	25/27781,0	38,6	37,14	-	-	3/2487,0	3/123869	22/25294,0	22/947642	37,5
11	Кіровоградська	21/24350,8	21,9	36,14	-	-	2/1970,9	2/68681	19/22379,9	19/463704	20,7
12	Луганська	18/25346,8	25,4	58,88	2/2189,6	2/137082	5/6915,3	5/214235	11/16241,9	11/292047	18,0
13	Львівська	20/21526,0	65,0	30,04	-	-	-	-	20/21526,0	20/1398859	65,0
14	Миколаївська	19/24253,6	20,1	27,80	-	-	1/1242,8	1/29851	18/23010,8	18/457984	19,9
15	Одеська	26/32993,5	31,3	26,34	-	-	2/2220,1	2/86503	24/30773,4	24/946289	30,8
16	Полтавська	25/28312,2	25,4	28,10	-	-	2/1663,5	2/49145	23/26648,7	23/671492	25,2
17	Рівненська	16/19943,2	40,7	25,47	-	-	-	-	16/19943,2	16/811791	40,7
18	Сумська	18/23224,8	21,3	35,35	-	-	6/6943,8	6/182234	12/16281,0	12/312074	19,2
19	Тернопільська	17/13687,3	54,6	24,41	-	-	-	-	17/13687,3	17/746779	54,6
20	Харківська	27/30 901,5	31,2	48,60	-	-	6/7750,7	6/446779	21/23150,8	21/518393	23,7
21	Херсонська	18/27784,0	21,1	35,39	-	-	3/5683,0	3/149491	15/22101,0	15/438060	19,8
22	Хмельницька	20/20346,0	36,1	27,2	-	-	1/866,0	1/42648	19/19480,0	19/691751	35,5
23	Черкаська	20/20685,0	33,7	26,6	-	-	1/896,0	1/40625	19/19789,0	19/657230	33,2
24	Чернівецька	11/7943,1	78,5	18,1	-	-	-	-	11/7943,1	11/623950	78,5
25	Чернігівська	22/31686,0	18,0	39,76	-	-	5/6963,0	5/142365	17/24723,0	17/427766	17,3
	Всього по Україні	476/562495,0	33,0	30,46	2/2189,6	2/137082	58/73017,2	58/2618796	416/487288,2	416/15801826	32,4

Таблиця 2.2

Характеристики переважно сільських територій (ПСТ) за регіонами України станом на 1 січня 2020 року

№ п/п	Назва області	Частка площі ПСТ регіону в загальній площі регіону, %	Частка наявного населення ПСТ регіону до його загальної чисельності, %	Фактичні порогові значення показників переважно сільських територій (ПСТ)							
				Мінімальні				Максимальні			
				Площа ПСТ		наявне населення ПСТ		Площа ПСТ		наявне населення ПСТ	
				км ²	назва району	осіб	назва району	км ²	назва району	осіб	назва району
1	АР Крим	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в
2	Вінницька	95,6	64,3	591,6	Чернівецький	20021	Піщанський	1292,0	Немирівський	81278	Вінницький
3	Волинська	99,4	63,2	645,2	Іваничівський	16585	Шацький	2264,5	Маневицький	66875	Луцький
4	Дніпропетровська	74,0	16,9	902,0	Юр'ївський	12643	Юр'ївський	1991,0	Новомосковський	71613	Новомосковський
5	Донецька	39,2	4,9	809,0	Ясинуватський	13773	Бойківський	1901,0	Великоновосілківський	37145	Великоновосілківський
6	Житомирська	89,8	50,7	626,0	Брусилівський	9458	Народицький	3221,0	Овруцький	72213	Житомирський
7	Закарпатська	99,5	78,8	543,9	Воловецький	23709	Воловецький	1817,5	Тячівський	175048	Тячівський
8	Запорізька	83,5	29,2	469,3	Велико-білозерський	7644	Велико-білозерський	1947,2	Приазовський	56364	Запорізький
9	Івано-Франківська	91,8	67,1	602,0	Снятинський	30479	Верховинський	1302,8	Рожнятівський	114625	Надвірнянський
10	Київська	89,9	53,2	646,0	Володарський	5456	Поліський	3616,0	Іванківський	210123	Києво-Святошинський
11	Кіровоградська	91,0	49,7	645,1	Вільшанський	11397	Світловодський	1842,0	Олександрійський	41251	Маловисківський
12	Луганська	60,9	13,7	971,0	Міловський	11644	Довжанський	1900,0	Станично-Луганський	46672	Станично-Луганський
13	Львівська	98,6	55,7	698,4	Миколаївський	37740	Перемишлянський	1575,0	Сокальський	126115	Яворівський
14	Миколаївська	93,4	40,9	801,0	Врадіївський	14832	Очаківський	1706,2	Баштанський	49432	Вітовський
15	Одеська	92,4	39,8	617,5	Савранський	8164	Балтський	1873,6	Тарутинський	87551	Овідіопольський
16	Полтавська	92,7	48,4	595,0	Гребінківський	10568	Чорнухинський	2470,0	Глобинський	68174	Полтавський
17	Рівненська	99,5	70,4	377,4	Демидівський	14057	Демидівський	2350,3	Рокитнівський	104037	Сарненський
18	Сумська	68,3	29,2	830,6	Велико-писарівський	17482	Велико-писарівський	1858,6	Роменський	61836	Сумський
19	Тернопільська	99,0	71,9	496,4	Підгаєцький	17534	Підгаєцький	1130,0	Теребовлянський	67199	Тернопільський
20	Харківська	80,0	22,4	329,5	Коломацький	6677	Коломацький	1553,5	Ізюмський	69135	Зміївський
21	Херсонська	77,6	42,6	701,0	Високопільський	11217	Верхньо-рогачицький	2298,0	Новотроїцький	64790	Білозерський
22	Хмельницька	94,4	55,1	653,0	Вінковецький	19093	Старосинявський	1537,0	Кам'янець-Подільський	63302	Кам'янець-Подільський
23	Черкаська	94,6	55,1	632,0	Христинівський	18587	Канівський	1609,0	Черкаський	73883	Черкаський
24	Чернівецька	98,1	69,2	308,7	Герцаївський	26304	Путильський	1159,9	Сторожинецький	100918	Сторожинецький
25	Чернігівська	77,5	43,2	579,0	Срібнянський	10691	Срібнянський	2548,0	Чернігівський	51152	Чернігівський
	Всього по регіонах	85,0	40,8	308,7	Герцаївський	5456	Поліський	3616,0	Іванківський (Київська)	210123	Києво-Святошинський

- частка наявного населення, що проживає в межах ПСТ становить 40,6 % (15 880 263 осіб) його сумарнообласної чисельності, або 37,7 % наявного населення України. Серед областей України виділяються часткою наявного населення в межах ПСТ: найвищою – Закарпатська область (78,8 %), найнижчою – Донецька область (4,9 %). Максимальну кількість осіб, що проживає в межах ПСТ регіону зафіксовано у Львівській області – 398 859 осіб, Вінницькій області – 993 835 осіб, Закарпатській області – 988 184 осіб;
- фактичні порогові значення показників ПСТ на рівні адміністративних районів України є такими:
 - за площею ПСТ: найменший – 308,7 км² у Герцаївському районі Чернівецької області, найбільший – 3 616,0 км² у Іванківському районі Київської області;
 - за чисельністю населення ПСТ: найменший – 5 436 осіб у Поліському районі Київської області, найбільший – 210 123 осіб у Києво-Святошинському районі Київської області;
- співвідношення між максимальним і мінімальним значенням показника чисельності ПСТ адміністративного району складає практично 39:1, що істотно перевищує аналогічне співвідношення для європейського регіону 3 рівня NUTS – 5:1 та засвідчує необхідність радикального скорочення в Україні кількості адміністративних районів шляхом їх об'єднання;
- середня густота населення в межах ПСТ України становить 32 осіб на 1 км², що у 9 раз менше порогового значення для сільських клітинок європейської статистичної сітки;
- у 42 адміністративних районах України з територією ПСТ 61084,7 км² (12,5 % загальної площі ПСТ України), густота населення не перевищує 15 осіб на 1 км², що може бути ознакою деградації цих ПСТ та потребує подальших досліджень.

Отже, зважаючи на те, що Державна стратегія регіонального розвитку України на 2021- 2027 роки передбачає застосування диференційованого інструментарію вирішення проблем у межах різних типів функціональних територій, їх чітка ідентифікація є необхідною передумовою реалізації зазначеної стратегії. До завершення в Україні адміністративно-територіальної реформи можливим компромісом є виокремлення сільських територій субрегіонального та місцевого рівнів на базі адміністративного району на засадах уніфікованого застосування європейського інструментарію типології територій за критеріями:

- густота населення, як правило, менше 300 жителів на 1 км²;
- частка міського населення адміністративного району менше 50% (щонайменше 50% сільського населення).

Для повноцінної ідентифікації сільських територій в Україні за європейською методологією необхідно здійснити превентивну трансформацію чинного адміністративно-територіального устрою держави згідно стандартів територіального поділу країн Європейського Союзу для статистичних цілей рівня NUTS; імплементувати у законодавство України пропонувану дефініцію: "сільська територія – це адміністративно-територіальне утворення на базовому/субрегіональному (районному) рівні з унікальним алфавітно-цифровим кодом об'єкта державної регіональної політики, що ідентифікується за такими критеріями:

- на рівні місцевої адміністративної одиниці (LAU):
 - щільність населення, як правило, менше 300 жителів на 1 км²;
 - частка міського населення місцевої адміністративної одиниці не більше 50% (сільського населення понад 50%), за винятком місцевої адміністративної

одиниці, що є зоною сполучення (впливу) міста з населенням не менше 50 000 жителів, в якому працевлаштовані щонайменше 15% жителів місцевої адміністративної одиниці;

– на субрегіональному (районному) рівні (NUTS-3):

- щільність населення, як правило, менше 300 жителів на 1 км²;
- частка міського населення району менше 50% (щонайменше 50% сільського населення), якщо до складу району не входить місто з понад 200 000 жителями, що становлять щонайменше 25% від загальної чисельності населення району".

Це сприятиме поетапному виділенню та ідентифікації сільської території, як реального об'єкту владного регулювання та моніторингу; формуванню та здійсненню конструктивної політики розвитку сільських територій на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях відповідно до європейської практики підтримки соціально-економічного розвитку територій.

РОЗДІЛ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

3.1. СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА 2021-2027 РР.

На фоні незначної ролі держави у підтримці розвитку сільських територій обезлюднення села і деградація його потенціалу набули загрозливих масштабів. Внаслідок істотного погіршення соціально-економічного стану сільських територій скорочення чисельності сільського населення впродовж останніх 10 років склало 1,7 млн осіб, або на 11,9 відсотка, що засвідчує необхідність дійової державної політики, основою якої мають бути механізми сприяння реалізації інтересів територіальних громад, як основних суб'єктів комплексного розвитку сільських територій.

Нагальна потреба у чіткій державній політики щодо стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій обумовлена також необхідністю: наближення державної політики щодо сільських територій до відповідних політик ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС; прогнозування та мінімізації впливу усіх можливих негативних наслідків, пов'язаних із запровадженням ринкового обігу сільськогосподарських земель; мінімізації наслідків кризової ситуації, в якій опинилася економіка України внаслідок поширення пандемії COVID-19, та пов'язаної з цим глобальної економічної депресії⁴⁸.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр. переміщено фокус сучасної державної регіональної політики власне на окремі типи територій, що характеризуються специфічними особливостями, а реалізацію пріоритетів регіонального розвитку передбачено здійснюватися на основі комплексного територіального підходу⁴⁹. Згідно Додатку 2 цієї Стратегії в рамках протидії кризам на територіях з особливими проблемами розвитку передбачено внесення змін до законодавства у сфері стимулювання розвитку регіонів у частині визначення типів проблемних територій, порядку та критеріїв визначення таких територій, розширення переліку інструментів та механізмів стимулювання їх розвитку. Тим самим актуалізовано необхідність та значущість пошуку алгоритму виокремлення та ідентифікації проблемних сільських територій на локальному рівні, що потребують особливої уваги з боку держави.

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. (далі – Стратегія)⁵⁰ визначено, що до сільських територій у несприятливих умовах відносяться територіальні громади, які одночасно мають такі характеристики:

- густоту сільського населення нижчу 15 осіб на км²;

⁴⁸ ПРОЕКТ Постанови про невідкладну розробку та ухвалення комплексної державної програми підвищення рівня життя мешканців сільських територій: реєстраційний № 3549 від 27.05.2020 року // Верховна Рада України: законотворчість – сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&PF3511=68955 (дата звернення: 15.05.2021).

⁴⁹ Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.06.2021).

⁵⁰ Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата доступу: вересень 2021 р.).

- відстань до найближчих міст з населенням більше 50 тис. осіб понад 30 хвилин на автомобілі;
- більше ніж 30% скорочення чисельності населення впродовж десятиліття, у 2008-2018 рр.

Очевидно, що основний акцент у процесі ідентифікації сільських територій у несприятливих умовах зроблено на демографічних та просторових характеристиках. Як наголошено у Стратегії, демографічна криза в перспективі матиме негативний вплив на економічну сферу через зменшення обсягу внутрішнього ринку і чисельності робочої сили, а несприятливі демографічні зміни уже на сучасному етапі зумовлюють трансформації на ринку праці та зміни у структурі економіки⁵¹.

Однак запропонований у Стратегії підхід не враховує: *по-перше, історично зумовленої нерівномірності розміщення населення по території України, по-друге, особливостей територіальної локалізації мережі поселень, по-третє, зворотного впливу соціально-економічної ситуації на процеси депопуляції та зміни територіального розподілу населення*, що не сприяє ефективному та цілісному визначенню сільських територій, які перебувають у несприятливих умовах та потребують державної підтримки.

Аналізуючи густоту населення на переважно сільських територіях (ПСТ) України, можна зауважити неоднорідність його розміщення (рис. 3.1) та нерівномірність зміни чисельності населення.

Середній показник густоти населення станом на 1 січня 2020 р. по ПСТ України становить 32,4 ос./км². У західних та центральних областях густота населення на ПСТ вища порівняно зі східними та південними регіонами, зокрема, виявлено такі тенденції:

- *найвищою* щільністю населення на ПСТ характеризуються Чернівецька (81,7 ос./км²), Закарпатська (78,7 ос./км²), Івано-Франківська (74,6 ос./км²) та Львівська (66,5 ос./км²) області;
- *найнижчою* густиною населення:
 - території Луганської (17,3 ос./км²) і Донецької (19,6 ос./км²) областей, на яких впродовж семи років, починаючи з 2014 р., тривають воєнні дії, що призвело до значних міграцій населення з регіону;
 - Чернігівська (17,6 ос./км²) і Сумська (19,2 ос./км²) області, де протягом усього періоду незалежності України спостерігалось значне скорочення чисельності населення (на 40% у Чернівецькій, на 32% у Сумській області за період 1990-2015 рр.)⁵²;
 - порівняно низька густота населення у Миколаївській (20,0 ос./км²), Херсонській (20,0 ос./км²), Кіровоградській (20,7 ос./км²) та Запорізькій (21,4 ос./км²) областях.

Основними демографічними проблемами в Україні є депопуляція та старіння населення. За період 1991-2019 рр. чисельність наявного населення (за оцінками) скоротилася на понад 10 млн осіб⁵³. Згідно з результатами досліджень науковців Інституту демографії та соціальних досліджень імені В. М. Птухи НАН України⁵⁴ та Світового банку⁵⁵, скорочення чисельності населення впродовж 1991-2015 рр. відбувалося стрімкіше у східних регіонах України, ніж у західних та центральних областях.

⁵¹ Там само.

⁵² Трансформація сільського розселення в Україні: колективна монографія / за ред. Т. А. Заяць. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. К., 2017. 298 с.

⁵³ Населення України за 2019 рік. Демографічний щорічник. Державна служба статистики України. 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/10/zb_nas_2019.pdf (дата доступу: вересень 2021 р.).

⁵⁴ Там само.

⁵⁵ Україна. Огляд урбанізації. Міжнародний банк реконструкції та розвитку/ Світовий банк. Вашингтон, 2015. 218 с.

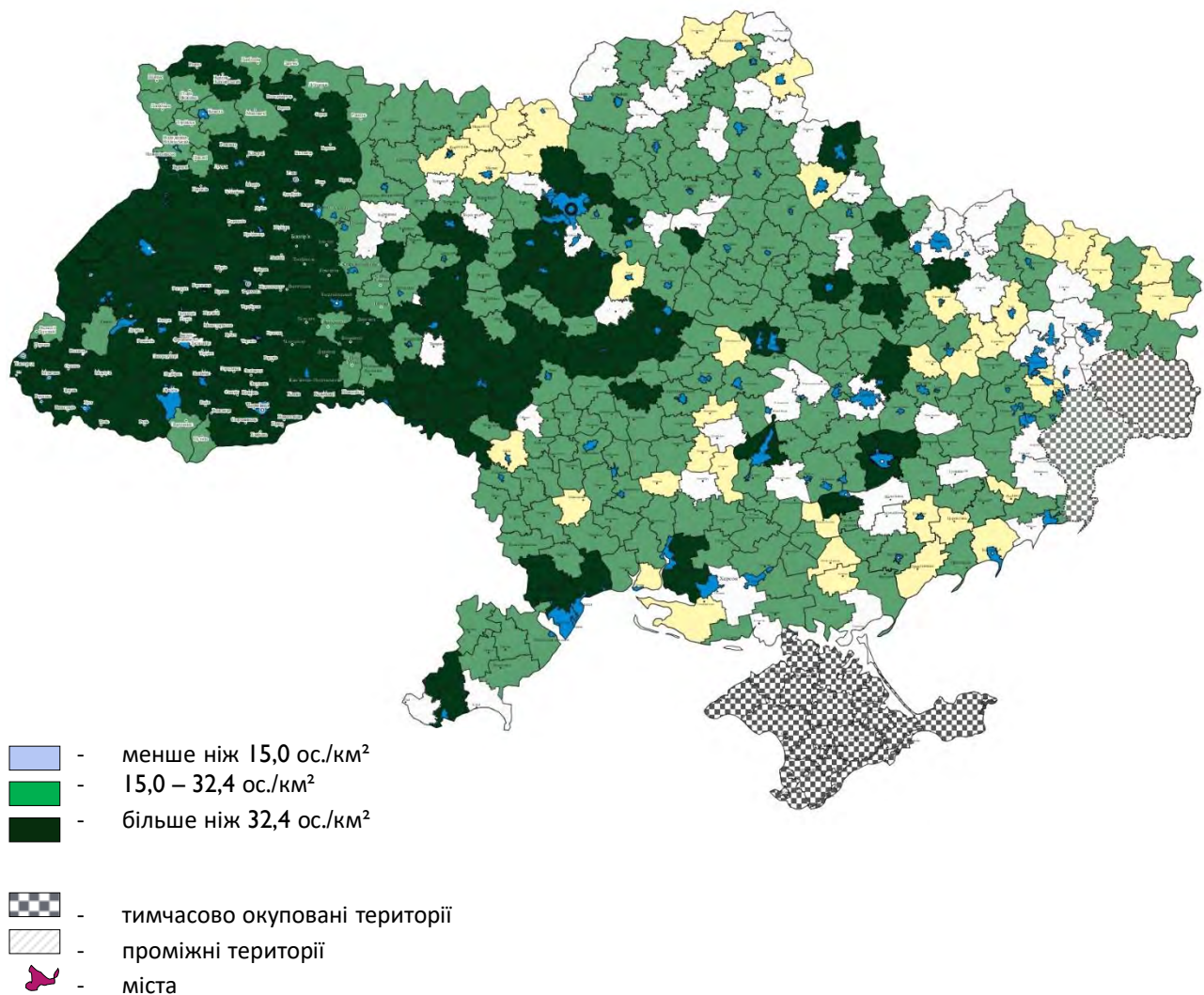

Рис. 3.1. Густота наявного населення переважно сільських територій України станом на 1.01.2020 р.

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Утім, аналіз зміни середньорічної чисельності наявного населення на ПСТ України за останні роки, у короткостроковому періоді 2017-2019 рр. (рис. 3.2), не дозволив підтвердити такі тенденції. Натомість встановлено, що процеси депопуляції населення охопили усю територію країни: у середньому чисельність населення у районах України за рік зменшується на 305,1 особи.

Зменшення середньорічної чисельності наявного населення спостерігалось у 393 із 416 (94,5%) районів переважно сільського типу території. Причому у західних та центральних областях темпи скорочення населення вищі порівняно з рештою країни, адже 15 з 33 ПСТ субрегіонального рівня з показником зменшення середньорічної чисельності наявного населення, який вдвічі перевищує середньоукраїнський рівень (понад 610,2 ос.), знаходяться у Вінницькій, Тернопільській та Хмельницькій областях.

Збільшення середньорічної чисельності наявного населення характерне лише для 23 районів в Україні, переважна більшість яких межують з великими містами з потужними соціальним та економічним потенціалом, а відповідно є міграційно привабливими. Так, із 23 районів, у яких відбулося збільшення населення, 18 розташовані поряд із містами-обласними центрами, два – із містами обласного значення.

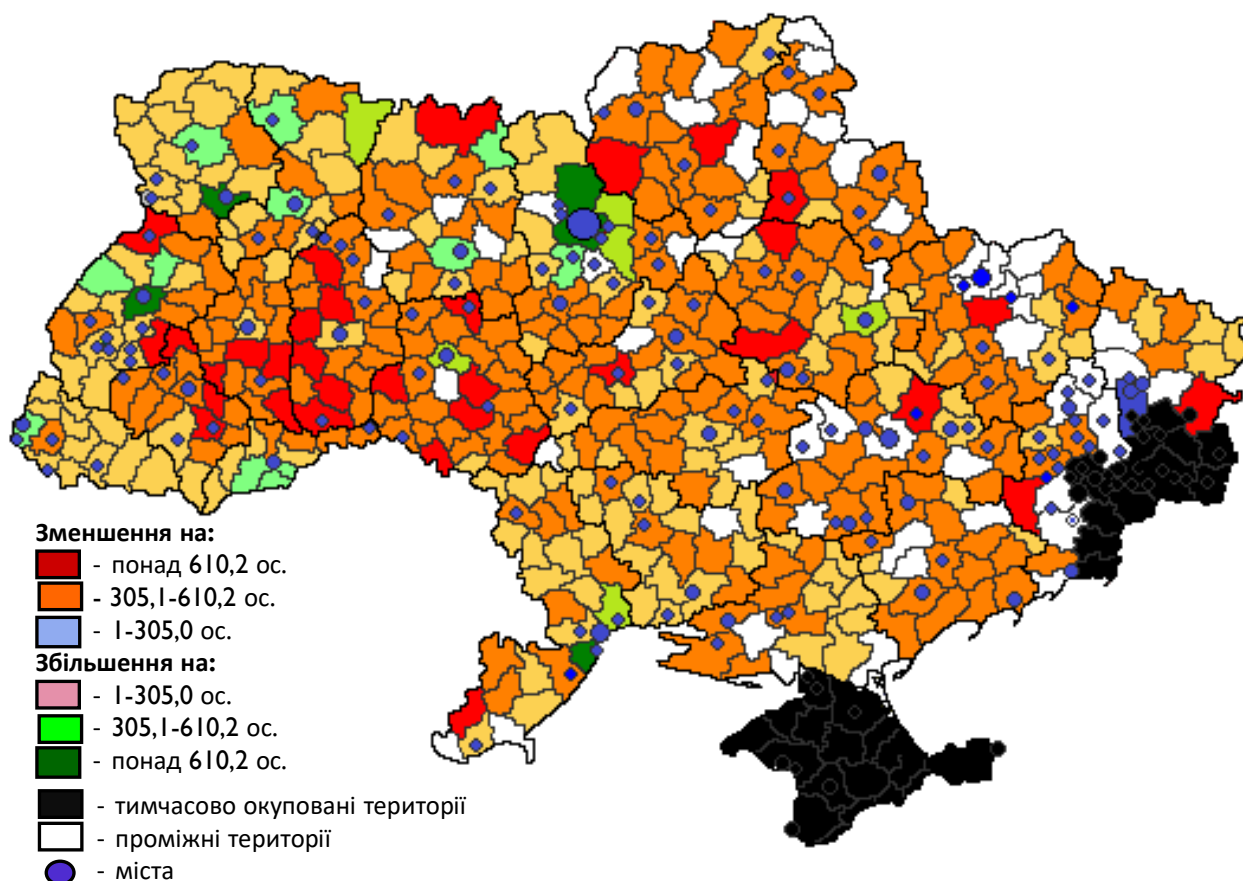

Рис. 3. 2. Зміна середньорічної чисельності наявного населення України за 2017-2019 рр.

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Що ж до іншого критерію ідентифікації сільських територій у несприятливих умовах – *відстані до найближчих міст з населенням більше 50 тис. осіб* (які, як правило, є центрами надання послуг), – то він також не дозволяє однозначно оцінити внутрішній потенціал території до розвитку. *По-перше, дослідження ролі міст обласного значення як центрів соціально-економічної активності в регіоні вказують на те, що не усі міста, попри достатньо високі показники соціального розвитку, генерують позитивні імпульси на економічний розвиток прилеглих територій*⁵⁶. *По-друге, відсутність на заході країни, де сформувалася щільна поселенська мережа, територій із низькою густрою населення не свідчить про відсутність ризиків і загроз для їх розвитку, а є результатом історично обумовлених процесів.*

З метою врахування цих аспектів у контексті визначення ПСТ у несприятливих умовах виникає потреба аналізу економічних показників розвитку території. Вагомими показниками, які вказують на рівень економічної активності на певній території, є податкові надходження місцевих бюджетів на одну особу, кількість юридичних осіб та їх зміна у часовому вимірі (рис. 3.3).

Аналізуючи податкові надходження в розрізі районів, які віднесено до категорії ПСТ, можна зауважити, що середній обсяг цих доходів на одну особу у 1,5 рази менший

⁵⁶ Патицька Х. О., Бас-Юрчишин М. А., Гринчишин І. М., Лещух І. В., Максименко А. О. Центр-периферійні взаємодії у регіоні в умовах децентралізації: ідентифікація та методичні підходи до оцінювання : науково-аналітична доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2020. 85 с.

ніж середнє значення цього показника по місцевих бюджетах України (6456,6 грн.) і становить 4370,6 грн.

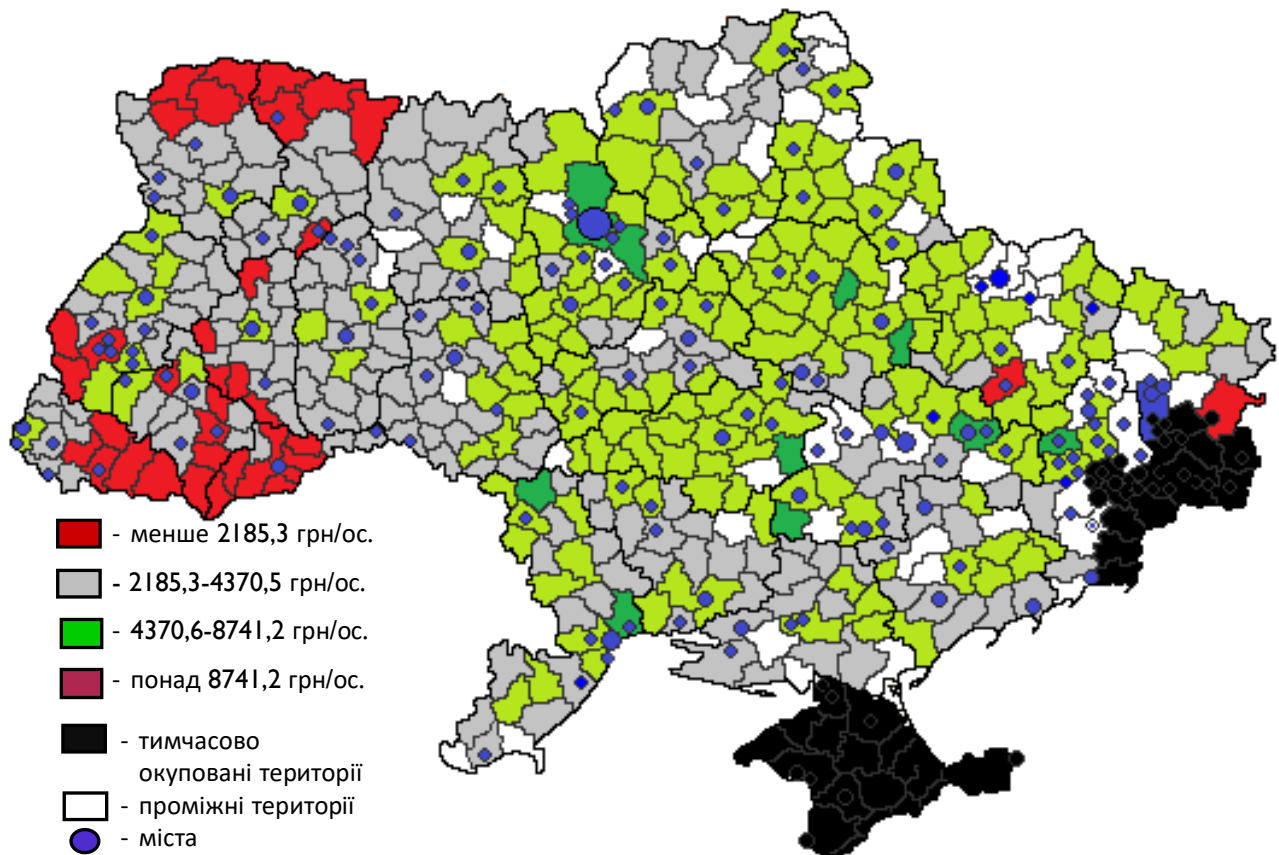

Рис. 3.3. Обсяг податкових надходжень зведених місцевих бюджетів районів України, які віднесено до категорії ПСТ, на одну особу, 2019 р.

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Найвищими обсягами податкових надходжень на особу характеризуються ПСТ Київської (8053,0 грн.; понад 80% ПСТ субрегіонального рівня регіону мають податкові надходження на особу вищі ніж середнє по Україні), Полтавської (6215,1 грн.; 91,3% районів, які віднесено до ПСТ), Дніпропетровської (5536,7 грн.; близько 65% районів) та Кіровоградської (5518,4 грн.; 94,7% ПСТ субрегіонального рівня) областей. Найнижчими – областей заходу України – Чернівецької (2005,4 грн.), Закарпатської (2343,7 грн.), Івано-Франківської (2509,0 грн.), Тернопільської (2807,1 грн.), Рівненської (2892,6 грн.) та Волинської (2908,9 грн.). Примітно, що до ПСТ з критичними показниками податкових надходжень на особу (більше ніж удвічі нижчими ніж середнє по ПСТ України – менше 2185,3 грн.) віднесено 36 районів, з яких 35 у західних регіонах (зокрема, понад 70% ПСТ Чернівецької області, понад 1/3 ПСТ Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської та Рівненської областей, а також окремі райони Волинської і Львівської областей).

Графічна візуалізація результатів аналізу кількості юридичних осіб в розрізі ПСТ субрегіонального (районного) рівня (рис. 3.4) дозволила виявити такі тенденції:

1) концентрацію юридичних осіб у районах навколо міст-обласних центрів, які є потужними економічними центрами, зокрема навколо Києва та Житомира, Львова, Одеси, Полтави, у районах Дніпропетровської, Запорізької та Кіровоградської областей;

2) порівняно нижчу кількість юридичних осіб на 10 тис. населення у західних регіонах (Чернівецькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській та Волинській областях), а також Миколаївській і Чернігівській областях.

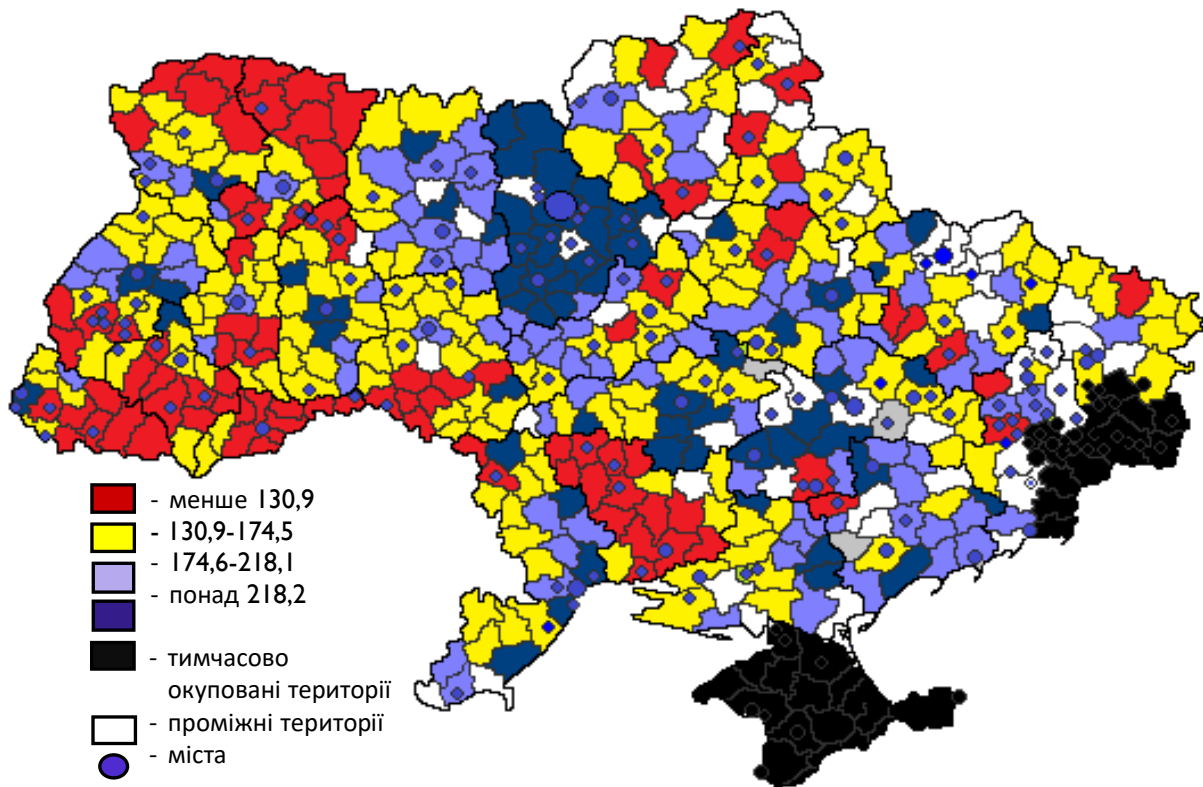

Рис. 3.4. Кількість юридичних осіб по районах України, які віднесено до категорії ПСТ, 2019 р., од. на 10 тис. населення

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Водночас, аналізуючи зміну кількості юридичних осіб впродовж останніх років (2017-2019 рр.) (рис. 3.5), бачимо, що у більшості районів, які віднесено до ПСТ, відбувається їх збільшення (середнє зростання по країні становить 4,7%), причому найстрімкіше нові юридичні особи реєструються в Івано-Франківській (на 10,3% за три роки), Львівській (на 9,3%), Київській (на 8,5%) областях, а також у приморських районах на узбережжі Чорного моря, де розташовано потужні морські порти.

Зменшення кількості юридичних осіб спостерігається у 68 районах із 416 переважно сільських (16,3%). Найбільше – у Чернігівській області (у понад 50% районів, які віднесено до ПСТ).

Узагальнюючи, здійснивши оцінку фінансово-економічних критеріїв розвитку ПСТ в Україні, виявлено загрози економічного характеру у районах західних регіонів України та обґрунтовано такі тенденції:

- по-перше, центрами концентрації економічного ресурсу в Україні є Київська, Дніпропетровська, Полтавська, Запорізька, Одеська, Харківська області. Натомість низькі показники надходжень податків на одну особу та порівняно невисоку кількість юридичних осіб на 10 тис. населення виявлено у ПСТ західних регіонів (Чернівецькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Тернопільській, Рівненській, Волинській областях) та у Чернігівській області. Це передбачувані результати аналізу, адже ці регіони суттєво відстають від середнього по Україні значення за показниками ВРП, середньомісячної заробітної плати, кількістю юридичних осіб тощо, а окремі з них відносяться до аутсайдерів за рівнем соціально-економічного розвитку. Така ситуація відображається і на становищі територіальних громад в цих областях, переважна більшість з яких

характеризується вищим рівнем дотаційності у порівнянні з середнім по Україні значенням;

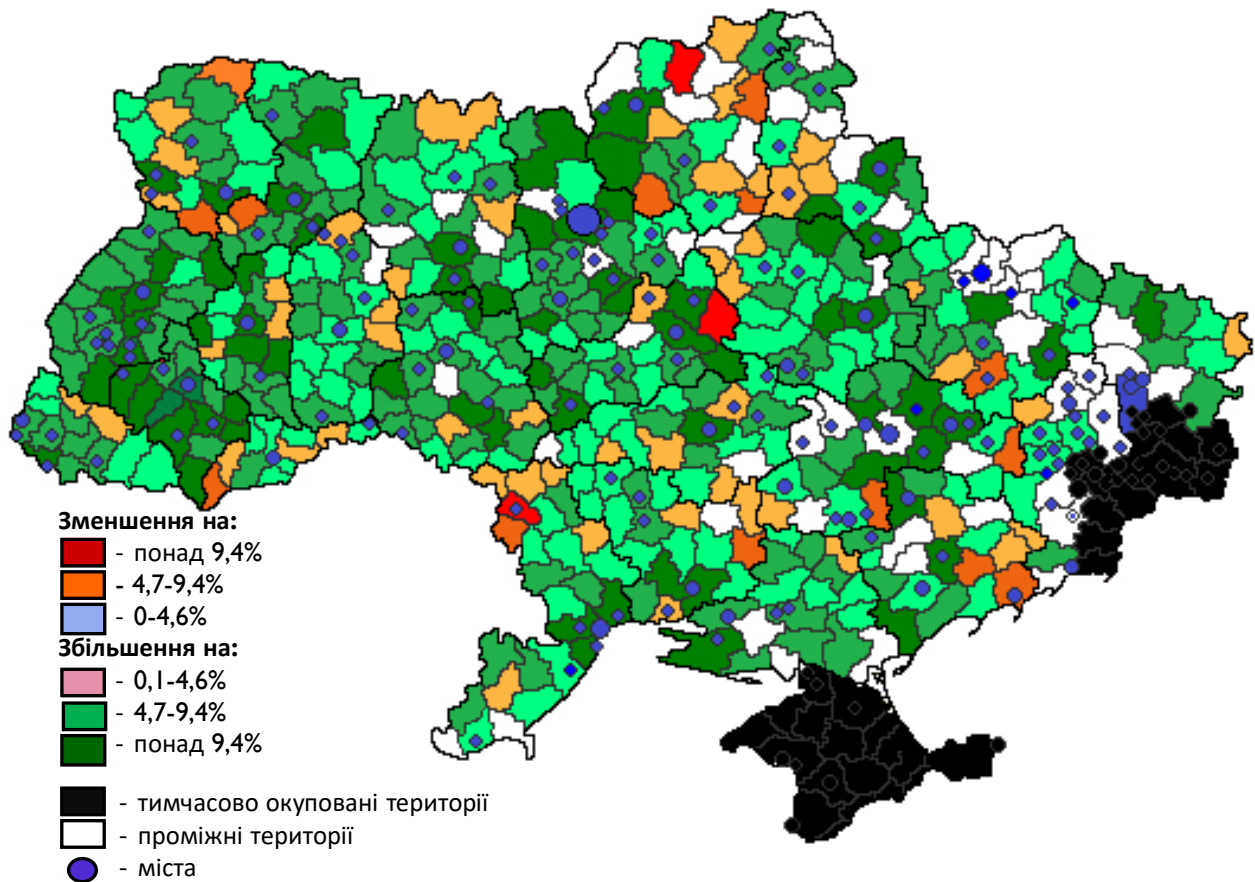

Рис. 3.5. Зміна кількості юридичних осіб у районах України, які віднесено до категорії ПСТ, у 2017-2019 рр., %

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

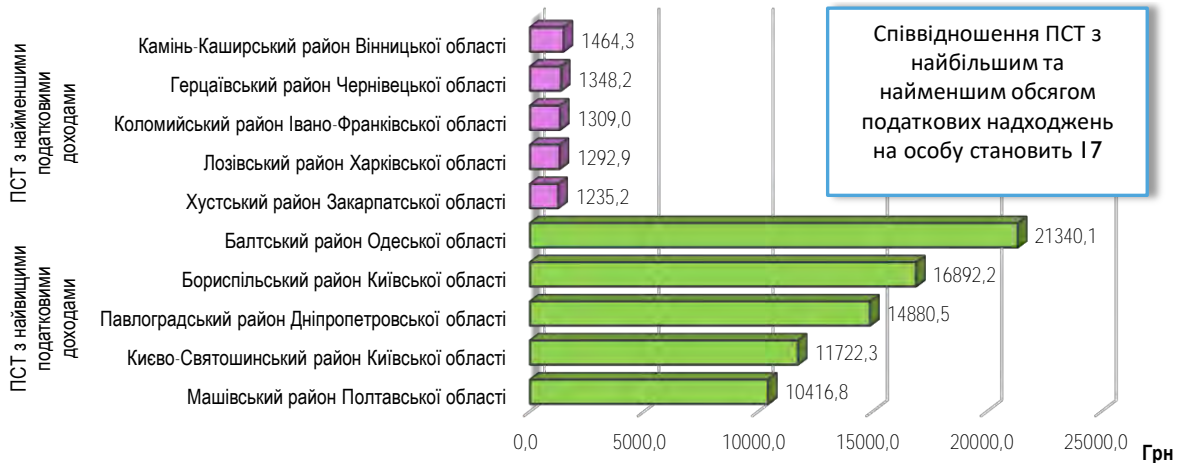
- по-друге, спостерігається концентрацію фінансово-економічного потенціалу у ПСТ навколо міст обласного значення, які є потужними соціальними й економічними центрами, зокрема навколо Києва та Житомира, Львова, Одеси, Полтави, у районах Дніпропетровської, Запорізької та Кіровоградської областей.

З проведеного аналізу можна зробити висновок: якщо проблеми депопуляції стосуються передовсім сходу та північного сходу, то економічні ризики притаманні для територій заходу країни. Тому для здійснення ефективної ідентифікації ПСТ у несприятливих умовах врахування економічного чинника розвитку територій є доцільним поруч із демографічним та просторовим аспектами, адже дозволяє охопити більш широке коло критеріїв.

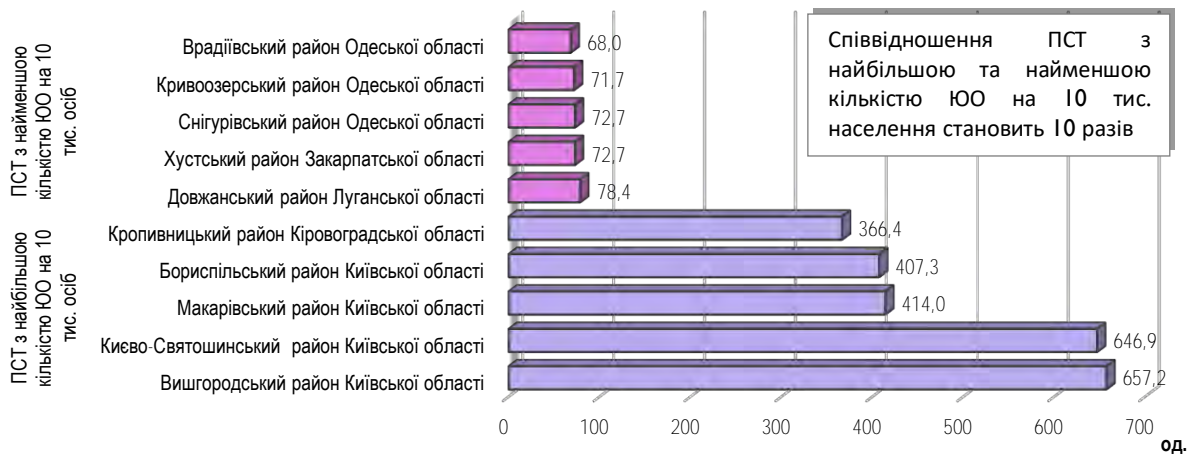
Ще одним вагомим чинником ефективної ідентифікації ПСТ у несприятливих умовах є рівень, на якому вона повинна здійснюватися. У результаті аналізу показників розвитку України на субрегіональному (районному) рівні, встановлено:

- 1) співвідношення ПСТ з найбільшим (Балтський район Одеської області) та найменшим (Хустський район Закарпатської області) обсягом податкових надходжень на особу становить 17 разів;

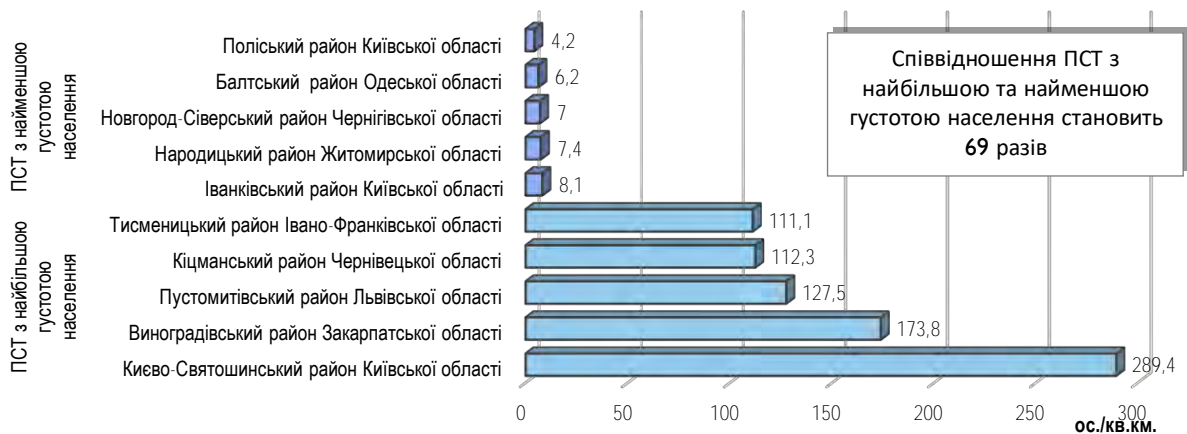
- 2) співвідношення ПСТ з найбільшою (Вишгородський район Київської області) та найменшою (Врадіївський район Одеської області) кількістю ЮО на 10 тис. населення становить 10 разів;
- 3) співвідношення ПСТ з найбільшою (Києво-Святошинський район Київської області) та найменшою (Поліський район Київської області) густотою населення становить 69 разів (рис. 3.6).

А) за обсягом податкових надходжень на одну особу

Б) за кількістю ЮО на 10 тис. населення

В) за густотою населення

Рис. 3.6. Порівняння районів України, які віднесено до категорії ПСТ, з найбільшими та найменшими значеннями окремих показників, 2019 р.

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Натомість порівняння цих показників на внутрішньорегіональному рівні в Україні (рис. 3.7) дозволило визначити, що в середньому обсяг податкових надходжень у регіоні коливається в межах 3,1 разу між районом із найбільшим і найменшим значенням, кількістю юридичних осіб – 2,5 разу, густоти населення – 3,9 разу. Найбільшою різницею за показниками податкових доходів та кількості юридичних осіб характеризується Одеська (8,2 та 4,2 разів), за густотою населення (15,5 разів) – Київська область, що пов'язано із розміщенням на території області Чорнобильської зони відчуження.

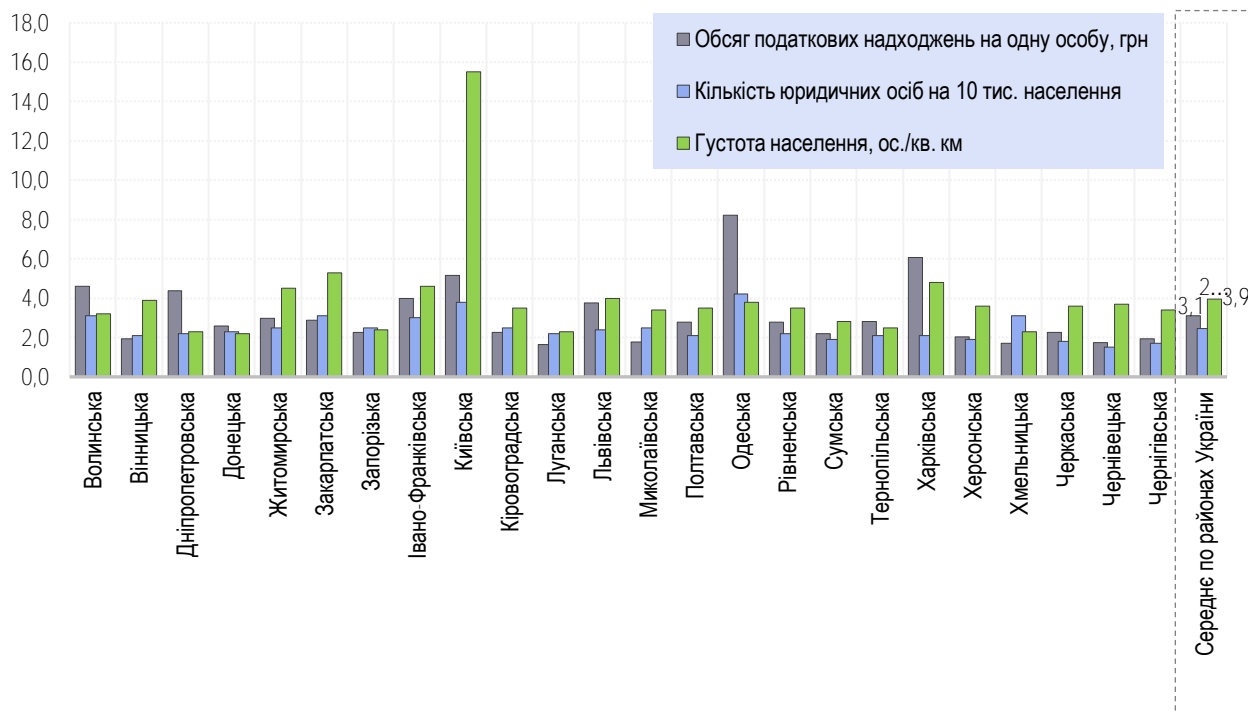

Рис. 3.7. Співвідношення показників соціально-економічного розвитку ПСТ України на внутрішньорегіональному рівні, 2019 рр., разів

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України

Таким чином, результати проведеного аналізу вказують на те, що пріоритизація демографічних та просторових характеристик в умовах визначення сільських територій, які перебувають у несприятливих умовах та потребують державної підтримки, не дозволяє забезпечити бажаного ефекту та веде до неврахування інших вагомих чинників.

З огляду на це, вважаємо, що забезпечення ефективної ідентифікації ПСТ у несприятливих умовах можливе за двох умов: 1) шляхом проведення комплексної діагностики розвитку територій та врахування, поруч із демографічними та просторовими, економічного чинника для охоплення ширшого кола проблем, з якими стикаються територіальні громади в процесі свого розвитку; 2) узгодження адміністративно-територіального рівня, на якому така ідентифікація за певними критеріями повинна здійснюватися, з метою врахування внутрішньорегіональних відмінностей та особливостей розвитку територій.

3.2. МЕТОДОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО КОМПЛЕКСНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

В сучасних умовах формування та реалізація політики розвитку сільських територій на основі територіально-орієнтованого підходу є невід'ємною складовою вдосконалення державної регіональної політики України з урахуванням підходів Європейського союзу (ЄС) та країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Існуюча світова практика диференціації сільських територій забезпечує високу ефективність управлінських рішень у сфері регулювання процесів їх розвитку^{57, 58, 59}.

На дослідженні європейської типології сільських територій з використанням програм нейронної мережі акцентується увага англійських вчених Блудена Д., Драйера П. та інших⁶⁰.

Результати оціночного дослідження впливу Спільної сільськогосподарської політики (САП) на збалансований територіальний розвиток сільських територій у країнах ЄС-28 показують, що вплив САП через покращення соціально-економічних аспектів та соціальної інклюзії змінюється залежно від характеристик сільського регіону та застосованої політики⁶¹.

Для протидії економічним наслідкам пандемії Європейська комісія у березні 2020 року ухвалила Комюніке "Тимчасовий устрій для заходів державної допомоги економіці в умовах поширення COVID-19", яке визначає умови надання державами-членами ЄС допомоги суб'єктам господарювання у вигляді прямих грантів, податкових пільг, гарантій за кредитами, субсидованих відсоткових ставок за кредитами, гарантій і кредитів, що надаються через фінансові інституції, страхування експортних кредитів⁶². У липні 2020 року в ЄС створено тимчасовий фонд NextGenerationEU для відновлення країн-членів після коронакризи у розмірі 750 млрд. євро, причому щонайменше 37 % витрат мають припадати на кліматичні проекти і щонайменше 20% - на проекти цифрових трансформацій.

Очевидно, що періодичне декларування окремих соціально-економічних, інфраструктурних чи екологічних заходів державної підтримки, як засіб пом'якшення наслідків коронакризи в регіонах України, не може бути альтернативою радикальній політиці комплексного розвитку сільських територій на *сталій законодавчій основі*.

Доводиться констатувати, що законодавчими актами України сільські території дотепер не ідентифіковано як об'єкт державної регіональної політики. Відсутні критерії оцінки стану їх розвитку та класифікації за конкретними ознаками, зокрема виявлення проблемних сільських територій, до яких науковці і практики найчастіше відносять

⁵⁷ Притула Х. М. Класифікація сільських територій у контексті формування пріоритетів їх розвитку: регіональні аспекти. Економіка АПК. 2019. № 9. С. 71—78.

⁵⁸ Rural Definitions: Data Documentation and Methods. URL: <http://www.ers.usda.gov/data-products/rural-definitions.aspx> (дата звернення: 25.07.2021).

⁵⁹ The reality of European rural areas: an overriding issue for EU competitiveness. URL: <https://aer.eu/the-reality-of-european-rural-areas-an-overriding-issue-for-eu-competitiveness/> (дата звернення: 16.08.2021).

⁶⁰ Blunden J. R., Pryce W. T. R. and Dreyer P. (1998) The classification of rural areas in the European context: an exploration of a typology using neural network applications. *Regional Studies: The Journal of the Regional Studies Association*, Volume 32, Number 2, 1 April 1998, pp. 149-160(12) DOI: <https://doi.org/10.1080/00343409850123035> (дата звернення: 10.06.2021).

⁶¹ Evaluation support study on the impact of the CAP on territorial development of rural areas: socioeconomic aspects. Executive summary. Corporate author(s): ADE s.a , CCRI , Directorate-General for Agriculture and Rural Development (European Commission) , ÖIR GmbH EU publications. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/51ea8c20-719a-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>. DOI: 10.2762/38652 (дата звернення: 26.08.2021).

⁶² Temporary Framework for State aid measures to support the economy in the COVID-19 outbreak. Communication from the Commission. (2020/C 91 I/01). EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOC_2020_091_I_0001 (дата звернення: 15.08.2021).

депресивні, відсталі, економічно найслабші регіони, що мають найнижчі показники економічного і соціального розвитку.

Чіткого розмежування понять "депресивна територія", "проблемний регіон", "відсталий регіон" у науковій літературі немає, що породжує неоднозначність трактувань цих дефініцій. Окремі науковці обґрунтовують визначення поняття "депресивна територія" виключно як промислового регіону, де відбувається стагнація базових галузей економіки щодо забезпечення їх розвитку, зокрема: "депресивна територія - це промислово розвинена територія, кризовий стан якої є виявом структурної кризи економіки та нерівномірності розвитку промислового виробництва за галузями та регіонами України"⁶³.

Разом з тим, згідно пункту 3 частини другої статті 5 чинним Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів"⁶⁴ депресивним може бути визнано сільський район, в якому протягом останніх трьох років щільність сільського населення, коефіцієнт природного приросту населення, рівень середньомісячної заробітної плати та обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу є значно нижчими, а частка зайнятих у сільському господарстві є значно вищою за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи.

Відповідно до частини третьої статті 10 цього Закону саме Кабінету Міністрів України на підставі моніторингу показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення належало забезпечити визначення:

- території, яким надається статус депресивних, встановлює їх межі;
- строк, на який території надається статус депресивної;
- заходи державного стимулювання розвитку території з метою подолання депресивного стану та форми й умови їх застосування;
- співвідношення державних, регіональних та інших фінансових ресурсів, що спрямовуються на виконання програми подолання стану депресивності території;
- строк внесення проекту програми подолання стану депресивності території.

А згідно частини другої статті 11 згаданого Закону для подолання депресивності території центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, за участю інших центральних органів виконавчої влади, відповідних місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування належало розробляти відповідні програми подолання стану депресивності території, що підлягали затвердженню Кабінетом Міністрів України.

Регламентовано, що Програма подолання депресивності території повинна б передбачати, зокрема:

- коротку характеристику депресивної території, аналіз причин депресивного стану;
- заходи центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо подолання стану депресивності території, строк їх здійснення, обсяги фінансування з державного, місцевих бюджетів та інших джерел, передбачених законодавством;
- порядок здійснення моніторингу виконання програми, показники розвитку, за якими визначатимуться результати її виконання;
- загальну оцінку очікуваної соціально-економічної ефективності реалізації програми.

⁶³ Новикова А. М. Депресивні території: європейський досвід та проблеми України. Стратегічна панорама. 2000. № 3–4. С. 115–118.

⁶⁴ Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів" від 8 вересня 2005 року № 2850-IV. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text> (дата звернення: 22.08.2021).

Однак, станом на сьогодні не функціонує жоден з механізмів стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності окремих територій, визначених чинним Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів", не затверджено жодної програми подолання депресивності територій. На тлі перманентної відсутності затверджених програм подолання депресивності конкретних територій помітною є невизначеність Кабінетом Міністрів України граничних рівнів відхилення соціально-економічних показників розвитку територій, передбачених пунктами 2-4 частини другої статті 9 цього Закону, від середніх показників розвитку територій відповідних груп. Це блокує можливість об'єктивного, прозорого визначення умов та обсягів державного стимулювання розвитку проблемних територій.

Єдиною спробою правового врегулювання змісту поняття "проблемна територія" у вітчизняній практиці законотворення був проєкт Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів"⁶⁵, внесений Міністерством розвитку громад та територій на громадське обговорення 2.08.2020 року.

Так, згідно підпункту 4 пункту 1 статті 1 цього законопроекту *проблемна територія – це територія, на якій склалася несприятливі соціально-економічні умови та на якій у визначеному цим Законом порядку та згідно з рішенням Кабінету Міністрів України або Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради здійснюються заходи відповідно державного або регіонального стимулювання розвитку*. Крім того, відповідно до підпункту 4 пункту 1 статті 4 згаданого законопроекту, в якості соціально-економічних показників розвитку території, за якими сільський район планувалось визначати проблемною територією, були показники виключно демографічного характеру, зокрема: щільність населення є не менш як на 25 відсотків нижча від інших районів регіону; демографічне навантаження на особу працездатного віку на 25 відсотків вище від середнього показника по сільських районах у регіоні; темпи зниження чисельності населення району є вищим від середнього по районах регіону.

На нашу думку, таке фокусування на конкретизації демографічних показників можна тлумачити як елемент виключно демографічного, а не комплексного підходу щодо класифікації сільських територій.

Варто також зауважити, що згідно пункту 3 частини другої статті 9 чинного Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів" перелік соціально-економічних показників розвитку території, за якими сільський район, територія якого може бути визнана депресивною, тобто проблемною, є істотно ширшим, зокрема: протягом останніх трьох років щільність сільського населення, коефіцієнт природного приросту населення, рівень середньомісячної заробітної плати та обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу є значно нижчими, а частка зайнятих у сільському господарстві є значно вищою за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи⁶⁶.

Тому, за наявної правової невизначеності на рівні закону терміну "сільська територія", юридично некоректним є встановлення переліку функціональних типів територій Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 р.⁶⁷, затвердження

⁶⁵ Проєкт закону України "Про стимулювання розвитку регіонів" від 2.08.2020 р. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/propet-zakonu-ukrayini-pro-stimulyuvannya-rozvitku-regioniv/> (дата звернення: 22.08.2021).

⁶⁶ Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів" від 8 вересня 2005 року № 2850-IV. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text> (дата звернення: 20.08.2021).

⁶⁷ Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> . (дата звернення: 14.07.2021).

якої супроводжувалось вимогою корегування у шестимісячний строк регіональних стратегій розвитку.

Так, цим документом визначено зміст терміну "*сільські території у несприятливих умовах*" – це територіальні громади, що одночасно мають такі характеристики, як щільність сільського населення нижча 15 осіб на кв. кілометр, відстань до найближчих міст з населенням більше 50 тис. осіб понад 30 хвилин на автомобілі (орієнтовно 40 кілометрів автомобільними дорогами з твердим покриттям), чисельність населення скоротилася у період 2008-2018 років більш як на 30 відсотків. Тобто сільська територія, як геопросторовий об'єкт, колізійно ототожнюється з терміном "територіальна громада", правовий зміст якого визначено абзацом другим статті І Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр"⁶⁸. Необґрунтованим є акцент щодо періоду скорочення чисельності населення впродовж 2008-2018 років, а також конкретизації автомобільної доступності до найближчих міст з населенням більше 50 тис. осіб зважаючи на різновіддаленість населених пунктів в об'єднаній територіальній громаді.

Крім того, анонсованими чинною Стратегією⁶⁹ критеріями не забезпечується чітке виокремлення як сільських територій, так і випадки їх можливої ідентифікації в якості інших функціональних типів територій, зокрема: прикордонних територій у несприятливих умовах; тимчасово окупованих територій України; гірських територій Українських Карпат; природоохоронних територій та об'єктів; зон впливу міжнародних транспортних коридорів тощо.

М.А. Хвесик і М.В. Ільїна з позиції обґрунтування методологічного підходу до комплексної класифікації сільських територій стверджують, що диференціювати сільські території можна за такими категоріями, як демографічний склад населення, адміністративний та політико-правовий статус, галузева спрямованість місцевої економіки, вид і режим використання території, динаміка розвитку, ступінь складності й ресурсозабезпеченості тощо⁷⁰.

Результати колективного дослідження, здійсненого в 2010 році щодо розробки комплексної типології сільських територій засвідчили⁷¹, що істотні проблеми за умовами розвитку мають понад 64 % районів, а майже їх третина характеризується складною ситуацією у демографічно-поселенській сфері й низьким рівнем доступності до базових життєвих умов і споживчих послуг.

Разом з тим, як слушно зауважує І. Прокопа: "специфіка окремих територій найрельєфніше виявляється на рівні сільрад, але її практично неможливо відстежити в загальнонаціональному масштабі через відсутність необхідної інформації...Водночас рівень економічного розвитку сільських територій оцінити практично неможливо, оскільки ні його узагальнюючі показники (наприклад, обсяг ВДВ), ні показники роботи галузей економіки (в тому числі сільського господарства) у розрізі "міські поселення-сільська місцевість" не розраховуються"⁷².

⁶⁸ Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/ed20220526#Text> (дата звернення: 20.08.2021).

⁶⁹ Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> . (дата звернення: 14.07.2021).

⁷⁰ Хвесик М.А., Ільїна М.А. Методологічні засади диференціації сільських територій. Економіка АПК. 2018. № 4. С. 12—18.

⁷¹ Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. О. М. Бородіної, І. В. Прокопи. К. : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2010. – 376 с.

⁷² Прокопа І. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку. Економіка України. 2007. № 6 (547). С. 50-59.

Підкреслимо, що організаційно-правові засади повноцінного забезпечення однозначності визначень, прозорого стабільного застосування територіальних типологій для складання та поширення європейської статистики закладено Регламентом ЄС № 1059/2003⁷³. В ЄС регіони диференціюються з урахуванням їх ВВП на одну особу, вираженого у відсотках від середнього по ЄС: більш розвинені регіони – ВВП більше 90%, перехідні регіони – ВВП 75%-90%, менш розвинені регіони – ВВП менше 75%. Тобто згідно європейської практики детермінантою ідентифікації сільських територій є врахування демографічної складової, а основою їх класифікації є диференціація за рівнем економічного розвитку, який оцінюється за обсягом ВВП на одну особу.

3.3. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА АПРОБАЦІЯ МЕТОДИКИ КЛАСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЗА РІВНЕМ РОЗВИТКУ

Адміністративно-територіальна реформа, яка відбулася в Україні, значно розширила автономію органів місцевого самоврядування в прийнятті рішень щодо розвитку своїх територій. Водночас в умовах відсутності стратегічного бачення розвитку сільських територій, побудованого на реалізації існуючих конкурентних переваг та за участі бізнесу та громадськості, відбувається поширення хронічної дотаційності місцевих бюджетів, загострення економічних та соціальних проблем на цих територіях⁷⁴.

Разом з тим, в Україні не передбачено законодавче впровадження європейської класифікації NUTS та імплементації європейських територіальних типологій, не визначено критеріїв виокремлення та ідентифікації окремих типів територій, що загалом не сприяє повноцінному впровадженню європейського інструментарію в сфері регіонального розвитку. Методологією державного статистичного спостереження не передбачено узагальнення показників ВВП за районами, територіальними громадами тощо.

Введеним з 1 січня 2021 року в дію Законом України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних»⁷⁵, що визначає організаційно-правові засади створення, функціонування та розвитку національної інфраструктури геопросторових даних, не віднесено функціональні типи територій, визначені в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 р.⁷⁶, до переліку геопросторових даних, що блокуватиме якісне створення єдиної геоінформаційної системи, як сучасного інструмента інтегрування даних з різних інформаційних джерел для проведення моніторингу і оцінки функціональних типів територій, зокрема сільських територій на рівні об'єднаних територіальних громад і районів.

Зважаючи на обмеженість інформаційно-статистичного забезпечення щодо чіткої ідентифікації ознак проблемності сільських територій, основою виокремлення критеріїв

⁷³ Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). Access current version (13/11/2019) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02003R1059-20180118> (дата звернення: 10.09.2021).

⁷⁴ Химинець В. В., Нестеренко В. В. Щодо механізмів забезпечення конкурентоспроможності сільських територій. Національний інститут стратегічних досліджень: аналітична доповідь. 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-10/silski-terytorii.pdf> (дата звернення: 5.10.2021).

⁷⁵ Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» від 13 квітня 2020 року № 554-IX // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#Text> (дата звернення: 10.09.2021).

⁷⁶ Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> . (дата звернення: 14.07.2021).

оцінки їх стану в межах даного дослідження слугувала адаптована до європейської методології класифікація територій адміністративних районів України як малих регіонів рівня NUTS-3 і аналогів місцевих адміністративних одиниць LAU з виокремленням переважно міських, проміжних і переважно сільських територій⁷⁷. Станом на 1 січня 2020 р. переважно сільські території ідентифіковано на рівні 416 адміністративних районів за такими критеріями: густина населення, менше за 300 жителів на 1 км²; частка міського населення адміністративного району менше від 50% (щонайменше 50% сільського населення). Їх загальна площа за уточненими даними у межах областей України становить 487 288,2 км², або 84,6 % їх сумарної площі (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Наявність переважно сільських територій за регіонами України
станом на 1 січня 2020 року.

Області	Кількість і площа адміністративних районів у регіоні, (од./км ²)	Переважно сільські території (ПСТ)			Частка площі ПСТ регіону в його загальній площі, (%)	Частка наявного населення ПСТ регіону в його загальній чисельності, (%)
		райони, (од.)	площа (км ²)	наявне населення (осіб)		
Всього по Україні	476/562495,0	416	487288,2	15801826	84,6	40,6
АР Крим	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в
Вінницька	27/26217,6	26	25336,0	993835	95,6	64,3
Волинська	16/20021,7	16	20021,7	651850	99,4	63,2
Дніпропетровська	22/30703,1	17	23613,1	536313	74,0	16,9
Донецька	18/22996,8	9	10385,9	202206	39,2	4,9
Житомирська	23/29636,4	20	26792,4	612831	89,8	50,7
Закарпатська	13/12688,9	13	12688,9	988184	99,5	78,8
Запорізька	20/26684,0	17	22695,4	493259	83,5	29,2
Івано-Франківська	14/12781,7	14	12781,7	917637	91,8	67,1
Київська	25/27781,0	22	25294,0	947642	89,9	53,2
Кіровоградська	21/24350,8	19	22379,9	463604	91,0	49,7
Луганська	18/25346,8	11	16241,9	292047	60,9	13,7
Львівська	20/21526,0	20	21526,0	1398859	98,6	55,7
Миколаївська	19/24253,6	18	23010,8	457984	93,4	40,9
Одеська	26/32993,5	24	30773,4	946289	92,4	39,8
Полтавська	25/28312,2	23	26648,7	671492	92,7	48,4
Рівненська	16/19943,2	16	19943,2	811791	99,5	70,4
Сумська	18/23224,8	12	16281,0	312074	68,3	29,2
Тернопільська	17/13687,3	17	13687,3	746779	99,0	71,9
Харківська	27/30 901,5	21	23150,8	518393	73,7	19,5
Херсонська	18/27784,0	15	22101,0	438060	77,6	42,6
Хмельницька	20/20346,0	19	19480,0	691751	94,4	55,1
Черкаська	20/20685,0	19	19789,0	657230	94,6	55,1
Чернівецька	11/7943,1	11	7943,1	623950	98,1	69,2
Чернігівська	22/31686,0	17	24723,0	427766	77,5	43,2

Джерело: складено авторами на основі: Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»); Сторонянська І.З., Залуцький І.Р. Методичні підходи до виокремлення та ідентифікації сільських територій (у контексті імплементації європейського досвіду). Економіка України. 2020. № 11. С.41-59. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.11.041> (дата звернення: 14.07.2021).

Для ідентифікації на рівні адміністративних районів проблемних сільських територій шляхом системного виокремлення окремих типів переважно сільських територій використано доступні офіційні та статистичні дані демографічного та

⁷⁷ Сторонянська І.З., Залуцький І.Р. Методичні підходи до виокремлення та ідентифікації сільських територій (у контексті імплементації європейського досвіду). Економіка України. 2020. № 11. С. 41—59. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.11.041> (дата звернення: 14.07.2021).

економічного характеру, що слугували виокремленню таких критеріїв, зокрема:

- густота наявного населення, осіб/км²;
- зміни чисельності наявного населення за останні три роки;
- зміни кількості юридичних осіб за останні три роки;
- обсяг податкових надходжень на одну особу, грн.

Дослідження динаміки зміни чисельності наявного населення та кількості юридичних осіб фокусовано на трьохрічному періоді останніх років (2017-2019), з огляду на врахування анонсованої нормативними актами^{78, 79} етапності реалізації відповідних стратегій розвитку – формування трьохрічного плану заходів першого етапу дії відповідної стратегії та врахування відповідних змін при розробленні заходів на наступні чотири роки (другий етап).

На наш погляд, для репрезентативності висвітлення демографічних трендів переважно сільських територій з негативною динамікою зміни чисельності наявного населення доцільним є визначення розрахункового періоду повного їх знелюднення – Лагу знелюднення переважно сільської території (ЛЗ_{пст}), який в даному дослідженні визначається як відношення чисельності наявного населення станом на 01.01.2020 року до середньорічної зміни чисельності наявного населення за трьохрічний період – 2017-2019 роки.

Перелік критеріїв та деталізацію їх параметрів, які є основою дієвості алгоритму ідентифікації окремих типів переважно сільських територій на рівні адміністративних районів регіону наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Критерії та параметри ідентифікації типів переважно сільських територій в адміністративних районах регіону

Типи переважно сільських територій	Критерії ідентифікації		Примітка
	Назва критерію	Параметри критерію	
1	2	3	4
Більш розвинені переважно сільські території (Інтегровані переважно сільські території - ІПСТ)	Густота наявного населення	Перевищує середньообласне значення показника густоти населення переважно сільських територій, осіб/км ²	ІПСТ ідентифікуються за умови відповідності означеним параметрам усіх чотирьох критеріїв.
	Зміна чисельності наявного населення за останні 3 роки	Зростання за останні три роки чисельності наявного населення переважно сільських територій, (+ осіб)	
	Зміна кількості юридичних осіб за останні 3 роки	Зростання за останні три роки кількості юридичних осіб переважно сільських територій, (+ %)	
	Обсяг податкових надходжень на одну особу	Перевищує середньообласний обсяг податкових надходжень переважно сільських територій на одну особу, грн.	
Перехідні переважно сільські території (Дискретні переважно сільські території - ДПСТ)	Густота наявного населення	Перевищує середньообласне значення показника густоти населення переважно сільських територій, осіб/км ²	ДПСТ ідентифікуються за умови відповідності означеним параметрам усіх чотирьох критеріїв. Також до дискретних сільських територій (ДПСТ) відноситься територія з густотою наявного населення не менше 50% її
	Зміна чисельності наявного населення за останні 3 роки	Розрахункове значення Лагу знелюднення переважно сільських територій (ЛЗ _{пст}) перевищує середньообласний	

⁷⁸ Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року №931. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF/ed20181117#Text> (дата звернення: 28.03.2021).

⁷⁹ Там само.

Типи переважно сільських територій	Критерії ідентифікації		Примітка
	Назва критерію	Параметри критерію	
1	2	3	4
		показник щодо таких територій, які мають спадом чисельності наявного населення за останні 3 роки .	середньо-обласного значення для переважно сільських територій при умові зростання чисельності наявного населення за останні 3 роки.
Перехідні переважно сільські території (Дискретні переважно сільські території - ДПСТ)	Зміна кількості юридичних осіб за останні три роки	Зростання за останні три роки кількості юридичних осіб переважно сільських територій, + %	
	Обсяг податкових надходжень на одну особу	Перевищує 85 % середньообласного обсягу податкових надходжень переважно сільських територій на одну особу, грн.	
Проблемні переважно сільські території (Неблагополучні переважно сільські території - НПСТ)	Густина наявного населення	Не перевищує середньообласне значення показника густоти населення переважно сільських територій, осіб/км ²	НПСТ ідентифікуються за умови відповідності означеним параметрам одного з чотирьох критеріїв . НПСТ, що характеризуються відповідністю параметрам не менше трьох критеріїв, є занепадаючими (ЗПСТ). Також до занепадаючих переважно сільських територій (ЗПСТ) відносяться такі НПСТ, що характеризується нижчим 50% від середньообласного значення одного з показників - густоти населення, Лагу знелюднення (ЛЗ _{пст}), середньообласного обсягу податкових надходжень на особу
	Зміна чисельності наявного населення за останні три роки	Розрахункове значення Лагу знелюднення переважно сільських територій (ЛЗ _{пст}) не перевищує середньообласний показник щодо таких територій, які характеризуються спадом чисельності наявного населення за останні 3 роки, роки	
	Зміна кількості юридичних осіб за останні три роки	Зменшення кількості юридичних осіб переважно сільських територій за останні 3 роки, - %	
	Обсяг податкових надходжень на одну особу	Не перевищує 85 % середньообласного обсягу податкових надходжень переважно сільських територій на одну особу, грн.	

Авторська розробка

Відтак, запропонована нами класифікація переважно сільських територій включає такі їх типи:

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території (надалі - ІПСТ);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – (надалі - ДПСТ);
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території (надалі - НПСТ).

Так, проблемні (неблагополучні) переважно сільські території (НПСТ) ідентифікуються за умови відповідності параметрам одного з чотирьох критеріїв:

- густина населення не перевищує середньообласне значення показника густоти населення переважно сільських територій;
- розрахункове значення Лагу знелюднення переважно сільських територій (ЛЗ_{пст}) не перевищує середньообласний показник щодо таких територій, які характеризуються спадом чисельності наявного населення за останні три роки;
- наявністю зменшення кількості юридичних осіб переважно сільських територій за

останні три роки;

- обсяг податкових надходжень на одну особу не перевищує 85 % середньообласного обсягу податкових надходжень переважно сільських територій на одну особу.

Крім того, враховуючи інтенсивність прояву показників та наявність їх критичних значень за критеріями відповідності типу неблагополучні переважно сільські території (НПСТ), в межах цього типу виділено окремий підтип – занепадаючі переважно сільські території (ЗПСТ).

Зокрема, для ідентифікації цього підтипу визначається відповідність параметрам не менше трьох критеріїв НПСТ, або наявність НПСТ, що характеризується нижчим 50% від середньообласного значення одного з показників - густоти населення, Лагу знелюднення (ЛЗ_{нст}), середньообласного обсягу податкових надходжень на особу.

Використовуючи наявні офіційні та статистичні дані^{80, 81, 82, 83, 84}, здійснено комплексну класифікацію переважно сільських територій України на рівні адміністративних районів з виокремленням ІПСТ, ДПСТ, НПСТ. В складі НПСТ ідентифіковано ЗПСТ, які є вкрай проблемними. Результати узагальнено на рівні областей та держави, за винятком АР Крим (див. табл. 3.3; додатки А.1–А.2).

Згідно результатів ідентифікації типів переважно сільських територій у межах 416 адміністративних районів без урахування АР Крим станом на 1 січня 2020 р.:

- неблагополучні переважно сільські території зафіксовано на рівні 331 адміністративних районів (79,6 %). Площа неблагополучних переважно сільських територій становить 383 831 км², що складає: 66,7 % загальної площі держави, де проживає 28,6 % її наявного населення (11 144 146 осіб); 78,8 % площі переважно сільських територій держави з часткою 70,5 % наявного населення таких територій. Найвищою часткою наявного населення неблагополучних переважно сільських територій щодо чисельності наявного населення переважно сільських територій області характеризуються: Луганська (88,6 %), Житомирська (88,2%), Донецька (85,4 %), Тернопільська (83,5 %), Хмельницька (83,2 %) області;
- занепадаючих переважно сільських територій виявлено на рівні 96 адміністративних районів, що складає 29,0 % кількості районів типу неблагополучні переважно сільські території, або 23,1 % загальної кількості досліджених районів. Частка площі занепадаючих переважно сільських територій в межах України складає відповідно: 18,1 % її загальної площі; 21,4 % – в межах переважно сільських територій; 27,1 % – в межах неблагополучних переважно сільських територій. Частка наявного населення в межах занепадаючих переважно сільських територій становить: 6,5 % наявного населення країни; 16,0 % наявного населення переважно сільських територій держави; 22,7 % наявного населення неблагополучних переважно сільських територій.

⁸⁰ Форми 6-зем станом на 01.01.2010—2016 рр. / Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2021).

⁸¹ Чисельність населення (за оцінкою) на 01.01.2020 р. і середня чисельність у 2019 р.: стат. інформація / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2021);

⁸² Чисельність наявного населення України на 01.01.2019 р. : стат. збірник / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2021).

⁸³ Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021).

⁸⁴ Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021).

Таблиця 3.3.

Ідентифікація типів (за рівнем розвитку) переважно сільських територій в регіонах України станом на 01.01. 2020 р.

Області	Густота наявного населення в межах переважно сільських територій (осіб/км ²)	Латентність переважно сільських територій ЛЗ _{пст} (років)	Зміна кількості юридичних осіб за 2017-2019 роки (+/-%)	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн	Тип переважно сільської території та її характеристики							
					Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ)		Перехідні (Дискретні - ДПСТ)		Проблемні (Неблагополучні - НПСТ)			
									Всього		з них занепадаючі сільські території (ЗПСТ)	
					райони/ площа (од./км ²)	райони/ населення (од./осіб)	райони/ площа (од./км ²)	райони/ населення (од./осіб)	райони/ площа (од./км ²)	райони/ населення (од./осіб)	райони/ площа (од./км ²)	райони/ населення (од./осіб)
Всього по Україні *	32,4	106	+ 6,9	4185,6	16**/18901	16**/1323317	69**/84556	69**/3334363	331**/383831	331**/11144146	96**/104053	96**/2532676
АР Крим	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в	д/в
Вінницька	39,2	70	+7,1	3945,8	-	-	8/8812	8/428991	18/16524	18/564844	5/4174	5/123798
Волинська	32,6	175	+ 5,8	2908,9	1/973	1/66875	2/3137	2/103971	13/15912	13/481004	2/2572	2/64794
Дніпропетровська	22,7	79	+ 7,5	5536,7	-	-	2/3338	2/115420	15/20275	15/420893	4/5020	4/92676
Донецька	19,4	72	+ 3,0	4013,7	-	-	1/1316	1/29449	8/9070	8/172757	3/2816	3/58593
Житомирська	22,9	95	+4,6	4135,0	1/1441	1/72213	-	-	19/25351	19/540618	4/7611	4/110680
Закарпатська	77,9	454	+ 4,9	2343,7	1/866	1/71640	1/695	1/120795	11/11128	11/795749	5/4168	5/246843
Запорізька	21,7	78	+ 3,2	4145,1	-	-	3/4052	3/140621	14/18643	14/352638	3/3146	3/45344
Івано-Франківська	71,8	140	+10,1	2509,0	-	-	3/2829	3/265373	11/9953	11/652264	3/2753	3/114831
Київська	37,5	97	+ 14,8	8053,0	4/5129	4/412771	2/2225	2/84620	16/17940	16/450251	8/10196	8/183753
Кіровоградська	20,7	69	+ 4,2	5518,4	-	-	3/3886	3/96259	16/18494	16/367345	5/5024	5/70216
Луганська	18,0	76	+ 4,3	3779,0	-	-	1/1623	1/33173	10/14619	10/258874	1/971	1/14885
Львівська	65,0	180	+ 10,1	3645,1	3/3587	3/304376	4/3204	4/248083	13/14735	13/846400	5/6115	5/311207
Миколаївська	19,9	94	+ 3,9	4331,1	-	-	4/5731	4/154177	14/17280	14/303807	5/6703	5/95107
Одеська	30,8	152	+ 5,8	5128,2	3/3796	3/160156	4/7217	4/114486	17/19760	17/671647	6/6204	6/121900
Полтавська	25,2	69	+ 4,9	6215,1	1/1260	1/68174	4/3665	4/105563	18/21724	18/497755	4/3872	4/75411
Рівненська	40,7	180	+ 6,9	2892,6	1/1176	1/92981	3/4126	3/223618	12/14641	12/495192	5/5276	5/160021
Сумська	19,2	59	+ 5,7	5277,6	-	-	3/4020	3/104783	9/12261	9/207291	2/3070	2/50296
Тернопільська	54,6	92	+ 6,1	2807,1	-	-	2/1612	2/123043	15/12075	15/623736	5/3136	5/132954
Харківська	22,4	73	+ 5,3	5248,4	-	-	5/5513	5/200876	16/17638	16/317517	5/4977	5/91860
Херсонська	19,8	91	+ 8,7	3514,1	-	-	2/2990	2/110833	13/19111	13/327227	1/915	1/11217
Хмельницька	35,5	70	+ 3,8	3788,4	-	-	2/2757	2/116257	17/16723	17/575494	4/3182	4/98781
Черкаська	33,2	72	+ 6,2	4715,7	-	-	6/5707	6/232638	13/14082	13/424592	2/2029	2/40789
Чернівецька	78,5	208	+ 2,0	2005,4	1/673	1/74131	1/608	1/68027	9/6662	9/481792	3/2216	3/107147
Чернігівська	17,3	57	+ 3,7	4535,1	-	-	3/5493	3/113307	14/19230	14/314459	6/7907	6/109573

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України, обласних статуправлінь.

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу території.

Таблиця 3.4

Характеристики неблагополучних та занепадаючих переважно сільських територій за регіонами України станом на 01.01.2020 р.

Області	Характеристики неблагополучних переважно сільських територій (НПСТ)				Характеристики занепадаючих переважно сільських територій (ЗПСТ)					
	Частка площі НПСТ		Частка наявного населення НПСТ		Частка площі ЗПСТ			Частка наявного населення ЗПСТ		
	у загальній площі області (%)	у загальній площі ПСТ області (%)	у загальній чисельності населення області (%)	у чисельності населення ПСТ області (%)	у загальній площі області (%)	у загальній площі ПСТ області (%)	у загальній площі НПСТ області (%)	у загальній чисельності населення області (%)	у чисельності населення ПСТ області (%)	у чисельності населення НПСТ області (%)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Всього по Україні	66,7	78,8	28,6	70,5	18,1	21,4	27,1	6,5	16,0	22,7
Вінницька	61,4	65,2	36,5	56,8	15,8	16,5	25,7	8,0	12,4	21,9
Волинська	79,0	79,5	46,6	73,8	12,8	12,8	16,2	6,3	9,9	13,5
Дніпропетровська	63,5	85,9	13,2	78,5	16,4	21,3	24,8	2,9	17,3	22,0
Донецька	34,2	87,3	4,2	85,4	10,6	27,1	31,0	1,4	29,0	33,9
Житомирська	85,0	94,6	44,7	88,2	25,5	28,4	30,0	9,2	18,1	20,5
Закарпатська	87,2	87,7	63,5	80,5	32,7	32,8	37,4	19,7	25,0	31,0
Запорізька	68,6	82,1	20,9	71,5	4,9	13,9	16,9	2,7	9,2	12,9
Івано-Франківська	71,5	77,9	47,7	71,1	19,8	21,5	27,7	8,4	12,5	17,6
Київська	64,0	70,9	25,3	47,5	36,2	40,3	56,8	10,3	19,4	40,8
Кіровоградська	75,2	82,6	39,4	79,2	20,4	22,4	27,2	7,5	15,1	19,1
Луганська	54,8	90,0	12,1	88,6	3,6	6,0	6,6	0,7	5,1	5,7
Львівська	67,5	68,4	33,7	60,5	28,0	28,4	41,5	12,4	22,2	36,8
Миколаївська	70,3	75,1	27,1	66,3	27,3	29,1	38,8	8,5	20,8	31,3
Одеська	59,0	64,2	28,2	71,0	18,6	20,2	31,4	5,1	12,9	18,1
Полтавська	75,6	81,5	35,9	74,1	13,5	14,5	17,8	5,4	11,2	15,2
Рівненська	73,0	74,3	42,9	61,0	26,3	26,4	36,0	13,9	19,7	32,3
Сумська	51,4	75,3	19,4	66,4	12,9	18,9	25,0	4,7	16,1	24,3
Тернопільська	87,3	88,2	60,0	83,5	22,7	22,9	26,0	12,8	17,8	21,3
Харківська	56,1	76,2	11,9	61,2	15,8	21,5	28,2	3,4	17,7	28,9
Херсонська	67,1	86,5	31,8	74,7	3,2	4,1	4,8	1,1	2,6	3,4
Хмельницька	81,1	85,8	45,9	83,2	15,4	16,3	19,0	7,9	14,3	17,9
Черкаська	67,3	71,2	35,6	64,6	9,7	10,2	14,4	3,4	6,2	9,6
Чернівецька	82,3	83,4	53,4	77,2	27,4	27,9	33,3	11,9	17,2	22,2
Чернігівська	60,3	77,8	31,7	73,5	24,8	32,0	41,1	11,0	25,6	34,8

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України, обласних статуправлінь.

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

3.4. Групування сільських територій за рівнем розвитку: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Згідно отриманих станом на 1 січня 2020 р. результатів ідентифікації типів переважно сільських територій включно з виокремленням переважно сільських територій як проблемних (додаток Б, є підстави констатувати таке:

– переважно сільські території, площа яких у межах 416 адміністративних районів становить 487 288,2 км², або 84,6 % території областей України без урахування АР Крим, класифіковано за окремими типами, зокрема як: ІПСТ – на рівні 16 адміністративних районів (3,8 %); ДПСТ – на рівні 69 адміністративних районів (16,6 %); НПСТ – на рівні 331 адміністративних районів (79,6 %). 96 адміністративних районів ідентифіковано як ЗПСТ, що складає 29,0 % кількості районів типу НПСТ, або 23,1 % загальної кількості досліджених районів; площа ІПСТ становить 18 901 км², що складає 3,9 % площі переважно сільських територій України, де проживало 1 323 317 осіб, або 8,3 % наявного населення переважно сільських територій держави. ІПСТ відсутні у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській областях;

– ДПСТ займають площу 84 556 км², або 18,0 % площі переважно сільських територій України, з населення в кількості 3 334 363 осіб, що складає 21,1 % наявного населення переважно сільських територій країни. ДПСТ не виявлено лише у Житомирській області. В Донецькій, Закарпатській та Луганській областях ДПСТ зафіксовано на рівні лише одного адміністративного району;

– площа НПСТ сягає 383 831 км², що складає: 66,7 % загальної площі держави, де проживає 28,6 % її наявного населення (11 144 146 осіб); 78,8 % площі переважно сільських територій держави з часткою 70,5 % наявного населення таких територій. Найбільші площі НПСТ зосереджено у Львівській (846 400 км²), Закарпатській (795 749 км²) та Одеській (671 647 км²) областях, а найменшою є площа НПСТ у Донецькій (172 757 км²) та Луганській (258 874 км²) областях. Частка НПСТ у загальній площі області є найвищою в Тернопільській (87,3 %), Закарпатській (87,2 %), Житомирській (85,0 %) областях. Максимальною часткою площі НПСТ в межах переважно сільських територій області виділяються Житомирська (96,4 %), Луганська (90,0 %), Тернопільська (88,2 %) області при мінімальному значення цієї частки – 64,2 % в Одеській області.

– найвищою часткою наявного населення НПСТ характеризуються: Закарпатська (63,5 %), Тернопільська (60,0 %), Чернівецька (54,4 %) області – щодо загальної чисельності наявного населення області; Луганська (88,6 %), Житомирська (88,2%), Донецька (85,4 %), Тернопільська (83,5 %), Хмельницька (83,2 %) області – щодо чисельності наявного населення переважно сільських територій області;

– в межах НПСТ виокремлено ЗПСТ площею 104 053 км², де проживає 2 532 676 осіб. Частка площі ЗПСТ в межах України складає відповідно: 18,1 % її загальної площі; 21,4 % – в межах переважно сільських територій; 27,1 % – в межах НПСТ. Частка наявного населення в межах ЗПСТ становить, зокрема; 6,5 % наявного населення країни; 16,0 % наявного населення переважно сільських територій держави; 22,7 % наявного населення НПСТ;

– максимальною часткою площі ЗПСТ виділяються: щодо загальної площі держави – Київська (36,2 %), Закарпатська (32,7 %), Львівська (28,0 %) області; щодо площі переважно сільських територій області – Київська (40,3 %), Закарпатська (32,8 %),

Чернігівська (32,0 %) області; щодо площі НПСТ області – Київська (56,8 %), Львівська (41,5 %), Чернігівська (41,0 %) області;

– найбільші частки наявного населення в межах ЗПСТ зафіксовано у: Закарпатській (19,7 %), Рівненській (13,9 %), Тернопільській (12,8 %) областях – щодо чисельності наявного населення країни; Донецькій (29,0 %), Чернігівській (25,6 %), Закарпатській (25,0 %) областях – щодо чисельності наявного населення переважно сільських територій області; Київській (56,8 %), Львівській (41,5 %), Чернігівській (41,0 %) областях – щодо чисельності наявного населення в межах НПСТ області.

Вінницька ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 27 адміністративних районів Вінницької області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.8):

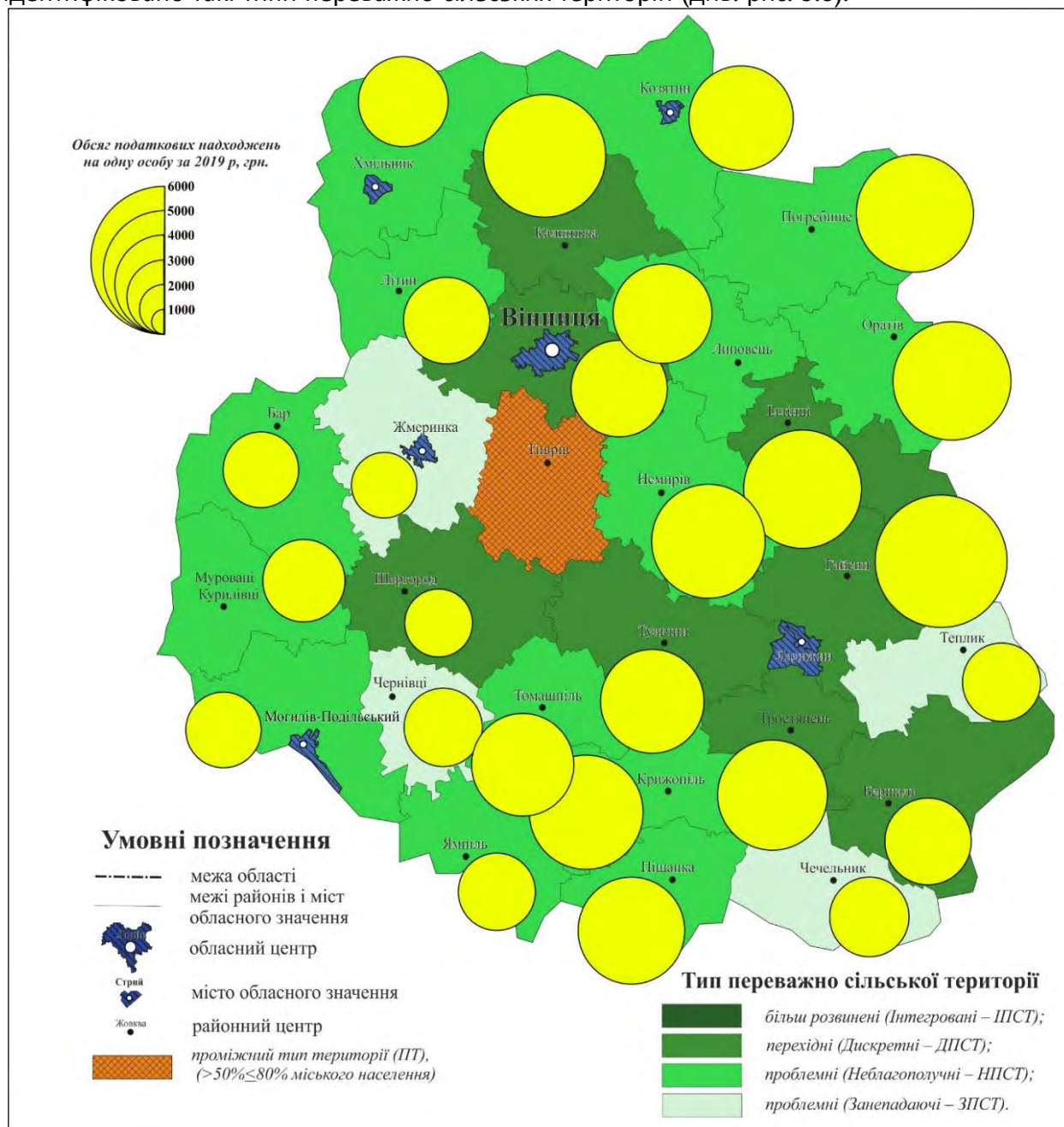

Рис. 3.8. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Вінницької області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 8 районах загальною площею 8 812 км² з чисельністю наявного населення 428 991 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 18 районах загальною площею 16 524 км² (61,4 % території області) де зосереджено 564 844 осіб (36,5 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Жмеринському, Мурованокуріловецькому, Теплицькому, Чернівецькому, Чечельницькому) загальною площею 4 174 км² з чисельністю наявного населення 123 798 осіб.

Волинська область

Станом на 1.01.2020 р. із 16 адміністративних районів Волинської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.9):

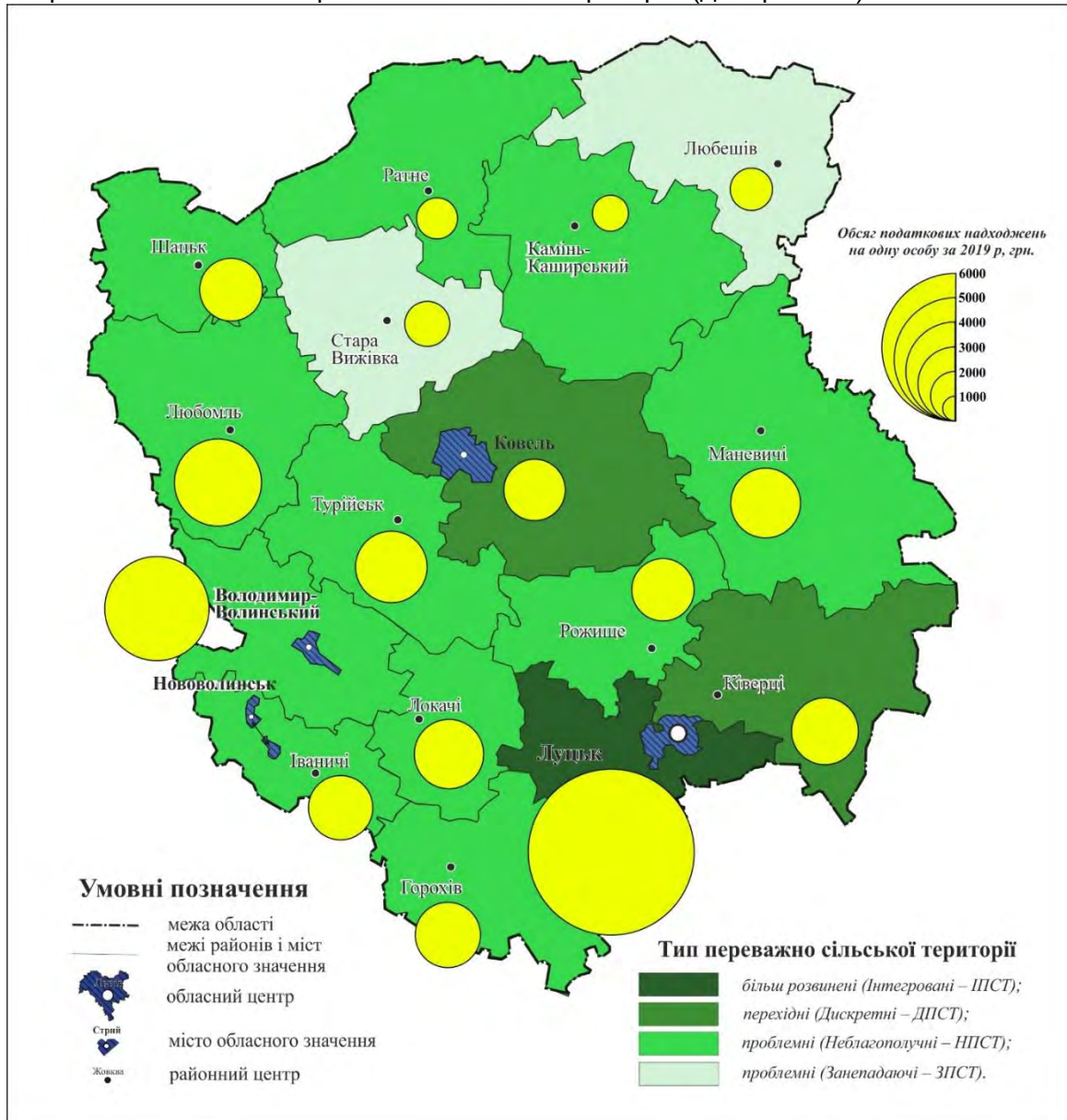

Рис. 3.9 Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Волинської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території в одному районі – Луцькому площею 973 км², де проживало 66 875 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 2 районах (Ківерцівському та Ковельському) загальною площею 3 137 км² з чисельністю наявного населення 103 971 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 13 районах загальною площею 15 912 км² (79,0 % території області) де зосереджено 481 004 осіб (46,6 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 2 районах (Любешівському, Старовижівському) загальною площею 2 572 км² з чисельністю наявного населення 64 794 осіб.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 22 адміністративних районів Дніпропетровської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.10):

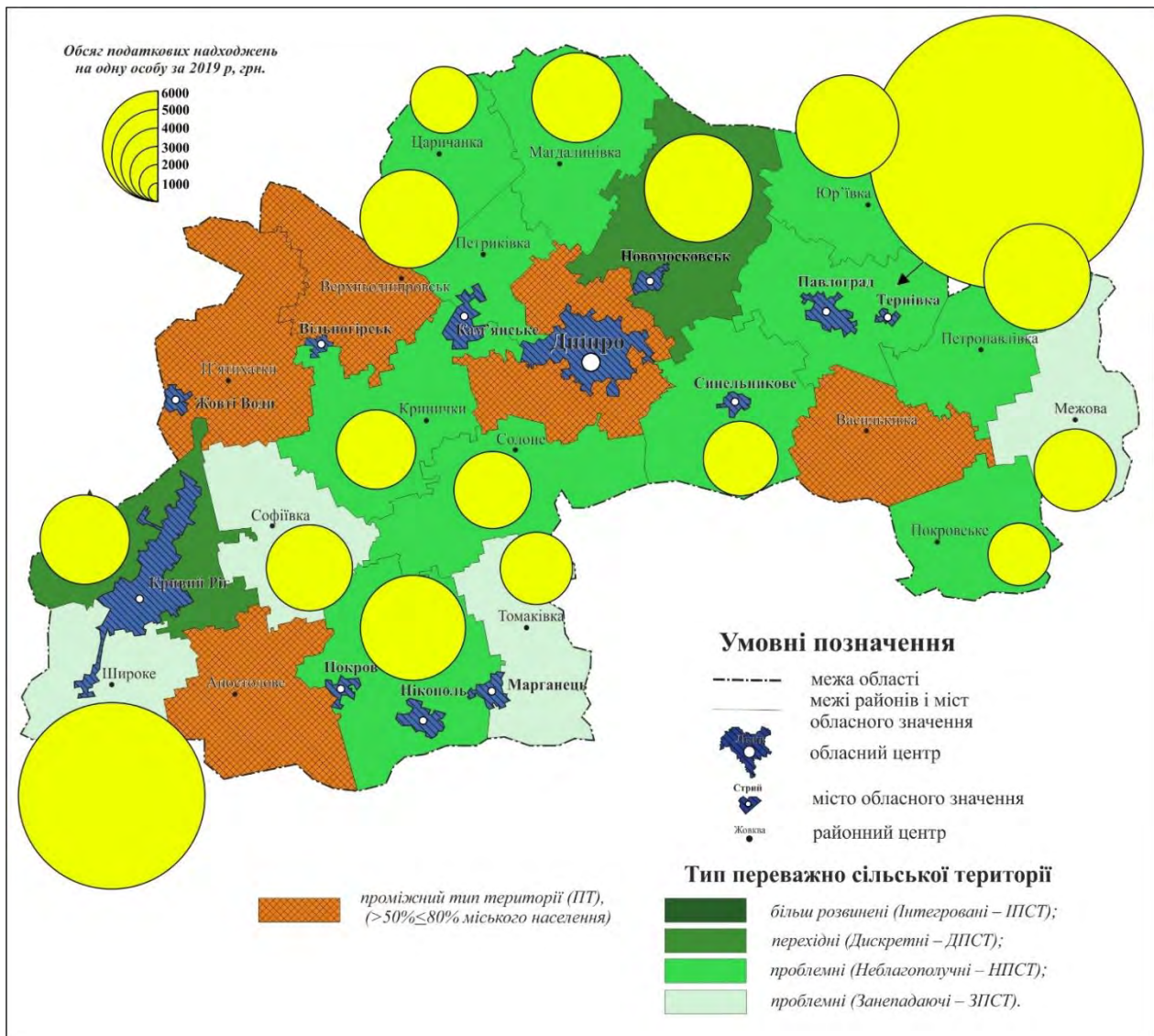

Рис. 3.10 Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Дніпропетровської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 2 районах загальною площею 3 338 км² з чисельністю наявного населення 115 420 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 15 районах загальною площею 20 275 км² (63,5 % території області) де зосереджено 420 893 осіб (13,2 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 4 районах (Межівському, Софіївському, Томаківському, Широківському) загальною площею 5 020 км² з чисельністю наявного населення 92 676 осіб.

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 18 адміністративних районів Донецької області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.11):

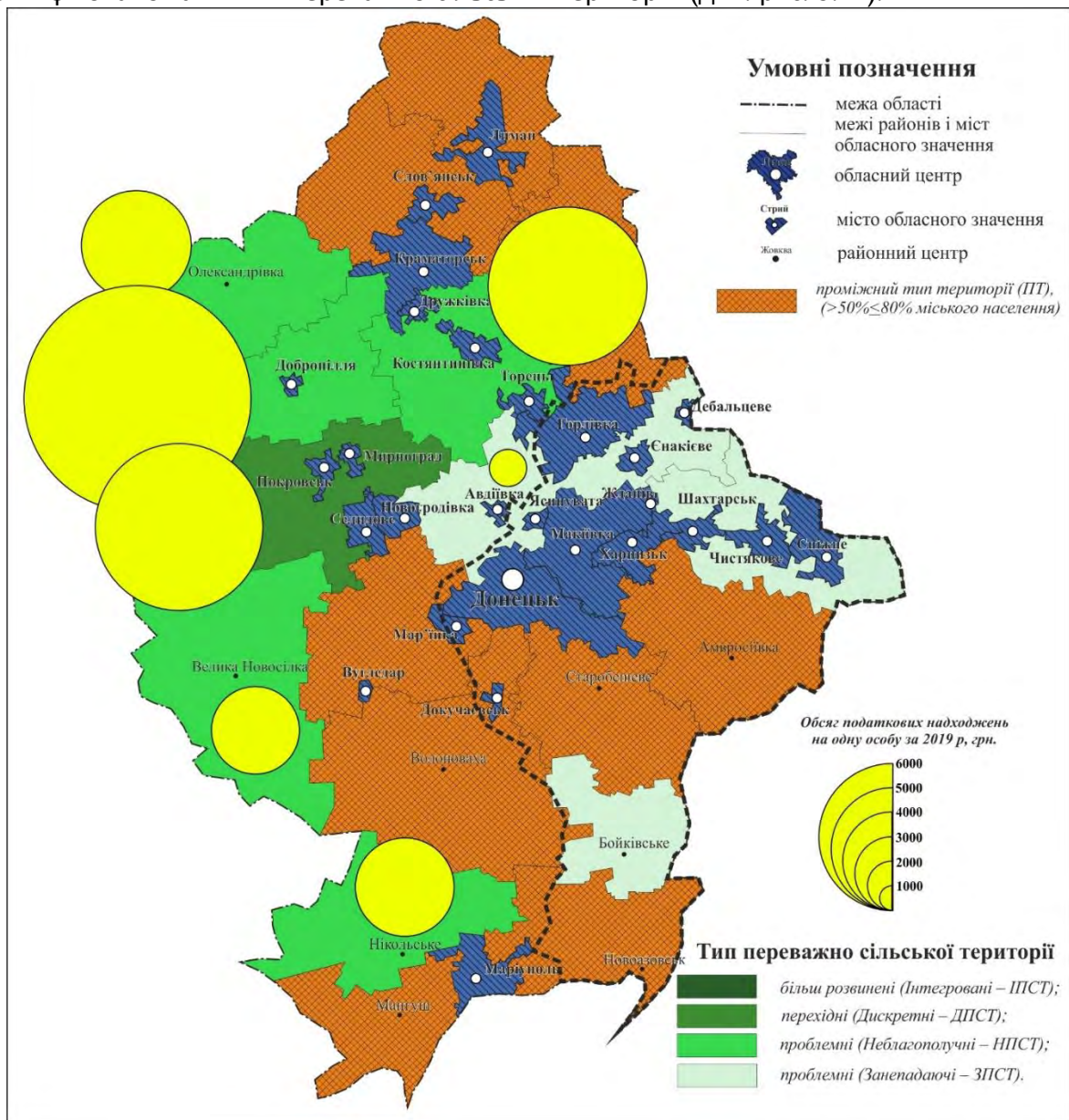

Рис. 3.11. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Донецької області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у Покровському районі площею 1 316 км² з чисельністю наявного населення 29 449 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 8 районах загальною площею 9 070 км² (34,2 % території області) де зосереджено 172 757 осіб (4,2 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 3 районах (Бойківському, Шахтарському, Ясинуватському) загальною площею 2 816 км² з чисельністю наявного населення 58 593 осіб.

ЖИТОМИРЬСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 23 адміністративних районів Житомирської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.12):

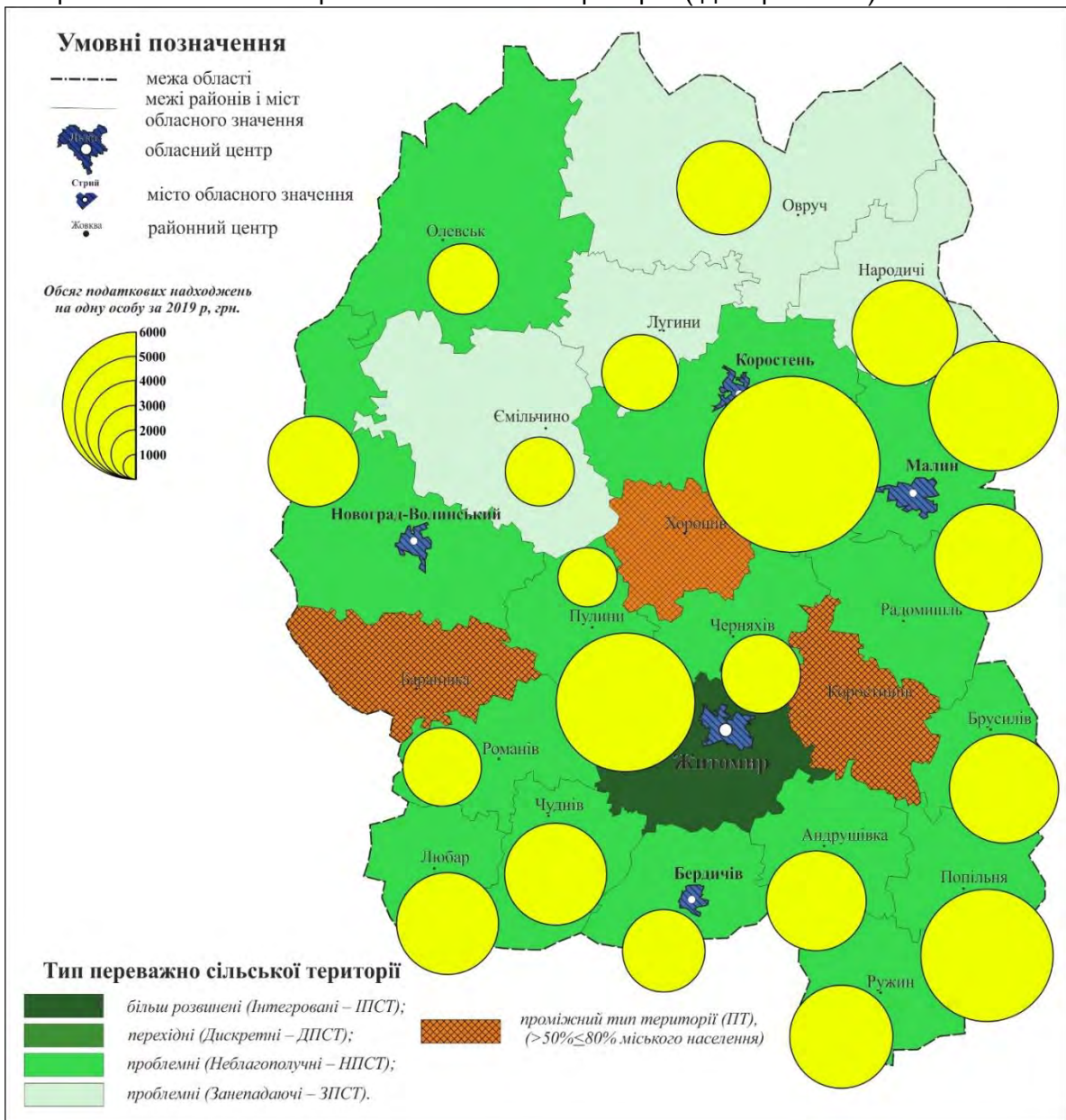

Рис. 3.12. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Житомирської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території в одному районі – Житомирському площею 1 441 км², де проживало 72 213 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 19 районах загальною площею 25 351 км² (85,0 % території області) де зосереджено 540 618 осіб (44,7 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 4 районах (Ємільчинському, Лугинському, Народицькому, Овруцькому) загальною площею 7 611 км² з чисельністю наявного населення 110 680 осіб.

ЗАКАРПАТСКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 13 адміністративних районів Закарпатської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.13):

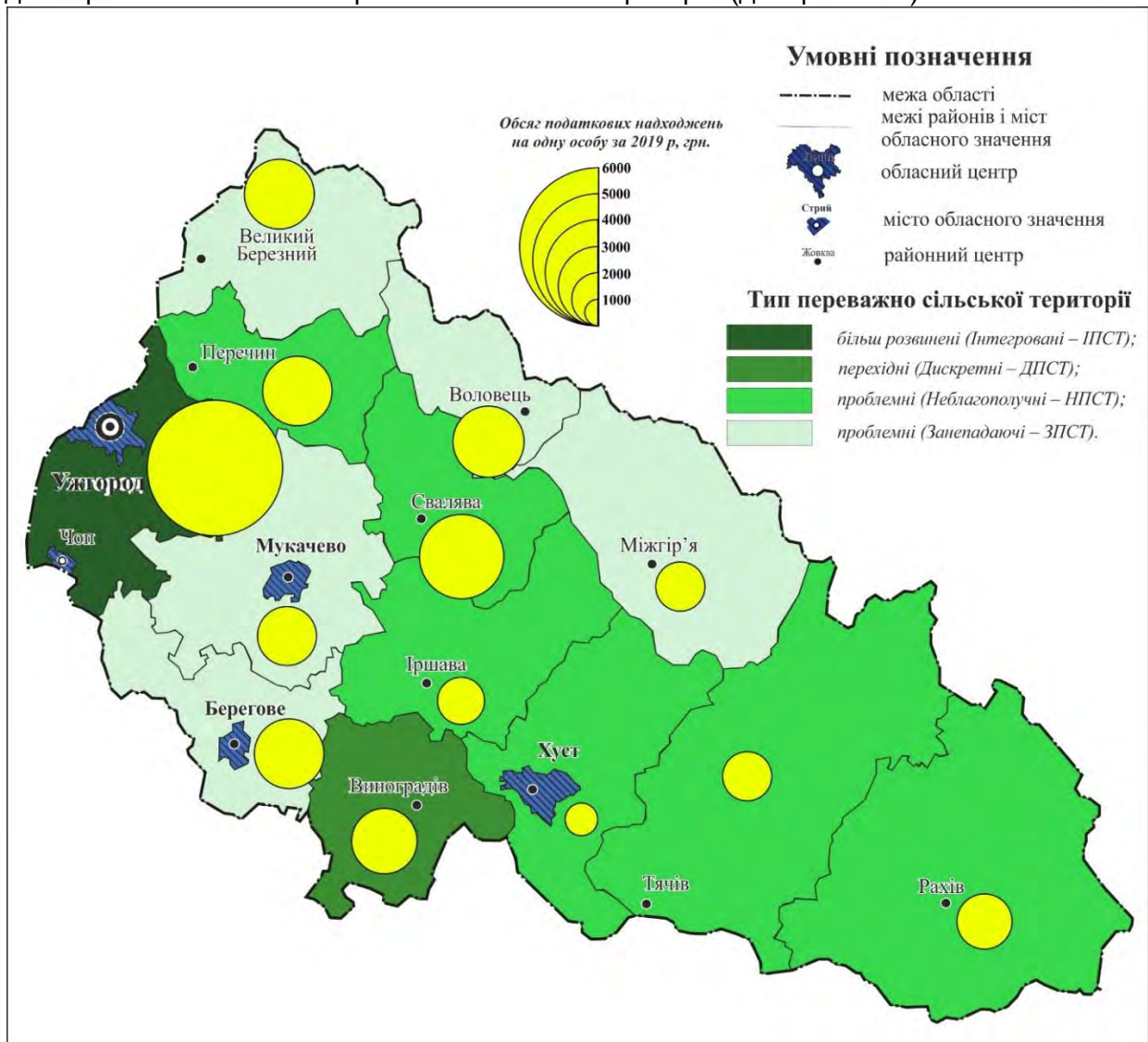

Рис. 3.13. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Закарпатської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території в одному районі – Ужгородському площею 866 км², де проживало 71 640 осіб;

- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території в одному районі – Виноградівському площею 695 км² з чисельністю наявного населення 120 795 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 11 районах загальною площею 11 128 км² (87,2 % території області) де зосереджено 795 749 осіб (63,5 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Берегівському, Великоберезнянському, Воловецькому, Міжгірському, Мукачівському) загальною площею 4 168 км² з чисельністю наявного населення 246 8434 осіб.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 20 адміністративних районів Запорізької області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.14):

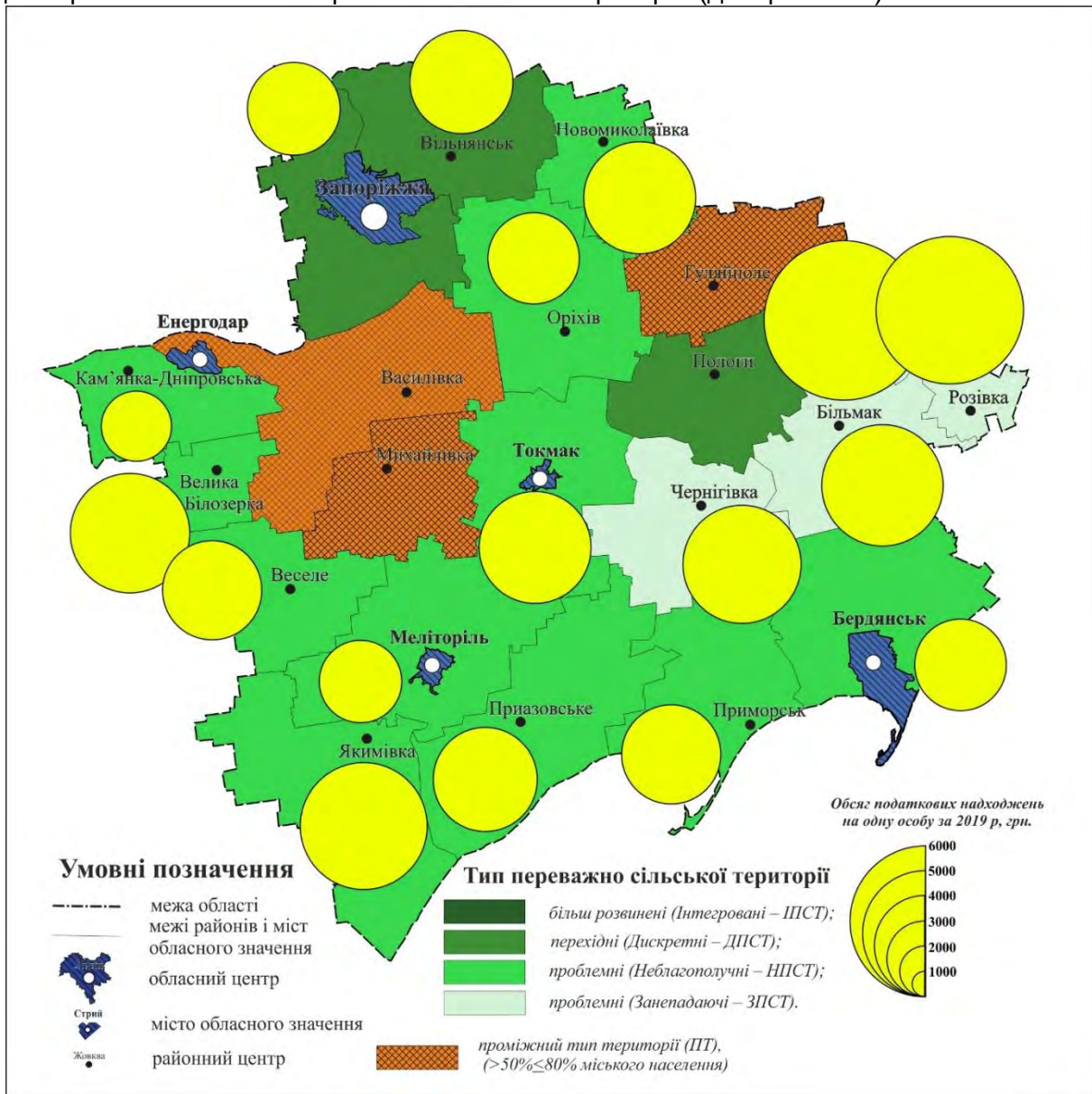

Рис. 3.14. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Запорізької області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);

- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 3 районах загальною площею 4 052 км² з чисельністю наявного населення 140 621 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 14 районах загальною площею 18 643 км² (68,6 % території області) де зосереджено 352 648 осіб (20,9 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 3 районах (Більмацькому, Розівському, Чернігівському) загальною площею 3 146 км² з чисельністю наявного населення 45 344 осіб.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 14 адміністративних районів Івано-Франківської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.15):

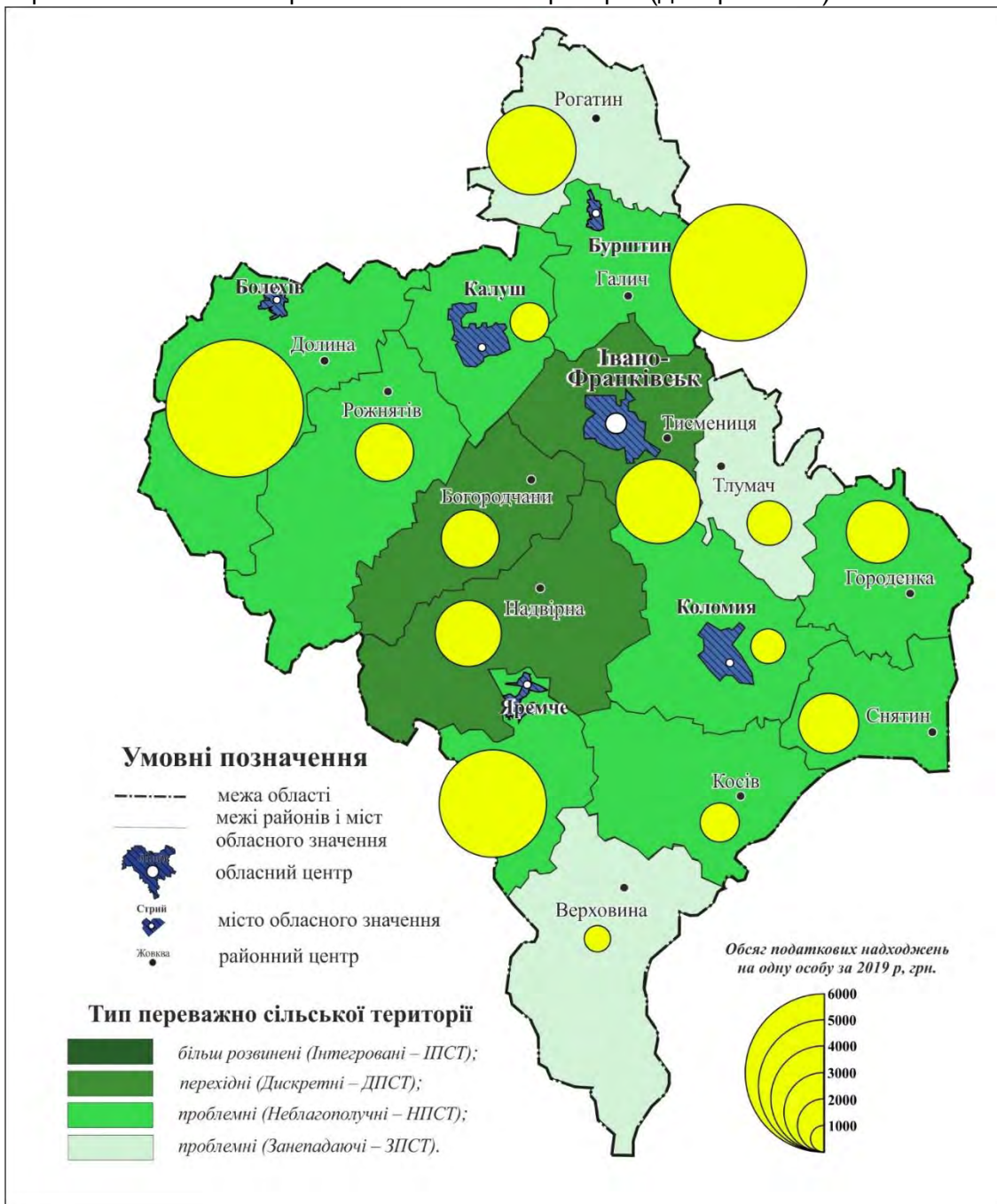

Рис. 3.15 Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Івано-Франківської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у трьох районах (Верховинському, Рогатинському, Тлумацькому) загальною площею 2 829 км² з чисельністю наявного населення 265 373 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 11 районах загальною площею 9 953 км² (71,5 % території області) де зосереджено 652 264 осіб (47,7 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, у трьох районах (Верховинському, Рогатинському, Тлумацькому) загальною площею 2 753 км² з чисельністю наявного населення 114 831 осіб.

Київська область

Станом на 1.01.2020 р. із 25 адміністративних районів Київської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.16):

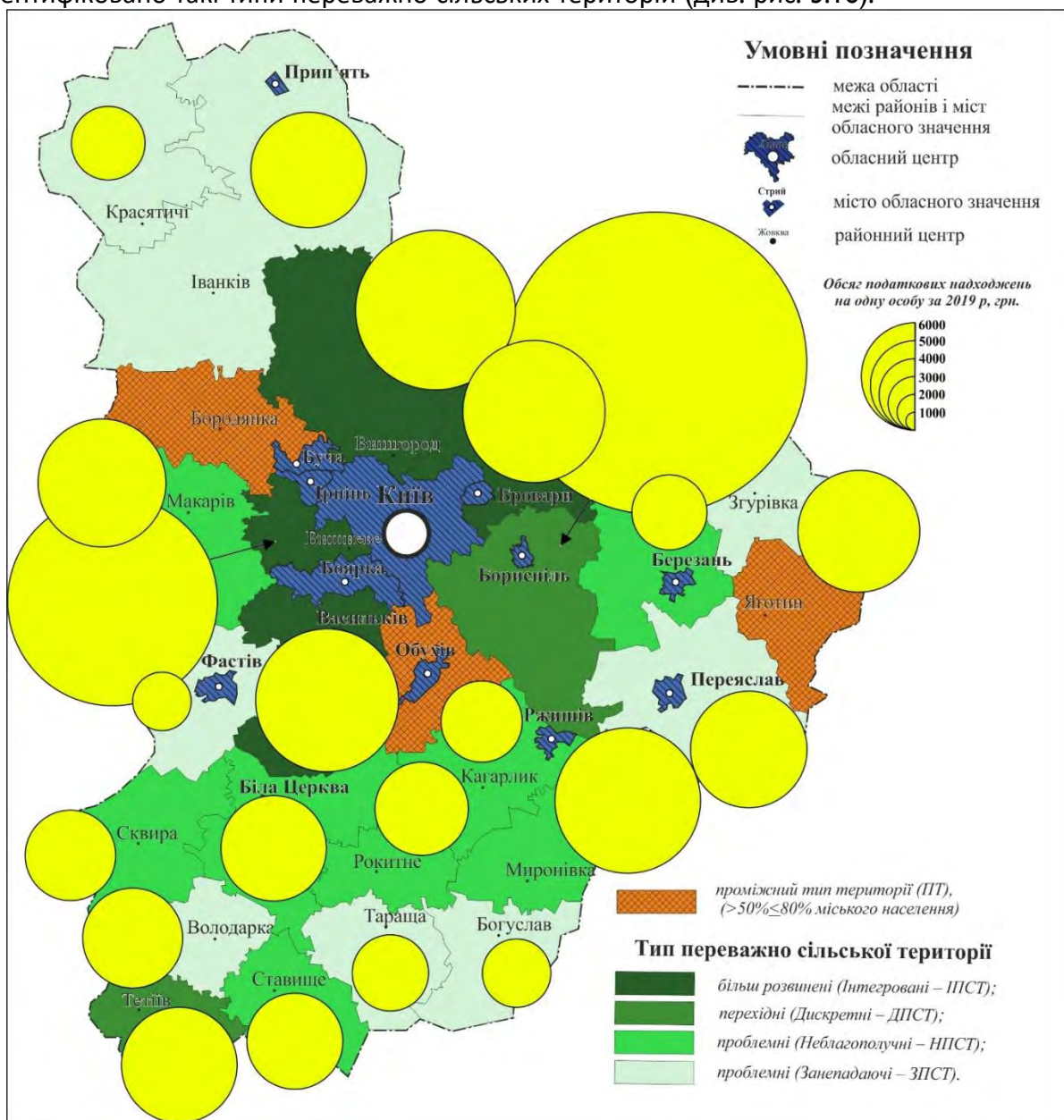

Рис. 3.16. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Київської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – у 4 районах (Броварському, Васильківському, Вишгородському та Києво-Святошинському) загальною площею 5 129 км² з чисельністю наявного населення 412 771 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 2 районах (Бориспільському та Тетіївському) загальною площею 2 225 км² з чисельністю наявного населення 84 620 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 16 районах загальною площею 17 940 км² (64,0 % території області) де зосереджено 450 251 осіб (25,3 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 8 районах (Богуславському, Володарському, Згурівському, Іванківському, Переяслав-Хмельницькому, Поліському, Таращанському, Фастівському) загальною площею 10 196 км² з чисельністю наявного населення 183 753 осіб.

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 21 адміністративних районів Кіровоградської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.17):

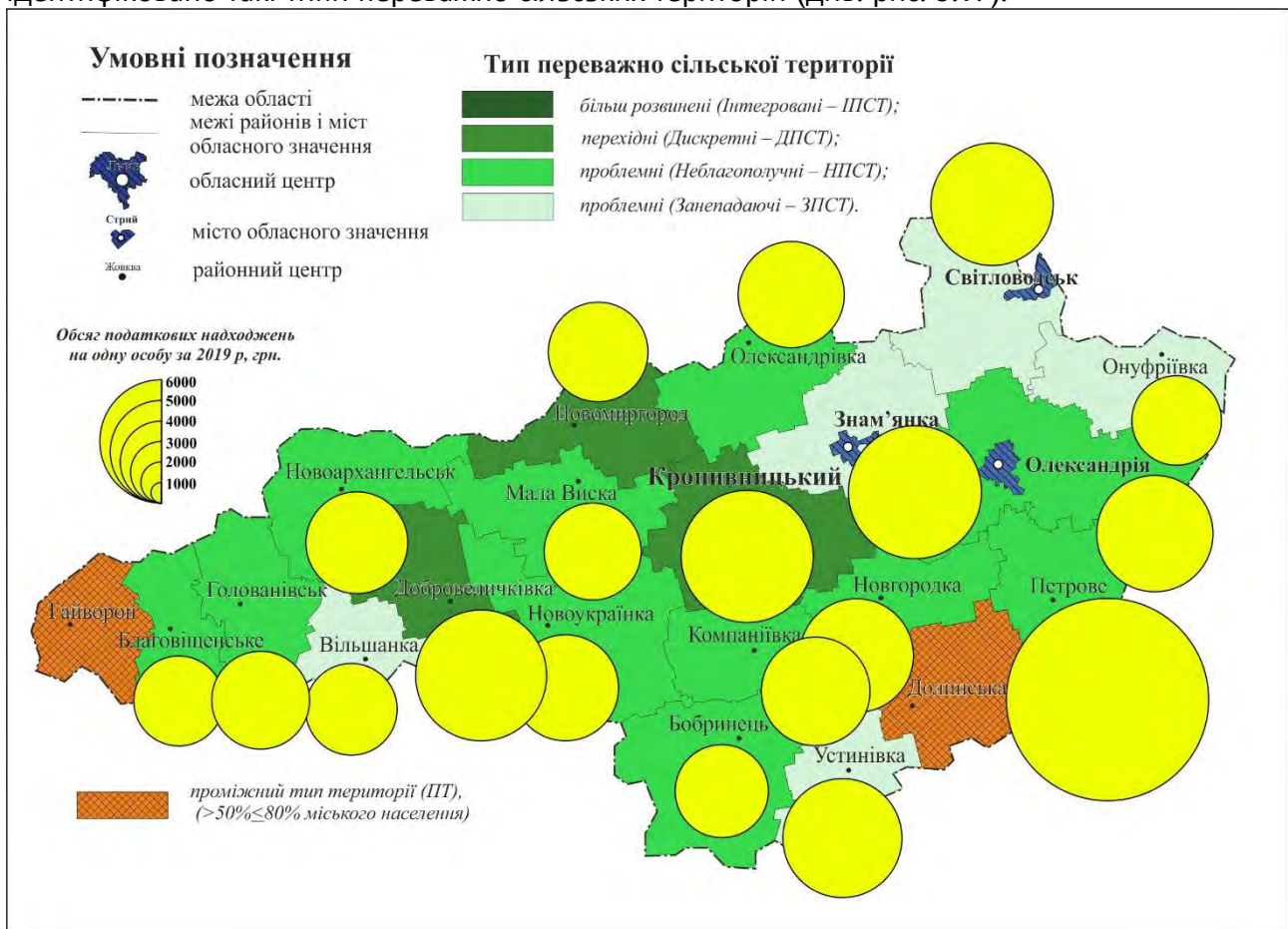

Рис.3.17. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Кіровоградської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 3 районах загальною площею 3 886 км² з чисельністю наявного населення

96 259 осіб;

- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 16 районах загальною площею 18 494 км² (75,2 % території області) де зосереджено 367 345 осіб (39,4 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Вільшанському, Знам'янському, Онуфріївському, Світловодському, Устинівському) загальною площею 5 024 км² з чисельністю наявного населення 70 216 осіб.

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 18 адміністративних районів Луганської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис.3.18):

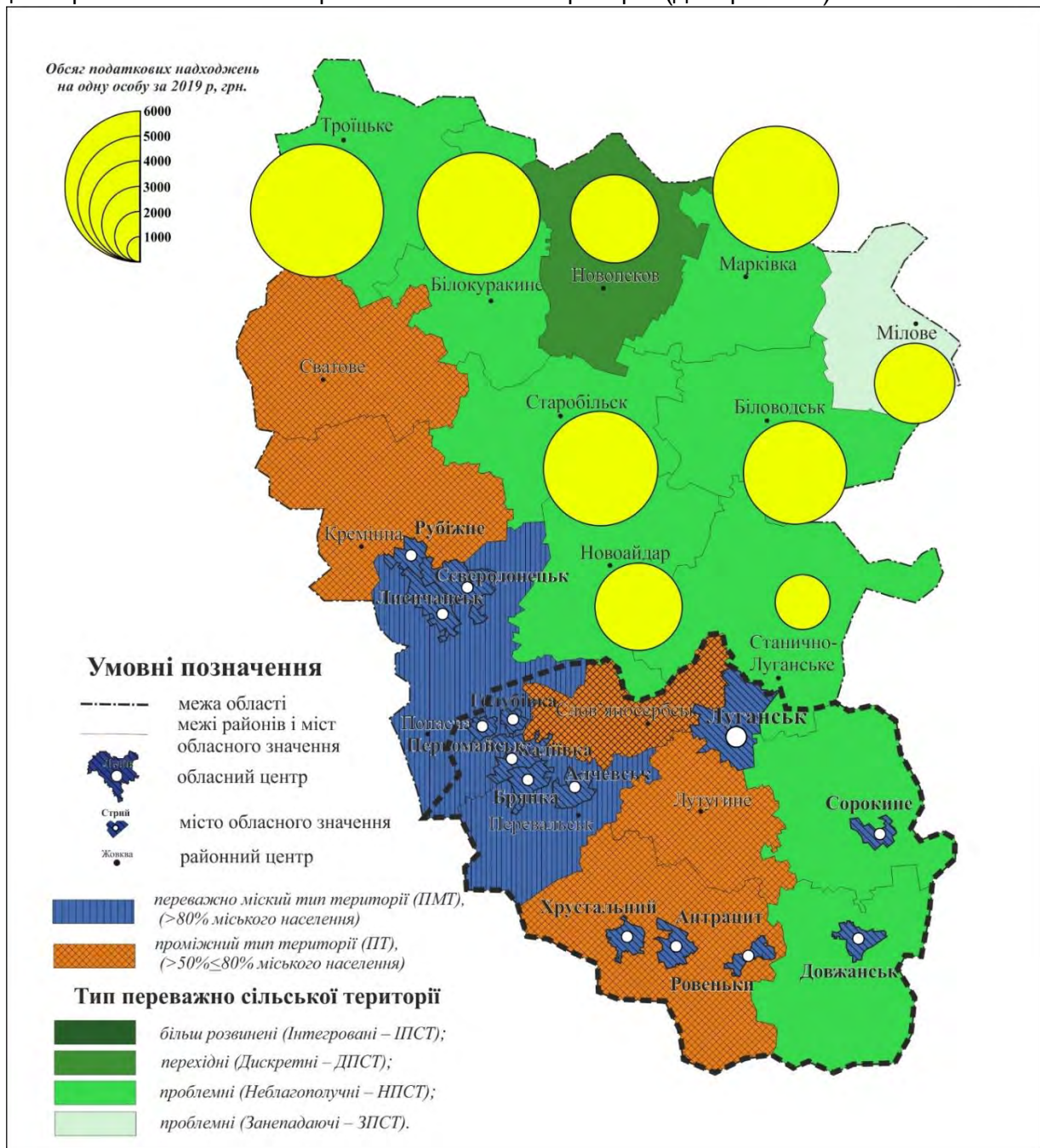

Рис. 3.18. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Луганської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у Новопсковському районі площею 1 623 км² з чисельністю наявного населення 33 173 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 10 районах загальною площею 14 619 км² (54,8 % території області) де зосереджено 258 874 осіб (12,1 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у Міловському районі площею 971 км² з чисельністю наявного населення 14 885 осіб.

Львівська область

Станом на 1.01.2020 р. із 20 адміністративних районів Львівської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.19):

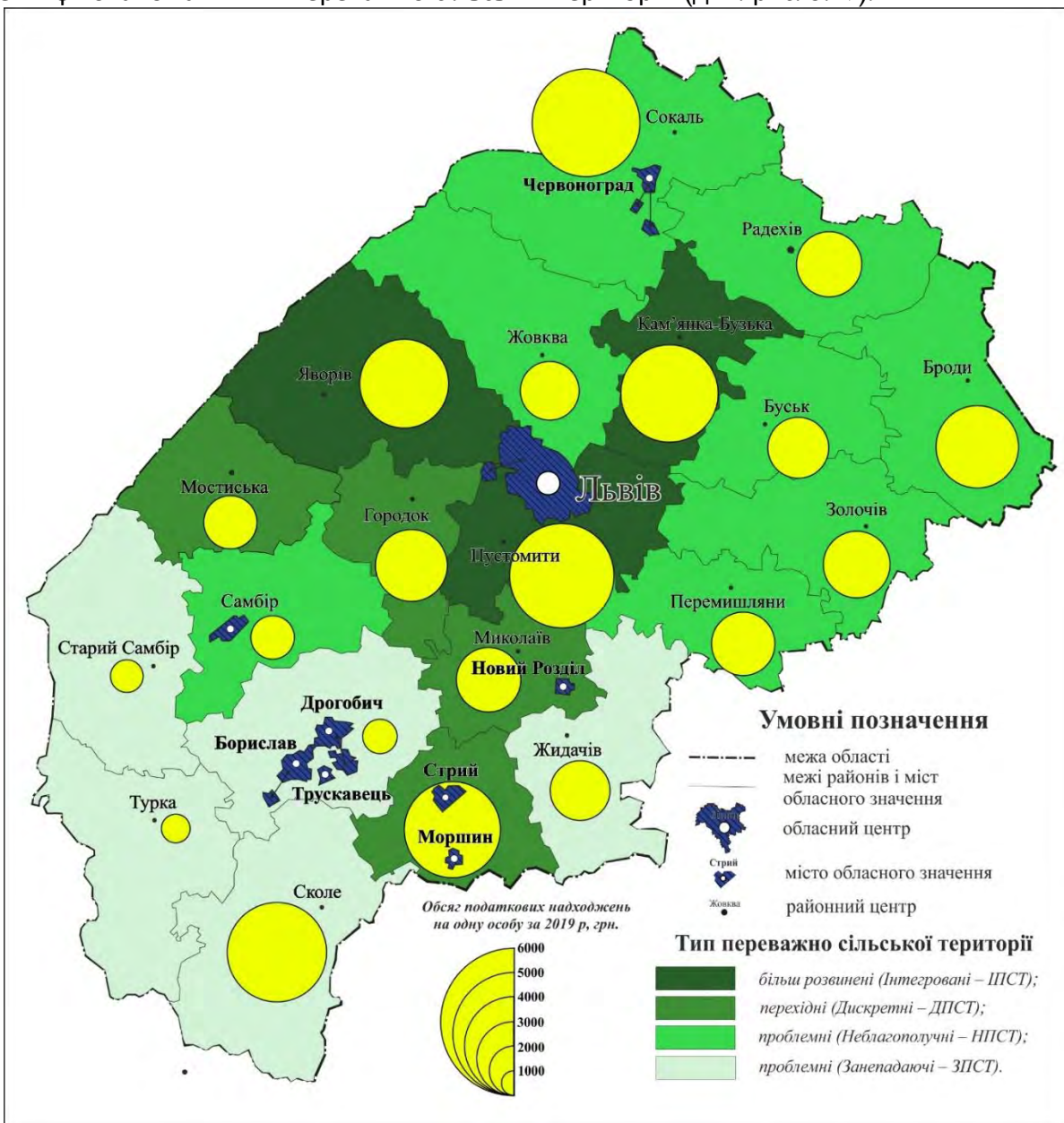

Рис. 3.19. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Львівської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – у 3 районах (Кам'янка-Бузькому, Пустомитівському, Яворівському) загальною площею 3 587 км² з чисельністю наявного населення 304 376 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 4 районах (Городоцькому, Миколаївському, Мостиському та Стрийському) загальною площею 3 204 км² з чисельністю наявного населення 248 083 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 13 районах загальною площею 14 735 км² (67,5 % території області) де зосереджено 846 400 осіб (33,7 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Дрогобицькому, Жидачівському, Сколівському, Старосамбірському, Турківському) загальною площею 6 115 км² з чисельністю наявного населення 311 207 осіб.

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 19 адміністративних районів Миколаївської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.20):

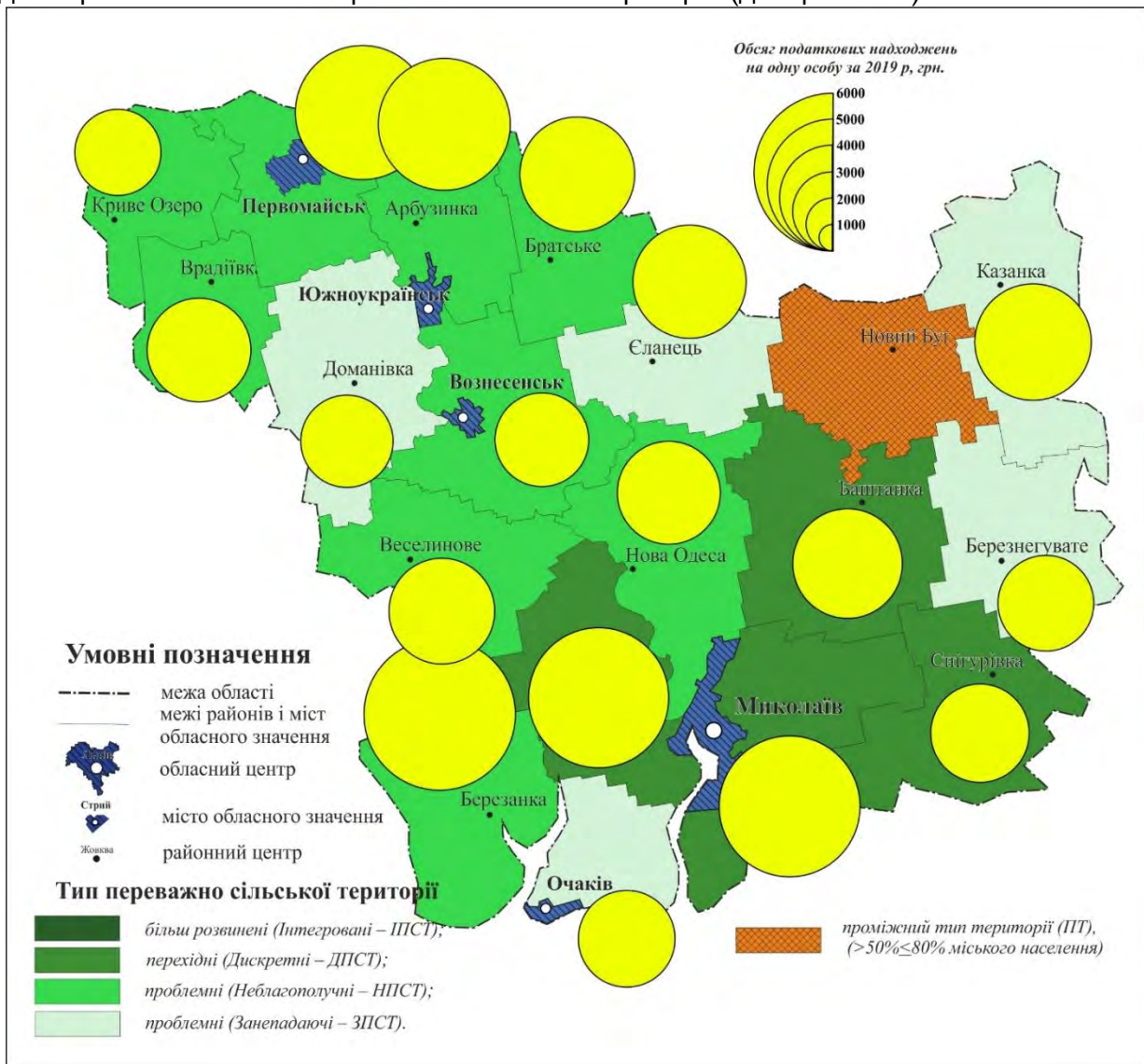

Рис. 3.20. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Миколаївської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 4 районах загальною площею 5 731 км² з чисельністю наявного населення 154 177 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 14 районах загальною площею 17 280 км² (70,3 % території області) де зосереджено 303 807 осіб (27,1 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Березнегуватському, Доманівському, Єланецькому, Казанківському, Очаківському) загальною площею 6 703 км² з чисельністю наявного населення 95 107 осіб.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 26 адміністративних районів Одеської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.21):

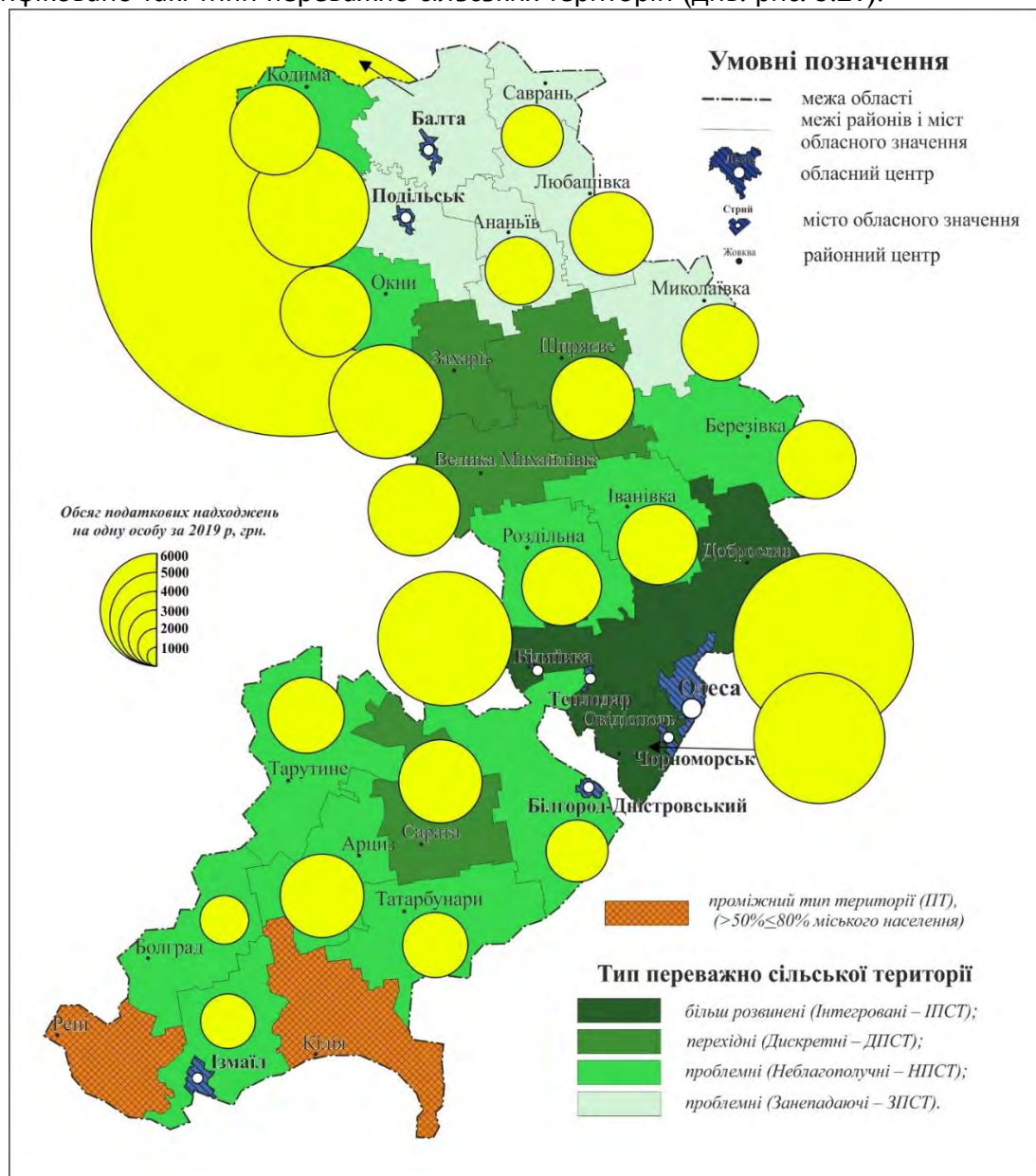

Рис. 3.21. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Одеської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – у 3 районах загальною площею 3 796 км² з чисельністю наявного населення 160 156 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 4 районах загальною площею 7 217 км² з чисельністю наявного населення 114 486 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 17 районах загальною площею 19 760 км² (59,0 % території області) де зосереджено 671 647 осіб (28,2 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 6 районах (Ананьївському, Балтському, Любашівському, Миколаївському, Подільському, Савранському) загальною площею 6 204 км² з чисельністю наявного населення 121 900 осіб.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 25 адміністративних районів Полтавської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.22):

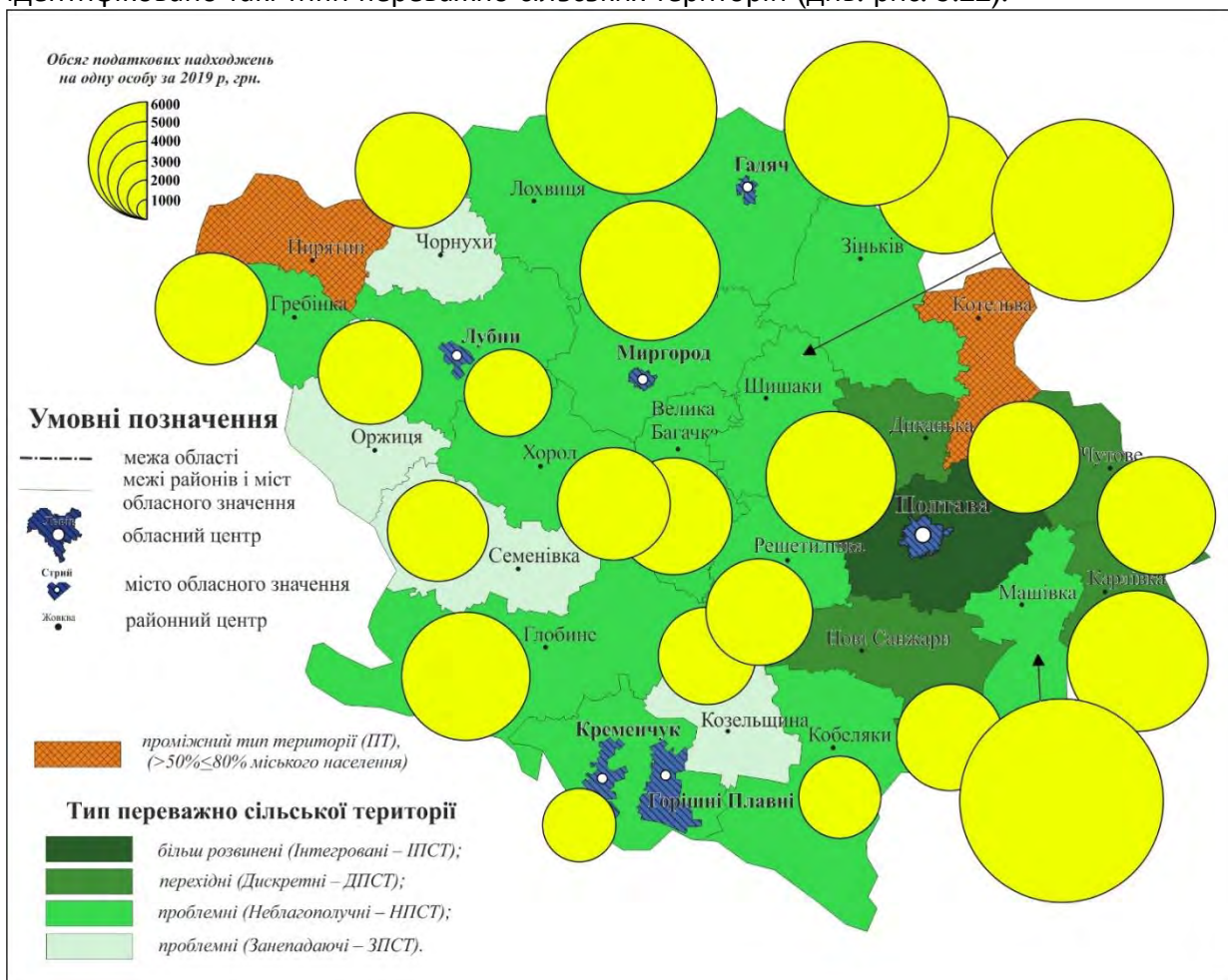

Рис. 3.22. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Вінницької області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території в одному районі – Полтавському площею 1260 км², де проживало 68 174 осіб;

- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 4 районах (Диканському, Карлівському, Новосанжарському, Чутівському) загальною площею 3 365 км² з чисельністю наявного населення 105 563 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 18 районах загальною площею 21 724 км² (75,6 % території області) де зосереджено 497 755 осіб (35,9 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 4 районах (Козельщинському, Оржицькому, Семенівському, Чорнухинському) загальною площею 3 872 км² з чисельністю наявного населення 75 411 осіб.

РІВНЕНЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 16 адміністративних районів Рівненської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.23):

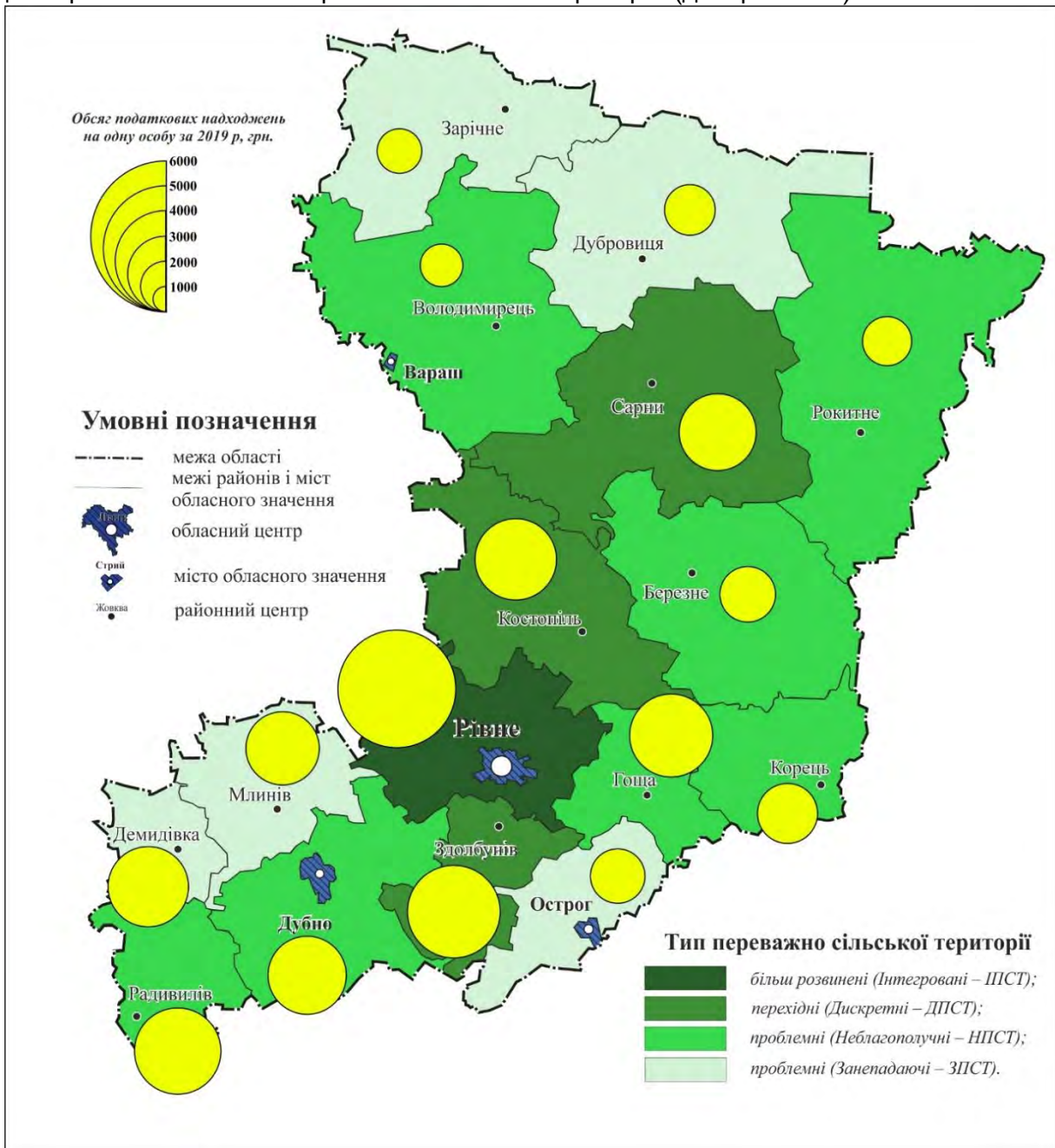

Рис. 3.23. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Рівненської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території в одному районі – Рівненському площею 1 176 км², де проживало 92 981 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 3 районах (Здолбунівському, Костопільському, Сарненському) загальною площею 4 126 км² з чисельністю наявного населення 223 618 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 12 районах загальною площею 14 641 км² (59,0 % території області) де зосереджено 495 192 осіб (28,2 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Демидівському, Дубровицькому, Зарічненському, Млинівському, Острозькому) загальною площею 5 276 км² з чисельністю наявного населення 160 021 осіб.

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 18 адміністративних районів Сумської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.24):

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 3 районах (Липоводолинському, Охтирському, Сумському) загальною площею 4 020 км² з чисельністю наявного населення 104 783 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 9 районах загальною площею 12 261 км² (51,4 % території області) де зосереджено 207 291 осіб (19,4 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 2 районах (Роменському, Шосткинському) загальною площею 3 070 км² з чисельністю наявного населення 50 296 осіб.

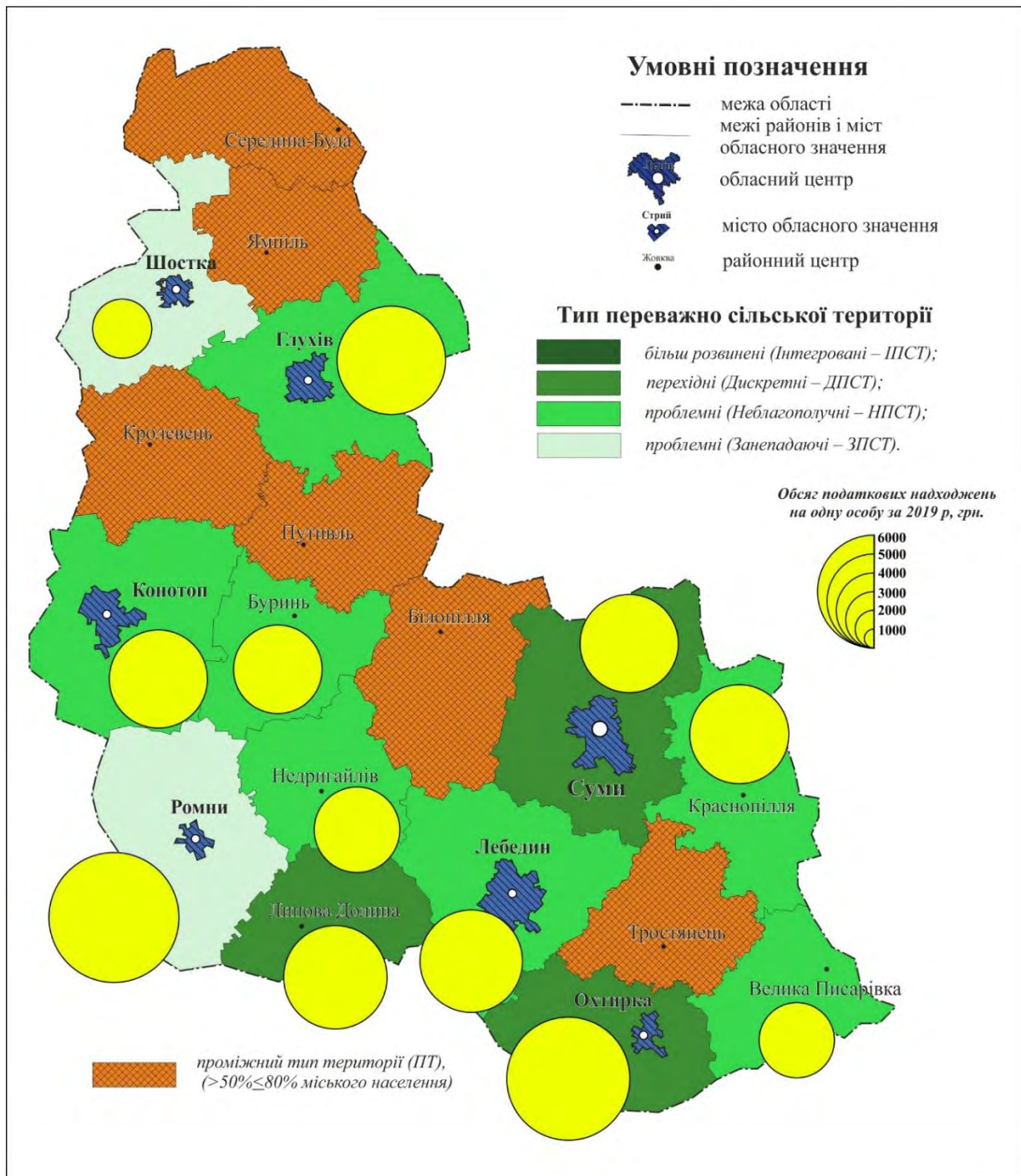

Рис. 3.24. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Сумської області станом на 1.01 2020 р.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 17 адміністративних районів Тернопільської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.25):

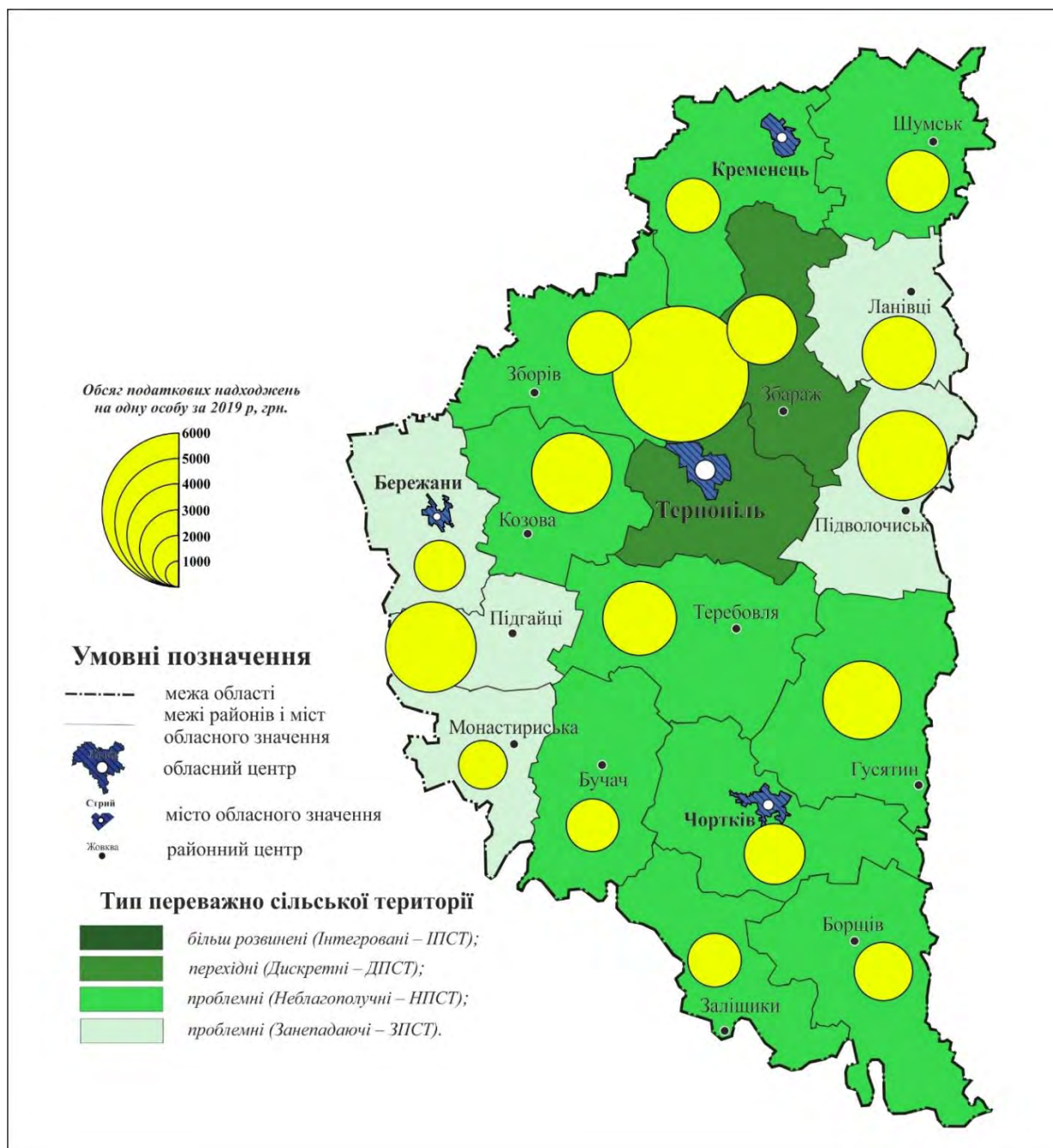

Рис. 3.25. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Тернопільської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 2 районах (Збаражському, Тернопільському) загальною площею 1 612 км² з чисельністю наявного населення 123 043 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 15 районах загальною площею 12 075 км² (87,3 % території області) де зосереджено 623 736 осіб (67,0 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Бережанському, Лановецькому, Монастириському, Підволочиському, Підгаєцькому) загальною площею 3 136 км² з чисельністю наявного населення 132 954 осіб.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 27 адміністративних районів Харківської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.26):

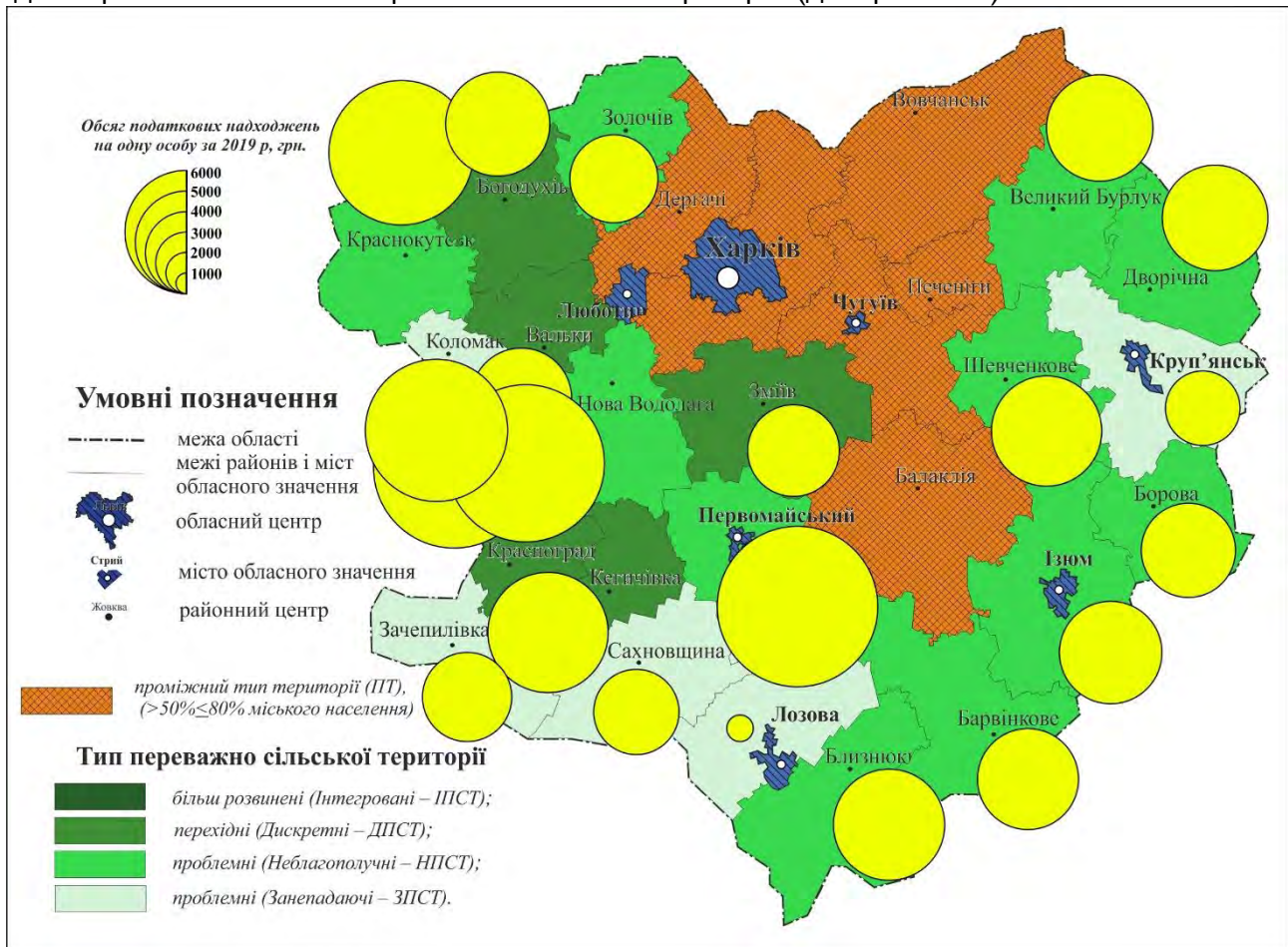

Рис. 3.26. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Харківської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 5 районах (Богодухівському, Валківському, Зміївському, Кегичівському, Красноградському) загальною площею 5 513 км² з чисельністю наявного населення 200 876 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 16 районах загальною площею 17 638 км² (56,1 % території області) де зосереджено 317 517 осіб (11,9 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 5 районах (Зачепилівському, Коломацькому, Куп'янському, Лозівському, Сахновщинському) загальною площею 4 977 км² з чисельністю наявного населення 91 860 осіб.

ХЕРСОНЬСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 18 адміністративних районів Херсонської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.27):

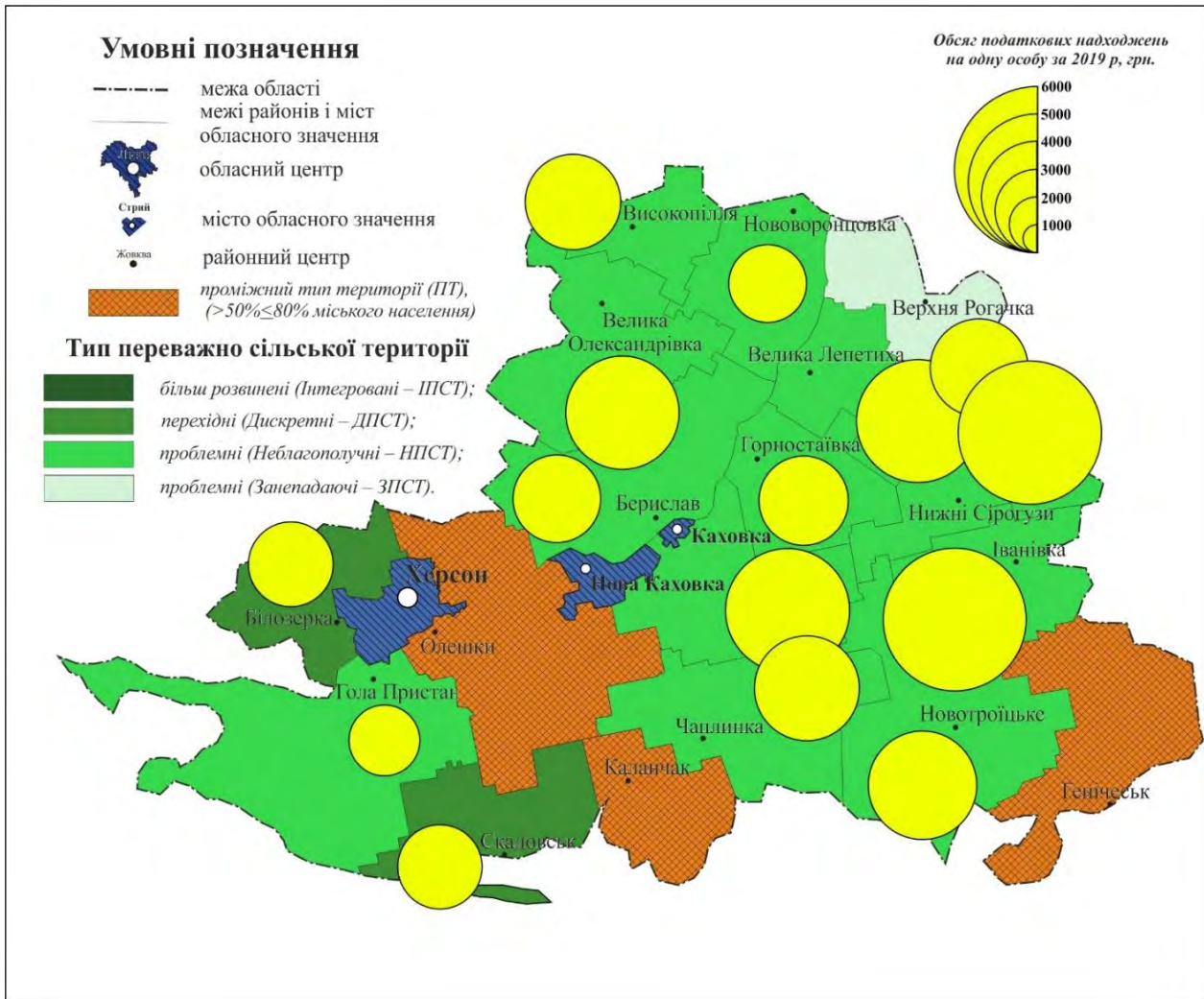

Рис. 3.27 Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Херсонської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у 2 районах (Білозерському, Скадовському) загальною площею 2 990 км² з чисельністю наявного населення 110 833 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 13 районах загальною площею 19 111 км² (67,1 % території області) де зосереджено 327 227 осіб (31,8 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у Верхньорогачицькому районі (площа 915 км², чисельність наявного населення 11 217 осіб).

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 20 адміністративних районів Хмельницької області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.28):

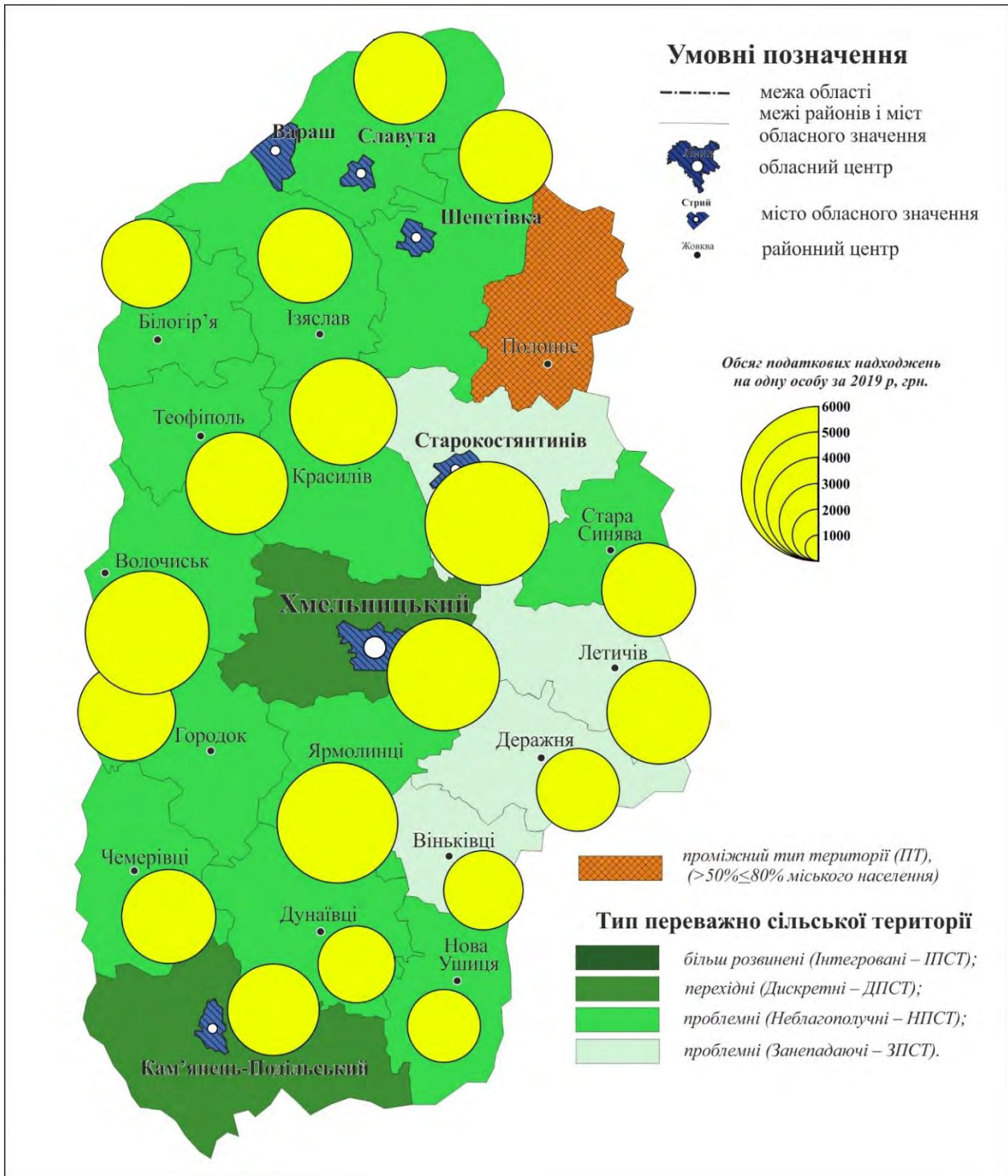

Рис. 3.28. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Хмельницької області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0(в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 2 районах (Кам'янець-Подільському, Хмельницькому) загальною площею 2 757 км² з чисельністю наявного населення 1 16 257 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 17 районах загальною площею 16 723 км² (81,1 % території області) де зосереджено 575 494 осіб (45,9 % наявного населення області). В їх складі

ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 4 районах (Вінковоцькому, Деражнянському, Летичівському, Старосинявському) загальною площею 3 182 км² з чисельністю наявного населення 98 781 осіб.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 20 адміністративних районів Черкаської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.29):

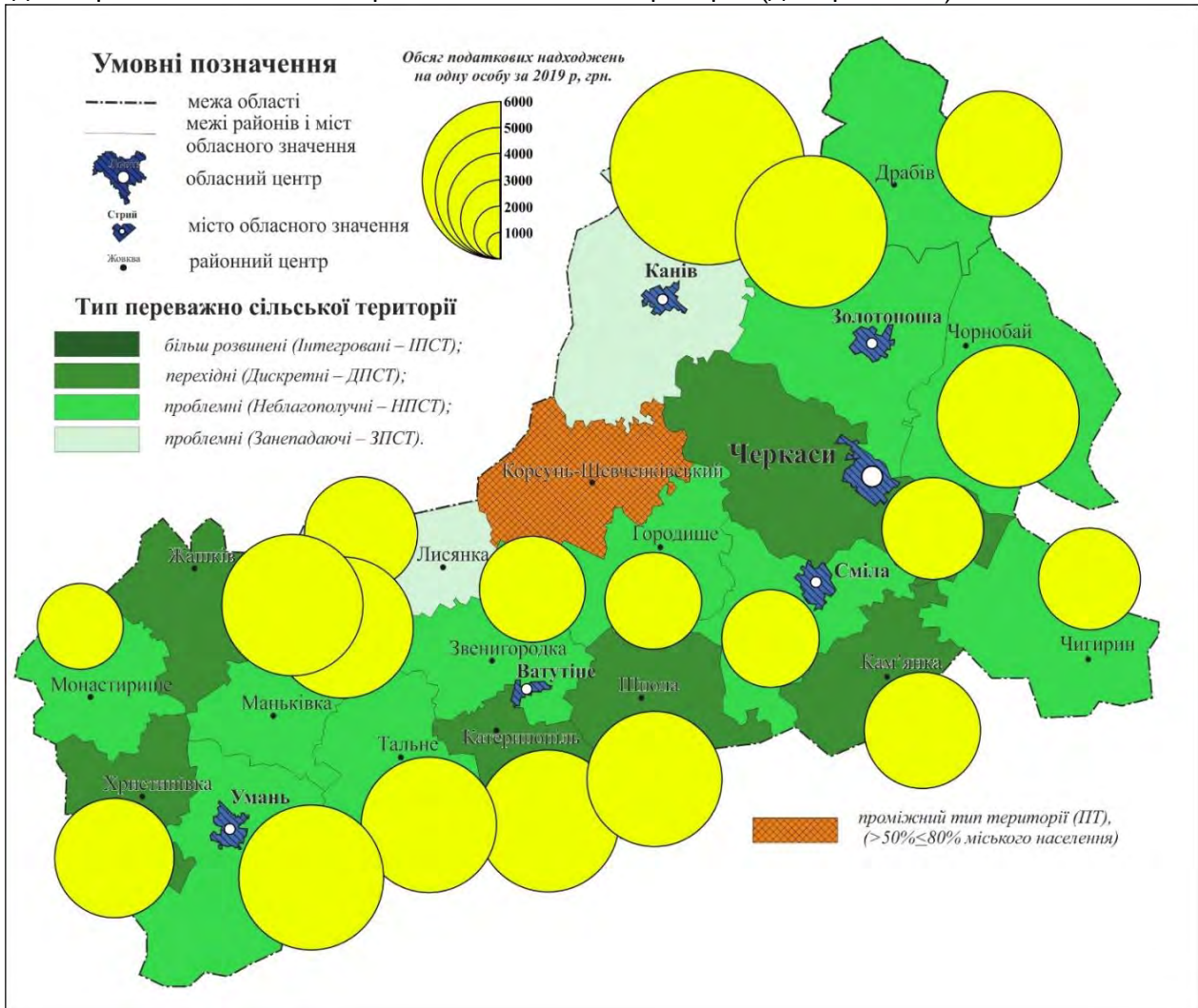

Рис. 3.29. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Черкаської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 6 районах (Жашківському, Кам'янському, Катеринопільському, Христинівському, Черкаському, Шполянському) загальною площею 5 707 км² з чисельністю наявного населення 232 638 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 18 районах загальною площею 14 082 км² (67,3 % території області) де зосереджено 424 592 осіб (35,6 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 2 районах (Канівському, Лисянському) загальною площею 2 029 км² з чисельністю

наявного населення 40 789 осіб.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 11 адміністративних районів Чернівецької області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.30):

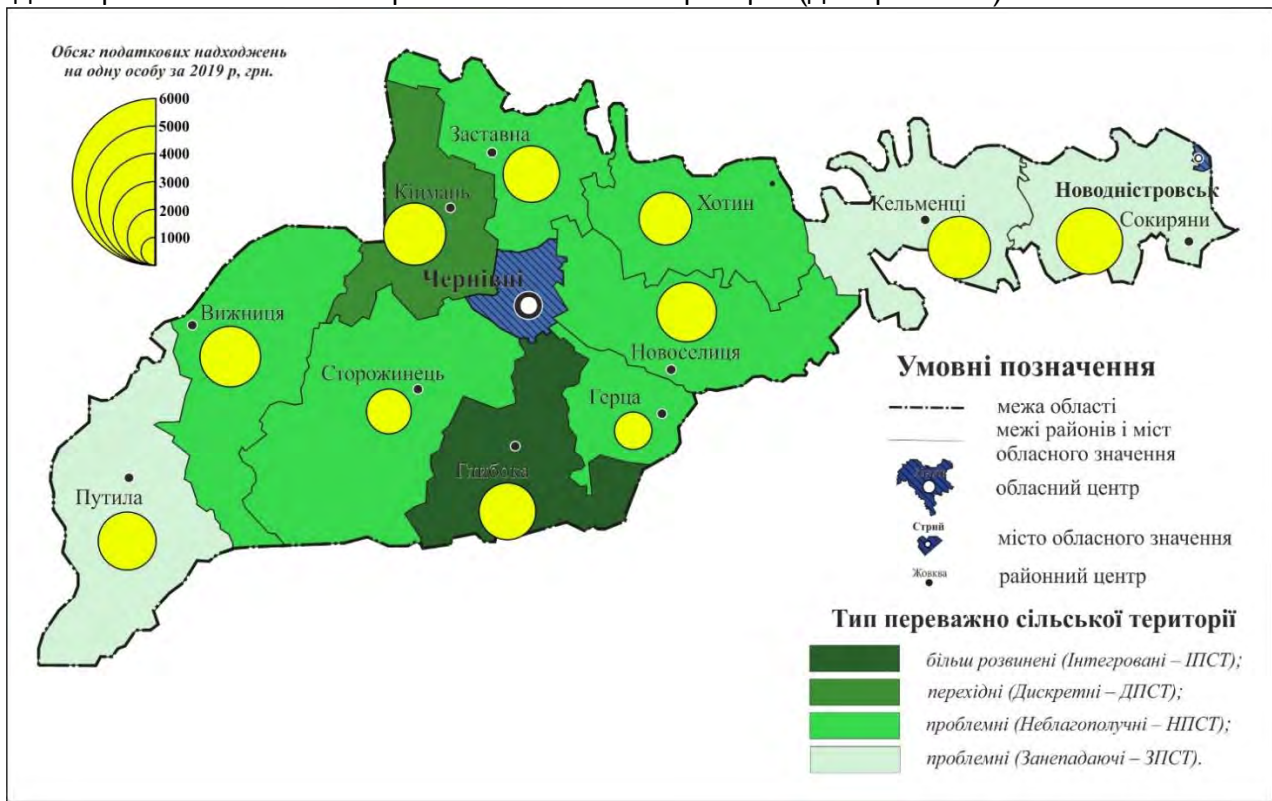

Рис. 3.30. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Чернівецької області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території в одному районі – Глибоцькому площею 673 км², де проживало 74 131 осіб;
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території – у Кіцманському районі площею 608 км² з чисельністю наявного населення 68 027 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 9 районах загальною площею 6 662 км² (82,3 % території області) де зосереджено 481 792 осіб (53,4 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано западаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 3 районах (Кельменецькому, Путильському, Сокирянському) загальною площею 2 216 км² з чисельністю наявного населення 107 147 осіб.

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Станом на 1.01.2020 р. із 22 адміністративних районів Чернігівської області ідентифіковано такі типи переважно сільських територій (див. рис. 3.31):

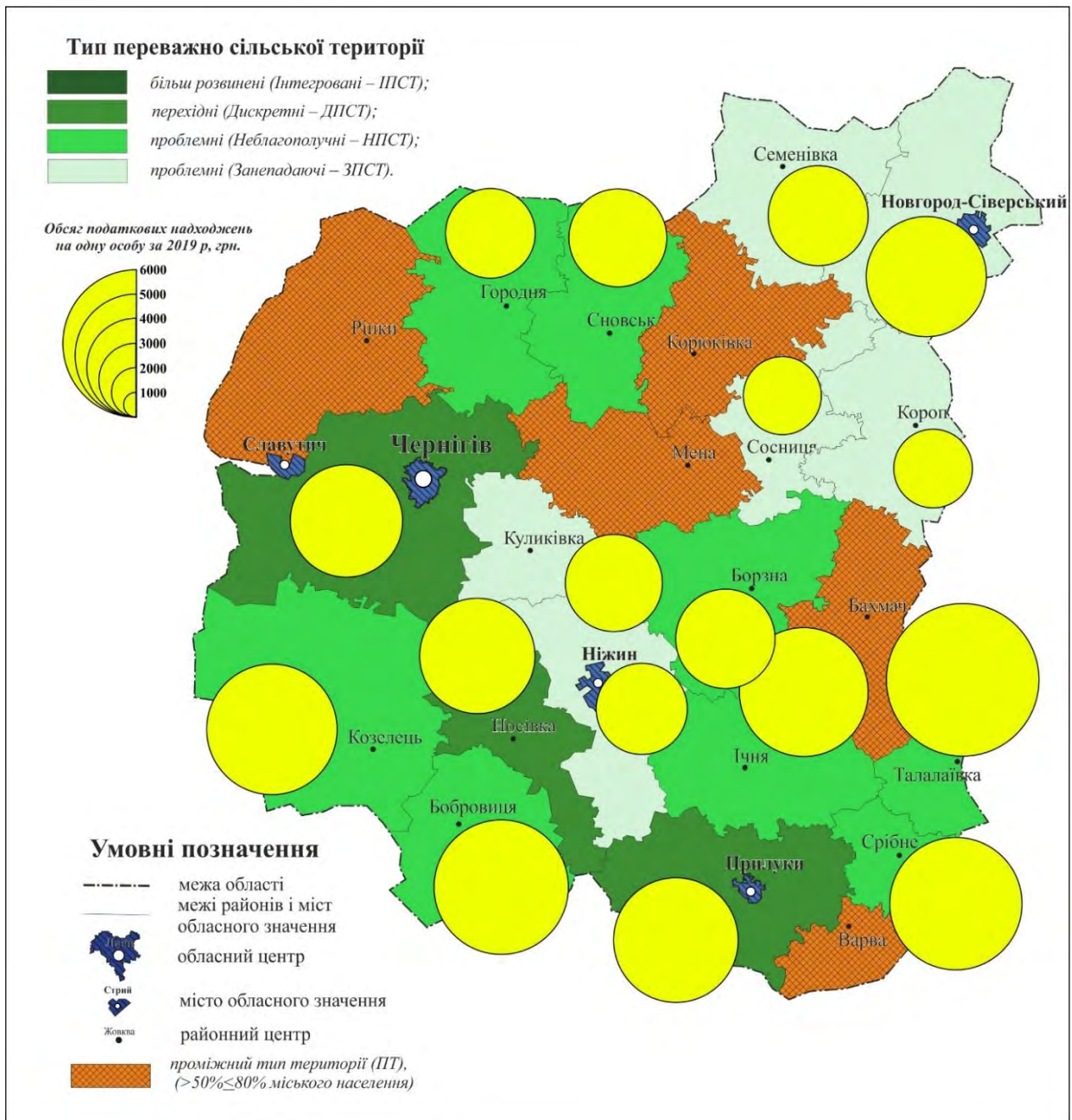

Рис. 3.31. Ідентифікація переважно сільських територій та їх типів в адміністративних районах Чернігівської області станом на 1.01 2020 р.

- більш розвинені переважно сільські території, або інтегровані переважно сільські території – 0 (в жодному районі);
- перехідні переважно сільські території, або дискретні переважно сільські території) – у 3 районах (Носівському, Прилуцькому, Чернігівському) загальною площею 5 493 км² з чисельністю наявного населення 113 307 осіб;
- проблемні переважно сільські території, або неблагополучні переважно сільські території – в 14 районах загальною площею 19 230 км² (60,3 % території області) де зосереджено 314 459 осіб (31,7 % наявного населення області). В їх складі ідентифіковано занепадаючі переважно сільські території, як вкрай проблемні, – у 6 районах (Коропському, Куликівському, Ніжинському, Новгород-Сіверському, Семенівському, Сосницькому) загальною площею 7 907 км² з чисельністю наявного населення 109 573 осіб.

РОЗДІЛ 4. ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

4.1. Удосконалення інституційного забезпечення розвитку сільських територій в Україні

Результати аналізу структури ідентифікованих типів переважно сільських територій, з врахуванням їх виокремлення за актуальними критеріями як проблемних, безальтернативно засвідчують потребу невідкладного формування та реалізації політики розвитку сільських територій на основі територіально-орієнтованого підходу з урахуванням стандартів ЄС та країн-членів ОЕСР у сфері державної регіональної політики.

Успішна реалізація лише окремих інфраструктурних проєктів на місцевому рівні сільських поселенських структур не забезпечить одержання очікуваного ефекту розвитку. Необхідно на державному рівні розробити відповідні програмні документи з фінансовим та організаційним механізмом їх реалізації, чітко орієнтовані на створення нових виробництв і продуктивних робочих місць на основі залучення необхідних інвестицій у ті сфери економічної діяльності територій, у розвитку яких заінтересовані постійні сільські мешканці з урахуванням набутого ними досвіду виробничої та невиробничої діяльності, зміни структури місцевої економіки та наявних ресурсів розвитку⁸⁵.

Разом з тим, головні пріоритети розвитку сільських територій визначено чинною Концепцією розвитку сільських територій від 23 вересня 2015 року⁸⁶, відповідно до якої затверджено План заходів з її реалізації на період до 2025 року⁸⁷ за такими напрямками: підвищення якості життя сільського населення; охорона та збереження природних ресурсів у сільській місцевості; диверсифікація та розвиток сільської економіки; удосконалення системи управління сільськими територіями; освіта та інформаційно-консультаційне забезпечення. Функцію моніторингу реалізації цих заходів покладено на Мінагрополітики, повноваження якого щодо розвитку сільських територій, згідно новітнього Положення про це міністерство⁸⁸, зведено виключно до сфери агропромислового виробництва. Тим самим сільські території визначено виключно як об'єкт агрополітичного впливу.

Водночас, моніторинг стану забезпечення об'єктами соціальної інфраструктури сільських територій, загальну координацію розвитку сільських територій; розробку та забезпечення виконання за участю інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування програм розвитку сільських територій; розробку та здійснення заходів, спрямованих на комплексний розвиток сільських територій; внесення на розгляд Кабінету

⁸⁵ Заяць Т. А. Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики. Демографія та соціальна економіка, 2017, № 3 (31) – С. 48-60.

⁸⁶ Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 року № 995-р // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.09.2021).

⁸⁷ Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 року № 489-р. // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.09.2021).

⁸⁸ Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 року № 124 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.09.2021).

Міністрів України відповідних пропозицій покладено, зокрема, на Міністерство розвитку громад і територій України⁸⁹.

Проте на сьогодні в Україні відсутній системоутворюючий нормативно-правовий акт, який би визначав в чому полягає зміст "державної аграрної політики", "державної політики розвитку сільських територій", "державної політики сільського розвитку" чим вони відрізняються між собою, які правові механізми їх реалізації, адже в Закон «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» фактично перестав діяти.

Системність та ефективність державної політики залежить, передусім, від законодавчої основи для її впровадження. Тому чинна Концепція не може слугувати правовою основою для прямої практичної імплементації її положень, інтеграції різних секторальних політик та фокусування державних витрат, позаяк відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Очевидною є відсутність цілісної програмно-цільової підтримки держави щодо послідовної імплементації затверджених Заходів⁹⁰, зокрема механізму гарантованого державою бюджетно-квотного забезпечення, що висвітлює декларативний характер цих Заходів та обумовлює малоімовірність їх реалізації на сталій основі, посилюючи загрози щодо комплексного розвитку сільських територій на тлі безпрецедентного об'єднання сільських та міських територій.

Зважаючи на потребу повноцінного законодавчого забезпечення ефективного функціонування механізмів стимулювання регіонального розвитку, наявність проблем інституційно-правового характеру у цій сфері, очевидно є необхідність виважених, аргументованих змін правових, організаційних, фінансових та інших складових системи стимулювання розвитку регіонів та окремих типів територій враховуючи європейську практику.

Реальною передумовою формування інструментарію реалізації політики розвитку сільських територій, зокрема проблемних, є прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення" № 552-IX⁹¹, яким анонсовано розробку проекту Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення у складі спеціальних фондів державного та місцевих бюджетів Фонду розвитку сільських територій, кошти з якого спрямовуються на видатки розвитку: інфраструктури, енергозбереження, освіти та медицини у сільській місцевості та реалізацію державних програм розвитку малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників. Затримка з прийняттям згаданого законопроекту зумовлює зростання ризиків нерозв'язання найважливіших соціальних проблем в сільській місцевості, що призведе до подальшого занепаду сільських територій та їх деградації.

На законодавчому рівні доцільно встановити сталий принцип проблемно-квотного диференційованого залучення коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів щодо повноцінного вирішення цих проблем в рамках загальнонаціональних

⁸⁹ Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України: постанова Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 року № 197 // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.09.2021)

⁹⁰ Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 року № 489-р. // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.09.2021).

⁹¹ Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення" від 31 березня 2020 року № 552-IX // Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (дата звернення: 15.09.2021).

пріоритетів державної регіональної політики, зокрема щодо сільських територій проблемного типу. Детермінантою стимулювання розвитку таких типів територій має бути довгострокова орієнтація об'єднаних територіальних громад щодо нарощування їх фінансово-економічної бази та розумного використання потенціалу територій на основі інтегрованих, високоякісних стратегічних документів соціально-економічного розвитку.

Водночас, сучасна розбудова сільських територій має базуватися на принципах інклюзивного людиноцентричного розвитку сільських, селищних громад, що забезпечує:

- *комфортне проживання* людини, родини, важливою умовою якого є розвинена і сучасна соціальна, комунальна, транспортна, інженерна інфраструктура, адаптована до останніх технологічних досягнень та індивідуальних потреб мешканців;
- *розвиток людського потенціалу* через забезпечення потреб населення в освітньому, культурному, фізичному, духовному збагаченні, поширення цифровізації, електронних послуг та сервісів в сільській місцевості;
- *реалізацію трудового потенціалу* членів громад через гідну працю належного фахового та кваліфікаційного рівнів, яка забезпечує добробут їх та членів їх сімей;
- *реалізацію підприємницької ініціативи* у галузях реального сектору економіки, сфері надання послуг та у спосіб індивідуальної самозайнятості;
- *сталий розвиток сільських населених пунктів* шляхом створення таких умов, за яких економічне зростання, матеріальне виробництво та задоволення потреб сучасного суспільства відбуваються в межах, що забезпечують відновлення екосистем і не ставлять під загрозу життєздатність теперішніх та майбутніх поколінь⁹².

Тому доцільними є **регіональні ініціативи** щодо внесення змін до:

- Закону України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних" щодо імплементації функціональних типів територій загалом та пропонувані типів переважно сільських територій зокрема, як об'єктів базових геопросторових даних з прив'язкою до трансформованої системи адміністративно-територіального устрою держави;
- Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів" щодо встановлення критеріїв, параметрів їх показників та алгоритму ідентифікації функціональних типів територій включаючи імплементацію пропонувані типів переважно сільських територій; визначення правового режиму відповідних функціональних типів та підтипів територій; запровадження Державного реєстру проблемних (неблагополучних) сільських територій, а також встановлення порядків ведення їх моніторингу та стимулювання розвитку.

Реалізація означених пропозицій сприятиме імплементації інструментів подолання депресивності територій на засадах узгодження державних та регіональних стратегічних пріоритетів на довгостроковий період з інтересами об'єднаних територіальних громад, покращення соціально-економічного стану сільських територій та істотного підвищення рівня життя сільських мешканців.

⁹² Щодо концептуальних підходів до стратегії розвитку села..Національний інститут стратегічних досліджень: аналітична доповідь. 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_18_2021.pdf (дата звернення: 5.10.2021).

4.2. ПРАКТИКА ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ В МЕЖАХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЄС

Стимулювання економічної активності сільських територій є одним з основних напрямів економічного розвитку країн ЄС впродовж останніх 50-ти років. Хоча прийнято вважати, що країни ЄС характеризуються високим рівнем урбанізації та промислового розвитку, переважно сільські регіони становлять 51% території ЄС, на якій проживає 19% населення⁹³. Це дозволяє стверджувати, що сільські території є не лише ареалом проживання і життєдіяльності населення, а й відіграють вагомую роль у збереженні культурної спадщини та історичної самобутності країн ЄС, управлінні природоохоронними активами, стимулюванні економічного зростання і зайнятості населення та забезпеченні продовольчої безпеки громадян.

Утім сільські території ЄС, як і переважної більшості країн світу (у тому числі, України), впродовж тривалого періоду стикаються з проблемами, які ведуть до зростання соціальної та економічної нерівності у розвитку міських та сільських регіонів не на користь останніх. Це підтверджує аналіз статистичних даних, зокрема те, що у 2019 р. на сільські регіони, де проживало 45% населення світу, припадало 70% верств, які перебували за межею бідності; а рівень глобальної бідності у сільських регіонах світу становив 17% на противагу 7% у містах⁹⁴.

Щодо країн ЄС, впродовж 2-ї половини ХХ ст. чітко прослідковувалися тенденції депопуляції та маргіналізації сільських територій, а скорочення чисельності сільських жителів стало звичним трендом для більшості сільських регіонів. Згідно з прогнозами, до 2050 р. населення переважно міських регіонів у ЄС збільшиться на 24,1 млн осіб, натомість у переважно сільських регіонах скоротиться на 7,9 млн осіб.

Депопуляція сільських територій є наслідком впливу демографічних і економічних чинників та, як підсумовують європейські науковці, «свідченням ширшої структурної кризи, спаду економіки та ринку праці, периферизації та поглиблення розриву між містами та селами, що посприяло посиленню властивих недоліків, притаманних сільським районам»⁹⁵. На відміну від міських регіонів, сільські території «програють» за багатьма показниками, а дохід на одну особу тут значно нижчий (72% від середнього показника по ЄС), ніж у міських регіонах (121% від середнього по ЄС). Серед інших проблем – відсутність привабливих можливостей для працевлаштування, дефіцит висококваліфікованої робочої сили, низькі показники інвестицій у інфраструктурні проекти, неповсюдність підключення до високошвидкісного інтернету, нижчий рівень надання суспільних послуг, старіння населення та відтік молоді.

З метою подолання вказаних проблем та стимулювання економічного і соціального розвитку сільських регіонів у країнах ЄС на наднаціональному рівні з 1962 р. реалізується Спільна аграрна політика (САП), яка в умовах сьогодення є найбільшою системою субсидування (для прикладу, у 2017 р. на підтримку сільського господарства та розвитку сільських територій було спрямовано 38% видатків бюджету ЄС⁹⁶, що втричі

⁹³ Rural Development. European Commission. An official EU website. URL: ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/rural-development/ (дата доступу: червень 2021 р.).

⁹⁴ Steiner A., Fan S. A global rural crisis: Rural revitalization is the solution. International Food policy Research Institute. 2019. URL: <https://www.ifpri.org/blog/global-rural-crisis-rural-revitalization-solution> (дата доступу: червень 2021 р.).

⁹⁵ Shrinking rural regions in Europe. Towards smart and innovative approaches to regional development challenges in depopulating rural regions. Policy Brief. ESPON. 2017. URL: <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20Policy%20Brief%20on%20Shrinking%20Rural%20Regions.pdf> (дата доступу: червень 2021 р.).

⁹⁶ McEldowney J. Agriculture. EU policies – Delivering for citizens. European Parliament. 2019. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635524/EPRS_BRI\(2019\)635524_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635524/EPRS_BRI(2019)635524_EN.pdf) (дата доступу: червень 2021 р.).

переважає фінансові ресурси, які Євросоюз спрямовує на створення робочих місць та подолання безробіття⁹⁷).

Зазнавши суттєвих змін за період функціонування, САП розвивалася відповідно до зміни розуміння сільських територій, яке у ЄС пройшло такі етапи: 1962-1988 рр. – у цей період розвиток сільських територій ототожнювали із сільським господарством, що вплинуло і на формування політики у цій сфері; 1988-1990-ті рр. – період переосмислення суті поняття «сільський» та його трактування з позиції місця розташування, що дозволило розширити розуміння розвитку сільських територій за рахунок врахування неоднорідності видів діяльності та різноманітності місцевих ендегенних ресурсів; 1990-ті рр.-сьогодення – оновлення підходу до визначення суті сільських територій та політики їх розвитку, яка ґрунтується на формуванні стратегії адаптації до зовнішніх умов, заснованої на колективній самоідентифікації суб'єктів економіки з цією територією та її культурно-історичними особливостями.

Як видно, САП пройшла тривалий процес змін та реформування. У 60-х рр. її було сформовано з метою забезпечення доступного продовольства для громадян ЄС та відповідних стандартів життєдіяльності для фермерів. Натомість з 2003 р. метою САП ЄС є забезпечення інтегрованого розвитку сільських регіонів та формування моделі сільського господарства, в основі якої сімейне фермерство. При цьому, як зауважує Бородіна О. М., САП покладає на фермерів відповідальність не лише за виробництво продовольства, але й за розвиток сільської місцевості, збереження біорізноманіття та природних ресурсів. «Фермери реінвестують у середовище свого існування, забезпечуючи тим самим процвітання сільської місцевості», що убезпечує їх майбутнє на довгострокову перспективу⁹⁸.

Результативність САП за період її реалізації, попри постійну трансформацію та неспроможність подолати усі негативні тенденції у розвитку сільських територій, підтверджується двома фактами: по-перше, за останнє 50-тиріччя частка людей, які проживають у переважно сільських регіонах ЄС, не зменшилася, залишаючись сталою впродовж тривалого періоду (рис. 4.1); по-друге, у 1961-2011 рр. відбулося суттєве зниження частки переважно сільських регіонів, у яких спостерігалася депопуляція населення (рис. 4.2).

Пройшовши тривалий період реформування, на сучасному етапі (2014-2020, 2021-2027 рр.) САП спрямована на досягнення цілей у трьох напрямках⁹⁹: *економічному* – забезпечення продовольчої безпеки та сприяння розвитку розумного, стійкого та диверсифікованого сільськогосподарського сектору; *екологічному* – забезпечення сталого використання природних ресурсів; боротьба зі зміною клімату; *територіальному* – зміцнення соціальної та економічної стійкості сільських територій.

Формування та реалізація САП відбувається за двома окремими «стовпами». Відповідно розділене і фінансування, яке здійснюється з окремих структурних фондів: за I стовпом – з **Європейського фонду гарантування сільського господарства (ЄФГСГ)**; за II стовпом - на основі співфінансування державами-членами ЄС та **Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій (ЄСФРСТ)** (механізм формування та реалізації САП ЄС у 2014-2020 рр. показано на рис. 4.3). При цьому,

⁹⁷ Parrock J., Huet N. Common Agricultural Policy: What is it? How does it work? How might it be about to change? EURONEWS. 2020. URL: euronews.com/2020/07/20/common-agricultural-policy-what-is-it-how-does-it-work-how-might-it-be-about-to-change (дата доступу: червень 2021 р.).

⁹⁸ Бородіна О. М. САП як динамічне сполучення галузевих потреб і суспільних інтересів. *Економіка України*, 11 (660). 2016. С. 58-70.

⁹⁹ Massot A. The common agricultural policy – instruments and reforms. Fact Sheets on the European Union. European Parliament. 2021. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/107/the-common-agricultural-policy-instruments-and-reforms> (дата доступу: червень 2021 р.).

системою фінансування САП ЄС передбачена можливість перерахунку ресурсів між стовпами для фінансування більш вагомих цілей.

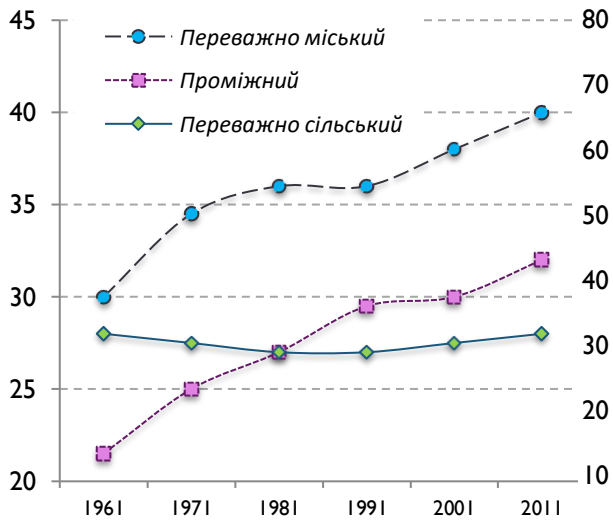

Рис. 4.1. Динаміка частки населення ЄС за типом регіону, % (кількість населення у 2011 р. = 100%)

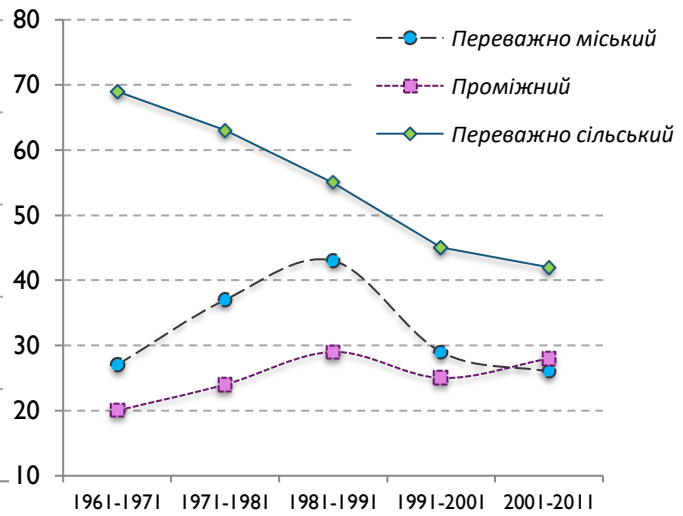

Рис. 4.2. Динаміка частки регіонів, у яких спостерігалось явище депопуляції населення, %

Джерело: складено на основі *Shrinking rural regions in Europe. Towards smart and innovative approaches to regional development challenges in depopulating rural regions. Policy Brief. ESPON. 2017. URL: <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20Policy%20Brief%20on%20Shrinking%20Rural%20Regions.pdf>.*

I СТОВП САП ЄС скерований на підтримку і розвиток сільського господарства у країнах ЄС і має два спрямування: забезпечення спільної організації ринків сільськогосподарської продукції, яке здійснюється через ринкові заходи, та фінансову підтримку фермерів, яка забезпечується шляхом надання фермерам прямих виплат.

Направлення значних фінансових ресурсів на підтримку та стимулювання сільськогосподарського сектору має на меті забезпечити продовольчу безпеку жителів країн ЄС та на 2014-2020 рр. передбачало досягнення п'яти цілей:

- підвищення продуктивності сільського господарства через застосування технологічних та інноваційних інструментів і оптимальне використання факторів виробництва та праці;

- забезпечення відповідного рівня життя фермерів;

- підтримку стабільності ринкового середовища;

- забезпечення оптимальних запасів сільськогосподарських товарів;

- стимулювання прийнятної для споживачів цінової політики на сільськогосподарську продукцію.

Заходи щодо втручання ЄС на сільськогосподарські ринки (ринкові заходи) здійснюються Спільною організацією сільськогосподарських ринків ЄС та спрямовуються на досягнення цілей у таких напрямках:

- захист і стабілізація сільськогосподарських ринків, запобігання виникненню кризових ситуацій та адаптація суб'єктів сільськогосподарського виробництва до зміни ринкової кон'юнктури, здійснення надзвичайних заходів і надання допомоги певним секторам – здійснюється завдяки використанню таких важелів:

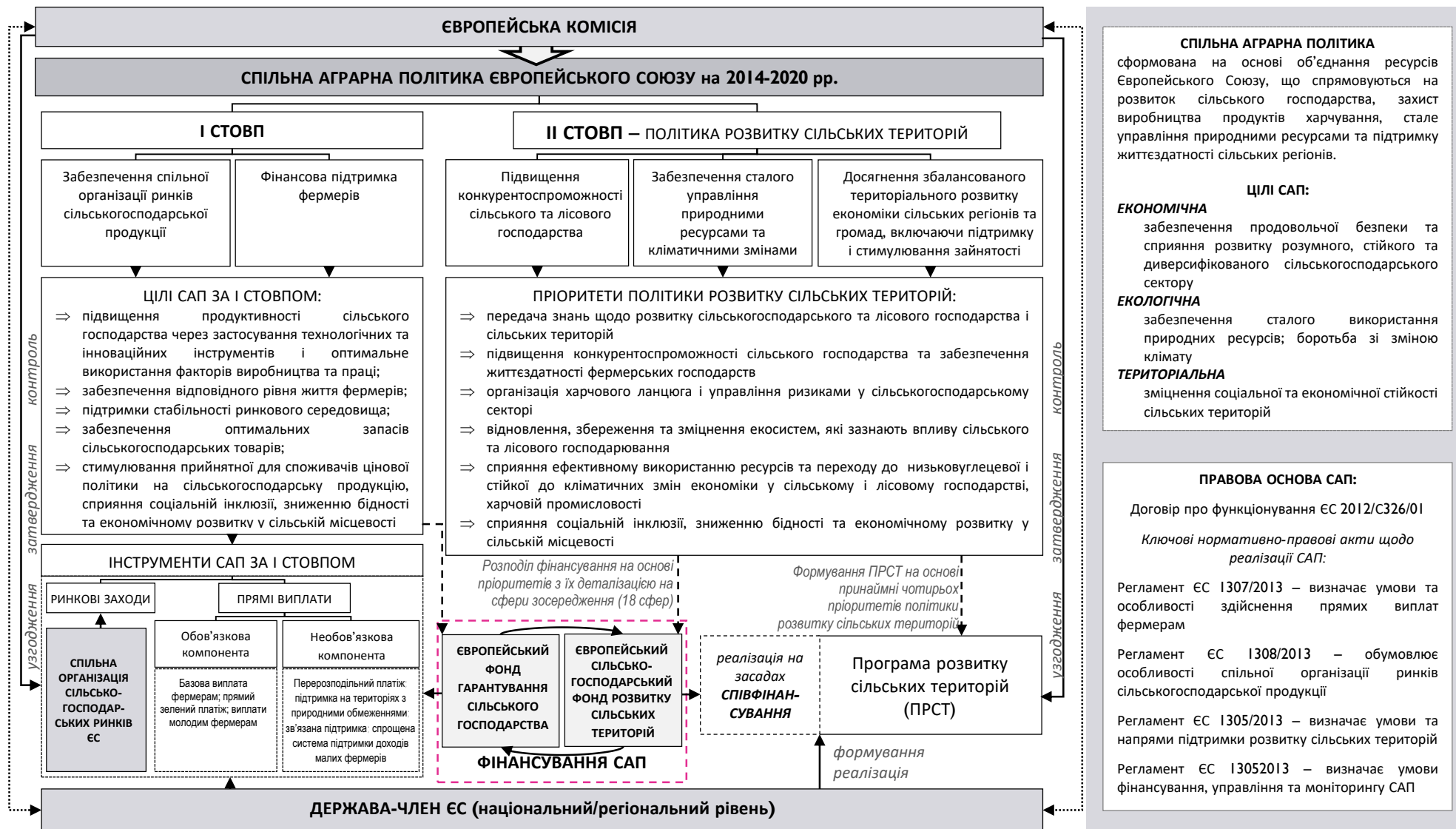

Рис. 4.3. Механізм формування та реалізації САП ЄС на 2014-2020 рр.

Джерело: складено на основі European Parliament. Common Agricultural Policy at a glance An official EU website. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en#thecapinpractice.

1) *державне втручання* – передбачає придбання та зберігання урядами країн ЄС сільськогосподарських товарів для їх подальшої реалізації з метою стабілізації цін на ринку. Державне втручання у ЄС реалізується за допомогою двох основних механізмів: механізму фіксованої ціни (ЄС встановлює фіксовану ціну на товар та придбаває його певну кількість за цією ціною, що допомагає запобігти падінню ринкової ціни) і тендерного механізму. Зважаючи на різноманітність та специфіку сільського господарства, вигоду від державного втручання отримують окремі сектори, схильні до коливання цін, а саме: зернових, олійних культур, яловичини, молока та молочних продуктів;

2) *підтримка виробників щодо оплати вартості зберігання продукції* – спрямоване на зниження негативного впливу на виробників короткострокового надлишку пропозиції певного виду товару на ринку;

3) *надзвичайні заходи* – застосовуються в умовах кризи, виникнення суттєвих дисбалансів на ринках сільськогосподарської продукції, впливу на ринок заходів, які вжито для боротьби з поширенням хвороб тварин, рослин та ризику для здоров'я населення;

4) *спеціальні секторні схеми підтримки* – спрямовані на вирішення конкретних проблем в окремих галузях, забезпечення стійкості виробників та покращення їх конкурентоспроможності;

- заохочення співпраці сільськогосподарських виробників через розвиток *різних форм організацій та представництв груп виробників, стимулювання міжгалузевої взаємодії*;

- *встановлення та дотримання вимог до якості сільськогосподарської продукції, правил торгівлі та політики конкуренції*.

Фінансова підтримка фермерів як другий напрям реалізації САП за I стовпом здійснюється шляхом надання фермерам прямих виплат та спрямована на досягнення цілей, які виходять за межі підтримки фермерства, опосередковано включаючи розвиток сільських територій та досягнення самоідентифікації фермерами з територією, на якій проживають і працюють, а саме:

- розвиток фермерів як гарантів продовольчої безпеки у ЄС;

- стимулювання сільськогосподарського виробництва;

- заохочення фермерів до виробництва безпечних, якісних і доступних продуктів харчування;

- винагорода для фермерів за турботу про сільську місцевість і навколишнє середовище.

Система прямих виплат у ЄС сформована таких чином, що включає обов'язкову та необов'язкову компоненту, складаючись із семи прямих платежів (табл. 4.1), які надаються фермерським господарствам з метою підтримки господарювання та, в окремих випадках, за умови виконання визначених умов. Таким чином, фермери отримують фінансову допомогу в обмін на зобов'язання управління власною справою з акцентом на підтримці біорізноманіття, зменшенні ерозії ґрунтів, поглинанні вуглецю тощо. Як результат, за останнє десятиліття зобов'язання щодо агро-екологічного управління діяльністю мали фермерські господарства на 1/4 сільськогосподарських територій у ЄС¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Matthews A. What developing countries can learn from Europe's experience with rural revitalization. IFPRI Blog: Issue Post. 2019. URL: <https://www.ifpri.org/blog/what-developing-countries-can-learn-europes-experience-rural-revitalization> (дата доступу: червень 2021 р.).

Таблиця 4.1

Система багатоцільових прямих платежів САП ЄС на 2014-2020 рр.

Прямий платіж	Умови та особливості надання	Мета надання	Примітка
Обов'язкова компонента			
Базова виплата фермерам	Надається в розрахунку за площу фермерського господарства («за гектар»)	Підвищення доходів фермерів	
Прямий зелений платіж	Надається фермерам за здійснення заходів зі збереження навколишнього природного середовища у трьох напрямках: 1) диверсифікації сільськогосподарських культур (різноманіття сільськогосподарських культур підвищує стійкість екосистеми та родючість ґрунтів) – передбачається, що основна культура, яку вирощує фермер, не може покривати більше 75% землі; при цьому, фермерські господарства, які мають більше 10 га орної землі, зобов'язуються вирощувати принаймні два види культур, а ті, які мають 30 га землі, - три види 2) утриманні постійних пасовищ (забезпечує високий рівень поглинання вуглецю та збереження біорізноманіття) 3) виділенні 5% ріллі на зони екологічної спрямованості – для фермерських господарств, у яких більше 15 га ріллі Правила екологізації не застосовуються до фермерів, які обрали схему дрібного фермера	Підтримка фермерів, які впроваджують заходи, спрямовані на екологічні та кліматичні цілі	Країни ЄС повинні виділяти 30% фінансування САП за I стовпом на «екологізацію»
Виплати молодим фермерам	Надається фермерам віком до 40 років упродовж перших п'яти років господарювання	Стимулювання оновлення поколінь – подолання проблеми старіння фермерів у ЄС та заохочення молоді до фермерства	Країни ЄС повинні виділяти 2% фінансування САП за I стовпом на підтримку молодих фермерів
Необов'язкова компонента			
Перерозподільний платіж	Надається малим фермерським господарствам шляхом додаткових платежів (до 65% середнього розміру базової виплати за 1 га) за визначену площу ріллі (30 га або середній розмір фермерського господарства у країні, якщо він перевищує 30 га)	Підтримка малих фермерських господарств	Країни ЄС можуть виділяти до 30% фінансування САП за I стовпом на підтримку малих фермерських господарств
Додаткова фінансова підтримка фермерів на територіях з природними або специфічними обмеженнями	Право на додаткову фінансову підтримку мають фермери, які ведуть господарство на певних територіях у складних умовах, а саме: 1) у гірських районах за таких умов: фермерське господарство розташоване на висоті над рівнем моря, де ведення господарства утруднене; наявні круті схили, що не дозволяє використовувати стандартне сільськогосподарське обладнання; фермерське господарство розташоване північніше 62-ї паралелі; 2) у районах, які характеризуються природними обмеженнями (низькою температурою, сухістю, надлишком вологи у ґрунті, кам'янистістю ґрунту тощо); 3) райони, у яких введено обмеження на державному рівні (10% площі ЄС)	Підтримка фермерів на територіях зі складними умовами ведення господарства	Країни ЄС можуть виділяти до 5% фінансування САП за I стовпом на підтримку малих фермерських господарств
Добровільна зв'язана підтримка	Здійснення виплат фермерам, що надається у певних сферах фермерського господарства з економічних та / або соціальних причин	Допомога сільськогосподарським секторам, які зазнають труднощів, на рівні	Країни ЄС можуть виділяти до 8% фінансування САП за I стовпом на таку

Прямий платіж	Умови та особливості надання	Мета надання	Примітка
		окремих країн	підтримку (за певних умов – до 15%)
Добровільна спрощена система підтримки доходів малих фермерських господарств	Спрощена схема підтримки доходів передбачає надання одноразової допомоги фермерам у розмірі до 1250 євро (сума виплати встановлюється на національному рівні) та замінює всі інші форми виплат на підтримку доходу	Зниження адміністративного тягаря на малі фермерські господарства	

Джерело: Income support. European Commission. An official EU website. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support_en (дата доступу: червень 2021 р.); Rules for direct EU payments to farmers. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:03010103_1 (дата доступу: червень 2021 р.)

II СТОВП САП ЄС сформований для сприяння сталому розвитку сільських територій шляхом зміцнення їх соціальної, екологічної та економічної стійкості. Для цього Європейською Комісією визначено три довгострокові цілі політики розвитку сільських територій:

- 1) підвищення конкурентоспроможності сільського та лісового господарства;
- 2) забезпечення сталого управління природними ресурсами та кліматичними змінами;
- 3) досягнення збалансованого територіального розвитку економіки сільських регіонів та громад, включаючи підтримку і стимулювання зайнятості.

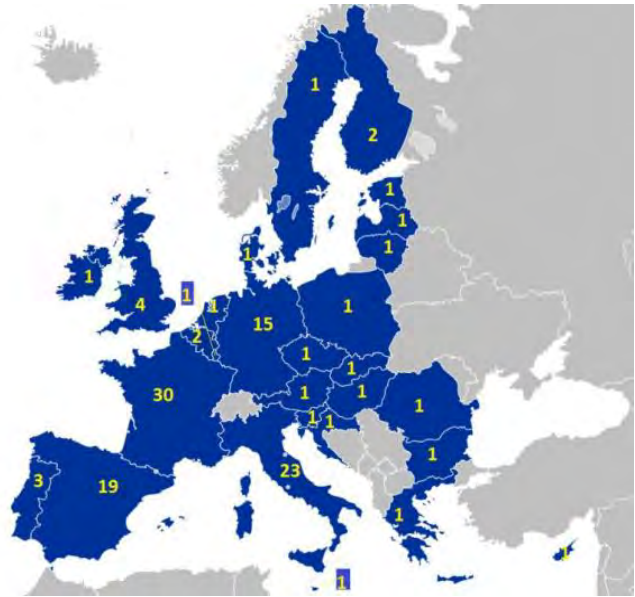
Ці цілі покладено в основу шести пріоритетів ЄС щодо політики розвитку сільських територій: передача знань щодо розвитку сільськогосподарського та лісового господарства і сільських територій; підвищення конкурентоспроможності сільського господарства та забезпечення життєздатності фермерських господарств; організація харчового ланцюга і управління ризиками у сільськогосподарському секторі; відновлення, збереження та зміцнення екосистем, які зазнають впливу сільського та лісового господарювання; сприяння ефективному використанню ресурсів та переходу до низьковуглецевої і стійкої до кліматичних змін економіки у сільському і лісовому господарстві, харчовій промисловості; сприяння соціальній інклюзії, зниженню бідності та економічному розвитку у сільській місцевості. Принаймні чотири із шести пріоритетів ЄС щодо політики розвитку сільських територій покладаються в основу формування програм розвитку сільських територій, які розробляються та реалізуються кожною державою-членом або її регіонами, а затверджуються і контролюються Європейською Комісією (рис. 4.4).

Очевидно, що за півстолітній період розвитку система фінансування САП ЄС зазнала суттєвих змін. Цілі, які були встановлені в умовах формування САП, по суті не змінилися, а розширилися, і сьогодні полягають у забезпеченні конкурентоспроможності суб'єктів економіки, екологічної стійкості та територіального балансу. Проте найсуттєвіші трансформації спостерігалися у системі фінансових інструментів, які використовувалися для реалізації політики.

Аналізуючи структуру витрат САП ЄС за 1990-2027 рр. (рис. 4.5), прослідковується зниження частки витрат на ринкові заходи з 90% до 5%, посилення ролі прямих виплат фермерам (які становлять близько $\frac{3}{4}$ витрат САП ЄС). Впродовж аналізованого періоду спостерігається також стабільне направлення фінансових ресурсів на реалізацію політики розвитку сільських територій (близько $\frac{1}{4}$), зокрема в напрямках підтримки конкурентоспроможності малого і середнього підприємництва (28,9% усіх коштів за II стовпом САП ЄС), захисту навколишнього середовища та забезпечення ефективного використання ресурсів (25,6%) і адаптації до кліматичних змін (21,3%) (рис. 4.6).

Рис. 4.4. Кількість програм розвитку сільських територій у країнах-членах ЄС у період 2014-2020 рр.

Джерело: складено на основі: European Parliament. Rural development programmes per country. An official EU website. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/number-of-rdp-per-country-2014-20_en.pdf.

- Фонд відновлення ЄС для підтримки держав-членів, які постраждали від пандемії COVID-19
- Сільський розвиток
- "запас гнучкості" для напряму сільського розвитку
- "Запас гнучкості" прямих платежів
- Прямі платежі
- Фінансові ресурси на підтримку сільськогосподарських ринків
- Незв'язані прямі платежі
- Інша ринкова підтримка
- Зв'язані прямі платежі
- Рефінансування експорту

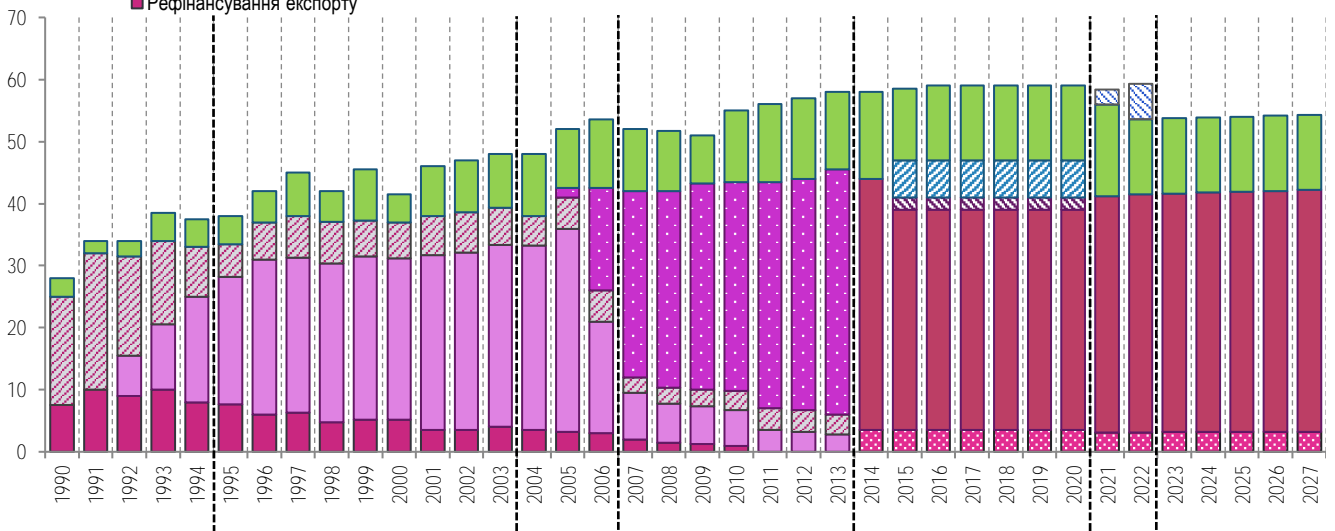

Рис. 4.5. Динаміка витрат САП ЄС за етапами реформування, млрд. євро

Джерело: складено на основі: 1) European Parliament. Common Agricultural Policy – Pillar I. Briefing. 2016. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586622/EPRS_BRI\(2016\)_586622_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586622/EPRS_BRI(2016)_586622_EN.pdf); 2) European Parliament. Common Agricultural Policy Funds. An official EU website. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en#eagf.

Утім, попри тривалий період розвитку і трансформацій з метою подолання численних проблем та нівелювання негативних впливів, САП ЄС характеризується не лише позитивними аспектами, а й певними недоліками.

Рис. 4.6. Витрати САП ЄС за II стовпом в розрізі напрямів розвитку сільських територій у 2014-2020 рр., млн євро

Джерело: складено на основі: European Parliament. Common Agricultural Policy Funds. An official EU website. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en#eagf.

До основних *преваг* САП ЄС слід віднести: продовольчу безпеку країн ЄС; підтримку розвитку сільських територій; захист виробників сільськогосподарських продуктів; високу якість та різноманітність продуктів харчування; охорону навколишнього природного середовища тощо. Одним з ключових показників, який свідчить про ефективність САП ЄС, є загальна факторна продуктивність (TFP). Цей показник вказує на залишковий приріст загального обсягу виробництва у галузі, що не можна пояснити накопиченням традиційних ресурсів, таких як праця та капітал. У країнах ЄС за період 2005-2018 рр. цей показник зріс на 10 в.п. (рис. 4.7), що свідчить про зростання ефективності та впровадження нових технологій на сільськогосподарських підприємствах та у фермерських господарствах.

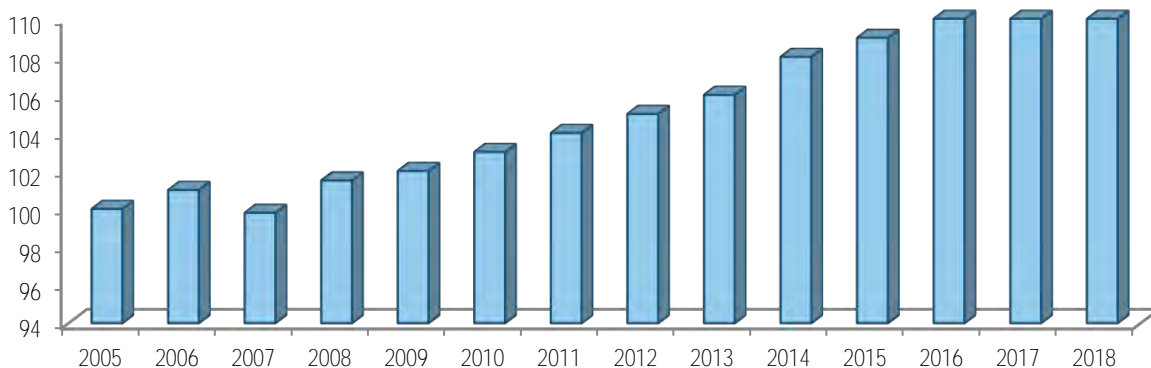

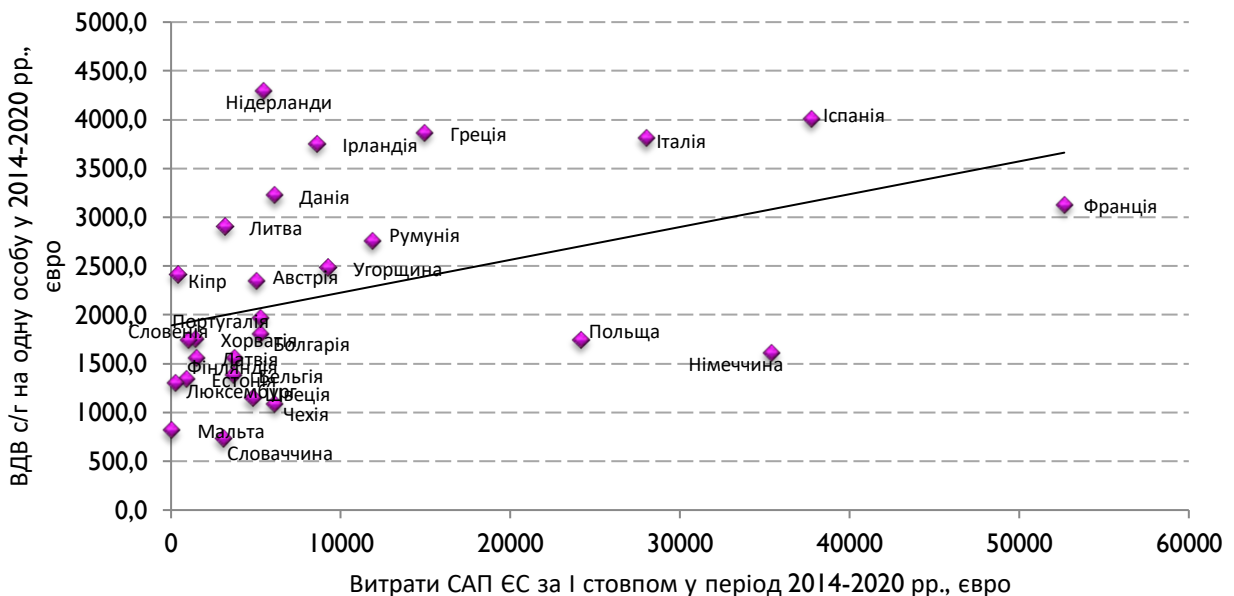
Рис. 4.7. Динаміка показника загальної факторної продуктивності галузі сільського господарства у країнах ЄС рр., % (показник 2005 р. = 100%)

Джерело: складено на основі European Union (2020). Statistical Factsheet. June 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-statistical-factsheet-eu_en.pdf. Accessed on 10.06.2021.

З іншої сторони, досліджуючи ефективність САП, можна припустити, що фінансова підтримка сільського господарства за рахунок I стовпа САП у країнах ЄС мала б супроводжуватися відповідними показниками створеної у галузі валової доданої вартості (ВДВ) на одну особу. Аналіз цих взаємозалежностей у країнах ЄС за період 2014-2020 рр.

підтвердив висунуту нами гіпотезу та дозволив виявити кореляцію між ВДВ, створеною у сільськогосподарському секторі, та обсягах фінансування сфери за САП (коефіцієнт кореляції $R=0,4294$) (рис. 4.8).

Примітно, що високими показниками ВДВ на особу характеризувалися країни з незначними обсягами земель сільськогосподарського призначення, а відповідно і невеликими обсягами розподілених фінансових ресурсів за САП (Нідерланди, Греція, Ірландія, Данія, Литва, Румунія та ін.), що пов'язано із особливостями ведення сільського господарства. Водночас у результаті проведених розрахунків виділено групу країн-членів ЄС з високими обсягами фінансування (Франція, Іспанія, Німеччина, Італія та Польща), на які у 2014-2020 рр. припало 63,6% фінансових ресурсів за I стовпом САП ЄС. Ефективність аграрної політики ЄС у цих країнах підтверджують високі показники ВДВ на одну особу (Іспанія (4002,7 євро), Італія (3810,2 євро)), а також високий темп приросту ВДВ у Польщі у 2020 р. порівняно з 2014 р.– 134,9%. З іншої сторони, саме у країнах з найвищими обсягами фінансової підтримки САП відбулося суттєве збільшення площ органічних сільгоспоугідь (Франція (+97,3%), Італія (+67,7%), Іспанія (+27,9%), Німеччина (+27,2%) (Agriculture, forestry and fishery statistics, 2020)), що підтверджує ефективність САП у сфері «екологізації» сільського господарства.

Одним з недоліків САП, який активно обговорюється у політичних дебатах і економічних дискусіях у різних країнах ЄС, є нерівномірність фінансової підтримки фермерських господарств через прямі виплати за I стовпом САП ЄС. Найбільш суттєвими у цьому контексті є такі проблеми.

1. *Нерівномірність фінансової підтримки малих та великих фермерських господарств.* Згідно з даними Статистичного бюлетня ЄС¹⁰², у 2018 р. право на прямі виплати за I стовпом САП ЄС мали 6,5 млн фермерів. Загалом їм було виплачено 41 млрд. євро. Проте система фінансування САП сформована на основі площі сільськогосподарського угіддя (тобто виплати йдуть у розрахунку на 1 га). Відтак склалася ситуація, коли 20% найбільших фермерських господарств отримали 80% усіх виплат (рис. 4.9).

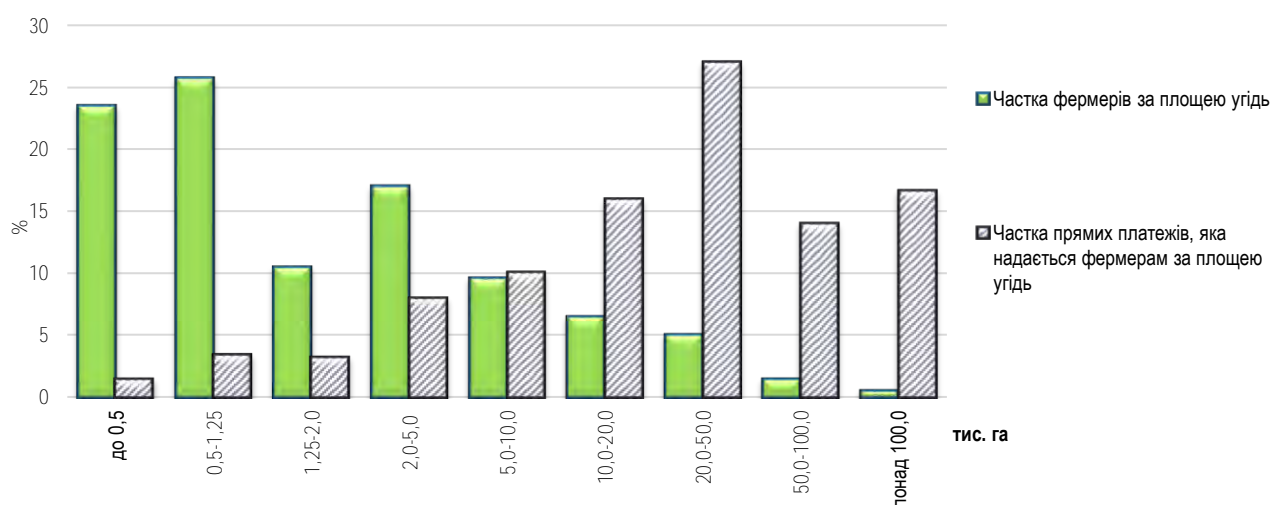

Рис. 4.9. Розподіл прямих виплат фермерам за I стовпом САП ЄС, 2018 р., %

Джерело: складено на основі: 1) EU Agriculture in Numbers. Performance on the nine specific objectives of the CAP. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/performance-agricultural-policy/agriculture-country/cap-specific-objectives-country_en; 2) True: "80 percent of the European Money for Agriculture goes to the 20 percent Largest Farmers". EU.Factcheck.eu. Utrecht University of Applied Sciences, NL . URL: <https://eufactcheck.eu/factcheck/true-80-percent-of-the-european-money-for-agriculture-goes-to-the-20-percent-largest-farmers/> (дата доступу: червень 2021 р.).

Отож, можна констатувати, що система прямих виплат фермерам побудована таким чином, що основна вага фінансової підтримки припадає великим фермерським господарствам, а не малим виробникам сільгосппродукції. І, хоча для малих фермерів у ЄС діє добровільна спрощена система підтримки доходів малих фермерських господарств, вона є неспівставною за спрямовуваними коштами.

Така ситуація спостерігається впродовж тривалого періоду і має негативний вплив на розвиток малих фермерських господарств. Порівнюючи структуру фермерських господарств окремих країн ЄС за площею господарства у 2013 та 2005 рр. (рис. 4.10), виявлено дві тенденції: зниження кількості фермерських господарств площею менше 5 га більше ніж на 1/3 та збільшення кількості великих ферм площею понад 100 га на 12,8 в.п.

На період 2021-2027 рр. Європейською Комісією проводилися консультації щодо встановлення граничних сум субсидування одного фермерського господарства, але ці пропозиції зустріли значний спротив з боку окремих країн, сільське господарство яких зорганізоване навколо великих фермерських господарств (Чехії, Німеччини, Швеції).

¹⁰² European Union. Statistical Factsheet. June 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-statistical-factsheet-eu_en.pdf (дата доступу: червень 2021 р.).

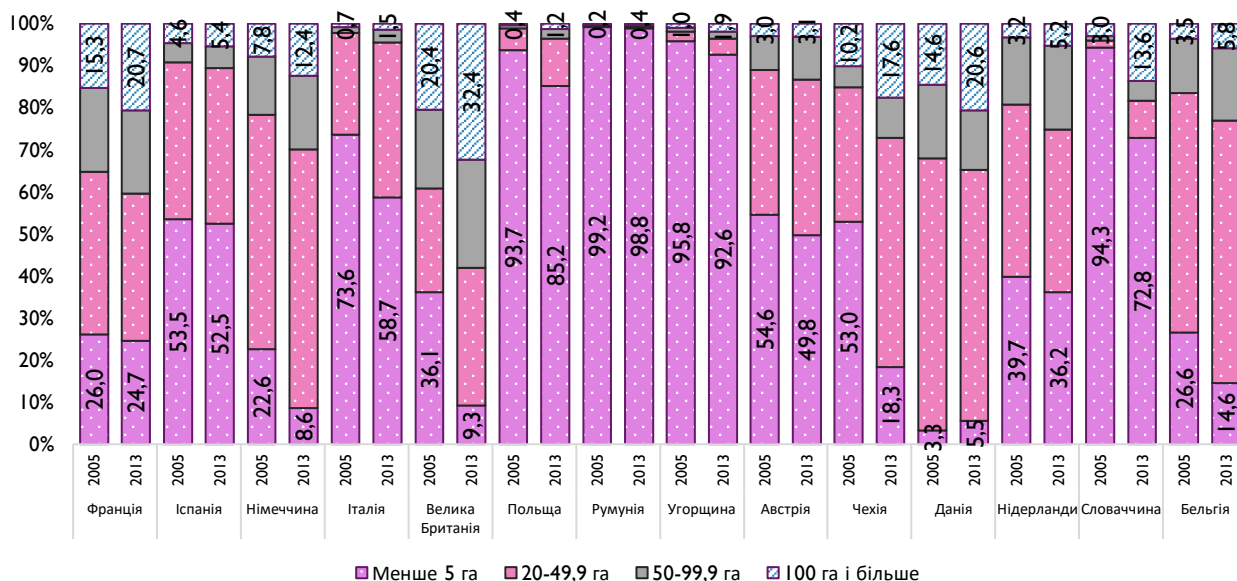

Рис. 4.10. Порівняння структури фермерських господарств окремих країн ЄС за площею господарства у 2005 та 2013 рр., %

Джерело: складено на основі: 1) CAP 2021-2027 Study. CAP Reform Highlights. 2019. URL: https://www.cema-agri.org/images/publications/brochures/CAP_2021-2027_Study_2019_12.pdf; (дата доступу: червень 2021 р.).

2. *Диспропорції при розподілі прямих платежів між фермерськими господарствами у країнах ЄС.* Нерівномірність розподілу прямих платежів пов'язана із різною практикою і традиціями ведення фермерського господарства у країнах ЄС. Тому, окрім суттєвих диспропорцій у розподілі коштів між великими і малими господарствами, спостерігається значна диференціація виплат між країнами (рис. 4.11).

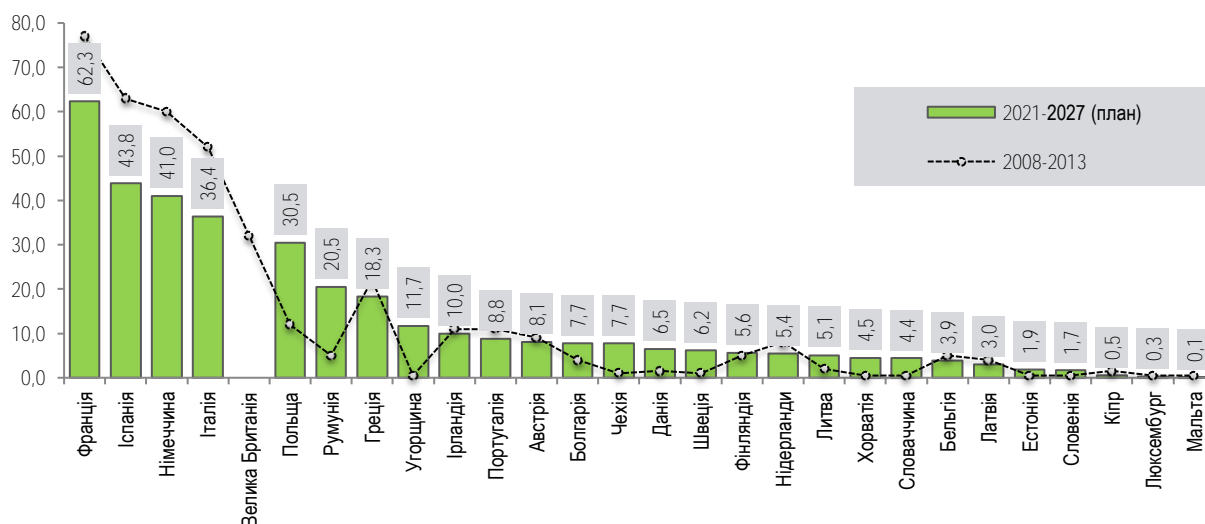

Рис. 4.11. Розподіл фінансування САП між країнами-членами ЄС, млрд. євро

Джерело: складено на основі: 1) CAP 2021-2027 Study. CAP Reform Highlights. 2019. URL: https://www.cema-agri.org/images/publications/brochures/CAP_2021-2027_Study_2019_12.pdf; 2) Agriculture Atlas: Graphics and license terms. 2019. URL: <https://eu.boell.org/en/agriculture-atlas-2019> (дата доступу: червень 2021 р.).

3. *Неспівставність ролі прямих платежів для фермерських господарств залежно від виду діяльності.* Прямі виплати надаються залежно від площі сільськогосподарського

угіддя, проте при їх нарахуванні не враховується вид діяльності. Відповідно вищими є виплати для фермерських господарств у сфері орного землеробства і випасу худоби, і часто вони можуть суттєво перевищувати дохід, отриманий від сільськогосподарської діяльності. Натомість там, де площа господарства не є важливою (зокрема, у тваринництві), або де показник виробленої продукції з гектара є дуже високим (виноградарство, садівництво), прямі платежі відіграють обмежену роль у доходах господарства.

Узагальнюючи, варто відмітити, що сьогодні прямі виплати фермерам у ЄС обумовлюються трьома основними підставами: потребою підвищення низьких доходів фермерів, стабілізацією їх доходів в умовах ризику та як компенсація за високі стандарти, яким повинні відповідати самі фермерські господарства і їх продукція у ЄС. Проте жоден із цих чинників не враховується при формуванні механізму цих виплат: по-перше, як доведено вище, виплати здебільшого йдуть великим фермерським господарствам, по-друге, вони здійснюються незалежно від того, високі чи низькі доходи конкретного фермера, по-третє, алгоритм здійснення платежів не передбачає врахування додаткових витрат фермера на забезпечення високої якості продукції, яку він виробляє, чи належні умови праці для зайнятих у господарстві. Відтак систему прямих виплат фермерам у ЄС не можна вважати оптимальною та ефективною, адже вона побудована на основі врахування площі господарства, але не пов'язана із конкретними результатами діяльності та продуктивністю, і навіть дохідністю.

Вирішення цієї та інших проблем передбачене у контексті реформування САП ЄС на період 2021-2027 рр. Перш за все варто зазначити, що під впливом пандемії Covid-19 відповідно до Регламентів ЄС № 2020/531¹⁰³ та № 2020/2220¹⁰⁴ на період 2021-2022 рр., визначений як перехідний, продовжено застосування правил САП ЄС згідно з рамками 2014-2020 рр., що дозволяє забезпечити безперервність фінансової допомоги фермерам та передбачає додаткові кошти на їх підтримку в умовах кризи.

Проте загалом Європейська Комісія суттєво змінює модель управління САП ЄС на період 2021-2027 рр., акцентуючи на її спрощенні та підвищенні ефективності реалізації. У процесі формування пропозицій до модернізації САП основна увага приділяється вирішенню проблем у трьох напрямках: розвитку розумного, стійкого та диверсифікованого сільськогосподарського сектору, який забезпечує продовольчу безпеку у ЄС; посилення заходів щодо захисту навколишнього середовища та сповільнення зміни клімату, сприяння досягненню цілей ЄС щодо охорони навколишнього середовища і клімату; зміцнення соціально-економічної структури сільських районів. З метою реалізації поставлених завдань Європейська Комісія визначила дев'ять цілей САП ЄС на 2021-2027 рр., які мають лежати в основі розробки кожною державою стратегічного плану САП (табл. 4.2). Складання стратегічного плану державою має відбуватися у тісній співпраці з Європейською Комісією та іншими зацікавленими сторонами на основі проведення SWOT-аналізу, а його реалізація передбачатиме щорічне обов'язкове звітування про результати діяльності.

¹⁰³ COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2020/531 of 16 April 2020 derogating in respect of the year 2020 from the third subparagraph of Article 75(1) of Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council as regards the level of advance payments for direct payments and area-related and animal-related rural development measures and from the first subparagraph of Article 75(2) of that Regulation as regards direct payments. Official Journal of the European Union, 119/1. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32020R0531> (дата доступу: червень 2021 р.).

¹⁰⁴ Regulation (EU) 2020/2220 of the European Parliament and of the Council of 23 December 2020 laying down certain transitional provisions for support from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and from the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) in the years 2021 and 2022 and amending Regulations (EU) No 1305/2013, (EU) No 1306/2013 and (EU) No 1307/2013 as regards resources and application in the years 2021 and 2022 and Regulation (EU) No 1308/2013 as regards resources and the distribution of such support in respect of the years 2021 and 2022. Official Journal of the European Union, 437/1. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2020.437.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2020%3A437%3ATOC (дата доступу: червень 2021 р.).

Таблиця 4.2

Цілі САП ЄС на 2021-2027 рр.

	Ціль САП ЄС	Мета САП в межах цілі	Ключові напрями САП на 2021-2027 рр.
РОЗВИТОК РОЗУМНОГО, СТИЙКОГО ТА ДИВЕРСИФІКОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ, ЯКИЙ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ У ЄС			
1	Забезпечення справедливого доходу фермерам	Досягти вищого рівня доходу та стійкості фермерських господарств у ЄС для підвищення продовольчої безпеки	1) збільшення фінансової підтримки малих та середніх фермерських господарств; 2) досягнення справедливого розподілу фінансових ресурсів через встановлення обмежень суми прямих виплат на одне фермерське господарство; 3) посилення фінансової підтримки молодих фермерів; 4) посилення контролю за наданням прямих виплат фермерам
2	Підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств	Збільшити конкурентоспроможність та продуктивність сільського господарства для вирішення проблем попиту в умовах обмеженого ресурсами та клімату	
3	Підвищення позицій сільського господарства у ланцюгу доданої вартості	Покращити становище фермерів у ланцюжку створення доданої вартості	
ПОСИЛЕННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЗМІНИ КЛІМАТУ, СПРИЯННЯ ДОСЯГНЕННЮ ЦІЛЕЙ ЄС ЩОДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА І СПОВІЛЬНЕННЯ ЗМІНИ КЛІМАТУ			
4	Дії щодо пом'якшення наслідків зміни клімату	Сприяти пом'якшенню зміни клімату та адаптації сільського господарства до цих змін, розвитку альтернативної енергетики	Приведення САП ЄС на 2021-2027 рр. до вимог Європейського зеленого курсу, зокрема в напрямках: 1) збереження ґрунтів шляхом встановлення вимог захисту багатих вуглецем водно-болотних угідь та практики сівозміни; 2) збільшення сільськогосподарських площ з високим різноманіттям ландшафту; 3) стимулювання фермерів до покращення якості води та зменшення використання шкідливих речовин у господарюванні; 4) посилення фінансової підтримки фермерів, які застосовують сільськогосподарські практики, корисні для клімату, біорізноманіття та навколишнього середовища
5	Турбота про довкілля	Сприяння сталому розвитку та ефективному управлінню природними ресурсами, такими як вода, ґрунт та повітря	
6	Збереження біорізноманіття та ландшафтів	Сприяти захисту біорізноманіття, ландшафтів, покращувати екосистемні послуги, зберігати місця існування різних видів рослин і тварин	
ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ РАЙОНІВ			
7	Підтримка оновлення поколінь	Модернізувати аграрний сектор, залучаючи молодих людей та покращуючи розвиток їх бізнесу	1) допомога новим поколінням фермерів приєднатися до професії шляхом заохочення передачі знань від одного покоління до іншого і полегшення доступу молодих фермерів до землі; 2) надання постійної підтримки сільським громадам через ініціативу «розумних сіл» та місцеві розробки під керівництвом громад за програмою LEADER
8	Зайнятість та економічне зростання у сільській місцевості	Сприяти зайнятості, економічному зростанню, соціальній інтеграції та місцевому розвитку у сільській місцевості, включаючи біоекономіку та стале лісове господарство	
9	Забезпечення високої якості продуктів харчування	Забезпечити позитивну реакцію сільського господарства ЄС на суспільні вимоги до якості продуктів харчування та збереження здоров'я населення, включаючи безпечну, поживну їжу, зменшення харчових відходів та досягнення добробуту тварин	

Джерело: складено на основі: 1) Future of the common agricultural policy. European Commission. An official EU website. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_en#a-new-way-of-working (дата доступу: червень 2021 р.); 2) Castro P., Miglietta P., Vecchio Y. he Common Agricultural Policy 2021-2027: a new history for European agriculture. Italian Review of Agricultural Economics 75(3): 5-12. 2020. DOI: 10.13128/rea-127

Основною перевагою САП ЄС на 2021-2027 рр. є перехід від підходу, орієнтованого на дотримання вимог, до підходу, спрямованого на результат. Окрім цього, суттєво розширено цілі, які потрібно досягти у контексті впровадження САП: окрім традиційних завдань (забезпечення справедливого доходу, конкурентоспроможності фермерських господарств, адаптації до зміни клімату, оновлення поколінь), є і нові цілі (ланцюги створення доданої вартості, екосистемні послуги, зайнятість, біоекономіка, оцифрування, забезпечення високої якості продуктів харчування та здоров'я), які здебільшого стосуються екологічних, соціальних, просторових аспектів розвитку сільських регіонів та пов'язані із ширшою концепцією сільського господарства та його сталості.

Завершуючи дослідження досвіду економічного стимулювання сільських територій у ЄС, варто зауважити: хоча в основі розвитку сільських регіонів лежить САП ЄС, Європейська Комісія використовує і більш вузькоспеціалізовані програми для досягнення цього завдання.

LEADER/CLLD – програма місцевого розвитку, яка передбачає залучення місцевих стейкхолдерів до розробки та реалізації стратегій, прийняття рішень та розподілу ресурсів у контексті розвитку сільських територій. У 2018 р. охопила більше 2800 місцевих груп дій та 61% сільського населення ЄС. Програма LEADER реалізується в межах національних та регіональних програм розвитку сільських територій держав-членів ЄС. У програмному періоді 2014-2020 рр. підхід LEADER було змінено та визначено як «community-led local development» (CLLD), а джерела фінансування заходів, передбачених програмою, розширено до чотирьох фондів ЄС: Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій, Європейського фонду морського і рибного господарства, Європейського фонду регіонального розвитку та Європейського соціального фонду.

RURBAN або Партнерство для сталого розвитку міст та сільських територій – інтегрований підхід, визначений в межах політики згуртованості ЄС, який ґрунтується на координації політики міського розвитку та традиційних сільських питань. Відповідно до підходу, перевагами посиленого співробітництва між містами та селами є ефективне використання земель та підвищення якості соціальних послуг (зокрема щодо громадського транспорту, охорони здоров'я, освіти) та краще управління природними ресурсами.

В основі ідеї Партнерства для сталого розвитку міст та сільських територій – визначення напрямів позитивних взаємодій та взаємовпливів великих, середніх та малих міст і сільських територій навколо них. В цьому контексті виділено наступні категорії взаємодій: 1) у столичних регіонах сільські території розглядаються як постачальники послуг для міст, а міста натомість забезпечують сільське населення соціальними послугами високої якості; 2) сільські території навколо середніх міст діють як напівавтономні полюси зростання, але залежать від міських центрів при отриманні спеціалізованих послуг та доступі до більших ринків; 3) у малонаселених районах з невеликими містечками сільські території слід розглядати як «двигуни» економічного зростання, адже економіка регіону передовсім залежить від ресурсів, розташованих у сільській місцевості.

POSEI – програма підтримки найвіддаленіших регіонів ЄС, які стикаються із проблемами через своє географічне розташування (віддаленість, складні топографічні, кліматичні умови, острови). Фінансування програми здійснюється із Європейського фонду гарантування сільського господарства та передбачає реалізацію заходів у таких напрямках: 1) постачання у найвіддаленіші регіони сільськогосподарських продуктів для споживання та зменшення витрат, пов'язаних із надзвичайною віддаленістю; 2) розвиток і

диверсифікація сільськогосподарської діяльності; 3) підтримка і посилення конкурентоспроможності місцевих виробників. Очевидно, що підтримка розвитку віддалених регіонів обумовлена і вигодами для ЄС, адже ці території характеризуються наявними водними територіями, ширшим спектром біорізноманіття та особливостями економіки порівняно із континентальними державами ЄС, що дозволяє постачати специфічну сільськогосподарську продукцію (банани, ром, тростинний цукор, екзотичні фрукти та овочі) для європейських споживачів.

Півстолітня практика комплексної системної постійної підтримки розвитку сільських регіонів у ЄС може бути корисною для України в контексті формування пріоритетів політики регіонального розвитку та визначення напрямів стимулювання економічного зростання сільських регіонів загалом та сільських поселень у несприятливих умовах зокрема. Очевидно, що підхід до розвитку сільських територій, сформований навколо аграрного сектору і нарощення сировинного експорту сільськогосподарської продукції, є застарілим та не відповідає вимогам сучасності і світовим тенденціям.

Державна політика повинна базуватися на дуальному підході до сільських територій – по-перше, як національного багатства та джерела історико-культурної самобутності держави, по-друге, як рушійної сили на шляху переходу до «економіки турботи» та екологічно орієнтованого підприємництва. В цьому контексті розвиток сільських регіонів в Україні повинен спрямовуватися на досягнення цілей відносно економічного, соціального та екологічного напрямів як у контексті стимулювання сільського господарства та забезпечення продовольчої безпеки держави, так і ендогенного розвитку села на основі диференціації економічної діяльності, підтримки малого та середнього підприємництва, соціальної інклюзії та збереження місцевих людських ресурсів.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТИПУ ТЕРИТОРІЙ В АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ

Таблиця А.І

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Вінницької області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Барський	1102,1	45,4	33,80	-	-	-	-	1102,1	50000
2	Бершадський	1285,8	44,2	22,02	-	-	-	-	1285,8	56776
3	Вінницький до 2016 <i>954,8</i>	910,4	89,3	20,98	-	-	-	-	910,4	81278
4	Гайсинський	1102,5	50,2	46,13	-	-	-	-	1102,5	55331
5	Жмеринський	1127,4	28,9	13,72	-	-	-	-	1127,4	32552
6	Іллінецький	914,5	39,6	41,36	-	-	-	-	914,5	36249
7	Калинівський	1085,8	51,8	33,18	-	-	-	-	1085,8	56268
8	Козятинський	1118,9	33,6	14,15	-	-	-	-	1118,9	37618
9	Крижопільський	884,3	36,3	26,84	-	-	-	-	884,3	32134
10	Липовецький	969,4	37,3	39,68	-	-	-	-	969,4	36123
11	Літинський	959,8	35,1	19,38	-	-	-	-	959,8	33691
12	Могилів-Подільський	932,9	34,1	11,64	-	-	-	-	932,9	31793
13	Мурованокuriловецький	886,5	27,0	23,92	-	-	-	-	886,5	23971
14	Немирівський	1292,0	36,3	40,08	-	-	-	-	1292,0	46906
15	Оратівський	872,4	22,7	13,70	-	-	-	-	872,4	19809
16	Піщанський	595,3	33,6	31,62	-	-	-	-	595,3	20021
17	Погребищенський	1199,9	23,6	33,24	-	-	-	-	1199,9	28321
18	Теплицький	808,9	33,3	22,78	-	-	-	-	808,9	26946
19	Тиврівський	881,6	46,3	54,11	-	-	881,6	40873	-	-
20	Томашпільський	778,5	41,0	40,00	-	-	-	-	778,5	31944
21	Тростянецький	856,5	40,0	22,11	-	-	-	-	856,5	34304
22	Тулчинський	1123,0	47,6	42,70	-	-	-	-	1123,0	53426
23	Хмільницький	1253,3	27,6	0	-	-	-	-	1253,3	34576
24	Чернівецький	591,6	34,2	12,94	-	-	-	-	591,6	20209
25	Чечельницький	759,1	26,5	24,24	-	-	-	-	759,1	20120
26	Шаргородський	1136,8	48,7	12,6	-	-	-	-	1136,8	55359
27	Ямпільський	788,4	48,3	28,75	-	-	-	-	788,4	38110
	Всього по районах	26217,6	39,5	51,38/27,84	-	-	1/881,6	1/40873	26/25336,0	26/993835

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році (попередні дані). Статистична інформація. Головне управління статистики у Вінницькій області, 2020.: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/arhiv2019/6000-2010-11-26-08-09-32.html>

Таблиця А.2

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Волинської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Володимир-Волинський	1038,2	23,6	8,49	-	-	-	-	1038,2	24545
2	Горохівський	1122,2	44,8	29,24	-	-	-	-	1122,2	50220
3	Іваничівський	645,2	48,4	20,49	-	-	-	-	645,2	31231
4	Камінь-Каширський	1747,2	36,6	19,49	-	-	-	-	1747,2	63919
5	Ківерцівський	1414,3	45,0	31,08	-	-	-	-	1414,3	63576
6	Ковельський	1723,1	23,4	21,15	-	-	-	-	1723,1	40395
7	Локачинський	711,7	30,3	17,37	-	-	-	-	711,7	21586
8	Луцький	973,4	68,7	9,23	-	-	-	-	973,4	66875
9	Любешівський	1450,1	24,2	16,08	-	-	-	-	1450,1	35134
10	Любомльський	1480,8	26,0	34,63	-	-	-	-	1480,8	38578
11	Маневицький	2264,5	23,6	27,56	-	-	-	-	2264,5	53481
12	Ратнівський	1436,7	36,1	27,33	-	-	-	-	1436,7	51817
13	Рожищенський	928,1	41,3	38,17	-	-	-	-	928,1	38359
14	Старовижівський	1121,8	26,4	17,24	-	-	-	-	1121,8	29660
15	Турійський	1205,2	21,5	34,03	-	-	-	-	1205,2	25889
16	Шацький	758,9	21,8	31,82	-	-	-	-	758,9	16585
	Всього по районах	20021,7	32,6	24,48	-	-	-	-	16/20021,7	16/651850

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWVEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. – Головне управління статистики у Волинській області, 2020.: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця А.3

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Дніпропетровської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Апостолівський	1380,0	38,7	50,18	-	-	1380,0	52509	-	-
2	Васильківський	1330,0	23,7	52,56	-	-	1330,0	31093	-	-
3	Верхньодніпровський	1286,0	40,8	68,90	-	-	1286,0	51469	-	-
4	Дніпровський	1435,0	59,6	50,31	-	-	1435,0	83879	-	-
5	Криворізький	1347,0	32,8	11,90	-	-	-	-	1347,0	43807
6	Криничанський	1684,0	20,6	31,75	-	-	-	-	1684,0	34133
7	Магдалинівський	1599,0	20,7	18,91	-	-	-	-	1599,0	32844
8	Межівський	1251,0	18,4	36,40	-	-	-	-	1251,0	22579
9	Нікопольський	1943,0	20,3	15,89	-	-	-	-	1943,0	38879
10	Новомосковський	1991,0	36,4	41,34	-	-	-	-	1991,0	71613
11	Павлоградський	1453,0	18,6	0	-	-	-	-	1453,0	26723
12	Петриківський	927,8	26,7	33,42	-	-	927,8	-	927,8	24479
13	Петропавлівський	1248,8	20,4	28,03	-	-	-	-	1248,8	25119
14	Покровський	1209,0	27,9	43,64	-	-	-	-	1209,0	33134
15	П'ятихатський	1659,0	26,7	52,17	-	-	1659,0	43469	-	-
16	Синельниківський	1648,0	22,6	34,84	-	-	-	-	1648,0	36845
17	Солонянський	1738,0	21,9	24,65	-	-	-	-	1738,0	37429
18	Софіївський	1363,6	15,4	31,43	-	-	-	-	1363,6	20562
19	Томаківський	1191,0	20,3	28,29	-	-	-	-	1191,0	23749

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
20	Царичанський	902,9	29,4	27,73	-	-	-	-	902,9	26079
21	Широківський	1214,0	21,7	38,31	-	-	-	-	1214,0	25696
22	Юр'ївський	902,0	14,2	17,15	-	-	-	-	902,0	12643
	Всього по районах	30703,1	26,0	36,76	-	-	5/7090,0	5/262419	17/23613,1	17/536313

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність наявного населення по містах та районах Дніпропетровської області на 1 січня 2020 року¹. Експрес-випуск. Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2020. http://www.dnestrstat.gov.ua/expres/2020/02/19_02_2020/ChN_12.pdf 19.02.2020 р.

Таблиця А.4

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Донецької області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Амвросіївський	1455,0	30,1	52,43	-	-	1455,0	43759	-	-
2	Бахмутський	1922,1	54,6	72,00	-	-	1922,1	105041	-	-
3	Бойківський	812,9	16,9	30,99	-	-	-	-	812,9	13773
4	Великоновосілівський	1901,0	19,5	14,74	-	-	-	-	1901,0	37145
5	Волноваський	2526,6	37,9	54,69	-	-	2526,6	95804	-	-
6	Добропільський	949,0	15,7	12,31	-	-	-	-	949,0	14901
7	Костянтинівський	1172,0	14,6	0	-	-	-	-	1172,0	17166
8	Лиманська міська ОТГ	1209,8	34,5	74,37	-	-	1209,8	41720	-	-
9	Мангушський	795,0	32,1	50,20	-	-	795,0	25524	-	-
10	Мар'їнський	1350,0	58,6	66,51	-	-	1350,0	79117	-	-
11	Нікольський	1222,0	22,4	28,92	-	-	-	-	1222,0	27337
12	Новоазовський	818,6	32,9	50,96	-	-	818,6	26952	-	-
13	Олександрівський	1010,0	17,4	19,39	-	-	-	-	1010,0	17615
14	Покровський	1316,0	22,4	23,31	-	-	-	-	1316,0	29449
15	Слов'янський	1278,8	35,9	61,66	-	-	1278,8	45917	-	-
16	Старобешівський	1255,0	39,3	53,88	-	-	1255,0	49313	-	-
17	Шахтарський	1194,0	15,8	0	-	-	-	-	1194,0	18878
18	Ясинуватський	809,0	32,1	30,61	-	-	-	-	809,0	25942
	Всього по районах	22996,8	31,1	42,80	-	-	9/12610,9	9/513147	9/10385,9	9/202206

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) по містах та районах на 1 січня 2020 року¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Донецькій області, 2020. [http://donetskstat.gov.ua/statinform1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naseleniya-ta-mihratsiia/chyselnist-naseleniya-\(-za-otsinkoyu-\)-po-mistakh-ta-rayonakh/](http://donetskstat.gov.ua/statinform1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naseleniya-ta-mihratsiia/chyselnist-naseleniya-(-za-otsinkoyu-)-po-mistakh-ta-rayonakh/)

Таблиця А.5

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Житомирської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Андрушівський	956,0	33,5	35,09	-	-	-	-	956,0	32030
2	Баранівський	1000,0	38,5	63,77	-	-	1000,0	38510	-	-
3	Бердичівський	865,0	31,9	14,98	-	-	-	-	865,0	27587
4	Брусилівський	626,0	23,2	32,74	-	-	-	-	626,0	14539
5	Ємільчинський	2112,0	15,0	23,81	-	-	-	-	2112,0	31615
6	Житомирський	1441,0	50,1	17,60	-	-	-	-	1441,0	72213
7	Коростенський	1726,2	14,6	0	-	-	-	-	1726,2	25297
8	Коростишівський	974,0	40,5	57,92	-	-	974,0	39432	-	-
9	Лугинський	994,0	15,8	28,76	-	-	-	-	994,0	15691
10	Любарський	757,0	34,4	7,99	-	-	-	-	757,0	26032
11	Малинський	1467,0	12,3	17,98	-	-	-	-	1467,0	18010
12	Народицький	1284,0	7,4	29,88	-	-	-	-	1284,0	9458
13	Новоград-Волинський	2092,2	20,9	11,95	-	-	-	-	2092,2	43789
14	Овруцький	3221,0	16,7	32,98	-	-	-	-	3221,0	53916
15	Олевський	2247,0	18,1	37,23	-	-	-	-	2247,0	40721
16	Попільнянський	1037,0	29,0	24,98	-	-	-	-	1037,0	30106
17	Пуллинський	853,0	26,0	23,77	-	-	-	-	853,0	22193
18	Радомишльський	1297,0	27,8	37,63	-	-	-	-	1297,0	36069
19	Романівський	928,0	29,4	16,28	-	-	-	-	928,0	27334
20	Ружинський	1002,0	25,5	20,56	-	-	-	-	1002,0	25520
21	Хорошівський	870,0	38,9	57,70	-	-	870,0	33828	-	-
22	Черняхівський	850,0	32,3	40,49	-	-	-	-	850,0	27464
23	Чуднівський	1037,0	32,1	37,70	-	-	-	-	1037,0	33247
	Всього по районах	29636,4	24,4	32,05			3/2844,0	3/111770	20/26792,4	20/612831

* Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Головне управління статистики у Житомирській області, 2019, : <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця А.6

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Закарпатської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Берегівський	654,3	76,7	5,95	-	-	-	-	654,3	50196
2	Великобerezнянський	809,9	32,2	28,95	-	-	-	-	809,9	26060
3	Виноградівський	695,0	173,8	32,02	-	-	-	-	695,0	120795
4	Воловецький	543,9	43,6	26,03	-	-	-	-	543,9	23709
5	Іршавський	944,5	106,2	9,23	-	-	-	-	944,5	100294
6	Міжгірський	1163,4	40,7	20,12	-	-	-	-	1163,4	47360
7	Мукачівський	997,0	99,8	11,14	-	-	-	-	997,0	99518
8	Перечинський	631,3	50,2	20,98	-	-	-	-	631,3	31688
9	Рахівський	1892,1	48,9	39,84	-	-	-	-	1892,1	92543
10	Свалявський	675,6	80,1	31,67	-	-	-	-	675,6	54138
11	Тячівський	1817,5	93,3	25,84	-	-	-	-	1817,5	175048
12	Ужгородський	866,0	82,7	5,97	-	-	-	-	866,0	71640

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
13	Хустський	998,4	95,3	8,68	-	-	-	-	998,4	95195
	Всього по районах	12688,9	77,9	20,60	-	-	-	-	13/12688,9	13/988184

* Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Закарпатській області, 2020. http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/2020/nasel_0101_2020.pdf

Таблиця А.7

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Запорізької області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
					6	7	8	9	10	11
1	Бердянський	1776,1	13,7	11,18	-	-	-	-	1776,1	24274
2	Більмацький	1335,4	15,7	41,74	-	-	-	-	1335,4	20922
3	Василівський	1621,4	37,6	58,25	-	-	1621,4	60962	-	-
4	Великобілозерський	469,3	16,3	0	-	-	-	-	469,3	7644
5	Веселівський	1128,8	18,3	46,33	-	-	-	-	1128,8	20672
6	Вільнянський	1272,5	35,8	35,14	-	-	-	-	1272,5	45621
7	Гуляйпільський	1300,5	19,5	56,31	-	-	1300,5	25337	-	-
8	Запорізький	1436,1	39,2	30,59	-	-	-	-	1436,1	56364
9	Кам'янсько-Дніпровський	1179,3	32,5	32,44	-	-	-	-	1179,3	38365
10	Мелітопольський	1787,2	27,0	6,04	-	-	-	-	1787,2	48191
11	Михайлівський	1066,7	26,1	53,50	-	-	1066,7	27862	-	-
12	Новомиколаївський	915,4	16,5	42,59	-	-	-	-	915,4	15068
13	Оріхівський	1597,9	27,6	44,19	-	-	-	-	1597,9	44114
14	Пологівський	1343,9	28,7	48,28	-	-	-	-	1343,9	38636
15	Приазовський	1947,2	13,5	33,14	-	-	-	-	1947,2	26280
16	Приморський	1397,7	20,6	39,88	-	-	-	-	1397,7	28866
17	Розівський	610,0	13,6	37,15	-	-	-	-	610,0	8277
18	Токмацький	1442,5	14,8	29,61	-	-	-	-	1442,5	21330
19	Чернігівський	1200,2	13,4	35,13	-	-	-	-	1200,2	16145
20	Якимівський	1855,9	17,5	45,49	-	-	-	-	1855,9	32490
	Всього по районах	26684,0	22,8	37,72	-	-	3/3988,6	3/114161	17/22695,4	17/493259

* Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Запорізькій області, 2019. : <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/47-novyny-misiats/390-novini-misyats>

Таблиця А.8

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Івано-Франківської області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Богородчанський	799,0	85,8	17,40	-	-	-	-	799,0	68952
2	Верховинський	1254,3	24,3	19,07	-	-	-	-	1254,3	30479
3	Галицький	723,4	58,0	19,12	-	-	-	-	723,4	41948
4	Городенківський	747,2	68,8	20,53	-	-	-	-	747,2	51370
5	Долинський	1248,2	54,7	33,43	-	-	-	-	1248,2	68266
6	Калуський	647,0	88,7	4,55	-	-	-	-	647,0	57409
7	Коломийський	1026,1	94,1	12,93	-	-	-	-	1026,1	96573
8	Косівський	902,9	95,9	16,81	-	-	-	-	902,9	86615
9	Надвірнянський	1293,6	88,6	37,51	-	-	-	-	1293,6	114625
10	Рогатинський	815,4	47,4	22,91	-	-	-	-	815,4	38653
11	Рожнятівський	1302,8	55,0	30,81	-	-	-	-	1302,8	71707
12	Снятинський	602,0	105,6	21,75	-	-	-	-	602,0	63545
13	Тисменицький	736,3	111,1	18,24	-	-	-	-	736,3	81796
14	Тлумацький	683,5	66,9	25,67	-	-	-	-	683,5	45699
	Всього по районах	12781,7	71,8	22,11	-	-	-	-	14/12781,7	14/917637

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Івано-Франківській області, 2019. : <http://www.ifstat.gov.ua/>

Таблиця А. 9

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Київської області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Баришівський	958,0	37,1	30,95	-	-	-	-	958,0	34577
2	Білоцерківський	1277,0	37,9	28,06	-	-	-	-	1277,0	48440
3	Богуславський	772,0	43,2	48,40	-	-	-	-	772,0	33318
4	Бориспільський	1468,0	36,5	0	-	-	-	-	1468,0	53619
5	Бородянський	934,0	61,0	62,36	-	-	934,0	56967	-	-
6	Броварський	1188,0	57,8	26,42	-	-	-	-	1188,0	68688
7	Васильківський	1184,0	46,7	37,53	-	-	-	-	1184,0	57613
8	Вишгородський	2031,0	37,6	47,24	-	-	-	-	2031,0	76347
9	Володарський	646,0	25,5	35,49	-	-	-	-	646,0	16484
10	Згурівський	763,0	20,3	31,69	-	-	-	-	763,0	15503
11	Іванківський	3616,0	8,1	35,46	-	-	-	-	3616,0	29174
12	Кагарлицький	926,0	34,9	41,28	-	-	-	-	926,0	32346
13	Кисво-Святошинський	726,0	289,4	41,26	-	-	-	-	726,0	210123
14	Макарівський	1364,0	26,1	31,56	-	-	-	-	1364,0	35640
15	Миронівський	904,0	36,6	34,20	-	-	-	-	904,0	33114
16	Обухівський	760,0	46,4	55,11	-	-	760,0	35278	-	-
17	Переяслав-Хмельницький	1456,0	18,6	0	-	-	-	-	1456,0	27019
18	Поліський	1288,0	4,2	11,19	-	-	-	-	1288,0	5456
19	Рокитнянський	661,0	38,9	41,82	-	-	-	-	661,0	25729

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
20	Скви́рський	980,0	36,4	43,74	-	-	-	-	980,0	35669
21	Ставищенський	674,0	31,1	29,63	-	-	-	-	674,0	20983
22	Таращанський	758,0	34,9	37,69	-	-	-	-	758,0	26468
23	Тетіївський	757,0	41,0	41,40	-	-	-	-	757,0	31001
24	Фастівський	897,0	33,8	30,38	-	-	-	-	897,0	30331
25	Яготинський	793,0	27,3	60,99	-	-	793,0	31624	-	-
	Всього по районах	27781,0	38,6	37,14	-	-	3/2487	3/123869	22/25294	22/947642

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Київській області, 2019. : <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=1539&lang=1>

Таблиця А.10

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Кіровоградської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Благовіщенський	700,8	29,7	27,35	-	-	-	-	700,8	21802
2	Бобринецький	1496,3	16,5	42,84	-	-	-	-	1496,3	24702
3	Вільшанський	645,1	18,6	37,71	-	-	-	-	645,1	12003
4	Гайворонський	695,0	52,0	56,58	-	-	695,0	36171	-	-
5	Голованівський	992,1	29,7	39,25	-	-	-	-	992,1	29452
6	Добровеличківський	1296,5	25,1	44,12	-	-	-	-	1296,5	32511
7	Долинський	1275,9	25,6	60,36	-	-	1275,9	32610	-	-
8	Знам'янський	1327,9	16,4	0	-	-	-	-	1327,9	21755
9	Компаніївський	967,5	15,2	29,63	-	-	-	-	967,5	14694
10	Кропивницький	1557,0	23,3	0	-	-	-	-	1557,0	36353
11	Маловісківський	1248,0	33,0	47,64	-	-	-	-	1248,0	41251
12	Новгородківський	996,6	14,9	37,47	-	-	-	-	996,6	14831
13	Новоархангельський	1205,8	19,5	25,65	-	-	-	-	1205,8	23524
14	Новомиргородський	1032,2	26,5	49,05	-	-	-	-	1032,2	27395
15	Новоукраїнський	1667,8	24,0	41,25	-	-	-	-	1667,8	39968
16	Олександрівський	1158,9	22,3	41,14	-	-	-	-	1158,9	25800
17	Олександрійський	1842,0	18,3	28,46	-	-	-	-	1842,0	33659
18	Онуфріївський	889,1	19,4	48,47	-	-	-	-	889,1	17250
19	Петрівський	1194,9	19,2	34,03	-	-	-	-	1194,9	22946
20	Світловодський	1219,0	9,3	0	-	-	-	-	1219,0	11397
21	Устинівський	942,4	13,1	27,08	-	-	-	-	942,4	12311
	Всього по районах	24350,8	21,9	36,14	-	-	2/1970,9	2/68681	19/22379,9	19/463704

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Кіровоградській області, 2020. : http://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat/2020/02/demogr/stat_inf_oper_demogr3

Таблиця А.11

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Луганської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20 осіб/ км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Антрацитівський	1662,1	18,1	54,84	-	-	1662,1	30007	-	-
2	Біловодський	1598,1	14,3	34,07	-	-	-	-	1598,1	22856
3	Білокуракинський	1436,1	12,7	39,80	-	-	-	-	1436,1	18307
4	<i>Довжанський</i>	1132,1	10,3	34,07	-	-	-	-	1132,1	11644
5	Кремінський	1627,1	23,2	59,57	-	-	1627,1	37753	-	-
6	Лутугинський	1057,1	61,6	73,53	-	-	1057,1	65071	-	-
7	Марківський	1166,1	12,2	39,60	-	-	-	-	1166,1	14242
8	Міловський	971,1	15,3	38,77	-	-	-	-	971,1	14885
9	Новоайдарський	1835,1	21,6	49,62	-	-	-	-	1835,1	39700
10	Новосковський	1623,1	20,4	40,08	-	-	-	-	1623,1	33173
11	Перевальський	722,1	87,2	93,88	722,1	63054	-	-	-	-
12	Попаснянський	1467,1	50,5	88,29	1467,1	74028	-	-	-	-
13	Сватівський	1740,1	19,1	55,79	-	-	1740,1	33302	-	-
14	Слов'яносербський	829,1	58,0	71,87	-	-	829,1	48102	-	-
15	<i>Сорокинський</i>	1400,1	20,7	33,78	-	-	-	-	1400,1	28943
16	Станично-Луганський	1900,1	24,6	37,28	-	-	-	-	1900,1	46672
17	Старобільський	1580,1	27,0	38,85	-	-	-	-	1580,1	42693
18	Троїцький	1600,1	11,8	38,30	-	-	-	-	1600,1	18932
	Всього по районах	25346,8	25,4	58,88	2/2189,6	2/137082	5/6915,1	5/21423	11/16241,1	11/29204

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXVVEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Соціально-економічне становище Луганської області за січень 2020 року. Статистичний бюлетень. – Северодонецьк, Головне управління статистики у Луганській області, 2020. – 70 с.: <http://lg.ukrstat.gov.ua/Public2016.php.htm>

Таблиця А.12

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Львівської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/ км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Бродівський	1162,0	49,4	43,94	-	-	-	-	1162,0	57457
2	Буський	850,1	54,0	35,76	-	-	-	-	850,1	45934
3	Городоцький	725,6	94,3	35,73	-	-	-	-	725,6	68428
4	Дрогобицький	1210,1	61,1	9,03	-	-	-	-	1210,1	73993
5	Жидачівський	996,0	65,4	43,09	-	-	-	-	996,0	65186
6	Жовківський	1294,2	85,2	34,87	-	-	-	-	1294,2	110223
7	Золочівський	1097,0	62,3	41,51	-	-	-	-	1097,0	68394
8	Кам'янка-Бузький	867,6	66,1	40,17	-	-	-	-	867,6	57389
9	Миколаївський	698,4	89,5	27,60	-	-	-	-	698,4	62537
10	Мостиський	845,3	66,5	28,17	-	-	-	-	845,3	56206
11	Перемишлянський	917,9	41,1	27,50	-	-	-	-	917,9	37740
12	Пустомитівський	948,3	127,5	12,67	-	-	-	-	948,3	120872
13	Радехівський	1143,8	40,8	27,89	-	-	-	-	1143,8	46634
14	Самбірський	933,7	71,8	16,68	-	-	-	-	933,7	67063
15	Сколівський	1470,9	32,0	27,78	-	-	-	-	1470,9	46996
16	Сокальський	1575,0	64,6	44,12	-	-	-	-	1575,0	101748 ¹

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
17	Старосамбірський	1245,2	61,1	23,42	-	-	-	-	1245,2	76099
18	Стрийський	809,5	75,2	3,88	-	-	-	-	809,5	60912
19	Турківський	1193,4	41,0	17,18	-	-	-	-	1193,4	48933
20	Яворівський	1542,0	81,8	47,39	-	-	-	-	1542,0	126115
	Всього по районах	21526,0	65,0	30,04	-	-	-	-	20/21526,0	20/1398859

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Львівській області, 2019. : http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/oper/2019/t181219_1.pdf

Таблиця А.І3

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Миколаївської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Арбузинський	968	19,9	42,89	-	-	-	-	968	19269
2	Баштанський	1706	21,4	33,90	-	-	-	-	1706	36507
3	Березанський	1378	16,3	18,10	-	-	-	-	1378	22422
4	Березнегуватський	1263	15,3	38,35	-	-	-	-	1263	19344
5	Братський	1129	15,2	29,69	-	-	-	-	1129	17129
6	Веселинівський	1244	17,7	34,92	-	-	-	-	1244	22091
7	Вітовський	1460	33,8	15,09	-	-	-	-	1460	49432
8	Вознесенський	1391	21,0	17,56	-	-	-	-	1391	29241
9	Врадіївський	801	21,0	48,49	-	-	-	-	801	16836
10	Доманівський	1458	16,8	24,10	-	-	-	-	1458	24447
11	Єланецький	1017	14,6	32,10	-	-	-	-	1017	14863
12	Казанківський	1349	13,7	36,75	-	-	-	-	1349	18540
13	Кривоозерський	814	29,2	31,44	-	-	-	-	814	23825
14	Миколаївський	1429	20,6	12,29	-	-	-	-	1429	29389
15	Новобузький	1242	24,0	50,48	-	-	1242	29851	-	-
16	Новоодеський	1428	22,6	36,38	-	-	-	-	1428	32239
17	Очаківський	1500	9,9	0	-	-	-	-	1500	14832
18	Первомайський	1318	21,8	7,54	-	-	-	-	1318	28729
19	Снігурівський	1350	28,8	31,79	-	-	-	-	1350	38849
	Всього по районах	24253	20,1	27,80	-	-	1/1242	1/2985	18/23010	18/45798

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Миколаївській області, 2019. : <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця А.14

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Одеської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ) (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Ананівський	1049,8	24,2	31,31	-	-	-	-	1049,8	25393
2	Арцизький	1379,2	31,7	33,30	-	-	-	-	1379,2	43774
3	Балтський (1340 км)	1317,3	6,2	0	-	-	-	-	1317,3	8164
4	Березівський	1636,9	20,0	37,40	-	-	-	-	1636,9	32760
5	Білгород-Дністровський	1848,9	32,1	0	-	-	-	-	1848,9	59349
6	Біляївський	1492,5	54,4	3,16	-	-	-	-	1492,5	81171
7	Болградський	1363,6	48,9	22,38	-	-	-	-	1363,6	66666
8	Великомихайлівський	1435,9	21,0	27,16	-	-	-	-	1435,9	30166
9	Захарівський	956,1	20,7	44,11	-	-	-	-	956,1	19824
10	Іванівський	1162,0	22,2	33,03	-	-	-	-	1162,0	25743
11	Ізмаїльський	1194,0	42,4	9,01	-	-	-	-	1194,0	50568
12	Кілійський	1358,7	37,1	53,99	-	-	1358,7	50386	-	-
13	Кодимський	818,4	34,6	38,55	-	-	-	-	818,4	28282
14	Лиманський	1488,7	48,8	19,56	-	-	-	-	1488,7	72605
15	Любашівський	1100,3	26,6	35,55	-	-	-	-	1100,3	29253
16	Миколаївський	1092,9	14,1	17,53	-	-	-	-	1092,9	15399
17	Овідіопольський	814,8	107,4	40,52	-	-	-	-	814,8	87551
18	Окнянський	1012,9	19,4	26,69	-	-	-	-	1012,9	19606
19	Подільський	1026,2	24,9	0	-	-	-	-	1026,2	25524
20	Ренійський	861,4	41,9	50,73	-	-	861,4	36117	-	-
21	Роздільнянський	1368,0	41,8	43,69	-	-	-	-	1368,0	57209
22	Савранський	617,5	29,4	33,96	-	-	-	-	617,5	18167
23	Саратський	1474,5	30,0	9,56	-	-	-	-	1474,5	44171
24	Тарутинський	1873,6	21,4	31,06	-	-	-	-	1873,6	40054
25	Татарбунарський	1747,6	21,8	28,71	-	-	-	-	1747,6	38065
26	Ширяївський	1501,8	17,5	24,61	-	-	-	-	1501,8	26325
	Всього по районах	32993,3	24,2	26,34	-	-	2/2220,1	2/86503	24/30773,3	24/946289

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Одеській області, 2019. : <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця А.15

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Полтавської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Великобагачанський	1020,0	23,0	33,46	-	-	-	-	1020,0	23456
2	Гадяцький	1595,0	17,2	0	-	-	-	-	1595,0	27508
3	Глобинський	2470,0	16,7	37,20	-	-	-	-	2470,0	41270
4	Гребінківський	595,0	36,3	48,97	-	-	-	-	595,0	21601
5	Диканський	680,0	26,6	41,69	-	-	-	-	680,0	18118
6	Зіньківський	1360,0	24,1	44,44	-	-	-	-	1360,0	32763
7	Карлівський	854,0	38,1	43,87	-	-	-	-	854,0	32539
8	Кобеляцький	1823,0	22,0	36,03	-	-	-	-	1823,0	40172

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
9	Козельщинський	930,0	19,8	31,15	-	-	-	-	930,0	18380
10	Котелевський	800,0	23,2	63,29	-	-	800,0	18950	-	-
11	Кременчуцький	1020,0	38,0	0	-	-	-	-	1020,0	38814
12	Лохвицький	1300,0	31,2	47,04	-	-	-	-	1300,0	40617
13	Лубенський	1378,0	22,0	0	-	-	-	-	1378,0	30260
14	Машівський	889,0	21,0	19,64	-	-	-	-	889,0	18686
15	Миргородський	1540,0	19,3	16,02	-	-	-	-	1540,0	29743
16	Новосанжарський	1270,0	25,8	24,56	-	-	-	-	1270,0	32824
17	Оржицький	980,0	23,2	22,77	-	-	-	-	980,0	22741
18	Пирятинський	863,5	35,0	50,29	-	-	863,5	30195	-	-
19	Полтавський	1259,9	54,1	0	-	-	-	-	1259,9	68174
20	Решетилівський	1009,8	25,1	36,01	-	-	-	-	1009,8	25336
21	Семенівський	1280,0	18,5	25,17	-	-	-	-	1280,0	23722
22	Хорольський	1062,0	30,8	39,06	-	-	-	-	1062,0	32705
23	Чорнухинський	682,0	15,5	23,09	-	-	-	-	682,0	10568
24	Чутівський	861,0	25,6	42,15	-	-	-	-	861,0	22082
25	Шишацький	790,0	24,6	22,06	-	-	-	-	790,0	19413
Всього по районах		28312,2	25,4	28,10	-	-	2/1663,5	2/49145	23/26648,7	23/671492

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Полтавській області, 2019. : <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця А.16

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Рівненської області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Березнівський	1714,6	37,2	23,89	-	-	-	-	1714,6	63716
2	Володимирецький	1941,6	33,7	19,52	-	-	-	-	1941,6	65501
3	Гошанський	691,5	49,7	15,36	-	-	-	-	691,5	34401
4	Демидівський	377,4	37,2	17,89	-	-	-	-	377,4	14057
5	Дубенський	1201,4	36,9	5,96	-	-	-	-	1201,4	44352
6	Дубровицький	1818,5	25,7	20,01	-	-	-	-	1818,5	46727
7	Зарічненський	1442,0	24,1	20,96	-	-	-	-	1442,0	34722
8	Здолбунівський	659,2	85,1	49,99	-	-	-	-	659,2	56109
9	Корецький	720,2	45,2	21,41	-	-	-	-	720,2	32553
10	Костопільський	1496,5	42,4	49,03	-	-	-	-	1496,5	63462
11	Млинівський	944,7	38,9	22,28	-	-	-	-	944,7	36771
12	Острозький	693,4	40,0	0	-	-	-	-	693,4	27744
13	Радивилівський	744,9	48,9	28,56	-	-	-	-	744,9	36435
14	Рівненський	1175,5	79,1	21,35	-	-	-	-	1175,5	92981
15	Рокитнівський	2350,3	24,8	15,82	-	-	-	-	2350,3	58223
16	Сарненський	1971,5	52,9	36,44	-	-	-	-	1971,5	104037
Всього по районах		19943,2	37,2	25,47	-	-	-	-	16/19943,2	16/811791

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Рівненській області, 2019. : <http://www.gusrv.gov.ua/>

Таблиця А.17

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Сумської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Білопільський	1443,1	33,4	60,53	-	-	1443,1	48264	-	-
2	Буринський	1104,1	20,8	36,48	-	-	-	-	1104,1	22962
3	Великописарівський	830,6	21,0	38,56	-	-	-	-	830,6	17482
4	Глухівський	1660,5	12,8	16,82	-	-	-	-	1660,5	21243
5	Конотопський	1666,6	16,1	8,93	-	-	-	-	1666,6	26838
6	Краснопільський	1351,5	20,0	36,55	-	-	-	-	1351,5	26988
7	Кролевецький	1283,7	28,3	61,91	-	-	1283,7	36390	-	-
8	Лебединський	1542,3	12,0	0	-	-	-	-	1542,3	18510
9	Липоводолинський	882,1	20,1	28,28	-	-	-	-	882,1	17713
10	Недригайлівський	1035,7	22,2	35,85	-	-	-	-	1035,7	22972
11	Охтирський	1284,5	19,6	8,80	-	-	-	-	1284,5	25234
12	Путівльський	1103,4	23,7	58,04	-	-	1103,4	26194	-	-
13	Роменський	1858,6	16,6	0	-	-	-	-	1858,6	30876
14	Середино-Будський	1122,7	13,9	56,91	-	-	1122,7	15561	-	-
15	Сумський 1855,3 до 2016	1853,6	33,4	17,18	-	-	-	-	1853,6	61836
16	Тростянецький	1047,8	31,9	59,70	-	-	1047,8	33413	-	-
17	Шосткинський	1210,9	16,0	34,64	-	-	-	-	1210,9	19420
18	Ямпільський	943,1	23,8	68,43	-	-	943,1	22412	-	-
	Всього по районах	23224,8	21,3	35,35	-	-	6/6943,8	6/182234	12/16281,0	12/312074

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Сумській області, 2019. : http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=99&article_id=11833

Таблиця А.18

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Тернопільської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Бережанський	612,2	33,4	0	-	-	-	-	612,2	20453
2	Борщівський	1005,9	64,6	28,64	-	-	-	-	1005,9	64966
3	Бучацький	802,1	77,6	23,59	-	-	-	-	802,1	62242
4	Гусятинський	1016,2	57,0	38,03	-	-	-	-	1016,2	57964
5	Заліщицький	683,9	65,7	27,16	-	-	-	-	683,9	44966
6	Збаразький	863,1	64,7	30,12	-	-	-	-	863,1	55844
7	Зборівський	977,4	40,9	22,92	-	-	-	-	977,4	39947
8	Козівський	694,3	52,4	29,31	-	-	-	-	694,3	36394
9	Кременецький	898,7	51,0	16,73	-	-	-	-	898,7	45884
10	Лановецький	632,3	44,9	29,25	-	-	-	-	632,3	28410
11	Монастирський	558,2	46,4	33,37	-	-	-	-	558,2	25889
12	Підволочиський	837,3	48,6	28,39	-	-	-	-	837,3	40668
13	Підгаєцький	496,4	35,3	15,12	-	-	-	-	496,4	17534
14	Теребовлянський	1130,0	55,7	29,68	-	-	-	-	1130,0	62962
15	Тернопільський	749,1	89,7	17,54	-	-	-	-	749,1	67199
16	Чортківський	892,2	48,0	7,72	-	-	-	-	892,2	42832

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
17	Шумський	838,0	38,9	16,59	-	-	-	-	838,0	32625
	Всього по районах	13687,3	54,6	24,41	-	-	-	-	17/13687,3	17/746779

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Тернопільській області, 2019. : http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/DS/axivDS/DSI_201912.htm

Таблиця А.19

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Харківської області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густина наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Балаклійський	1 986,	39,4	63,60	-	-	1 986,	78337	-	-
2	Барвінківський	1 364,	14,7	41,43	-	-	-	-	1 364,	20087
3	Близнюківський	1 380,	12,9	20,06	-	-	-	-	1 380,	17799
4	Богодухівський	1 160,	32,4	48,59	-	-	-	-	1 160,	37563
5	Борівський	875,	18,2	33,08	-	-	-	-	875,	15972
6	Валківський	1 010,	30,5	44,19	-	-	-	-	1 010,	30791
7	Великобурлуцький	1 220,	17,4	26,86	-	-	-	-	1 220,	21256
8	Вовчанський	1 888,	23,5	60,06	-	-	1 888,	44448	-	-
9	Дворічанський	1 112,	14,9	20,94	-	-	-	-	1 112,	16568
10	Дергачівський	895,	103,7	71,34	-	-	895,	92829	-	-
11	Зачепилівський	794,	18,2	23,66	-	-	-	-	794,	14491
12	Зміївський	1 364,	50,7	46,37	-	-	-	-	1 364,	69135
13	Золочівський	968,	25,5	32,83	-	-	-	-	968,	24739
14	Ізюмський	1 553,	10,6	0	-	-	-	-	1 553,	16416
15	Кегичівський	782,	26,0	41,80	-	-	-	-	782,	20353
16	Коломацький	329,	20,3	40,65	-	-	-	-	329,	6677
17	Красноградський	985,	43,7	47,00	-	-	-	-	985,	43034
18	Краснокутський	1 040,	25,8	31,50	-	-	-	-	1 040,	26907
19	Куп'янський	1 280,	18,1	0	-	-	-	-	1 280,	23180
20	Лозівський	1 403,	19,5	35,81	-	-	-	-	1 403,	27331
21	Нововодолазький	1 182,	26,6	35,86	-	-	-	-	1 182,	31472
22	Первомайський	1 194,	12,3	0	-	-	-	-	1 194,	14747
23	Печенізький	467,	20,6	52,95	-	-	467,	9617	-	-
24	Сахновщинський	1 169,	17,2	34,98	-	-	-	-	1 169,	20181
25	Харківський	1 364,	129,1	67,34	-	-	1 364,	176186	-	-
26	Чугуївський	1 148,	39,5	58,87	-	-	1 148,	45362	-	-
27	Шевченківський	977,	20,1	34,20	-	-	-	-	977,	19694
	Всього по районах	30 901,	31,2	48,60	-	-	6/7750,7	6/446779	21/23150,	21/5183930

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Харківській області, 2020. : <http://kh.ukrstat.gov.ua/2020chisnas/3411-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-na-1-sichnya-2020-roku-ta-serednya-chiselnist-u-2019-rotsi>

Таблиця А.20

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Херсонської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густота наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ) > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Бериславський	1721,0	26,7	34,72	-	-	-	-	1721,0	45931
2	Білозерський	1534,0	42,2	14,66	-	-	-	-	1534,0	64790
3	Великолепетиський	1000,0	16,0	49,72	-	-	-	-	1000,0	15961
4	Великоолександрівський	1540,0	15,9	37,51	-	-	-	-	1540,0	24494
5	Верхньорогачицький	915,0	12,2	47,25	-	-	-	-	915,0	11217
6	Високопільський	701,0	20,1	40,42	-	-	-	-	701,0	14119
7	Генічеський	3008,0	19,4	56,60	-	-	3008,0	58331	-	-
8	Голопристанський	3411,0	13,1	0	-	-	-	-	3411,0	44639
9	Горностаївський	1018,0	18,6	34,44	-	-	-	-	1018,0	18993
10	Іванівський	1120,0	11,8	32,98	-	-	-	-	1120,0	13172
11	Каланчацький	916,0	23,0	52,47	-	-	916,0	21032	-	-
12	Каховський	1451,0	23,8	16,04	-	-	-	-	1451,0	34521
13	Нижньосірогоський	1209,0	12,4	30,63	-	-	-	-	1209,0	15033
14	Нововоронцовський	1005,0	20,2	30,32	-	-	-	-	1005,0	20251
15	Новотроїцький	2298,0	15,1	42,44	-	-	-	-	2298,0	34747
16	Олешківський	1759,0	39,9	50,62	-	-	1759,0	70128	-	-
17	Скадовський	1456,0	31,6	45,15	-	-	-	-	1456,0	46043
18	Чаплинський	1722,0	19,8	35,88	-	-	-	-	1722,0	34149
	Всього по районах	27784,0	21,1	35,39	-	-	3/5683,0	3/149491	15/22101,0	15/438060

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Херсонській області, 2019. : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/arkhiv-2019-roku/2339-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-ta-serednya-chiselnist-u-2019-rotsi/7782-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-na-1-sichnya-2020-roku-ta-serednya-chiselnist-u-2019-rotsi.html>

Таблиця А.21

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Хмельницької області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густота наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ) (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Білогірський	776,0	32,7	27,49	-	-	-	-	776,0	25403
2	Вінковоцький	653,0	34,8	26,44	-	-	-	-	653,0	22740
3	Волочиський	1104,0	44,9	42,66	-	-	-	-	1104,0	48875
4	Городоцький	1111,0	40,9	39,96	-	-	-	-	1111,0	45429
5	Деражнянський	916,0	33,2	45,55	-	-	-	-	916,0	30458
6	Дунаєвецький	1182,0	51,1	33,48	-	-	-	-	1182,0	59576
7	Ізяславський	1253,0	33,5	38,71	-	-	-	-	1253,0	41972
8	Кам'янець-Подільський	1537,0	41,2	3,33	-	-	-	-	1537,0	63302
9	Красилівський	1181,0	41,8	42,07	-	-	-	-	1181,0	49345
10	Летичівський	951,0	27,8	43,35	-	-	-	-	951,0	26490
11	Новоушицький	853,0	31,6	14,84	-	-	-	-	853,0	26983
12	Полонський	866,0	49,2	64,90	-	-	866,0	42648	-	-
13	Славутський	1163,0	24,1	0	-	-	-	-	1163,0	28018
14	Старокостянтинівський	1214,0	22,2	0	-	-	-	-	1214,0	27023
15	Старосинявський	662,0	28,8	27,32	-	-	-	-	662,0	19093
16	Теофіпольський	716,0	35,4	31,20	-	-	-	-	716,0	25353

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густота наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ) (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
17	Хмельницький	1220,0	43,4	1,82	-	-	-	-	1220,0	52955
18	Чемеровецький	928,0	41,8	16,79	-	-	-	-	928,0	38770
19	Шепетівський	1162,0	26,7	10,80	-	-	-	-	1162,0	32100
20	Ярмолинецький	898,0	31,0	26,06	-	-	-	-	898,0	27866
	Всього по районах	20346,0	36,1	27,17	-	-	1/866,0	1/42648	19/19480,0	19/691751

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXVWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2019. : <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>

Таблиця А.22

Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах Черкаської області*

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густота наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Городищенський	883,0	43,6	45,55	-	-	-	-	883,0	38487
2	Драбівський	1161,0	28,4	18,88	-	-	-	-	1161,0	32932
3	Жашківський	964,0	36,4	38,03	-	-	-	-	964,0	35145
4	Звенигородський	1010,0	41,8	39,25	-	-	-	-	1010,0	42176
5	Золотоніський	1493,0	26,4	0	-	-	-	-	1493,0	39348
6	Кам'янський	725,0	35,5	43,91	-	-	-	-	725,0	25767
7	Канівський	1283,0	14,5	0	-	-	-	-	1283,0	18587
8	Катеринопільський	672,0	34,4	40,42	-	-	-	-	672,0	23093
9	Корсунь-Шевченківський	896,0	45,3	51,25	-	-	896,0	40625		
10	Лисянський	746,0	29,8	34,06	-	-	-	-	746,0	22202
11	Маньківський	765,0	34,3	35,32	-	-	-	-	765,0	26211
12	Монастирищенський	719,0	48,4	34,59	-	-	-	-	719,0	34817
13	Смілянський	934,0	33,5	0	-	-	-	-	934,0	31267
14	Тальнівський	917,0	34,8	40,95	-	-	-	-	917,0	31874
15	Уманський	1400,0	30,0	5,27	-	-	-	-	1400,0	41994
16	Хрестинівський	632,0	53,0	41,32	-	-	-	-	632,0	33479
17	Черкаський	1609,0	45,9	1,05	-	-	-	-	1609,0	73883
18	Чигиринський	1217,0	20,9	33,37	-	-	-	-	1217,0	25410
19	Чорнобаївський	1554,0	25,3	17,94	-	-	-	-	1554,0	39347
20	Шполянський	1105,0	37,3	39,87	-	-	-	-	1105,0	41211
	Всього по районах	20685,0	33,7	26,63	-	-	1/896,0	1/40625	19/19789	19/657230

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXVWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Соціально-економічне становище Черкаської області за січень 2020 року. Статистичний бюлетень. – Черкаси, Головне управління статистики у Черкаській області, 2020. – 76 с. : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/?p=bul_soc_ek

Таблиця А.23

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Чернівецької області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густота наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Вижницький	903,5	61,0	30,67	-	-	-	-	903,5	55095
2	Герцаївський	308,7	107,6	6,38	-	-	-	-	308,7	33175
3	Глибочківський	673,2	110,1	12,72	-	-	-	-	673,2	74131
4	Заставнівський	619,2	78,6	21,66	-	-	-	-	619,2	48198
5	Кельменецький	670,2	59,2	18,18	-	-	-	-	670,2	39157
6	Кіцманський	608,5	112,3	19,87	-	-	-	-	608,5	68027
7	Новоселицький	738,0	104,6	9,83	-	-	-	-	738,0	76744
8	Путильський	878,0	30,0	13,06	-	-	-	-	878,0	26304
9	Сокирянський	668,0	63,1	21,06	-	-	-	-	668,0	41686
10	Сторожинецький	1159,9	87,0	24,33	-	-	-	-	1159,9	100918
11	Хотинський	715,9	85,4	14,98	-	-	-	-	715,9	60515
	Всього по районах	7943,1	78,5	18,09	-	-	-	-	11/7943,1	11/623950

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2019. : <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>

- Таблиця А.24

**Характеристики стану територій та їх класифікація в адміністративних районах
Чернігівської області***

№ п/п	Назва адміністративного району	Площа, км ²	Густота наявного населення на 1.01.20, осіб/км ²	Відсоток міського населення, станом на 1.01.19 р	Тип території згідно класифікації ЄС					
					переважно міська (ПМТ), > 80% міського населення)		проміжна (ПТ), (>50% ≤80% міського населення)		переважно сільська (ПСТ), (<50% міського населення)	
					км ²	осіб	км ²	осіб	км ²	осіб
1	Бахмацький	1488,0	28,5	51,83	-	-	1488,0	42381	-	-
2	Бобровицький	1418,0	22,2	34,78	-	-	-	-	1418,0	31435
3	Борзнянський	1608,0	18,7	33,04	-	-	-	-	1608,0	29500
4	Варвинський	590,0	25,7	50,97	-	-	590,0	15186	-	-
5	Городнянський	1566,0	17,1	44,04	-	-	-	-	1566,0	26850
6	Ічнянський	1576,0	18,8	46,93	-	-	-	-	1576,0	29658
7	Козелецький	2660,0	15,9	48,93	-	-	-	-	2660,0	42282
8	Коропський	1312,0	16,5	32,87	-	-	-	-	1312,0	21620
9	Корюківський	1424,0	17,8	58,86	-	-	1424,0	25422	-	-
10	Куликівський	944,0	16,7	32,51	-	-	-	-	944,0	15730
11	Менський	1376,0	25,0	52,51	-	-	1376,0	33730	-	-
12	Ніжинський	1514,0	17,0	14,44	-	-	-	-	1514,0	25716
13	Новгород-Сіверський	1751,0	7,0	0	-	-	-	-	1751,0	12340
14	Носівський	1152,0	24,1	47,69	-	-	-	-	1152,0	27749
15	Прилуцький	1793,0	19,2	30,54	-	-	-	-	1793,0	34406
16	Ріпкинський	2085,0	12,3	53,69	-	-	2085,0	25646	-	-
17	Семенівський	1470,0	11,4	47,96	-	-	-	-	1470,0	16790
18	Сновський	1283,0	17,5	48,35	-	-	-	-	1283,0	22405
19	Сосницький	916,0	19,0	38,82	-	-	-	-	916,0	17377
20	Срібнянський	579,0	18,5	40,08	-	-	-	-	579,0	10691
21	Талалаївський	633,0	19,1	38,90	-	-	-	-	633,0	12065
22	Чернігівський	2548,0	20,1	18,03	-	-	-	-	2548,0	51152
	Всього по районах	31686,0	18,0	39,76	-	-	5/6963,0	5/142365	17/24723,0	17/427766

*Примітка: Складено за джерелами:

1. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2019. – 83 с. http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/2019/zb_chnn2019.pdf
2. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році¹. Статистична інформація. Головне управління статистики у Чернігівській області, 2019. : http://www.chernigivstat.gov.ua/statdani/Demog/2019/deml_12.htm

ДОДАТОК Б.

Таблиця Б.1

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Вінницької області станом на 01.01.20 р

.Назва адміністративного району	Густота наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег ззелюдн. території (ЛЗ _{лст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр, %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	39,2	- 40981*	- 4,1*	- 13660*	70*	+ 7,1	3945,8	-	8% 428991	18% 564844	5% 123798
Барський	45,4	- 1989	- 3,8	- 663	75	+ 11,9	3068,6	-	-	50000	-
Бершадський	44,2	- 2435	- 4,1	- 812	70	+ 5,0	3512,0	-	56776	-	-
Вінницький	89,3	+ 1035	+1,3	+ 345	x	+ 8,9	3909,6	-	81278	-	-
Гайсинський	50,2	- 1489	- 2,6	- 499	111	+ 7,7	5362,7	-	55331	-	-
Жмеринський	28,9	- 1637	- 4,8	- 546	60	+ 8,9	2660,3	-	-	32552	32552
Іллінецький	39,6	- 1042	- 3,0	- 347	104	+ 2,7	4790,7	-	36249	-	-
Калинівський	51,8	- 1666	- 2,9	- 555	101	+ 2,4	4966,6	-	56268	-	-
Козятинський	33,6	- 1994	- 5,0	- 665	57	+ 18,5	4238,0	-	-	37618	-
Крижопільський	36,3	- 1278	- 3,8	- 426	75	+ 6,8	4627,6	-	-	32134	-
Липовецький	37,3	- 1604	- 4,2	- 535	68	+ 0,2	4083,8	-	-	36123	-
Літинський	35,1	- 1678	- 4,7	- 559	60	+ 4,5	3503,6	-	-	33691	-
Могилів-Подільський	34,1	- 1190	- 3,6	- 397	80	+ 6,5	3074,0	-	-	31793	-
Мурованокуриловецький	27,0	- 1376	- 5,4	- 459	52	+ 6,3	3338,8	-	-	23971	23971
Немирівський	36,3	- 2121	- 4,3	- 707	66	+ 8,9	4615,2	-	-	46906	-
Оратівський	22,7	- 1433	- 6,7	- 478	41	+ 7,0	4796,7	-	-	19809	-
Піщанський	33,6	- 853	- 4,1	- 284	70	+ 2,9	4333,2	-	-	20021	-
Погребищенський	23,6	- 1616	- 5,4	- 539	52	+ 7,0	4762,1	-	-	28321	-
Теплицький	33,3	- 1259	- 4,5	- 420	64	-0,7	3176,1	-	-	26946	26946
Томашпільський	41,0	- 1335	- 4,0	- 445	72	- 0,2	4157,6	-	-	31944	-
Тростянецький	40,0	- 1273	- 3,6	- 424	81	+ 11,7	4461,1	-	34304	-	-
Тулчинський	47,6	- 2019	- 3,6	- 673	79	+ 12,9	4203,7	-	53426	-	-
Хмільницький	27,6	- 1754	- 4,8	- 585	60	+ 8,6	3652,0	-	-	34576	-
Чернівецький	34,2	- 1129	- 5,3	- 376	54	+ 7,5	3177,8	-	-	20209	20209
Чечельницький	26,5	- 1107	- 5,2	- 369	54	+ 2,9	3228,2	-	-	20120	20120
Шаргородський	48,7	- 1726	- 3,0	- 576	96	+ 7,6	2752,7	-	55359	-	-
Ямпільський	48,3	- 1882	- 4,7	- 627	61	+ 3,6	3129,6	-	-	38110	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-organy-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році (попередні дані). Статистична інформація. Головне управління статистики у

Вінницькій області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/arhiv2019/6000-2010-11-26-08-09-32.html> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chmn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Основні дані ЄДРПОУ по Вінницькій області: Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/2010-11-24-12-15-18/531.html> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021), Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.2

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Волинської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег знелюдн. території (ПЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	32,6	- 9314*	- 1,7*	- 3105*	175*	+ 5,8	2908,9	1**/ 66875	2**/ 103971	13**/ 481004	2**/ 64794
Володимир-Волинський	23,6	- 753	- 3,0	- 251	98	+ 25,3	4232,6	-	-	24545	-
Горохівський	44,8	- 1386	- 2,9	- 462	109	+ 6,7	2649,7	-	-	50220	-
Іваничівський	48,4	- 730	- 2,3	- 243	128	+ 3,8	2614,1	-	-	31231	-
Камінь-Каширський	36,6	- 283	- 0,4	- 94	680	+ 8,7	1464,3	-	-	63919	-
Ківерцівський	45,0	- 275	- 0,6	- 92	691	+ 1,7	2715,3	-	63576	-	-
Ковельський	23,4	+ 43	+ 0,1	+ 14	x	+ 5,7	2494,0	-	40395	-	-
Локачинський	30,3	- 651	- 2,9	- 217	99	+ 1,8	2814,8	-	-	21586	-
Луцький	68,7	+ 3019	+ 4,7	+ 1006	x	+ 16,2	6739,4	66875	-	-	-
Любешівський	24,2	- 853	- 2,3	- 284	124	- 7,0	1719,2	-	-	35134	35134
Любомльський	26,0	- 817	- 2,1	- 272	145	+ 1,5	3535,3	-	-	38578	-
Маневицький	23,6	- 1036	- 1,9	- 345	155	+ 3,3	2834,3	-	-	53481	-
Ратнівський	36,1	- 402	- 0,8	- 134	387	+ 6,5	1665,7	-	-	51817	-
Рожищенський	41,3	- 899	- 2,3	- 300	128	+ 6,6	2533,7	-	-	38359	-
Старовижівський	26,4	- 717	- 2,4	- 239	124	- 0,5	1828,4	-	-	29660	29660
Турійський	21,5	- 213	- 0,8	- 71	365	- 0,2	2906,8	-	-	25889	-
Шацький	21,8	- 299	- 1,8	- 100	166	+ 0,3	2549,2	-	-	16585	-

Джерело: розраховано авторами за даними: І. Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. – Головне управління статистики у Волинській області. [Електронний ресурс]. —

Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України: Кількість юридичних осіб. Головне управління статистики у Волинській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021.); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.3

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Дніпропетровської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лог знелюдн. території (ЛЗ _{лст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	22,7	-20310*	- 3,8*	- 6770*	79*	+ 7,5	5536,7	-	2 ^{**} / 115420	15 ^{**} / 420893	4 ^{**} / 92676
Криворізький	32,8	-1413	-3,3	- 471	93	+ 3,1	4852,5	-	43807	-	-
Криничанський	20,6	- 1085	- 3,1	- 362	94	+ 8,4	4311,7	-	-	34133	-
Магдалинівський	20,7	- 904	- 2,7	- 301	109	+ 5,0	4874,2	-	-	32844	-
Межівський	18,4	- 1162	- 4,9	- 387	58	- 6,9	4454,2	-	-	22579	22579
Нікопольський	20,3	- 1538	- 3,8	- 513	76	+ 3,7	5706,7	-	-	38879	-
Новомосковський	36,4	- 2271	- 3,1	- 757	95	+ 11,5	5875,2	-	71613	-	-
Павлоградський	18,6	- 837	- 3,0	- 279	96	+ 9,4	14880,5	-	-	26723	-
Петриківський	26,4	930	- 3,7	- 310	79	+ 13,0	5333,5	-	-	24479	-
Петропавлівський	20,4	- 1171	- 4,4	- 390	64	+ 0,7	5791,1	-	-	25119	-
Покровський	27,9	- 1357	- 3,9	- 452	73	+ 3,6	3394,0	-	-	33134	-
Криворізький	32,8	-1413	-3,3	- 471	93	+ 3,1	4852,5	-	43807	-	-
Синельниківський	22,6	- 1168	- 3,1	- 389	95	+ 14,7	4048,4	-	-	36845	-
Солонянський	21,9	- 1120	- 2,9	- 373	100	+ 11,3	4180,8	-	-	37429	-
Софіївський	15,4	- 1256	- 5,8	- 419	49	+ 5,2	4676,7	-	-	20562	20562
Томаківський	20,3	- 1259	- 5,0	- 420	56	- 4,8	3923,3	-	-	23749	23749
Царичанський	29,4	- 953	- 3,5	- 318	82	+ 7,3	3625,3	-	-	26079	-
Широківський	21,7	- 1380	- 5,1	- 460	56	- 0,2	10125,4	-	-	25696	25696
Юр'ївський	14,2	- 507	- 3,8	- 169	75	+ 1,0	5579,7	-	-	12643	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/teritorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність наявного

населення по містах та районах Дніпропетровської області на 1 січня 2020 року. Експрес-випуск. Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2020. http://www.dnestrstat.gov.ua/expres/2020/02/19_02_2020/ChN_12.pdf 19.02.2020 р. (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2020.: <http://www.dnestrstat.gov.ua/edrpo/subjects/include/edrpo3.pdf> (дата звернення: 20.03.2020); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь І наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.4

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Донецької області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	19,4	- 8468*	-4,2*	- 2823*	72*	+ 3,0	4013,7	-	1**/ 25449	8**/ 172757	3**/ 58593
Бойківський	16,9	- 390	-2,8	- 130	106	- 0,8	0,0	-	-	13773	13773
Великоновосілівський	19,5	- 1874	- 4,8	- 625	59	+ 3,4	3570,5	-	-	37145	-
Добропільський	15,7	- 794	-5,0	- 265	56	+ 4,0	9222,9	-	-	14901	-
Костянтинівський	14,6	- 947	- 5,2	- 316	54	+ 1,1	6449,7	-	-	17166	-
Нікольський	22,4	- 1156	- 4,0	- 385	71	+ 3,7	4012,0	-	-	27337	-
Олександрівський	17,4	- 985	- 5,3	- 328	54	- 1,3	4461,7	-	-	17615	-
Покровський	22,4	- 1204	- 3,9	- 401	73	+ 5,1	6806,6	-	29449	-	-
Шахтарський	15,8	- 237	- 1,2	- 79	238	0	0,0	-	-	18878	18878
Ясинуватський	32,1	- 881	- 3,3	- 293	88	+ 1,5	1515,5	-	-	25942	25942

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) по містах та районах на 1 січня 2020 року. Статистична інформація. Головне управління статистики у Донецькій області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://donetskstat.gov.ua/statinform/1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naseleennia-ta-mihratsiia/chyselnist-naseleennya-\(-za-otsinkoyu-\)-po-mistakh-ta-rayonakh/](http://donetskstat.gov.ua/statinform/1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naseleennia-ta-mihratsiia/chyselnist-naseleennya-(-za-otsinkoyu-)-po-mistakh-ta-rayonakh/) (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України: Кількість юридичних осіб. Головне управління статистики у Донецькій області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://donetskstat.gov.ua/reestr/pokaznyky/pokaznyky_za_pravovym_statusom_ta_terutoriyamy/20200101/ (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт

державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.5

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Житомирської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знеюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	22,9	- 19296*	-3,1*	- 6432*	95*	+4,6	4135,0	1**/ 72213	-	19**/ 540618	4**/ 110680
Андрушівський	33,5	- 1331	- 4,0	- 444	72	+5,8	4067,4	-	-	32030	-
Бердичівський	31,9	- 616	- 2,2	- 205	125	+ 9,4	3359,0	-	-	27587	-
Брусилівський	23,2	- 570	- 3,8	- 190	76	+ 5,7	4445,4	-	-	14539	-
Ємільчинський	15,0	- 1513	- 4,6	- 504	63	+ 0,2	2807,4	-	-	31615	31615
Житомирський	50,1	+ 223	+ 0,3	+ 74	x	+ 13,0	5648,3	72213	-	-	-
Коростенський	14,6	- 1245	- 4,7	- 415	61	+ 4,6	7159,6	-	-	25297	-
Лугинський	15,8	- 798	- 4,8	- 266	59	+ 1,6	3103,1	-	-	15691	15691
Любарський	34,4	- 747	- 2,8	- 249	104	- 3,2	4145,0	-	-	26032	-
Малинський	12,3	- 736	- 3,9	- 245	74	+ 6,8	5267,0	-	-	18010	-
Народицький	7,4	+ 12	+ 0,1	+ 4	x	0	4297,1	-	-	9458	9458
Новоград-Волинський	20,9	- 1638	- 3,6	- 546	80	+5,1	3686,6	-	-	43789	-
Овруцький	16,7	- 2323	- 4,1	- 774	70	- 0,8	3817,4	-	-	53916	53916
Олевський	18,1	- 865	- 2,1	- 288	141	+8,1	2869,3	-	-	40721	-
Попільнянський	29,0	- 1355	- 4,3	- 452	67	+ 2,2	5386,1	-	-	30106	-
Пулинський	26,0	- 744	- 3,2	- 248	89	+ 0,7	2407,0	-	-	22193	-
Радомишльський	27,8	- 1501	- 4,0	- 500	72	- 4,4	4372,0	-	-	36069	-
Романівський	29,4	- 996	- 3,5	- 332	82	+ 7,3	3196,0	-	-	27334	-
Ружинський	25,5	- 1536	- 5,8	- 512	50	+ 9,6	4200,2	-	-	25520	-
Черняхівський	32,3	- 1060	- 3,7	- 353	78	+ 5,8	3214,3	-	-	27464	-
Чуднівський	32,1	- 1722	- 4,9	- 574	58	+ 2,1	4151,9	-	-	33247	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-organy-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Головне управління статистики у Житомирській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного*

державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Житомирській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.6

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Закарпатської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег ззелюєдн. території (ЛЗ _{лст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр, %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	77,9	- 6051*	- 0,6*	- 2017*	454*	+ 4,9	2343,7	1**/ 71640	1**/ 120795	11**/ 795749	5**/ 246843
Берегівський	76,7	- 880	- 1,7	- 293	171	+ 13,1	2636,7	-	-	50196	50196
Великобerezнянський	32,2	- 529	- 2,0	- 176	148	+ 2,4	2646,3	-	-	26060	26060
Виноградівський	173,8	- 292	- 0,2	- 97	1245	+ 2,6	2480,6	-	120795	-	-
Воловецький	43,6	- 586	- 2,4	- 195	122	- 1,8	2697,1	-	-	23709	23709
Іршавський	106,2	- 38	- 0,03	- 13	7714	+ 8,6	1786,6	-	-	100294	-
Міжгірський	40,7	- 599	- 1,2	- 200	237	- 0,7	1867,0	-	-	47360	47360
Мукачівський	99,8	- 1397	- 1,4	- 466	214	+ 8,0	2236,4	-	-	99518	99518
Перечинський	50,2	- 238	- 0,7	- 79	401	+ 3,2	2635,3	-	-	31688	-
Рахівський	48,9	- 121	- 0,1	- 40	2314	+ 3,1	2092,2	-	-	92543	-
Свалявський	80,1	- 520	- 1,0	- 173	313	+ 5,7	3198,1	-	-	54138	-
Тячівський	93,3	- 391	- 0,2	- 130	1346	+ 2,4	1861,9	-	-	175048	-
Ужгородський	82,7	+ 370	+ 0,5	+ 123	x	+ 6,0	5136,1	71640	-	-	-
Хустський	95,3	- 460	- 0,5	- 153	622	+ 7,8	1235,2	-	-	95195	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/teritorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Закарпатській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/2020/nasel_0101_2020.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/12019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/edrpou/2020/edrpou_reg_0101_2020.pdf (дата звернення: 20.03.2021);

5. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.7

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Запорізької області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег знелюдн. території (ПЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр, %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	21,7	-18952*	- 3,8*	-6317*	78*	+ 3,2	4145,1	-	3**/ 140621	14**/ 352638	3**/ 45344
Бердянський	13,7	- 939	- 3,7	- 313	78	- 4,5	3643,2	-	-	24274	-
Більмацький	15,7	- 1213	- 5,5	- 404	52	- 2,2	4821,5	-	-	20922	20922
Великобілозерський	16,3	- 304	- 3,8	- 101	76	+ 3,1	4747,5	-	-	7644	-
Веселівський	18,3	- 878	- 4,1	- 293	70	+ 5,5	3942,9	-	-	20672	-
Вільнянський	35,8	- 1595	- 3,4	- 532	86	+ 5,7	4098,3	-	45621	-	-
Запорізький	39,2	- 1119	- 1,9	- 373	152	+ 11,4	3685,5	-	56364	-	-
Кам'янсько-Дніпровський	32,5	- 1747	- 4,4	- 582	66	+ 7,1	2790,0	-	-	38365	-
Мелітопольський	27,0	- 1243	- 2,5	- 414	116	+ 3,1	3276,8	-	-	48191	-
Новомиколаївський	16,5	- 823	- 5,2	- 274	55	+ 2,9	4451,0	-	-	15068	-
Оріхівський	27,6	- 1647	- 3,6	- 549	80	- 2,4	3628,5	-	-	44114	-
Пологівський	28,7	- 1516	- 3,8	- 505	76	+ 1,2	6336,0	-	38636	-	-
Приазовський	13,5	- 1054	- 3,8	- 351	63	+ 5,4	4134,7	-	-	26280	-
Приморський	20,6	- 1201	- 4,0	- 400	72	0	3943,2	-	-	28866	-
Розівський	13,6	- 521	- 5,9	- 174	48	- 2,6	5857,0	-	-	8277	8277
Токмацький	14,8	- 1064	- 4,8	- 355	60	+ 9,8	4447,5	-	-	21330	-
Чернігівський	13,4	- 970	- 5,7	- 323	50	- 7,2	4693,9	-	-	16145	16145
Якимівський	17,5	- 1118	- 3,3	- 373	87	+ 9,4	5042,9	-	-	32490	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Запорізькій області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/47-novyny-misiats/390-novini-misyats> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/yedyni-derzhavni-reiestr-pidpriemstv-i-orhanizatsii-ukrainy/123-kilkist-yuridichnih-osib-po-mistakh-ta->

[rajonakh](#) (дата звернення: 20.03.2021); *Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).*

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.8

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Івано-Франківської області станом на 01.01.20 р.

Адміністративні райони	Густина наявного населення в межах переважно сільських територій (осіб/км ²)	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 роки (+/-)			Лат знелюднення переважно сільських територій, ЛЗ _{пст} (років)	Зміна кількості юридичних осіб за 2017-2019 роки (+/-%)	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення (осіб)			
		Всього		середньорічної (осіб)				Більш розвинені (Інтегровані-ІПСТ)	Перехідні (Дискретні-ДПСТ)	Проблемні (Неблагополучні -НПСТ)	
		осіб	%							Всього	з них занепадаючі -ЗПСТ
Разом*	71,8	- 19586*	- 2,1*	- 6529*	140*	+ 10,1	2509,0	-	3% 265373	11% 652264	3% 114831
Богородчанський	85,8	- 964	- 1,4	- 321	214	+ 13,1	2185,4	-	68952	-	-
Верховинський	24,3	- 179	- 0,6	- 60	511	+ 14,0	996,6	-	-	30479	30479
Галицький	58,0	- 1693	- 3,9	- 564	74	+ 6,2	5175,7	-	-	41948	-
Городенківський	68,8	- 1794	- 3,4	- 598	86	+ 15,3	2371,2	-	-	51370	-
Долинський	54,7	- 1207	- 1,7	- 402	170	+ 12,4	5208,7	-	-	68266	-
Калуський	88,7	- 1635	- 2,8	- 545	105	+ 5,7	1465,6	-	-	57409	-
Коломийський	94,1	- 2427	- 2,4	- 809	119	+ 12,5	1309,0	-	-	96573	-
Косівський	95,9	- 1495	- 1,7	- 498	174	+ 5,9	1482,7	-	-	86615	-
Надвірнянський	88,6	- 535	- 0,5	- 178	643	+ 10,2	2496,9	-	114625	-	-
Рогатинський	47,4	- 2080	- 5,1	- 693	56	+ 9,2	3378,0	-	-	38653	38653
Рожнятівський	55,0	- 977	- 1,3	- 326	220	+ 8,4	2196,6	-	-	71707	-
Снятинський	105,6	- 1463	- 2,2	- 488	130	+ 17,8	2273,7	-	-	63545	-
Тисменицький	111,1	- 1211	- 1,4	- 404	203	+ 8,6	3193,4	-	81796	-	-
Тлумацький	66,9	- 1926	- 4,0	- 642	71	+ 5,3	1686,4	-	-	45699	45699

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми б-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastrul> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Івано-Франківській області, 2019. : <http://www.ifstat.gov.ua/> дата звернення: 05.04.2020); *Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021). 6. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І. З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с.**

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.9

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Київської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег знелюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Всього по районах*	37,5	-18748*	- 3,0*	- 6249*	97*	+ 14,8	8053,0	4"/ 412771	2"/ 84620	16"/ 450251	8"/ 183753
Баришівський	37,1	- 1033	- 2,9	- 344	100	+ 4,6	4196,1	-	-	34577	-
Білоцерківський	37,9	- 1427	- 2,9	- 476	102	+ 7,9	5893,8	-	-	48440	-
Богуславський	43,2	- 1113	- 3,2	- 371	90	+ 5,3	3825,7	-	-	33318	33318
Бориспільський	36,5	+ 1179	+ 2,2	+ 393	x	+ 9,0	16892,2	-	53619	-	-
Броварський	57,8	+ 1323	+ 2,0	+ 441	x	+ 21,6	7940,7	68688	-	-	-
Васильківський	46,7	+ 53	+ 0,09	+ 18	x	+ 8,9	7982,7	57613	-	-	-
Вишгородський	37,6	+ 3100	+ 4,2	+ 1033	x	+ 1,4	8922,1	76347	-	-	-
Володарський	25,5	- 1033	- 5,9	- 344	51	+ 17,5	5587,3	-	-	16484	16484
Згурівський	20,3	- 811	- 5,0	- 270	57	+ 3,1	6810,5	-	-	15503	15503
Іванківський	8,1	- 633	- 2,1	- 211	138	+ 9,5	6458,9	-	-	29174	29174
Кагарлицький	34,9	- 743	- 2,2	- 248	131	+ 10,6	4536,3	-	-	32346	-
Києво-Святошинський	289,4	+ 32497	+ 18,3	+ 10832	x	+ 26,3	11722,3	210123	-	-	-
Макарівський	26,1	- 784	- 2,2	- 261	136	+ 12,0	7147,8	-	-	35640	-
Миронівський	36,6	- 1051	- 3,1	- 350	94	+ 4,6	8123,8	-	-	33114	-
Переяслав-Хмельницький	18,6	- 1077	- 3,8	- 359	78	+ 6,3	6514,1	-	-	27019	27019
Поліський	4,2	- 287	- 5,0	- 96	57	+ 5,9	4113,9	-	-	5456	5456
Рокитнянський	38,9	- 1265	- 4,7	- 422	61	+ 5,3	5209,6	-	-	25729	-
Сквирський	36,4	- 1683	- 4,5	- 561	64	+ 6,0	5056,7	-	-	35669	-
Ставищенський	31,1	- 1150	- 5,2	- 383	55	+ 2,7	5360,0	-	-	20983	-
Таращанський	34,9	- 1474	- 5,3	- 491	54	+ 5,6	4259,9	-	-	26468	26468
Тетіївський	41,0	- 913	- 2,9	- 304	102	+ 2,6	6462,6	-	31001	-	-
Фастівський	33,8	- 446	- 1,4	- 149	204	+ 6,7	3266,7	-	-	30331	30331

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Київській області, [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=1539&lang=1> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Київській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=1526&lang=1> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал

бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.10

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Кіровоградської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Латентна територія (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	20,7	- 20062	- 4,3	- 6687	69	+ 4,2	5518,4	-	3 ^{*/} 96259	16 ^{**/} 367345	5 ^{*/} 70216
Благовіщенський	29,7	- 831	- 3,7	- 277	79	+ 1,9	4379,7	-	-	21802	-
Бобринецький	16,5	- 1044	- 4,0	- 348	71	+ 4,4	4533,7	-	-	24702	-
Вільшанський	18,6	- 546	- 4,4	- 182	66	- 3,7	4464,6	-	-	12003	12003
Голованівський	29,7	- 1308	- 4,2	- 436	68	+ 4,2	4764,0	-	-	29452	-
Добровеличківський	25,1	- 1244	- 3,7	- 415	78	+ 1,9	6374,9	-	32511	-	-
Знам'янський	16,4	- 982	- 4,3	- 327	66	- 3,4	6475,6	-	-	21755	21755
Компаніївський	15,2	- 673	- 4,4	- 224	66	+ 5,6	5288,3	-	-	14694	-
Кропивницький	23,3	- 718	- 1,9	- 239	152	+ 14,8	6436,1	-	36353	-	-
Маловишківський	33,0	- 1821	- 4,2	- 607	68	+ 5,0	4723,3	-	-	41251	-
Новгородківський	14,9	- 676	- 4,4	- 225	66	+ 3,3	5533,8	-	-	14831	-
Новоархангельський	19,5	- 1011	- 4,1	- 337	70	+ 0,8	4956,7	-	-	23524	-
Новомиргородський	26,5	- 973	- 3,4	- 324	84	+ 1,1	4851,4	-	27395	-	-
Новоукраїнський	24,0	- 1759	- 4,3	- 586	68	- 4,3	5163,6	-	-	39968	-
Олександрівський	22,3	- 1322	- 4,9	- 441	58	+ 6,4	5173,0	-	-	25800	-
Олександрійський	18,3	- 1572	- 4,5	- 524	64	+ 5,7	5663,6	-	-	33659	-
Онуфріївський	19,4	- 925	- 5,1	- 308	56	+ 4,2	4360,2	-	-	17250	17250
Петрівський	19,2	- 1099	- 4,6	- 366	63	+ 3,7	9851,7	-	-	22946	-
Світловодський	9,3	- 847	- 6,9	- 282	40	+ 3,0	5955,5	-	-	11397	11397
Устинівський	13,1	- 711	- 5,4	- 237	52	- 0,3	5794,1	-	-	12311	12311

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми б-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-organ-derzhheokadstru/> (дата звернення: 28.07.2020); *Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Кіровоградській області.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat/2020/02/demogr/stat_inf_oper_demogr3 (дата звернення: 05.04.2020); *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року:*

Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники ЄДРПОУ по Кіровоградській області: Кількість юридичних осіб станом на 1 квітня 2020 року. Головне управління статистики у Кіровоградській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=state-register/pedrrou/2020/04/ed_reestr_kilkist (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»)

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.11

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Луганської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	18,0	- 11560*	- 4,0*	- 3853*	76*	+ 4,3	3779,0	-	1**/ 33173	10**/ 258874	1**/ 14885
Біловодський	14,3	- 890	- 3,7	- 297	77	+ 2,6	4095,0	-	-	22856	-
Білокуракинський	12,7	- 828	- 4,3	- 276	66	+ 9,9	4849,6	-	-	18307	-
Довжанський	10,3	- 110	- 0,9	- 37	315	0	д/в	-	-	11644	-
Марківський	12,2	- 738	- 4,9	- 246	58	+ 1,8	4993,3	-	-	14242	-
Міловський	15,3	- 368	- 2,4	- 123	121	- 3,8	3183,8	-	-	14885	14885
Новоайдарський	21,6	- 1718	- 4,1	- 573	69	+ 6,3	3464,7	-	-	39700	-
Новопсковський	20,4	- 1060	- 3,1	- 353	88	+ 4,8	3504,1	-	33173	-	-
Сорокинський	20,7	- 307	- 1,0	- 102	284	0	2,1	-	-	28943	-
Станично-Луганський	24,6	- 1840	- 3,8	- 613	76	+ 10,0	2176,5	-	-	46672	-
Старобільський	27,0	- 1725	- 3,9	- 575	74	+ 6,1	4541,3	-	-	42693	-
Троїцький	11,8	- 994	- 5,0	- 331	57	+ 5,8	5274,5	-	-	18932	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); *Соціально-економічне становище Луганської області за січень 2020 року. Статистичний бюлетень.* – Северодонецьк, Головне управління статистики у Луганській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lg.ukrstat.gov.ua/Public2016.php.htm> (дата звернення: 05.04.2020); *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник.* Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); *Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах.* Головне управління статистики у Луганській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinfedrrou/edrrou0117your_os_mist_ray.php.htm (дата звернення: 20.03.2021); *Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян.* Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021)

25.05.2021); 6. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.12

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Львівської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знеюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	65,0	- 18189*	- 1,6*	- 6063*	180*	+ 10,1	3645,1	3"/ 304376	4"/ 248083	13"/ 846400	5"/ 311207
Бродівський	49,4	-1530	-2,6	-510	113	+ 13,0	4266,7	-	-	57457	-
Буський	54,0	- 472	- 1,0	- 157	292	+ 1,3	3153,0	-	-	45934	-
Городоцький	94,3	- 751	- 1,1	- 250	273	+ 14,5	3717,7	-	68428	-	-
Дрогобицький	61,1	- 711	- 1,0	- 237	312	+ 6,1	1782,6	-	-	73993	73993
Жидачівський	65,4	- 2504	- 3,7	- 835	78	+ 7,8	3093,3	-	-	65186	65186
Жовківський	85,2	- 271	- 0,2	- 90	1220	+ 8,8	3040,3	-	-	110223	-
Золочівський	62,3	- 1013	- 1,4	- 338	202	+ 5,6	3449,5	-	-	68394	-
Кам'янка-Бузький	66,1	+ 19	+ 0,03	+ 6	x	+ 12,6	5040,4	57389	-	-	-
Миколаївський	89,5	- 643	- 1,0	- 214	292	+ 14,6	3337,2	-	62537	-	-
Мостиський	66,5	- 854	- 1,5	- 285	183	+ 6,8	2749,4	-	56206	-	-
Перемишлянський	41,1	- 985	- 2,5	- 328	115	+ 6,2	3282,1	-	-	37740	-
Пустомитівський	127,5	+ 2688	+ 2,3	+ 896	x	+ 19,1	5400,6	120872	-	-	-
Радехівський	40,8	- 977	- 2,1	- 326	143	+ 8,6	3373,7	-	-	46634	-
Самбірський	71,8	- 1164	- 1,7	- 388	173	+ 9,3	2252,3	-	-	67063	-
Сколівський	32,0	- 645	- 1,4	- 215	218	+ 11,3	5142,7	-	-	46996	46996
Сокальський	64,6	- 2009	- 1,9	- 670	152	+ 6,1	5572,5	-	-	101748	-
Старосамбірський	61,1	- 1733	- 2,2	- 578	132	+ 9,3	1690,8	-	-	76099	76099
Стрийський	75,2	- 979	- 1,6	- 326	187	+ 11,2	4970,2	-	60912	-	-
Турківський	41,0	- 858	- 1,7	- 286	171	+ 5,7	1482,8	-	-	48933	48933
Яворівський	81,8	+ 536	+ 0,4	+ 179	x	+ 9,0	4593,2	126115	-	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/teritorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Львівській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/oper/2019/t181219_1.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний*

збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Львівській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/oper/2020/t300120_1.pdf (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

– районів типу НПСТ, або 23,1 % загальної кількості досліджених районів;

Таблиця Б.13

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Миколаївської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	19,9	- 14602 *	- 3,2 *	- 4867 *	94 *	+ 3,9	4331,1	-	4 ^{**/} 154177	14 ^{**/} 303807	5 ^{**/} 95107
Арбузинський	19,9	- 679	- 3,4	- 226	85	+ 6,2	5009,7	-	-	19269	-
Баштанський	21,4	- 1016	- 2,7	- 339	108	+ 2,3	4161,8	-	36507	-	-
Березанський	16,3	- 748	- 3,2	- 249	90	+ 6,6	5751,2	-	-	22422	-
Березнегуватський	15,3	- 860	- 4,2	- 287	67	- 5,6	3633,6	-	-	19344	19344
Братський	15,2	- 679	- 3,8	- 226	76	+ 0,9	4360,5	-	-	17129	-
Веселинівський	17,7	- 775	- 3,4	- 258	86	+ 1,6	4014,9	-	-	22091	-
Вітовський	33,8	- 808	- 1,6	- 269	184	+ 19,2	5348,0	-	49432	-	-
Вознесенський	21,0	- 961	- 3,2	- 320	91	+ 6,3	3558,5	-	-	29241	-
Врадіївський	21,0	- 570	- 3,3	- 190	87	+ 0,2	3939,8	-	-	16836	-
Доманівський	16,8	- 835	- 3,3	- 278	88	+ 0,3	3505,2	-	-	24447	24447
Єланецький	14,6	- 500	- 3,3	- 167	89	- 0,2	4300,8	-	-	14863	14863
Казанківський	13,7	- 916	- 4,7	- 305	61	- 1,8	4420,7	-	-	18540	18540
Кривоозерський	29,2	- 751	- 3,0	- 250	95	+ 2,2	3273,2	-	-	-23825	-
Миколаївський	20,6	- 729	- 2,4	- 243	121	+ 11,2	5319,0	-	29389	-	-
Новоодеський	22,6	- 1096	- 3,3	- 365	88	+ 4,1	3911,6	-	-	32239	-
Очаківський	9,9	- 446	- 2,9	- 149	100	- 4,5	3672,8	-	-	14832	14832
Первомайський	21,8	- 1129	- 3,8	- 376	76	+ 1,9	5092,9	-	-	28729	-
Снігурівський	28,8	- 1104	- 2,8	- 368	106	+ 2,2	3736,8	-	38849	-	-

Складено за джерелами:

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); *Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Миколаївській області.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/12019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); *Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах Миколаївської області. Головне управління статистики у Миколаївській області* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); *Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); *Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).*

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.14

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Одеської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	30,8	-18641*	- 2,0*	- 6214*	152*	+ 5,8	5128,2	3"/160156	4"/114486	17"/671647	6"/121900
Ананьівський	24,2	- 1230	- 4,6	- 410	62	+ 1,8	3634,2	-	-	25393	25393
Арцизький	31,7	- 1229	- 2,7	- 410	107	- 1,0	4449,8	-	-	43774	-
Балтський (1340 км)	6,2	- 581	- 6,6	- 194	42	- 1,0	21340,1	-	-	8164	8164
Березівський	20,0	- 958	- 2,8	- 319	102	+ 1,6	4182,7	-	-	32760	-
Білгород-Дністровський	32,1	- 1111	- 1,8	- 370	160	+ 4,2	3302,2	-	-	59349	-
Біляївський	54,4	+ 836	+ 1,0	- 279	x	+ 14,4	7142,7	81171	-	-	-
Болградський	48,9	- 1863	- 2,7	- 621	107	+ 5,3	2594,4	-	-	66666	-
Великомихайлівський	21,0	- 642	- 2,1	- 214	141	+ 5,5	4885,4	-	30166	-	-
Захарівський	20,7	- 270	- 1,3	- 90	220	+ 3,5	6064,4	-	19824	-	-
Іванівський	22,2	- 749	- 2,8	- 250	103	+ 5,2	4284,1	-	-	25743	-
Ізмаїльський	42,4	- 870	- 1,7	- 290	173	+ 1,7	2903,4	-	-	50568	-
Кодимський	34,6	- 843	- 2,9	- 281	101	- 2,1	4794,4	-	-	28282	-
Лиманський	48,8	+ 1448	+ 2,0	+ 483	x	+ 12,6	9595,0	72605	-	-	-
Любашівський	26,6	- 1153	- 3,8	- 384	76	+ 8,6	4432,9	-	-	29253	29253
Миколаївський	14,1	- 531	- 3,3	- 177	87	- 3,5	4092,6	-	-	15399	15399
Овідіопольський	107,4	+ 5757	+ 7,0	+ 1919	x	+ 11,7	6965,1	87551	-	-	-
Окнянський	19,4	- 450	- 2,2	- 150	131	- 7,1	4838,7	-	-	19606	-

Подільський	24,9	- 1010	- 3,8	- 337	76	- 13,9	6418,3	-	-	25524	25524
Роздільнянський	41,8	- 950	- 1,6	- 317	181	+ 3,2	4230,5	-	-	57209	-
Савранський	29,4	- 737	- 3,9	- 246	74	- 1,4	3284,1	-	-	18167	18167
Саратський	30,0	- 797	- 1,8	- 266	166	+ 6,7	4441,0	-	44171	-	-
Тарутинський	21,4	- 1269	- 3,1	- 423	95	+ 6,0	4051,3	-	-	40054	-
Татарбунарський	21,8	- 772	- 2,0	- 257	148	+ 4,4	3474,3	-	-	-38065	-
Ширяївський	17,5	- 626	- 2,3	- 209	126	+ 1,2	4445,0	-	26325	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Одеській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/12019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Одеській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.15

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Полтавської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр. %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Всього по районах *	25,2	- 28408*	- 4,2*	- 9469*	69*	+ 4,9	6215,1	1**/ 68174	4**/ 105563	18**/ 497755	4**/ 75411
Великобагачанський	23,0	- 1226	- 5,0	- 407	57	+ 3,1	5983,3	-	-	23456	-
Гадяцький	17,2	- 1669	- 5,7	- 556	49	+ 9,4	8399,4	-	-	27508	-
Глобинський	16,7	- 2109	- 4,9	- 703	59	+ 2,8	6560,0	-	-	41270	-
Гребінківський	36,3	- 807	- 3,6	- 269	80	- 0,2	5723,3	-	-	21601	-
Диканський	26,6	- 719	- 3,8	- 239	76	+ 1,0	6647,4	-	18118	-	-
Зіньківський	24,1	- 1539	- 4,9	- 513	64	+ 6,8	7018,6	-	-	27633	-
Карлівський	38,1	- 1246	- 3,7	- 415	78	+ 7,3	7207,3	-	32539	-	-
Кобеляцький	22,0	- 1718	- 4,1	- 573	70	+ 0,8	4202,0	-	-	40172	-

Козельщинський	19,8	- 873	- 4,5	- 291	63	+ 6,9	4985,6	-	-	18380	18380
Кременчуцький	38,0	- 1048	- 2,6	- 349	111	+ 7,9	3751,9	-	-	-38814	-
Лохвицький	31,2	- 1906	- 4,5	- 635	64	+ 8,8	8729,8	-	-	40617	-
Лубенський	22,0	- 1217	- 3,9	- 406	75	+ 3,6	4473,1	-	-	30260	-
Машівський	21,0	- 735	- 3,8	- 245	76	+ 3,2	10416,8	-	-	18686	-
Миргородський	19,3	- 1699	- 5,4	- 566	53	+ 2,4	7151,5	-	-	29743	-
Новосанжарський	25,8	- 1342	- 3,9	- 477	74	+ 1,8	5457,2	-	32824	-	-
Оржицький	23,2	- 1445	- 4,8	- 382	60	- 1,8	5323,7	-	-	22741	22741
Полтавський	54,1	+ 1314	+ 2,0	+ 438	x	+ 13,2	5727,3	68174	-	-	-
Решетилівський	25,1	- 892	- 3,4	- 297	85	+ 9,4	5452,8	-	-	25336	-
Семенівський	18,5	- 1266	- 5,1	- 422	56	+ 0,5	5167,5	-	-	23722	23722
Хорольський	30,8	- 1482	- 4,3	- 494	66	+ 5,5	5762,9	-	-	32705	-
Чорнухинський	15,5	- 646	- 5,8	- 215	49	- 2,6	5921,6	-	-	10568	10568
Чутівський	25,6	- 657	- 2,9	- 219	101	+ 5,1	6038,2	-	22082	-	-
Шишацький	24,6	- 757	- 3,8	- 252	77	+ 1,0	9299,1	-	-	19413	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); *Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році.* Статистична інформація. Головне управління статистики у Полтавській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник.* Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); *Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах.* Головне управління статистики у Полтавській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); *Open Budget.* Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); *Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).*

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.16

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Рівненської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	40,7	- 9922*	1,6*	- 3314*	180*	+ 6,9	2892,6	1 ¹ ** 92981	3 ¹ ** 223618	12 ¹ ** 495192	5 ¹ ** 160021
Березнівський	37,2	- 305	- 0,5	- 102	626	+ 4,6	2203,8	-	-	63716	-
Володимирецький	33,7	+ 526	+ 0,8	+ 175	x	+ 5,5	1687,8	-	-	65501	-
Гоцанський	49,7	- 809	- 2,3	- 270	128	+ 9,0	3296,8	-	-	34401	-
Демидівський	37,2	- 479	- 3,3	- 160	88	- 3,3	3187,5	-	-	14057	14057
Дубенський	36,9	- 1233	- 2,7	- 411	108	+ 4,9	3102,1	-	-	44352	-
Дубровицький	25,7	- 1149	- 2,4	- 383	122	+ 5,4	2010,4	-	-	46727	46727
Заріченський	24,1	- 586	- 1,7	- 195	178	+ 4,6	1768,1	-	-	34722	34722
Здолбунівський	85,1	- 919	- 1,6	- 306	183	+ 7,5	3674,8	-	56109	-	-
Корецький	45,2	- 1026	- 3,1	- 342	95	+ 5,3	2380,5	-	-	32553	-
Костопільський	42,4	- 933	- 1,4	- 311	204	+ 8,4	3230,5	-	63462	-	-
Млинівський	38,9	- 823	- 2,2	- 274	134	- 5,6	2909,5	-	-	36771	36771
Острозький	40,0	- 811	- 2,8	- 270	103	+ 13,8	2163,4	-	-	27744	27744
Радивилівський	48,9	- 842	- 2,2	- 280	130	+ 5,6	3425,0	-	-	36435	-
Рівненський	79,1	+ 629	+ 0,7	+ 210	x	+ 11,4	4672,8	92981	-	-	-
Рокитнівський	24,8	+ 1044	+ 1,8	+ 348	x	+ 4,3	1947,0	-	-	58223	-
Сарненський	52,9	- 27	- 0,02	- 9	11560	+ 9,5	3054,3	-	104037	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними:

Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/teritorialni-organ-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Рівненській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gusrv.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Рівненській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gusrv.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Стороняньська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.17

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Сумської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	19,2	- 15913*	-5,1*	- 5304*	59*	+ 5,7	5277,6	-	3/** 104783	9**/ 207291	2**/ 50296
Буринський	20,8	- 1686	- 6,8	- 562	41	- 2,4	4707,3	-	-	22962	-
Великописарівський	21,0	- 1389	- 7,4	- 463	38	+ 2,5	4000,3	-	-	17482	-
Глухівський	12,8	- 1474	- 6,5	- 491	43	+ 6,7	5762,0	-	-	21243	-
Конотопський	16,1	- 1715	- 6,0	- 572	47	+ 3,1	5217,8	-	-	26838	-
Краснопільський	20,0	- 1376	- 4,8	- 459	59	+ 4,7	5264,6	-	-	26988	-
Лебединський	12,0	- 1051	- 5,4	- 350	53	+ 2,9	5443,6	-	-	18510	-
Липоводолінський	20,1	- 878	- 4,7	- 292	61	+ 11,9	5495,3	-	17713	-	-
Недригайлівський	22,2	- 1256	- 5,2	- 419	55	- 2,4	4548,1	-	-	22972	-
Охтирський	19,6	- 1115	- 4,2	- 372	68	+ 17,8	6542,0	-	25234	-	-
Роменський	16,6	- 1866	- 5,7	- 622	50	- 1,7	6910,2	-	-	30876	30876
Сумський	33,4	- 1108	- 1,8	- 369	167	+ 12,2	5219,4	-	61836	-	-
Шосткинський	16,0	- 1009	- 4,9	- 336	58	+ 7,4	3144,4	-	-	19420	19420

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/>; Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Сумській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=99&article_id=11833; Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf; Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах станом на 1 січня 2017 року. Головне управління статистики у Сумській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=267&article_id=8484; Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/>; Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів. ** Кількість районів області, які належать до означеного типу території.

Таблиця Б.18

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Тернопільської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знеюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	54,6	- 24300*	- 3,2*	- 8100*	92*	+ 6,1	2807,1	-	2 ^{"/} 123043	15 ^{"/} 623736	5 ^{"/} 132954
Бережанський	33,4	- 701	- 3,3	- 234	88	+ 13,9	1984,0	-	-	20453	20453
Борщівський	64,6	- 2078	- 3,1	- 693	94	+ 6,1	2273,4	-	-	64966	-
Бучацький	77,6	- 1292	- 2,0	- 431	144	+ 6,6	2050,6	-	-	62242	-
Гусятинський	57,0	- 1993	- 3,3	- 664	87	+ 10,0	3054,5	-	-	57964	-
Заліщицький	65,7	- 1673	- 3,6	- 558	84	+ 7,6	2087,5	-	-	44966	-
Збаразький	64,7	- 1763	- 3,1	- 588	95	+ 5,4	2724,7	-	55844	-	-
Зборівський	40,9	- 1537	- 3,7	- 512	78	+ 1,7	2480,0	-	-	39947	-
Козівський	52,4	- 1528	- 4,0	- 509	71	+ 0,6	3119,8	-	-	36394	-
Кременецький	51,0	- 1042	- 2,2	- 347	132	+ 11,8	2115,2	-	-	45884	-
Лановецький	44,9	- 1169	- 4,0	- 390	73	- 2,9	2860,6	-	-	28410	28410
Монастирський	46,4	- 1937	- 7,0	- 646	40	+ 2,4	1891,9	-	-	25889	25889
Підволочиський	48,6	- 1645	- 3,9	- 548	74	- 1,8	3495,8	-	-	40668	40668
Підгаєцький	35,3	- 833	- 4,5	- 278	63	- 1,7	3525,4	-	-	17534	17534
Теребовлянський	55,7	- 2536	- 3,9	- 845	74	+ 13,2	2872,0	-	-	62962	-
Тернопільський	89,7	- 32	- 0,05	- 11	6300	+ 13,0	5297,6	-	67199	-	-
Чортківський	48,0	- 1786	- 4,0	- 595	72	+ 6,8	2363,1	-	-	42832	-
Шумський	38,9	- 755	- 2,3	- 252	130	+ 0,2	2422,9	-	-	32625	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Тернопільській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/DS/arxivDS/DS_201912.htm (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року. Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ): Кількість юридичних осіб станом на 1 січня 2020 року. Головне управління статистики у Тернопільській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/EDR/EDR1_20194.htm (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.19

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Харківської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	22,4	- 24539*	- 4,1*	- 8190*	73*	+ 5,3	5248,4	-	5"/ 200876	16"/ 317517	5"/ 91860
Барвінківський	14,7	- 1337	- 6,2	- 446	45	+ 1,9	4919,2	-	-	20087	-
Близнюківський	12,9	- 1189	- 6,3	- 396	45	+ 1,9	5413,5	-	-	17799	-
Богодухівський	32,4	- 1448	- 3,7	- 483	78	+ 4,5	5068,5	-	37563	-	-
Борівський	18,2	- 887	- 5,3	- 296	54	+ 4,0	4588,2	-	-	15972	-
Валківський	30,5	- 1012	- 3,2	- 337	91	+ 6,0	4904,8	-	30791	-	-
Великобурлуцький	17,4	- 1164	- 5,2	- 388	55	+ 2,6	5184,4	-	-	21256	-
Дворічанський	14,9	- 1026	- 5,8	- 342	48	+ 7,3	5140,7	-	-	16568	-
Зачепилівський	18,2	- 760	- 5,0	- 253	57	+ 5,1	4343,3	-	-	14491	14491
Зміївський	50,7	- 2539	- 3,5	- 846	82	+ 14,6	4464,6	-	69135	-	-
Золочівський	25,5	- 1580	- 6,0	- 527	47	+ 3,5	4283,4	-	-	24739	-
Ізюмський	10,6	- 775	- 4,5	- 258	64	+ 9,9	4993,0	-	-	16416	-
Кегичівський	26,0	- 684	- 3,3	- 228	89	+ 5,1	5854,6	-	20353	-	-
Коломацький	20,3	- 351	- 5,0	- 117	57	- 0,7	6924,6	-	-	6677	6677
Красноградський	43,7	- 1552	- 3,9	- 517	83	+ 5,6	7837,5	-	43034	-	-
Краснокутський	25,8	- 1163	- 4,1	- 388	69	+ 5,5	7038,5	-	-	26907	-
Куп'янський	18,1	- 1393	- 5,7	- 464	50	+ 2,0	3630,8	-	-	23180	23180
Лозівський	19,5	- 1596	- 5,5	- 532	51	- 9,1	1292,9	-	-	27331	27331
Нововодолазький	26,6	- 1346	- 4,1	- 449	70	+ 0,9	7654,7	-	-	31472	-
Первомайський	12,3	- 1044	- 6,6	- 348	42	+ 6,0	7813,7	-	-	14747	-
Сахновщинський	17,2	- 947	- 4,5	- 316	64	- 2,0	4150,7	-	-	20181	20181
Шевченківський	20,1	- 747	- 3,7	- 249	79	0	5369,3	-	-	19694	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-organy-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Харківській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/2020chisnas/3411-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-na-1-sichnya-2020-roku-ta-serednya-chiselnist-u-2019-rotsi> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukri/publ_new1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах станом на 1 січня 2020 року. Головне управління статистики у Харківській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/2020urosib/3418-arkhiv-kilkist-yuridichnikh-osib-stanom-na-1-sichnya-2020-roku> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян.

Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.ть районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.20

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Херсонської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег ззелюдн. території (ІЗ _{лет}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	19,8	- 14398*	- 2,9*	- 4799*	91*	+ 8,7	3514,1	-	2**/ 110833	13**/ 327227	1**/ 11217
Бериславський	26,7	- 1661	- 3,5	- 554	83	+ 4,4	3159,5	-	-	45931	-
Білозерський	42,2	- 1398	- 2,1	- 466	139	+ 8,4	3055,5	-	64790	-	-
Великопетиський	16,0	- 644	- 3,9	- 215	74	+ 1,0	4434,0	-	-	15961	-
Великоолександрівський	15,9	- 1203	- 4,7	- 401	61	+ 9,1	4085,1	-	-	24494	-
Верхньорогачицький	12,2	- 618	- 5,2	- 206	54	- 1,2	3523,2	-	-	11217	11217
Високопільський	20,1	- 896	- 6,0	- 299	47	0	3442,6	-	-	14119	-
Голопристанський	13,1	- 905	- 2,0	- 302	148	+ 10,4	2553,1	-	-	44639	-
Горностаївський	18,6	- 641	- 3,3	- 214	89	+ 1,8	3221,7	-	-	18993	-
Іванівський	11,8	- 671	- 4,8	- 224	59	+ 2,3	5150,4	-	-	13172	-
Каховський	23,8	- 1242	- 3,5	- 414	83	+ 6,8	4471,5	-	-	34521	-
Нижньосірогоський	12,4	- 786	- 5,0	- 262	57	+ 4,3	5171,1	-	-	15033	-
Нововоронцовський	20,2	- 961	- 4,5	- 320	63	+ 6,9	2801,9	-	-	20251	-
Новотроїцький	15,1	- 794	- 2,2	- 265	131	+ 6,7	3910,3	-	-	34747	-
Скадовський	31,6	- 1499	- 3,2	- 500	92	+ 8,4	3037,2	-	46043	-	-
Чаплинський	19,8	- 909	- 2,6	- 303	113	+ 8,0	3782,7	-	-	34149	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/arkhiv-2019-roku/2339-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-ta-serednya-chiselnist-u-2019-rotsil/7782-chiselnist-naselennya-za-otsinkoyu-na-1-sichnya-2020-roku-ta-serednya-chiselnist-u-2019-rotsil.html> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб на 1 січня 2020 року. Головне управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс].

— Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/arkhiv-2020-roku/2476-kilkist-yuridichnikh-osib-u-2020-rotsi/7812-kilkist-yuridichnikh-osib-na-l-sichnya-2020-roku.html> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій. ть районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.21

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Хмельницької області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лог знелюдн. території (ЛЗ _{лет}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр, %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	35,5	- 29714*	- 4,3*	- 9904*	70*	+ 3,8	3788,4	-	2**/ 116257	17**/ 575494	4**/ 98781
Білогірський	32,7	- 1290	- 4,8	- 430	59	+ 2,3	3461,3	-	-	25403	-
Вінковецький	34,8	- 1310	- 5,4	- 437	52	+ 7,8	3073,4	-	-	22740	22740
Волочиський	44,9	- 2122	- 4,2	- 707	69	+ 7,1	4785,6	-	-	48875	-
Городоцький	40,9	- 2160	- 4,5	- 720	63	+ 1,8	3782,8	-	-	45429	-
Деражнянський	33,2	- 1331	- 4,2	- 444	69	+ 7,1	3209,6	-	-	30458	30458
Дунаєвецький	51,1	- 2455	- 4,0	- 818	73	+ 0,2	2979,3	-	-	59576	-
Ізяславський	33,5	- 2007	- 4,6	- 669	63	+ 4,4	3655,2	-	-	41972	-
Кам'янець-Подільський	41,2	- 2279	- 3,5	- 760	83	+ 8,3	3548,4	-	63302	-	-
Красилівський	41,8	- 2181	- 4,2	- 727	68	+ 8,3	4138,7	-	-	49345	-
Летичівський	27,8	- 1272	- 4,6	- 424	62	- 4,5	4015,1	-	-	26490	26490
Новоушицький	31,6	- 1419	- 5,0	- 473	57	+ 0,8	2822,9	-	-	26983	-
Славутський	24,1	- 1176	- 4,0	- 392	72	- 2,9	3579,2	-	-	28018	-
Старокостянтинівський	22,2	- 1580	- 5,5	- 527	51	+ 4,4	4786,5	-	-	27023	-
Старосинявський	28,8	- 1115	- 5,5	- 372	51	- 1,1	3631,3	-	-	19093	19093
Теофіпольський	35,4	- 1407	- 5,2	- 469	54	+ 6,5	3952,3	-	-	25353	-
Хмельницький	43,4	- 248	- 0,5	- 83	641	+ 2,4	4351,7	-	52955	-	-
Чемеровецький	41,8	- 1704	- 4,2	- 568	68	+ 0,4	3645,1	-	-	38770	-
Шепетівський	26,7	- 1118	- 3,4	- 373	86	+ 7,6	3615,2	-	-	32100	-
Ярмолинський	31,0	- 1540	- 5,2	- 513	54	+ 3,2	4671,2	-	-	27866	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-organy-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Хмельницькій області. [Електронний ресурс]. —

Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm> (дата звернення: 05.04.2020); Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/12019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Хмельницькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm> (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.22

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Черкаської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лат знелюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр., %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р. грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	33,2	- 27387	- 4,2	- 9129	72	+ 6,2	4715,7	-	6/ 232638	13/ 424592	2**/ 40789
Городищенський	43,6	- 1663	- 4,1	- 554	69	+ 3,5	3685,1	-	-	38487	-
Драбівський	28,4	- 1802	- 5,2	- 601	55	+ 4,5	4785,2	-	-	32932	-
Жашківський	36,4	- 1458	- 4,0	- 486	72	+ 8,8	5384,2	-	35145	-	-
Звенигородський	41,8	- 1900	- 4,3	- 633	67	+ 5,7	4034,9	-	-	42176	-
Золотоніський	26,4	- 1544	- 3,8	- 514	76	+ 12,7	5787,5	-	-	39348	-
Кам'янський	35,5	- 1196	- 4,4	- 399	65	+ 4,0	4429,0	-	25767	-	-
Канівський	14,5	- 208	- 1,1	- 69	268	- 3,1	7427,7	-	-	18587	18587
Катеринопільський	34,4	- 892	- 3,7	- 297	78	+ 5,0	5409,7	-	23093	-	-
Лисянський	29,8	- 1196	- 5,1	- 399	56	0	4309,6	-	-	22202	22202
Маньківський	34,3	- 1111	- 4,1	- 370	71	+ 5,7	5375,2	-	-	26211	-
Монастирищенський	48,4	- 1144	- 3,2	- 381	91	+ 10,9	3269,8	-	-	34817	-
Смілянський	33,5	- 414	- 1,3	- 138	226	+ 5,2	3716,8	-	-	31267	-
Тальнівський	34,8	- 1801	- 5,3	- 600	53	+ 3,5	5158,8	-	-	31874	-
Уманський	30,0	- 413	- 1,0	- 138	305	+ 9,7	5519,8	-	-	41994	-
Христинівський	53,0	- 1380	- 4,0	- 460	73	+ 5,4	4547,5	-	33479	-	-
Черкаський	45,9	- 1345	- 1,8	- 448	165	+ 11,8	4011,9	-	73883	-	-
Чигиринський	20,9	- 1048	- 4,0	- 349	73	+ 20,4	3881,3	-	-	25410	-
Чорнобаївський	25,3	- 1176	- 2,9	- 392	100	- 9,5	5417,9	-	-	39347	-
Шполянський	37,3	- 610	- 1,4	- 203	203	+ 4,2	5148,3	-	41211	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); *Соціально-економічне становище Черкаської області за січень 2020 року. Статистичний бюлетень.* — Черкаси, Головне управління статистики у Черкаській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ck.ukrstat.gov.ua/?p=bul_soc_ek (дата звернення: 05.04.2020); *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); *Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Черкаській області* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2020/mist_ray_0520.pdf (дата звернення: 20.03.2021); *Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); *Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).*

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів.

** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.23

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Чернівецької області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег знебудн. території (ЛЗ _{пст}), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр, %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах*	78,5	- 7989*	1,9*	1997*	208*	+ 2,0	2005,4	1 ^{*/} 74131	1 ^{*/} 68027	9 ^{*/} 481792	3 ^{*/} 107147
Вижницький	61,0	- 406	- 0,7	- 135	407	+ 0,8	2180,5	-	-	55095	-
Герцаївський	107,6	+ 72	+ 0,2	+ 24	x	+ 0,8	1348,2	-	-	33175	-
Глибоцький	110,1	+ 37	+ 0,05	+ 12	x	+ 4,4	2038,1	74131	-	-	-
Заставнівський	78,6	- 957	- 1,9	- 319	151	+ 0,4	2028,4	-	-	48198	-
Кельменецький	59,2	- 1476	- 3,6	- 492	80	- 2,3	2334,5	-	-	39157	39157
Кіцманський	112,3	- 816	- 1,2	- 272	250	+ 3,9	2236,6	-	68027	-	-
Новоселицький	104,6	- 570	- 0,7	- 190	404	- 0,7	2135,7	-	-	76744	-
Пutilьський	30,0	- 61	- 0,2	- 20	1315	- 6,5	2081,0	-	-	26304	26304
Сокирянський	63,1	- 1249	- 2,9	- 416	100	+ 3,7	2369,8	-	-	41686	41686
Сторожинецький	87,0	+ 653	+ 0,7	+ 218	x	+ 8,6	1604,2	-	-	100918	-
Хотинський	85,4	- 1694	- 2,7	- 565	107	+ 2,6	1888,2	-	-	60515	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); *Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році.* Статистична інформація. Головне управління статистики у Чернівецькій області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.04.2020); *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/1/2019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); *Показники*

Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах. Головне управління статистики у Чернівецькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2021); 5. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); 6. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів. ** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

Таблиця Б.24

Характеристики та класифікація переважно сільських територій адміністративних районів Чернігівської області станом на 01.01.20 р.

Назва адміністративного району	Густина наявного населення станом 1.01.20 р.	Зміна чисельності наявного населення за 2017-2019 рр., +/-			Лег знелюдн. території (ЛЗпст), років	Зміна кількості юросіб за 2017-2019 рр, %	Обсяг податкових надходжень на одну особу за 2019 р, грн.	Тип переважно сільської території та чисельність наявного на ній населення станом на 1.01.20 року			
		Всього		середньорічна, осіб				Більш розвинені (Інтегровані – ІПСТ), осіб	Перехідні (Дискретні – ДПСТ), осіб	Проблемні (Неблагополучні – НПСТ)	
		осіб	%							Всього, осіб	з них занепадаючі – ЗПСТ, осіб
Всього по районах *	17,3	- 22612*	- 5,3*	- 7537*	57*	+ 3,7	4535,1	-	3**/ 113307	14**/ 314459	6**/ 109573
Бобрівський	22,2	- 1474	- 4,5	- 491	64	- 8,0	5469,2	-	-	31435	-
Борзнянський	18,7	- 1906	- 6,1	- 635	46	+ 4,2	4043,6	-	-	29500	-
Городнянський	17,1	- 1376	- 4,9	- 459	58	+ 3,3	3646,2	-	-	26850	-
Ічнянський	18,8	- 1532	- 4,9	- 511	58	- 1,0	5239,6	-	-	29658	-
Козелецький	15,9	- 2961	- 6,5	- 987	43	+ 9,6	5309,6	-	-	42282	-
Коропський	16,5	- 1455	- 6,3	- 485	44	- 5,4	3202,4	-	-	21620	21620
Куликівський	16,7	- 1096	- 6,5	- 365	43	- 2,5	3949,9	-	-	15730	15730
Ніжинський	17,0	- 1503	- 5,5	- 501	51	+ 8,8	3708,2	-	-	25716	25716
Новгород-Сіверський	7,0	- 862	- 6,5	- 287	43	+ 7,6	4889,8	-	-	12340	12340
Носівський	24,1	- 1331	- 4,6	- 444	62	+ 4,9	4693,7	-	27749	-	-
Прилуцький	19,2	- 1086	- 3,0	- 362	95	+ 3,8	5070,5	-	34406	-	-
Семенівський	11,4	- 991	- 5,6	- 330	51	- 4,6	4068,1	-	-	16790	16790
Сновський	17,5	- 1146	- 4,9	- 382	59	- 9,7	3981,3	-	-	22405	-
Сосницький	19,0	- 1125	- 6,1	- 375	46	- 2,7	3173,5	-	-	17377	17377
Срібнянський	18,5	- 559	- 5,0	- 186	57	- 7,0	5387,6	-	-	10691	-
Талалаївський	19,1	- 850	- 6,6	- 283	42	- 1,0	6209,2	-	-	12065	-
Чернігівський	20,1	- 1359	- 2,6	- 453	113	+ 11,9	4574,7	-	51152	-	-

Джерело: розраховано авторами за даними: *Форми 6-зем станом на 1 січня 2010-2016 рр. Інформація територіальних органів Державної служби України з питань геодезії, картографії і кадастру.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://land.gov.ua/info/terytorialni-orhany-derzhheokadastru/> (дата звернення: 28.07.2020); Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2020 року та середня чисельність у 2019 році. Статистична інформація. Головне управління статистики у Чернігівській області. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.chernigivstat.gov.ua/statdani/Demog/2019/dem/12.htm> (дата звернення: 05.04.2020);

3. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2019 року: Статистичний збірник. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new/12019/zb_chnn2019.pdf (дата звернення: 05.04.2020); Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій

України (ЄДРПОУ). Кількість юридичних осіб по містах та районах станом на 1 січня 2020 року. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.chernigvstat.gov.ua/reestr/2020/misto-raj_01.php (дата звернення: 20.03.2021); Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2021); Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації: науково-аналітична доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ. 2020. 150 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

* Сумарні дані щодо переважно сільських територій та їх типів. ** Кількість районів області, які належать до означеного типу територій.

